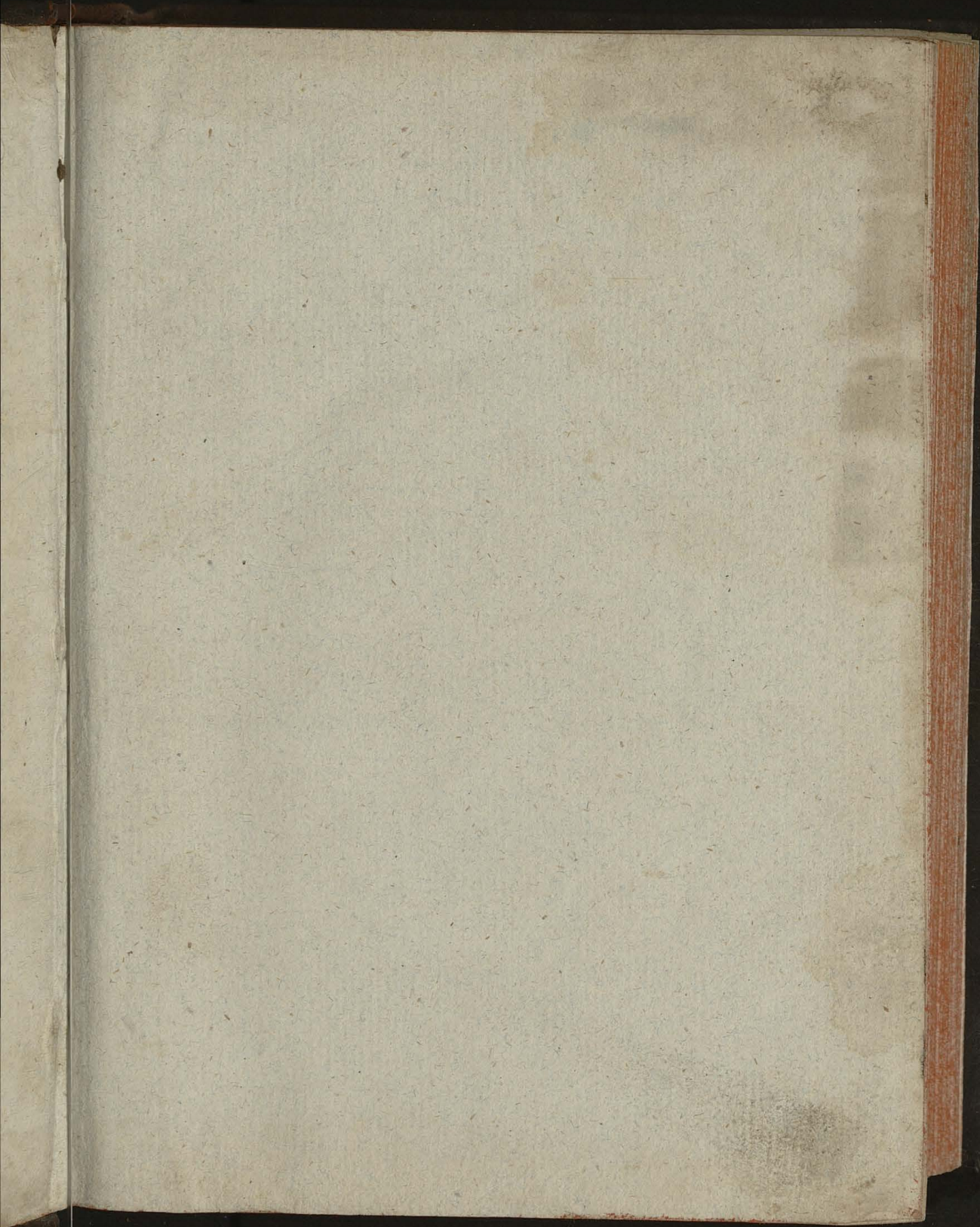

K. IV. 15 (a-c)

A

ib

C

n

e

H

c

In p

di

py

TO

fi

li

I. C

IOH

GAL

APOLOGETICVM

AD GERMANOS, PRO SOLIDA
ECCLESIA RV M IN VNA CHRISTI
FIDE VERE EVANGELICA
CONCORDIA:

Auctore Reuerendiss. D. Wilhel. Damasi Lindano,
Dordraceno, s. d. Ec. Ruremond. Episcopo.

TOMVS SECVNDVS.

ANTVERPIAE,
c. c. R.
Ex officina Christophori Plantini.
M. D. LXIX.

APOLLOGETICVM

AD CAROLVM QVINTVM SOLIDA

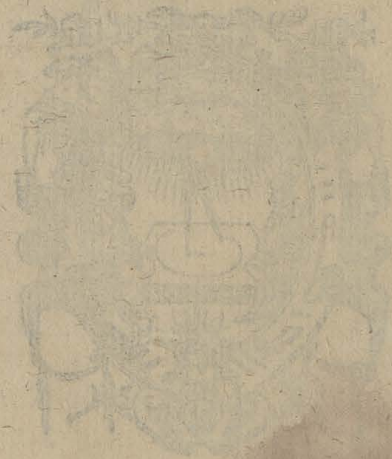
TESTIMONIVM IN ANTIQVITATE

ET IN REFORMATIONE

CONCORDIAE

AVCTORE REVERENDISSIMO D. WILHELMO DAMASCO LINDANO
DOCTORE THEOLOGICO ET SACRORVM SACRAMENTORVM

TOMVS SECVNDVS

AMSTELÆDAMI

IN OFFICINA PUBLICA

RE

IN C

DD.

scopis.

S.R.E

pidus,

DO. N

pietat

sum p

Apost

Quoc

demus ex

gionis pro

Etem

vberrim

acto rite

colluctu

bruscam

Sabaoth,

ad Dei

latur, ma

degenera

fe est.

Por

vinea in

REVERENDISSIMIS

IN CHRISTO PP. ET ILLUSTRISSIMIS

DD. ARCHIEPISCOPIS ELECTORIBVS, EPISCOPIS, amplif. D. Otthoni Truceffio, Episcopo Augustano, S. R. E. Card. aliifq; ad vnum omnibus S. Ro. Imperij Principibus, Abbatibus, Proceribusq; Ecclesiasticis, Salutem in D. O. N. IESV Christo, sedulumq; pacis in vna Christi fide; pietatis Apostolicæ in morum reformatione; ac indefefum pro Germaniæ cum Dei Euangelio per D. Thomam Apost. aliifq; iam pridem annunciato concordia studium,
WILHEL. DAMASI LINDANVS.

PRAECLARE admodum, multoque verissimè illud vulgò dicitur Reuerendis. in Christo Patres & Illustrissimi DD. eisdem rationibus rem quamq; conseruari, quibus initio parta atque coalita creuit.

Eadem ratione res magnæ atq; præclare conseruatur, qua sunt partæ atque initio confectæ.

Quod vt in Republ. citra omne dubium quotidianis videmus exemplis vsuuenire: ita & in rebus Christianæ Religionis proprijs non minus locum habet.

Etenim quemadmodum vinea licet fecundissima atque vberissima, nisi quotannis nouo labore in orbem vititoribus actò ritè colatur, sarriatur, auerrüetur, pastinetur, putetur, collucetur; non solùm manet sterilis, aut infrugifera; sed in labruscam etiã opinione citiùs degenerat: ita & vinea domini Sabaoth, quæ domus Israhel est, siue populus Christi sanguine ad Dei visionem renatus atque redemptus, nisi legitimè colatur, maximoq; studio curetur, in similia, immo deteriora degeneracionis, certiq; interitus adeò vitia incidat ^{probabile} necessesse est.

Porrò quãrã ratione hæc olim florentissima Dei Sabaoth vinea in Germanias fuerit ex Aegypto diabolica seruitutis,

PRAEFATIO.

spiritualisq̄ue idololatrias ante annos plus minus 800. transf-
lata, quibus laboribus plantata, quibus artibus culta, qui-
bus sudoribus irrigata, quibus denique studiis in hanc vsque
arboris vt pulcherrima, ita multò procerissima speciem per-
ducta; notius est, quàm vt hic frustrà sit commemorandum.
Quæ vbi suis culta floreret artibus, quàm vberes atque co-
piosos, longèque gratissimos per annorum centurias circiter
septenas aut octonas Deo opt. Max. protulerit fructus: ec-
quanam eloquentia enarrare, suisq̄ue encomiis celebrare suf-
fecerit, aut prædicare?

Causæ colla-
psæ apud Ger-
manos Ecclesiæ
vitia Cleti.

Verùm vbi ante annos ferè 50. agricolarum labor cœpit
elanguescere, vinea istius neglectus inualefcere, palmites lu-
xuriare, vinitores dormire, ouium Christi cura quibusdam
præstulta opum periturarum admiratione, & insano volu-
ptatum studio sordescere, quidnam obsecro euenit? ecquid ob-
secro putes aliud, quàm quod in neglecta vinea, licet nobi-
lissima multoq̄ue generosissima, necessariò eueniat, si non cola-
tur, sarriatur, repastinetur?

An non ad vium nunc per Germaniam nostram (eheu
infœlicissimam longèq; miserrimam!) videmus expletū, quod
olim Judaica quidem Synagoga, sed in nostræ Ecclesiæ ty-
pum Dominus Sabaotb per diuina Prophetarum, inmo filij
sui oracula fore est comminatus?

Esa. 1.
Matth. 21.
Marc. 12.
Lucæ. 20.

Auferà sepē eius, inquit, et erit in direptionē: diruā mace-
riē eius, et erit in conculcationē. Ponam eā desertā, nō putabi-
tur, nō fodietur. Turrim exscindā, et vineā meam locabo aliis
vinitoribus, qui fructum reddant in tempore suo. Placuit
olim Deo opt. vineā suam electam in magnā nostra Germania
singulari piorū hominū studio plantatā, diuino rore gratiarū
omniū celestium irrigatam, roseo martyrum non paucorū, nec
obscu-

PRAEFATIO.

obscuro sanguine pastinatam constituere; viua etiam sepe priorum Principum obmunire, tutoque praesidio cingere, immo & macerie contra infestos hostes undique obducta obvallare. An non firma prorsus fuisset Ecclesiae Dei hic conseruanda maceries, tam immensa opes à D. Carolo illo magno, aliisque piis Principibus nostris maioribus Ecclesiastico ordini donatae: tot arces extructae, tot inuicta tuenda pacis atque conseruandae tranquillitatis publicae praesidia vobis in manus tradita, si suum ad usum finemque legitimum fuissent adhibita?

An ulla usquam, quacunque orbis patet habitabilis, reperiatur provincia, quae tam firmis, tam solidis fuit & intus & foris instructa suae salutis, publicaeque tranquillitatis tuendae praesidiis? an usquam leges magis salutes? an usquam collegia religiosius instituta; aut studiosorum scholis, linguarumque cognitione instructiora? an usquam maior, aut fidelior subditorum suos in dominos obedientia, fides, deuotio? Denique ne quid ad suae vineae cultum, ornatumque supremum deesse videretur, Dominus ille Sabaoth, cuius in manu sunt omnium iura regnorum, & cui vult ea donat, suae isti Germaniae lectissima olim vineae etiam Ro. Imp. gloriae singulari pietatis verè paternae munere largiri voluit: ut Turrim illam siue speculam, de qua est apud Prophetam, nemo possit merito desiderare: haec autem omnia Dei opt. Max. ornamenta sanè eximia, praecleara profectò beneficia, denique singularia cum primis prerogatiua, dum vineae dominicae cultores suo erant in officio, stabant atque florebant, latissimoque ipsum Deum & homines recreabant desideratissimorum fructuum prouentu. Verum ubi una cum mundi istius non tam sua mole ruentis, aut senio delirantis, quam nostra conscelerata malitia intereuntis lapsu maior hominum Ecclesiasticorum mentibus incessit regnandi

Quam olim fuerit longe cultissima per Germaniam Dei opt. vinea.

Vide Albert. Cranzium histor. Ecclesiast.

Esa. 5.

evalaturū ambitū

P R A E F A T I O.

libido, quàm docendi, maior principatus civilis, quàm Ecclesiastici ordinis cupido; maior denique vanis mundi delitiis fruendi, quàm officium sacerdotale præstadi amor totos quosdam occupavit, ruerere mox omnia, & retrò sublapsa referri.

Quod qui synceris, nulloque suffusionis glaucomate, aut lema laborantibus oculis intueri velit, nulla istud, meo quidem iudicio, pictura ei ostèdat clarius, aut exhibeat viuidius, quàm hodierna nobis deploranda, vereque Tragica nostræ Germaniæ calamitas. Agnoscet enim illud sacri Davidis oraculum, Psalmi 79. threno depictum, tam esse in Germanico Imperio ad viuum propè expletum, ut nusquam magis, vno excepto Judaicæ perfidiæ spectaculo omnium infelicissimo. Ut quid destruxisti, ait, Domine, maceriem eius! vindemiant eam omnes, qui prætergrediuntur viam! exterminauit eam aper de silua, & singularis ferus depastus est eam! Etenim destructa macerie, quæ piis à maioribus fuit huic electissimæ Domini Sabaoth vineæ per leges politicas, immo potius Ecclesiasticas, quacumque ex parte circumdata, cœperunt eam vindemiare omnes, quotquot viam illam antiquam et auitam à Christo, eiusque Apostolis in Germaniam olim destinatis præscriptam prætergrediuntur, ac in aliud peruertunt Euangelium. Videte tandem, obsecro vos, videte vestram cladem, viri Ecclesiastici, Patres Reuerendiss. & fratres chariss. ecquanam Ecclesia totum per Imperium supersit salua (excepto Belgico, & quadam Norici parte) quæ non miserè sit tanquam vinea dilacerata, & dilaniata, immo, uti Propheta prædixit, verè vindemiata? an non plures plerasque per prouincias, Ecclesiæ agri sunt sublati, quàm relictis? an non maior decimarum, aut vinearum nonnusquam pars subtracta, quàm superest vobis salua? an non plures Abbatie vt potentiss. ita opulentiss.

atque

Clades Ecclesiæ
per Germaniam
quanta.
Psalm. 79.

PRAEFATIO.

atque locupletissima sunt abrepta, deuorata, euersa? At cur istud obsecro? Dum enim vinea cultores suo seruirent potius pigro ventri, impura gula, insana Veneri; non uti par fuit, suo Domino isthac largienti Christo, ecquid restabat, nisi ut cederent fisco?

Sed quid nam ulterius subsequutum? sane aliud non potuit, quam quod diuinum praedixit oraculum: nimirum ut sublato diuini praesidij muro, auxiliique propugnaculo, exterminaret eam aper de sylua. Donec enim ille impuri ut nominis, ita et oris incesti Lutherus antiphraasticus sic verissimè dictus, indubia Germaniae pestis, certa que perniciis, monachali latitaret cucullo, donec homo castissimus suis illis bis incestuosis in nuptiis cum sua bellula illa Bornica, publica prius, isti quam nuberet Apostolo, studiosorum amasia, saltaret hilariter, magnam plerisque praese ferre visus fuit pietatem, verumque instauraturus Christi Euangelium.

Sed ubi exterminare, siue uti psal. habet *λυμαίνεσθα*, vastare ac profligare vineam Domini coepit, Christi sacramenta eleuando, mysteria prophanando, dogmata subruendo, sacrosanctas verbi Dei Scripturas peruertendo, deprauando, mutilando, tum demum apparuit aper verissimus de sylua, id est seuissima feritatis iuxta ac funestissima atrocitatis; Aper, inquam, ille acerrimus incesti oris et impuri nominis, vera suae Saxoniae calamitas, fontica Germaniae pestis, indubia orbis Christiani perniciis Martinus Lutherus: qui violatis Monasticae vitae repagulis, in nuptiis precipitatus bis incestuosus, tutam Dominicae vineae sepem perrupens, magnam profecto huic electae Domini vineae attulit cladem. Ubi namque Reg. Pontificis, qui eum Sathanae ob renouata, partimque ementitata blasphemata tradidit dogmata, odio quasi aestro percitus

fuit,

Vitam cleri impuram sacrordique neglectu lugenda hac sequitur Germania calamitas.

Lutherus ab impuro sacra prophanandi studio habet nomen Luther.

Lutherus vere aper de sylua & atolyces vastat vineam Domini Sabaoth.

Causa cur iustissime Lutherus excommunicatus: cuius dolore in Ro. Pontificis rabie verus.

PRAEFATIO.

fuit, planè totus rabidi apri instar orbi sese demonstravit in dispergendas Christi oves arctolycum sæuum, rabiosum, furiosum.

Hæc exemplis admodum viuis demonstratur dialogis Dubitanti, & de tranquillitate animi.

Quin imò hîc efferata eius rabies consistere non potuit. Siquidem & illud re ipsa explevit, quod propheticus prædixit threnus, Singularis ferus depastus est eâ. Videmus enim, eheu dolor! tot nobilissimas Imperij Ro. prouincias seuissimi istius latèque grassantis apri dentibus depastas, vera Dei luce priuatas, crassissima mēdaciorum caligine demersas, humanæ doctrinæ præstigijs captas, excæcatas, dementatas. Sed benignus ille Dei opt. spiritus, qui calamitatem istam suis prædicere dignabatur, remedia item salutaria non inuidit, neq; tacuit. Nam his malis omnibus unum superesse remedium ostendit, ut ad Dominum Deum Sabaoth ex animo reuersi concorditer oremus, quod suo ore docere non est dedignatus. Deus virtutum cōuertere! respice de calo, & vide, & visita vineam istam! & perfice quam plantauit dextera tua! Si enim Deus optimus max. vobis seriam ac legitimam suæ vineæ visitationem celesti suo spiritu semel afflauerit, nō deerunt consilia vineam istam perditam recuperandi, euersam instaurandi, exterminatam replantandi, atque repastinandi.

Remedia depel-
lendis calamita-
tibus Dei opt.
benignitas piis
dignatur expo-
nere.

Non enim deerūt vobis cooperarij ex præclaris aliquot stis diosorū collegiis (quæ verissima sunt simul & certissima pietatis instauradæ seminaria) deligendi. Quid igitur, inquis, impedit Ecclesiarum Germaniæ instauracionem, si nō desint quæsi Dominicæ messis operarij? Non defuerint, inquam, operarij iusto stipendio, congruisque honoribus seriò quæsi. Sed animus nobis deest officij sui verè studiosus, qui vera in Deum pietate accensus, ardentique ouium sibi creditarum (pro quarum sanguine erit aliquando illo seuerissima Dei iudicio

dicio cui
gitima n
ta; quio
tatem pr
tiam, qu
fes, An
corum à
rum min
dent ver
dicta cor
que sepi
nas easq
na doct
stertim
iorum, co
decreta
batias co
mere, ex
reundi
Fllita
conuentu
nos tantu
inter vij
sentimus
to sumpt
pridem il
N. in Eco
dem null
lis coërcit
ras apud

PRAEFATIO.

dicio cuique nostrum reddenda ratio, amore inflammatus legitima necessariaque fame disspereuntibus suppeditet alimenta; quibus illa pastorum incuria neglectaque afflictæ ad sanitatem pristinam redeat. Si Catholici eam adhiberemus diligentiam, quam Videmus, pro pudor! istas reipubl. Christianæ pestes, Anabaptistas, Libertinos, Caluinistas suis impedere hircorum à Christi grege segregatorum caulis, an nobis successurum minùs quis meritò diffidat? Illi certo capitis periculo auident vel per provincias, ubi vigilantissima, immo pretio indicta constituitur in eorum caput custodia, suos quotannis, idque sæpius, visitare, synaxes sacrilegas cogere, cænas prophanas easque frequētissimas celebrare: nos in vera salutis æternæ doctrina aut serèda, aut rigada languemus, dormitamus, stertimus, desperamus. Videmus aduersarios contra leges maiorum, contra ius publicum, contra sua adeò Imperij Romani decreta quotannis non solù bona Ecclesiastica surripere, Abbatias confiscare, pios verosque Dei cultores vexare, opprimere, exturbare: sed omnem etiam repetundarum iuris expe-reundi viam præcludere.

Illi tam ingentibus impensis ferè quotannis suos habent conuentus, sua celebrant ferè Augustalium instar comitia: nos tantum malum indies inualescens, immo in horas nostra inter viscera exardescens, cæci non videmus, stertentes non sentimus, oscitantes nò animaduertimus. Meministis quanto sumptu, quanta diligentia ad euertendâ Christi Ecclesiam pridem illi noui Evangelici Bonnam confluerant. Unus ille N. in Ecclesia perniciem non dubitauit omnem mouere lapidem, nullis deterritus impensis, nullis fractus laboribus, nullis coërcitus periculis, an nos rationes nostras nobis constaturos apud Dominum Deum iudicem arbitrabimur, quòd mi-

Collatio diligē-
tiæ Catholicorum & aduersariorum.

Exhortatio ad
fetiã vineæ Do-
mini instaura-
tionem suscipiē-
dam: & qua ra-
tione facillime
fiat.

nus pro conseruanda Dei domo fecerimus, quàm ille ad labefactandam, destruendam, funditusque euertendam?

Quòd si minùs illud vos terret iamiam singulos Urgens tremendum Dei iudicium, præsentia saltem pericula, obsecro vos per Christum Iesum, accuratiùs perpendite, atq; viuidiùs cum aliquo animorum Vestrorum sensu considerate. Ecquid futurum tandem creditis, o viri Ecclesiastici, dum paulatim Urbis plume tanta dignitate, tantisque opum prouentibus decorata euelluntur? tam nobilia Vestri collegij, corporisque Ecclesiastici membra decurtantur, immo ad viuum præciduntur?

Nouerat ille nugator in apologo caudam equinam singulis euulsis pilis totam tandem euellendam. An non & vobis idem euenturum præsentiscitis? an vos iam nunc Vestris armis oppugnari, ac tantum non expugnari nondum videtis? an non Vestris opibus, Vestris prouentibus, vestris denique præsidis ipsos passi estis fieri propemodum insuperabiles?

Quos verò in Clerum gerant animos, quidnam vobis mo liantur, si ex domesticis ipsorum in vos studiis nondum didicistis, satis superque doceat Gallicus ille, & Belgicus noster motus, dudum ab impurissima sectarum omnium colluue concitatus. Quibus enim laquei erant parati? quibus nã sica? quibus nam vespere, quas vocant, Sicule, dictæ? quibus nam dies passim fuit laminae destinatus? An non & vobis idem exemplum metuendum? an non eiusdem omnes creditis ingenij, qui illum omnes eundem patrem habent, quem veritas ipsa dixit fuisse ab initio homicidam?

Ecquid igitur, obsecro, adhuc cunctamini salutaria adhibere consilia, quibus incendiù istud exitiale maiores in dies colligens vires, certò & vos et nos absumpturum (ni occurratis tempestiuè) vel tandem cobibeatur, aut saltem sistatur, si extinguendi,

tinguen
retis Ec
saluber
quod nu
Erra
dolor, in
pheta. e
queat, a
lumem, f
Sed ader
repastina
proculda
est, atqu
Etum eiu
dium vi
bus ipfis
theatro.
qua Dei
orco, eter
ne, immo
vbi iam
extermin
max. cui
suo Euan
diato, ape
nias atro
lati legit
tione. Qu
exosos mi
Dei culto

PRAEFATIO.

tinguendi, sopiendūve nōdum spes est? Certè si legitima cogere Ecclesiastica concilia, quorum, teste D. August. semper saluberrima est in Ecclesiis authoritas, non foret difficile, quod nunc plerisq; malè consultis videtur impossibile.

Errantium numerus ingens est; fateor. ac propemodū, heu dolor, infinitus. Sed non est resina in Galaad? ut ait Propheta. An manus Domini est abbreviata, ut saluare nequeat, aut pristinum suae vineae reddere statum saluum, incolumem, florētē? minimè omnium, viri Ecclesiastici, minimè. Sed aderit pius laborantibus, fauebit propitius vineam suam repastinantibus, atque opera indefessa excolentibus. Alioqui proculdubio expectate, quod Iudeis Do. Christus cōminatus est, atque ipsa re expleuit. Dabitur, inquit, genti facienti fructum eius. Idem & vobis dictum accipite. Cuius rei præludium videte obsecro, an non Deus opt. max. iam nunc rebus ipsis agere cœperit hoc in amplissimo spectabilis orbis teatro. Posteaquam enim diuino permissu fera illa pessima, quae Dei filios electissimos disgregauit, mactauit, deuorauit, orco, aeternoque inferno mactatōs tradidit, sua fuit pro libidine, immo rabie in hanc Dei vineam Germanicam grassata, ubi iam illa non leuiter iaceret afflicta, magnaque ex parte exterminata ac tantum non euersa, placuit eidem Deo opt. max. cui omnes ad nutum parent orbis nationes, nouum suo Evangelio à Germanis partim deriso, adulterato, repudiato, aperire Orbem; qui diuinum suum nomen per Germanias atrocissimis iniuriis vexatū, impiisque blasphemis violatū legitimo veneraretur honore atq; digna coleret veneratione. Quid deinde? paucorū sanè monachorū, quos tā rabidè exosos misera habet Germania, paucorū inquā monachorum Dei cultorum opera plures per Indiam nouumque terrarum

Infinita errantium nationi non deest medicina, modò legitime adhibeatur. Ierem. 8. Esa. 59.

Lucæ 10.

PRAEFATIO.

orbem sibi conuertit credentium myriades, quàm per Germaniam fortassis pereant centuria; licet hæc prorsus etiã videantur innumera. Qui illinc reduces veniunt, sex milia monasteriorum aiunt extructa, uti olim apud Ægyptios initio Christianismi; adhæc fere 600. Christi ouibus Episcopos creatos.

Qualis metueda Germanis Lutherana tragediæ Catastrophe, ni occurratur tempestiue.

Roman. 11.

Vide D. Saluianum lib. de iudicio.

Sed quid nam his veluti ex prosenijs tandem est consequuturum? Ecquenam fabula, immo tragædiæ huius futura est Catastrophe? an aliud, quàm quod Christus Iudæis comminatus iam pridem præstitit, idem & nobis aliquando (ni ad mentem & suum quisque redeamus officium) certò sit euenturum? Regnum Dei iam pridem ingratis atq; infœcundis Iudæis ereptum, nobis gentibus, paganisq; datũ: vbi hoc illi respuissent, Dei cultores iniurijs laceßuissent, verèque dilaniassent, diuinum Dei opt. max. nomen Christiana Religione colendum blasphemis sacrilegis affecissent. Vt ergo tunc naturalibus non pepercit ramis, an istis parceret insititiis ad illorum exemplum veram Euangelij Christiani doctrinam respuentibus, veros Dei cultores, Sacerdotes, Monachos, Sarthimoniales vexantibus, affligentibus, opprimētibus, eiicientibus, atque in his miserum ereptis facultatibus, auitisq; possessionibus, exilium expellētibus? Non tulit inultum Carthago vrbs, Romæ quoddam emula, maior ipsa aliquando gloria, opibus præstantior, honore illustrior, cum Dei seruos monachos (teste diuo Saluiano lib. 4. de iudicio suorum temporum) plateatim vexaret, nominatim per compita ledorijs compellaret, contumelijs infestaret: an vobis impunè cessuram existimatis tam immanem vim Dei cultoribus tot per annos illatam? an pauperum lachrymas nunquam speratis patri orphanorum & iudici vindicique viduarum exaudiendas?

Sed

PRAEFATIO.

Sed dicat aliquis, Electoria celsitudo, sacerdotalis dignitas, principalis excellentia facile praesentem Germaniae statum tuebitur tranquillum, certaq; Ecclesiae Dei successio infansta ista omina facile depulerit.

Scilicet, tam facile atque tuto, quam olim Iudaeos à comminatis dudum plagis illa vox verè pharizaeica, templum Domini! templum Domini! templum Domini! ut enim illi suarum cupiditatum, auaritiae, libidinis, inuidentiae, omnis denique improbitatis satagebant, nihil pensi ducetes ecquid de diuinis fieret mandatis, modò suae ipsis essent leges saluae, ac traditiones humanae ad quaestum multò vberimum comparatae starent incolumes: ita & nunc, nisi alia ineatur ratio, collapsam potius quam labefactatam isthuc Religionem puritati suae, nativaeque castimoniae vindicandi, offendicula intolerabilia tollendi, officium denique legitime praestandi, viderit quisque quonam pacto poterit illas nobis plagas Dei ore fallere, nescio, comminatas euadere.

Verùm tamen bona spes nos habet plerisque omnes Ec. praepositos atrocissimis Germaniae patriae nostrae suauissimae plagis admonitos, Torpatensis Ecclesiae opulentiss. ac Lithuaniae exemplo longè miserrimo percussos, suisque adeò damnis domesticis adactos, periculis denique certò in dies impendentibus coactos de curando legitime atque verè tandem pascendo grege dominico iam fore sollicitos. Ad quod pij pastoris officium praestandum, videlicet sanandi oves Christi languidas, colligandi afflictas, fouendi laceras, reuocandi palabundas, ne iusta & facilis desit ratio, varia vobis sunt ineunda consilia: serioq; dispiciendum quibusnam remediis utendū potissimum, ut isthac pij pastoris officia sedulo & obnixè carissimis Christi Domini ouibus praestanda salutariter impendantur.

Olim Iudaei iactabant templum Domini: nunc Hypocritae suos crepant titulos Imperij & Ecclesiae.

Jerem. 7.

Varie siquidem sunt populi vestrae fidei crediti pestes, quarum ut numerus propè est infinitus; ita qualibet Christiano gregi perniciosissima, certoque exitialis & interneciva. Verùm non tã est morbus iste santicus, ut sit incurabilis: non tam deploratus, ut sanari nequeat: non ita desperatione plenus, ut nihil remedij salutaris admittat. Stolidi enim istorum desperationis authorum consilia mihi prorsus probari non possunt: qui ad Galeni aut Hippocratis exemplum in morbis deploratis nihil adhibendum volunt remedij humani, sed naturæ relinquenda omnia. at qui alia corpus, morbo affectum sanandi ratio; alia mentem errore obnubilatam: alia etiam morborum corporis remedia, alia animorum.

Quanquam enim longè lateque toxicum istud Evangelicorum sanè virulentissimum sit diffusum, plurimosque tabe sua verè pestilentissima infecerit, vitalia erodens atque tantum non absumens: non tamen desunt, Deo opt. gratia immortalis, qui genua sua non curvauerunt ante verissimos istos Baales, vel septem milia qui (si in capita supputentur) numero illis non sint fortassis impares futuri.

Huc accedit quod non eadem omnes lues contaminavit, non eadem virulentia omnes afflauit; sed uti mendacium semper sua est natura multiplex ac varium, quia simplici à veritate dissonas: ita varias in species distracti nõ modo sentiunt diuersa, sed sibi etiã pugnãtia, adeoq; ex diametro cõtraria quæ vel suo collisu mutuo tandè enecet sese ipsa, atque semel de medio tollant. Quod enim de aconito veteres memorie proditum reliquere, hic verissimè locum habet. Ut aconitum hominem occidat, nisi inuenerit, quod in homine perimat, cum quo solo colluctatur, velut pari intus inuento, atq; ambo per se exitialia mutua commoriuntur lucta, ut homo

super

Nondũ est desperandũ de sananda Germania, licet variis factis contra se affecta.

Ingens Catholicorum per Germaniam numerus: sectariis nõ inferior, neque impar.

Illustri aconiti exemplo demonstratur facillima perinde ac certa Germanicæ sanatio.

super sit: Ita in istis longè pestilentioribus animorum aconitis
 usu venire aliquando est animaduertere. Complures namq;
 recens sectatos doctrinae genus ubi suis indulgissent ad quod-
 dam tempus cum animi cupiditatibus, tum corporis volupta-
 tibus, lata isthac Evangelij noui via belle monstratis ad resipi-
 scientiã reduisse est deprehensum, quòd suo admoniti malo ple-
 rique ultrò ad mentem redierint, qui videbantur antea vel
 omnium deploratissimi, suoque iudicio puri puti Evangelicif-
 simi, atque Ecclesie (vti arrogantissimè iactabant) reforma-
 ta omnium probissimi.

Et quidem consideranti mihi quantã ratione innumera, su-
 nestaq; ista Germaniã miserrima facie dissipantes atq; distur-
 bantes secta excindatur, non rarò in mentem venit admirari
 caelestem Dei opt. max. providentiã omnium gubernatricem:
 qua tam est nouo in dies miraculo omnipotens, vt vel ex malis
 longè pestilētissimis saluberrima subindè suis electis conficiat
 pharmaca. Certè si Dei opt. max. benignitas huic populo ani-
 mi oculos reddere dignaretur, non parum ad solidam animo-
 rum sanitatem recuperandã aliquando conduxerit & istud
 remediũ, suo ipsorum ex malo petendũ; nimirũ vt variis istis,
 iisdèq; absurdissimis conquassatus atque collisus opinionibus
 in se ipse frãgatur, animi ferocitas hebescat, errãdi libido de-
 feruescat. Quo enim crassiores Cacodemò istius tragœdiae cho-
 ragus, atque omnis Germanica istius verè paricidalis dissen-
 sionis fax, spargit errores, aut fœdiores serit opiniones, hoc pla-
 ga erit aliquando electis Dei filiis sanabilior: vt non dicam
 plerosq; (quod cõplusculis sumus gratulati) ad sanitatẽ, va-
 rios licet post variarum pestium paroxismos, ultrò redituros
 atq; ad eò festinantius properaturos. Quod vt vero appareat
 similis, non leui argumento fuerit et illud obseruasse nunquã
 ab Euan-

Vide Plin. na-
 tur. histor.

Quò crassiores
 fœdioresq; ca-
 codemon per
 Germaniam se-
 rit errores, hoc
 sanabilior: si do-
 cta medicorum
 accedat manus.

PRAEFATIO.

ab Euangelij exordio tam absurdam simul & crassam, pinguisque naris, ac planè rusticanam, deprehensum atque euitatu facilem errorum luem fuisse grassatam, quàm nunc infelicissimo hoc nostro seculo. Talem namque diuina iræ plagam degeneres ac brutescentes populi Christiani mores & per Germanias & per Gallias delitijs ventris sui deditissimi, mundo suis cum Vanitatibus pereunti deuotissimi, vitijsq; carnalibus perditissimi efflagitasse videntur.

Verùm si huic remedio, quod Deus opt. ma. ut in aconito, ita et in errorù animi venenis naturaliter aliquàdo immittere videtur, humana pij pastoris accesserit industria, quæ densissimas illorum errorum, quibus excæcati detinentur captiui, suæque salutis sunt ipsi infestissimi hostes, detegat caligines, ostendat absurditates, demonstrat impietates, magna sanè facilitate plurimi ad animi sobrietatem, mentisq; noua pestilentium opinionù epidimia euersæ reuocentur sanitatem.

Sed in presentiarum non est de omnibus istarum pestilitatum generibus dicendi locus. Solùm namque de iis modò agitur, qui Confessionem sese profitentur sequi Augustanam: qui ut non modo suis quoque sunt dissecti opinionum dissidijs planè capitalibus: ita non ignobiles aliquot ipsorum Ecclesie nouum minimè dissimulanter sectantur Euangelium, quod suo à Luthero Confessionis Augustanæ magistro dudum fuit certissima hæreseos, Diabolicaque impietatis damnatum. Svinglianos dico & Sacramentarios, varij admodum nominis omnes tam nouos, quàm veteres: ut alios nunc silentio pretereamus. Isti autem Caluinizantes ut extra Germaniam facile vincunt ingentes Lutheranorum turbas: ita & in ipsa quoque Germania sese tantos progressus iam pridem fecisse gloriantur, ut de veritatis suæ (si superis placet) vi-

etoria,

Lutheranos paf
sim degenerare
in Caluinistas,
quos Lutherus
damnat manife
sti furoris & im
pietatis.

Confes. Manf.
uel den. Illyr. eò
tra Viatoriu.

etoria, &
do Euan
Quo
ratorù n
tragicis
fess. Aug
suosque
Alius et
tur ruin
cum suis
Luther a
Suis
aut, vt
theranis
sanando,
manus, e
letissim
tabescun
suetè pro
quibus n
calumnie
spiscenti
postlimi
Casari A
exhibito
tifice, id
demonstr
Germani
discordia
homines,

etoria, & de ruina papatus Saxonici, id est Lutherani pseudo Evangelij, Paena canere non dubitarint.

Quod esse multò verissimum Illyricus ille cum suo coniu-
ratorū manipulo, Germania Dauus atque fax flagitiosissima
tragicis boatibus deplorat, non subticens vel primarios Con-
fess. Augustanae duces Calvinistis apertissimè fauere: immo se-
suosque hac etiam de caussa fuisse Jenensi academia expulsos.
Aliis etiam de causis suo Lutheri Euangelio tristem omina-
tur ruinam, idque admodū breui, tetricus ille Sarcerius, vna
cum suis illis Symmistis Confessionis Mansfelden. Varias
Lutheranorum sectas condemnantis authoribus

Suis ergo vulneribus iam passim per Germanias corruit,
aut, vt veriùs dicam, in pestilentiore degenerat pestem Lu-
theranismus, Confessione Augustana olim orbi propositus: cui
sanando, si docta, si sedula medicorum spiritualium accesserit
manus, equidem minimè desperauerim, breui admodum nos
letissimam visuros istius tragœdiæ, qua pij omnes propè con-
tabescunt, catastrophem. Si enim hoc morbo laborantibus man-
suetè proponantur, candidè aperiuntur, apertè exponantur,
quibus noua ipsorū doctrina scater, asystata, nugæ, absurda,
calumniæ, mēdacia, nullo certè negotio plurimos liceat ad re-
sipiscentiam reuocare, atque ad Christi Dom. ouile palabūdos
postliminiò congregare. Cū enim publico suo scripto dudum
Caesari Augusto Ferdinando. F. M. Francfordiæ anno LXII.
exhibito fateantur ob errores doctrinæ à vobis & Ro. Pon-
tifici, id est à Catholica Dei Ecclesia sese necessario discessisse,
demonstratis istarum xxiiii. causarū (quibus tota fulcitur
Germaniæ, vti delecti illi Confessionistarum Patroni aiunt,
discordia) ineptiis, calumniis, mendaciis, non fuerit difficile
homines, vel mediocriter prudentes, suæque salutis minimè

Praefatione v.
Centuria.

Illyricus cum
suis boatu tragi-
co deplorat Lu-
theranismi rui-
nam: vt & Eras.
Sarcerius Con-
fess. Mansfeld.

Ex noua Cōfessionis Augustanae apologia certissimum peratur sanāda Germaniæ remedium.

prodigos in certum reducere sanitatis recuperanda gradum. Videbūt enim perspicuè allatas contra nos dissidij istius tam perniciosi, totique Germaniæ certò exitialis causas in nobis re veranon herere: meramq; calumniam esse, quòd in ullo doctrinæ capite hic à deputatis illis Anonymis Confessionistarum Theologis atque Consiliariis politicis allegato nos Catholici doctrinam Christi contra scripturas & Orthodoxorum PP. sententias deprauauerimus, adulterauerimus, prophetauerimus: aut uti impiè blasphemant, in cultum impium, diabolicum, idololatricū permutauerimus. Quod ut omni semel careret dubio, atque longiùs à celo distare terrā, quàm hæc à Catholicis sunt aliena, nos in pie matris nostræ Ecclesiæ Christi Catholica gratiam in singulis 24. Antitheseon doctrinæ piæ & impiæ capitibus hac pro virili conabamur toti orbi et nostræ in primis Germaniæ patriæ dulciss. demonstrare.

Prodigiore in Catholicos calūniæ plurimos facit ad sanitatem reuocent: si recte demonstratur erratis à Catholico Christi grege ouiculis.

Impedimēta tollēda per Episcopos, quæ facillimam Germaniæ impediūt sanationem, & in fidei unitate concordiam.

Porro hæc alma veritatis Euangelica lux, & si omnium clarissimè in Ecclesia Christi Catholica in hunc usque diem, Deo opt. gratia, effulgeat: tamen cur à populis vestra fidei creditis non liquidò videatur, aut salutariter percipiatur, res duæ; quin potius, si expendatur accuratius, vna solūm obsistit. Prior est ex populi erroribus, quorum caligine mens obfuscata, aut recti specie falsa & illusa, verū cernere nō potest: altera, quæ prioris videtur origo, est ex doctorū, quos ei præficitis, aut præfectos toleratis, vita impura, quæ nō solūm nostræ professionis dogmatibus opinionē veritatis detrahit, sed ipsam quoque lucem propemodum vertit, iuxta Euangelicam parabolam, in tenebras: Si lux vestra tenebræ sunt, in quiebat Dominus, ipse tenebræ quantæ erunt?

Curandū ut vita Pastōrū Euangelicæ respōdeat doctrinæ.

In primis igitur dāda erit opera per quā sedula nō minùs quàm necessaria, ut pastorum & doctorū Catholicorū vita

ita sit Euāgelicis moribus exornata, ne luci Euāgelicae per ipsos propagandae ulli obiiciatur obstaculum. Cū enim ipsi sint lux mundi à Christo Domino & appellati & constituti, ecquid obsecro aliud necessariū consequatur, quàm ut hoc doctrina Apostolica fulgore per densissimas vitæ ipsorū impurissimè fulgines obscurato, si nō vniuersa, certè pleraq; tenebrae videantur & imposturae? Vt enim fax licet nō parū illustris, si fuliginosa includatur lucernæ, adeo nō apparet fax, ut propemodū videatur à medio corpore minùs diaphano si non extincta, certè minùs luculenta: ita & Euāgelicæ doctrinae fulgor, si ab impuro diffundatur lucernario, minùs inclarescit, minùs effulget, minùs deniq; illustrat, ut nō dicā, haud rarò improbos magistrorum Ecclesie mores purissima dudum luci densas aspergere fulgines, crassasq; subindè offundere nebulas: quibus electus Dei populus aut imitando seductus, aut zelando offensus, veram Christi Jesu Ecclesiam deserens, diabolicis sese, odio vitædī mali, miser tradit Synagogis. In confesso nāq; est, nulla in re tantū sibi aduersarios existimare collocatū presidij ad suas dānatis. opiniones statuēdas, nostrāq; veritatis Euāgelicæ dogmata in speciem probabiliter conuellenda, quàm in ista impura impurorū Catholicae Dei Ecclesie magistrorū vita, moribusq; doctrinae nihil minùs quā cōsentaneis. Si ita esset, uti Sacerdotes docēt, inquit, an aliter quàm docent, facerēt? Si ita corde crederēt Sacerdotes, uti ore quidem docēt, an ita viuerent? his diabolicis sophismatibus imperita plebecula illusa, verèq; ludificata, et prestigis fascinata nouos turmatim sequitur magistros sturnatim aduolūtates, sibi serio gratulata, quod sibi auribus, iuxta Pauli prophetiā, prurientibus cōtigerint tandem magistri, qui viā regni calorū docēt spatiosissimā, portāq; vitæ aeternæ aperiunt latissimā: quæ citra

Sophismata
quibus populo
seducendo illu-
dit diabolus ex
impura Pasto-
rum vita.

P R A E F A T I O.

ieiunij labores, citra lachrymas, citra sudores, citra omnem deniq; corporis lasciui ac delicati cruciatum, à deliciis ad delicias deducat aternas.

Istis blandiloquentiis, adulationibus, falsisque benedictionibus seductus tunicatus popellus mirè sibi blauditur de noui istius Euangelij (quod opinantur infelices) luce, quæ tam facili compendio, nullo negotio, nullo sudore, nullo labore à vita ista latissima, non vigiliis aspera, non carniū aut deliciarum abstinentiis tristi, non statis ieiuniis tetrica, non veteris vitæ pœnitentiæ laboribus dura, aut Confessionis onere molesta, ad vitam trāsferat immortalem. Quam doctrinam humano ingenio, carnaliq; animæ multò gratissimam, ut pro vero suscipiant plurimi, facit quod plerosque cum Pastores, tum Concionatores, horumq; dominos Canonicos, ferèque omnes passim Ecclesiastici ordinis Prælatos vident, immo inuident, omni rerum istarum terrenarum copia beatos, dulci fortuna, opulentiāq; non minùs quàm poculis ferè quotidianis ebrios; neque magis de calcanda illa arcta Euangelij via, deque angusta regni caelestis porta ingredienda, sollicitos, quàm sint Epicuræi. Etenim ore quidem Christum strenuè admodum ad sudores vsque & rauim prædicant, nullus docendi partes omittunt, Ecclesias D. Pauli exemplo circumuolant, sed ut linum & lanam colligant, decimas comportent, vindemias conuasent: ita ut si opus externum cogites, nihil videantur prætermittere, quod Deus opt. de legitimo pastorū præscribit officio. Contrà si vitam inspicias, suæq; doctrinæ vel leuiter componas, planè videas eam Euangelicæ neque congruere sobrietati, neque terrenorum contemptui, neque voluptatum carnalium mortificationi: sed veluti mercenarios ventrisq; mancipia, & quasi doctrinæ animo suo nec gratæ, nec ventri commoda

Ecclesiasticorū
nimia diligētia
vt lanam & li-
nū quarāt accu-
ratius, quàm
quæ Christi
sunt.

commodæ, doctores operam suam Christo quidem Voce et ore locare, lingua etiam sonare, sed moribus oppugnare, vita contraria verèque Epicurea euertere, proterere, proculcare: adeoque, si cum D. Paulo verum dicere volumus, factis Deum negare. vnde non infrequens, hac tempestate. Calvinistarū inundante, illa & plebeiorum & optimatum vox, Ecquis possit credere ita sese S. Eucharistiæ habere mysteria, cū talis sit sacrificulorum quotidie post pocula, post oscula, post popinas & lupercalia ad aras prosilientium vita? Ecquis istis porcis de angusta regni caelestis via fidem habeat, qui suis cum subantibus suis fœdiss. volutantes sanctam docet corporum castimoniã? qui assiduis dediti, immo adobruti poculis, ac nõnunquam bis, ter, vno die ebrij, moderatam nobis occinunt sobrietatem, voluptatum abstinentiam, caelestem deniq; mundi & corporis oblectamentorum contemptum?

Cur Pastoribus
& Concionato-
ribus Catholi-
cis fidem nõ ha-
beat nunc Dei
populus.

Istius modi exemplis, veris quidem, sed vanis sophismatibus astutia sathanica capti, ab usibus offensi, scandalis sanè grauibus fracti, à veritate, quæ in Christo est, seducti sunt plurimi, pluresq; in horas à Christo ad Belial turmatim deficere non desinunt, cum magistros sibi accumulunt, siue vti Paulus his de temporibus prophetans ait, coaceruant. Ipsi verò quod cuiusque palato & auribus prurientibus gratum est, docent perstrenuè, nihil pensi habentes quòd nunc contra suum Lutherum, nunc contra suum Calvinum, immo contra se ad eò ipsos docet; modò auditoribus suis grata, et, vti est apud Prophetam, loquantur placentia.

Esa. 30.

Siquidè in hunc vel illum hominè nõ maiori utitur fide, aut constantia, quàm dudū in suum Dominū Christum. Quis enim nescit, plerosque omnes istos noui Euāgelij magistros ex nobis esse egressos? an non Pastores pleriq; in seuisimos sunt

conuerſi lupos? an non plerique facti Lutherani? an non multo plures & illi ipſi caluinizant? an non quaterni ſimul Paſtores ad fœda, ſpurciſſimâque Anabaptiſtarũ transfugerunt luſtra? Vnde iſta tanta precor, gregis dominici calamitas? an quia Eccleſiæ primates ſuum negligunt paſcere, viſitare, curare gregem? an quia ſuorum Paſtorum mores non ſatagunt Euangelicæ doctrinæ conformare, vitamque ad Canonica inſtituta caſtigare?

Proinde ſi ſeriam, aut non ſimulatam meditamur Reuerend. in Chriſto PP. Eccleſiæ Chriſti inſtaurationẽ, ouicularum eius per Paſtores diſperſarum congregationẽ, hæreditatis eius à vitioribus diſſipata, conculcata, prophanata redintegrationẽ, ante omniã neceſſariũ eſſe ſatis liquere arbitror, prius repurgandos eſſe Chriſtiani Euangelij precones, Eccleſiarumque veſtrarum paſtores, quàm ſolidam vobis polliceri queatis populi veſtræ ut fidei crediti, ita & veſtris de manibus illo iudicij die requirendi ſanitatem, aut cum vera Orthodoxa & Chriſtiana doctrina concordiam.

Vita bona à doctrina ſeparati non debet.

Si quidem religio Chriſtiana non ſolum ſita eſt in doctrina vera, ſed in vita etiam pia, quæ legibus reſpondeat Euangelicis, quæ duo ita inter ſe apta connexaque coherent, ut & hic locum veriſſ. habeat, quod de nauigio reſpondit iuriſconſultus, Si diuidas, perdas. Quid enim aliud futurum, ſi vita Doctõris ſuæ doctrinæ diſſentanea contemnitur, quod magnus ille Gregorius prædixit veriſſimè, quàm ut & doctrina quoque deſpiciatur? Iſtud ſi vſquam locum meretur, maximè apud Germanos eſt veriſſimum: apud quos plus boni mores valent, teſte Cornelio Tacito, quàm alibi bonæ leges. Quapropter cum iam doctrinæ noſtræ Catholicæ ab aduerſariorum calumniis vindicanda atque contra horrida nouorum

De moribus German.

erro-

errorum
hic dem
ſa opin
ctasque
ad obed
remisqu
ceſſarie
dio toll
voce v
Quæ
fuerit,
ſtiana C
laſcua,
ria falſi
ius rei in
trũ plur
aut cler
quibus i
enim à v
alienati
ſpeciem ſ
re, uti ip
eos callid
ſtea in va
impegit ſ
vndariu
nũc hoc, r
mat, non
veritatẽ
accenſam

PRAEFATIO.

errorum monstra propugnanda ratio sit inuenta, totique orbi hic demonstrata, remediūq; expositum, quod isthac pernicio-
sa opinionū dissidia, Christo bene propitio, queat cōsopire, ele-
ctasque Christi Domini oues vobis creditas ad resipiscētiam,
ad obedientiā, ad Ecclesiae vnitatem reuocare; omnibus velis
remisque vobis connitendum, ut huius rei non minus ne-
cessaria, quàm multò præclarissima, vnum illud semel de me-
dio tollatur impedimentum, quod vna totius orbis Christiani
voce verissimè acclamante ipsi opponit impura cleri vita.

Quae nisi ad disciplinam reuocetur Canonica, ecquid pro-
fuerit, sanctissimos in libris ceu vagina extare vite Chri-
stianae Canones: cum plus illorum frāgat authoritatē impura,
lasciuia, perdita Ecclesiasticorū vita, quàm doctrina aduersa-
ria falsitas, aut errorum passim grassantiū plausibilitas? Cu-
ius rei indicium est multò certissimum, quod errantium fra-
trū plurimi magis à vero aberrāt improbis suorū pastorum,
aut clericorum opulētiorum moribus offensi, quàm errorum,
quibus iam detinentur captiui, inducti probabilitate. Finitio
enim à veritate quorundam moribus impuris, aut improbis
alienati, magis capiebantur nouorum magistrorum vita in
speciem simplici, auaritia omnis aut arrogantiae nescia, ac ve-
rè, uti ipsis tum videbatur, Euangelica: quo laqueo vbi
eos callidus ille humanae salutis hostis diabolus intricasset, po-
steà in varios, quò libuit, venenata doctrina impulit atque
impegit scopulos. In quibus ceu naufragi vëtorum vi iactati,
vndariūq; fluctibus volutati, cum herere nequeāt cōstantes,
nūc hoc, nunc illud sectati impiae doctrinae genus, res ipsa cla-
mat, non tã eos esse deploratae salutis, vt ad salutarē omnibus
veritatē in Catholica Dei Ecclesia solum, vti hactenus semper
accensam, ita & nunc relucentem, non possent reuocari.

Tolla-

Vitam Clerico-
rum ad Cano-
nicam discipli-
nam reuocan-
dam.

P R A E F A T I O.

Tollatur igitur omni studio unum illud impurae Ecclesiarum vitæ impedimentum, non defuerit concilianda concordia Germaniæ atque sarcienda unitatis Ecclesiasticæ ratio: qua omnes semel Christi oves illud unum ad ovile reuerſæ, unum etiam agnoscant unius Christiani ouilis Pastorem.

Quid enim profuerit vel doctissimos Christianis gregibus destinare pastores, si impuri illorum mores doctrinæ Christi detraxerint veritatis opinionem? Dissolutissima Cleri Germanici, potissimum Cathedralis, vita omni luxus genere perditissima, an non aliud hominum oculis suggerit, quàm concionatorum vox insonat auribus? Quod si ad monasteria vix suo nomine (prò dolor) digna quis digrediat inſpicienda, an non ibi monachorum verè numerus, ubi præter nomē & cucullum vix aliquid videas monasticæ aut sobrietatis, aut pietatis? Nolo irridere, sed potius deplorare tacitus, Concubinariorum greges, Concubinarum gynæcia, Cœnobarum Symposia totum per diem, noctemque profundam protensa: an non reperiantur qui sibi, vt quidem opinantur, solis, totos alunt concubinarum greges? non unam aut alteram, sed ternas dico, atque quaternas?

An non sunt qui beneficiorum nūdinationibus ditantur, de die bis, ter ebrii: de nocte (pudet dicere quoties) varijs cū amasijs sponsi? An non ad tremendam angelis, diuinā aram, accurrit Biberius, qui pridie vino aut semisapida ingurgitatus cereuisia, publicè Galiardam spectante ridentēque suam mystam populo assolet tripudiarē? An non reperti, qui mane sacris operati mysteriis, à prandio histrionicam scurræ lepidi in orchestra saltabant fabulam? An villo passim hominum, etiam vilissimorum, ordine tam immoderati existunt lurcones, tam ingentes voragines, tam inexplebiles Bibones atq;

merones,

Plus offēdit vitā, quàm pia mouet doctrina.

alos monachos

merones
olim ve
niquē
pula sat
per auro
Ro. ille m
spectu P
lentibus
tremend
(nam &
mo dolen
foribus c
gentur p
Siquidem
los profus
cerdotium
corruptum
cūm vides
habet in r
ne dubio c
tægma D
locū habui
Verūm q
Ecclesiasti
Hoc unum
nicæque in
pedimentu
tum, nullo
mel obture
lega isthac

PRAEFATIO.

merones, quàm in Canonicorum collegiis atque monasteriis
 olim vera sobrietatis atque omnis pietatis officinis? An de-
 nique nobis exempla desint Tricongiorum, qui nocturna cra-
 pula saturi, immo saburrati in tremèdo Dei opt. max. altario
 per auroram agūt (ubi vel ructare foret turpissimum) quod
 Ro. ille magister Equitū, Antonius homo nequissimus in con-
 spectu Po. Ro. ut vomentes frustis esculentis vinum redolentibus
 gremium suum & totā (prò facinus abominādum!) tremendam Dei opt. max. aram
 impleuerint? Plura omitto, (nam & ista paucula virtutis clericalis
 emblemata diu animo dolenti pressa inuitus retuli: quò suis vel tandem à
 Cen soribus cleri Patribus sanè indulgentissimis aliquando casti-
 gentur pro meritis) ad alia magis necessaria transiturus.
 Siquidem de templo malum omne, uti & bonum, in populos
 profluit, teste Chrysof. Com. in Matth. c. 21. Vbi enim Sa-
 cerdotium integrum fuerit, tota Ecclesia floret: Sin autem
 corruptum fuerit, omnium fides & virtus marcida est. Sicut
 cum vides arborem pallentibus foliis, intelligas quod vitium
 habet in radice: sic cum videris populum indisciplinatum, si-
 ne dubio cognosce quod Sacerdotiū nō est sanū. Quod Apoph-
 thegma D. Chrysofomi si vnquam fidem meruit, aut vsquam
 locū habuit, nunc in primis apud Germanos meretur fidem.
 Verum quia res in confesso est, nos de mali huius ex arboris
 Ecclesiastici quasi radice prognati remedio laboramus solliciti.
 Hoc vnum igitur, quod diximus Ecclesiasticae pacis, Germa-
 niceque in vna Christi fide verè Euangelica concordiae im-
 pedimentum in vita Ecclesiasticorum impura siue improba si-
 tum, nullo tolletur negotio, si ille omnium malorum fons se-
 mel obturetur avaritia: scelerata, inquam, illa avaritia, sacri-
 lega isthac auri sacri fames, omnium malorum, teste D. Paulo,

D

radix:

Impuri quorum
 dam motes pla-
 neque abomi-
 nables populū
 à sacrificio reu-
 hunt ad exem-
 plum filiorum
 Hebr.

35. p. 1. 2. m. f.

Reipublicæ rui-
 na ex impura
 clericorū vita.

Fons malorum
 omnium quæ Ec-
 clesiam vastant
 obturādus qui
 est avaritia.

PRAEFATIO.

radix: quae aut pastores instituit indoctos, ineptos, improbos: aut pastoribus Decanos praeficit minus pios, & idoneos, ac magis quae sua, quam quae Christi sunt, querentes.

Typus pastoris Christiani cuius opera facillime errores omnes nunc graffantes evanescent.

Indubia meliorum temporum spes ex Ecclesiasticorum reformatione.

Si tales ergo per provincias desinentur Visitatores, qui secundum sacros Ecclesiae Canones, legitimos constituant populis pastores, doctrina Pastoralis officio digna eximios, pietate conspicuos, vitae puritate irreprehensibiles, illustris subito quidam orbi calitus affulget almae veritatis splendor: qui offusas illas dudum commemoratas quorundam impiorum studio humanae doctrinae caligines facile diffuere faciat, verèque suas in nebulas evanescere. Quod consilium si seriò fuerit, qua poterit, diligentia atque constantia, adhibitum, equidem nihil dubitauerim, mox letiorem Christianis per Germanias Ecclesiis faciem reperaturam.

Proculdubio enim longè verissimum habendum est, Deum pacis nobiscum fore, si nos diuinæ ipsius voluntati filios praestiterimus morigeros. D. Paulus afflictis fratribus nostris Philippenfibus diuino pollicetur oraculo, Deum pacis ipsis adfore, si cogitarent quaecunque vera, pudica, iusta, sancta, amabilia, bonae famae, siue laudabilia, si qua denique virtus, si qua laus disciplinae.

Certissima reformatione Ecclesiae & concordiae instauranda ratio ex D. Paulo.

A capite incipiant Ecclesiasticorum capita Ecclesiae reformationem, res omnis salua est.

Ad haec quae didicistis, inquit, & accepistis & audistis & vidistis, haec agite, & Deus pacis erit vobiscum. Hanc Paulinam Christianae reformationis formulam plenius oberriusque per sacrosanctum Concilium Tridentinum dudum explicatam, si Reuerendissimi D. Episcopi Collegae ex animo minime simulato primò nobis ipsi praefigamus, moribus vitaeque inculcata eam exprimentes: deinde chariss. fratribus nostris à Christo Domino fidei nostrae ad pascendum, erudiendum, salvandum commēdati, tandem nostro imitandum exemplo proponamus,

ponamus
cōcordia
na in nos
tius effu
tis ac pie
rum dita
quod con
bylonica
dem sub
namque
Schisma
Proi
ad unu
per Chris
ut nostr
ca ex ani
depressos
nescio qu
mus, nun
rique stu
Mem
plum à C
cho desce
tis, semin
quam ad
aeterna qu
si Ecclesi
restituam
ta nostra

PRAEFATIO.

ponamus; mihi quidem nihil dubium fit, Deum pacis atque
 cōcordiae nobis affuturum. Sua enim ipsius plusquam mater-
 na in nos victus pietate, copiosissima suae benignitatis propi-
 tius effundet viscera, largissimaque caelestis sui spiritus, verita-
 tis ac pietatis omnis magistri, beneficia: quibus orbis terra-
 rum ditatus ita inopinato beabitur, vt letissimi videamus
 quod conuertet miserrimam plebis suae captiuitatem verè Ba-
 bylonicam, sicut torrens in austro: vt vnum omnes vno tan-
 dem sub pastore Christi Vicario efficiamur ouile. Verissimum
 namque opinor, quod aduersarij licet ore dictum legimus,
Schisma non tollendum, si differatur reformatio.

Proinde vos Reuerendiss. P.P. & Illustriss. DD. &
 ad vnum omnes Germanici Imperij ordines Ecclesiastici
 per Christum Jesum Dominum nostrum, oro atque obsecro,
 vt nostrae vocationis Ecclesiasticae, functionisque Apostoli-
 cae ex animo memores oculos, eheu nimium diu sopore graui
 depressos, vel tandem aperiamus: & quod haecenus alienis
 nescio quibus negotiis impediti accuratè non satis praestiti-
 mus, nunc alacri aggrediamur animo compensare, vigilantio-
 riq̄ studio resarcire, emendare, instaurare.

Meminerimus nos ad illius Samaritani Euāgelici exem-
 plum à Christo Domino constitutos, qui à Ierusalem in Ieri-
 cho descentibus fratribus latronum vi spoliatis, dilacera-
 tis, seminecatis, ac tantum non trucidatis, medicam ali-
 quam adferamus opem, vt in stabulum illud beatæ quietis,
 aeternaeque salutis domicilium vnicum, Catholicam dico Chri-
 sti Ecclesiam, reuocati atque reducti pristinae aliquando suae
 restituantur sanitati, veraeque suae per Christum compara-
 tae nostrae opera, studio, diligentia reddantur saluti.

Vnum est tollē
 di Schismatis
 impedimētum.
 verissimāq; re-
 mora, nimirum
 dilata Ecclesia-
 sticorum reform-
 ratio.

Dur. de abus.
 Ec.refor. fo. 114.

Adhortatio ad
 officium Apo-
 stolicū ab exem-
 plo Samaritani
 Euāgelici.

A 201. 10.

*Meminerimus, inquam, nos huic stabulo à Christi Domi-
spiritu præpositos constitutos ad istos fratres, immo filios, la-
tronum seuitia spoliatos, vulneribus confectos, internecinis
plagis tantum non enecatos, fouendos, mulcendos atq; sanan-
dos.*

*Descendamus igitur tandem obsecro, seria animi medita-
tione à Ierusalem in Iericho: id est ab ociosa illa pacis politicae
ac temporalis Reipubl. contemplatione, quæ citra solidam Ec-
clesiæ pacem atque religionis Christianæ concordiam stare non
potest, ad negociosum Ecclesiarum tam varia errorum va-
riorum & impietatis omne genus macula contaminatarum
officium. Deinde & oculis non pristina oscitantia conuiuen-
tibus, sed seuera attentione vigilantibus totam illam viam
accuratè perlustremus, quæ à Ierusalè ducit in Iericho: quòd
est quæ ab illa auita maiorum nostrorum beate pacis tràquil-
litate nos in istam animorum fluctuationem, atque pernicio-
sarum opinionũ præcipitavit tempestatem naufragam iuxta
ac exitialem, totam, inquam, hanc stadij annorum 50. viam
attenti perlustremus, oculatissimique perscrutemur, an non
videbimus eam non modo latronum insidiis obsitam, diris la-
trociniis infestam, cruentis ouium Christi mactationibus san-
guinolentam? An non in viis desertis, & auiis atque ab Ec-
clesiæ vnitatis semotis videre erit plurimos charissimorũ fra-
trum nostrorum non solum sub omni ligno frondoso diis suis
immolare? hoc est, adulterinis, verèque impiis dogmatibus di-
veritatis laudem impiè tribuere; sed iacere ad eò veritatis
vestibus spoliatos, nouis opinionibus quasi lethalibus vul-
neribus sauciatos, pestilentissimis erroribus quasi plagis in-
ternecinis tantum non enecatos?*

Annon & hic videre erit innumeras Christi Iesu sangui-

A Ierusalè in Ie-
richo Episcopis
est subinde des-
cendendum.

Quanta ouium
Christi hodie ca-
lamitas per Ger-
maniam: vbi Ec-
clesiæ per Cen-
turias pastoribus
sunt destituta.
Ierem. 3.
Ezech. 6.

Hypotyposis af-
flictiissimi gregis
Christiani.

ne (ò dirum! ò funestum spectaculum!) redemptas ouiculas iacere effera diaboli rabie laceratas, vexatas, macētas, dilaniatas, ac propemodum deuoratas? Si suo in stabulo grassantem lupum senserit frugi villicus, an non suis defendendis ouiculis celerrimus accurrat fideli comitatus lycisca, molossis cinctus, tridente alioque telo armatus?

Quod ni faciat, veri pastoris, nedum villici probi ac frugi nomen haud mereatur. Ecquid igitur fratres in Do. charis. nos nostris pro Christianis ouibus facere fuerit equum, quas Christo Do. tam immenso, adeoque incomparabili stare pretio habemus persuasissimum? ecquid nostris pro fratribus, pro fratribus, inquam, nobis faciendum: quos videmus passim nostris in pascuis iacere pastoribus miserrimè desitutos, luporum non minori feritate, quàm immenso numero immanis. grassantium dentibus saeuissimè dilaceratos, dilaniatos, semideuoratos, atque iam dudum salutis (nisi tempestiuè opitulaturi accurramus) desperatè propemodum atque conclamatè? Si truculentam istam ouilis fidei nostrae crediti cladem diffiteri non possumus, si tam incomparabilem ouium Christi de nostra manu illo seuerissimo iudicij die, nostra, inquam, de manu requirendarum calamitatem inficiari non licet: Si fratrum nostrorum, immo filiorum charissimorum salutem tanto in discrimine collocatam negare nequimus: ecquis tandem illis remedij, ecquid tandem nobis denique ipsis consilij?

An cum Pharizaico illo Sacerdote, aut Leuita Mosaico visum fratrem nostrum à latronibus veritate spoliatum, diris opinionum venenatarum vulneribus saucium, lethalibus errorum fanaticorum plagis macētum, laceratum, enecatim immisericorditer, surdaq; aure dissimulantes pertransibimus? an nostrae misericordiae viscera super fratre, immo filio charis-

ly canōicū
conuocatus el
en, dicitur in
vultū suū

Lucæ 10.

Ecquid nos me-
rito cōmoueat
afflictissimi gre-
gis Christi
clades & ærum-
na.

PRAEFATIO.

simo nostrae fidei credito tam exitaliter afflicto, tam perniciose laborante, adeoque certo pereunte diutius claudere possumus? Absit, o Pastores Christiani, absit, o patres Evangelici gregis, tanta pectoribus vestris paternis feritas, inclementia, immanitas! Cum ergo vel meridiana Solis luce clarius videamus nostris mollibus in pascuis, tam immensam iacere vim ouium Christi sanguine redemptarum, quarum sanguis horribili illo seueriss. iudicij die nostra de manu est omnium opinione citius requirendus: cum videamus, inquam, tam immensam ouium Christi impiis erroribus sauciarum, dilaniatarum, ac tantum non deuoratarum iacere vim omni nostro auxilio destitutam, omni etiam remedio defectam: an non bis erimus Pharizaei, duplicique gehenna merito optimo dignissimi, si diutius auxilia illis certo pereuntibus differamus, subtrahamus, & non omni studio industriaque adhibeamus?

Qui gehēna vltimo tangitur metu, aut sensu, nō fertur diutius.

Certe si futurorum, eorundemque aeternorum aut gaudiorum caelestium spes nos vlla fouet: aut saltem tormentorum infernorum ignibus semper & usque semper inextinguibilibus horribilissimorum metus nos vllus tangit; non possumus istis laborantibus Christi Domini ouiculis, periclitantibus nostris fratribus, certo pereuntibus nostris filiis, minus adferre auxilij aut solatij, quam pius ille Samaritanus Evangelicus illi infalici Iudeo in latrones illapso, de facie ignoto, gente alieno, moribus diuiso, religionis caussa exoso adhibuit. Huius studeamus igitur, o Christiani gregis pastores, misericordiam emulari. Quod ille admodum benignè praestitit ignoto, hospiti, spoliato, lacero, semiuino: nos alacriter impendamus subditis, fratribus, filiis. Excitet nos Christi pietas, excitet nostri officij memoria, nostrae vocationis recordatio, Ecclesiasticae nostrae functionis Apostolicae dignitas, excitet denique

Cur experscedam pastoribus omnibus.

que

que vera in miseros fratres nostros, immo filios charissimos misericordia, si qua nobis est, paterna. In hos ergo miseros iu- uandos non nobis alienos, sed nostrae fidei creditos, non nobis ignotos, aut hospites, sed ad calculum seuerissimè aliquando ab ipso Christo Iudice, atque eodem Pastore nostra de ma- nu requirendos, misericordia excitati, paterna pietate moti, Christiana charitate extimulati, omni quo licet, studio, deli- gentia, opera, in hospitium, verumque Christi Domini pasto- ris stabulum docendo reuocemus, admonendo reducamus, at- que, si fuerit opus, vel in humeris, ad pastoris principis Chri- sti exemplum, reportemus: quo nostro tandem officio saltem quadam ex parte satisfacere uoluisse uideamur.

Si enim Mosaicus ille Sacerdos, Leuitaq; Judaicus Christo iudice vacui erant, expertesque charitatis Christianae, citra quam ut nullus salutem aeternam impetrare, ita nec regnum Dei intrare queat; equas nobis fratres, per Deum immortalè, cre- dimus paratas apud inferos candentes rotas, catastas horri- das, ignitos equuleos, ardentium pice ac sulphure ignium glo- bos; quibus istam immisericordiam aeternam luamus, incle- mentiam pendamus, inhumanitatem expiemus.

Siquidem illos sola in hominem, & eum ignotum, adeo- que alterius religionis negligentia fecit reos: Nos uero præ- ter supinam, eamque in filios nostrae fidei creditos negligen- tiam, etiam infirmos in fide Christi fratres, quorum lino ad pom- pã gloriosissimè uestimur, lana mollissima luxuriamur, uino præstantissimo inebriamur, quotidianis non desinimus offen- dere scandalis, ad orcum illos infelices magis atq; magis da- ta quasi opera urgentes, ac tantum non praecipitantes.

Quare si sapimus, tempori nobis consulamus, ut piã illam Samaritani Euangelici misericordiam imitati, de equo nostro descendentibus, hoc est, pomposis seculi huius pereuntis negotiis, phaleratis

A minori am-
plificatio est pa-
ne negligentio-
rum pastorum.

Omissis seculi
nugis mundiq;
vanitatibus re-
pudiatis, susci-
pienda est tan-
dem dominici
regis visitatio.

phaleratis nugis, blandientibus mundi sua mole corruentis
Voluptatibus, vanisque delitiis nuncium remittentes) ac se-
culari principatui secundas habentes, vt Ecclesiastica ancil-
letur dignitati, ancilletur, inquam, non dominetur, ad illas
Christi Domini ouiculas humi stratas, veræ fidei pallio spolia-
tas, pestilentium errorum vulneribus dirè saucias, hæreseon
plagis horribiliter vexatas, ac plusquam semimortuas, immo
tantum non trucidatas (quia à vitæ fonte Christo Jesu verè
separatas) alacriter visitaturi accurramus.

Oleū & vinum
quo pacto Chri-
stianis ouibus
saucis instillan-
dum.

Deinde paternæ illis exhibituri pietatis officia, dira illa
Vulnera ipsorum animabus errorum virulentia & à latro-
nibus istis animicidis schismaticis atrocissimè influcta lenissi-
me, atque benignissima admonitionis oleo confoueamus, vino
seueræ acriorisque correptionis mordicemus, denique fascia
Euangelicæ charitatis, quæ vinculum est perfectionis æternæ-
que salutis & incolunitatis, sic obligemus atque obstringa-
mus, vt vitalis sanguis, totus (eheu) propemodum diris il-
lis vulneribus profusus tandem sistatur: ne perpetuo fluxu
tabescentes pereant. Quibus preparatorius seriò adhibitis,
licebit nullo negotio fratres, immo filios nostros vel semine-
ces iumentis impositos, id est, orationum nostrarum fulcro
quasi nixos & suffultos in optatum hospitium, veramq; Dei
donum, Ecclesiam Christi Iesu Catholicam reducere, ac soli-
dissimis instructionibus de integro in Pandochæo Christo Do-
mino, eiusque spiritui paraclæto tradere atque committere cu-
randos, suaque vntione interna perfectè sanandos.

Afflicte Christi
ouicule quomodo
in stabulum
reducendæ.

Post ostensâ re-
media impedi-
mentum amo-
uerur, quod pos-
sit illa suo fru-
strari effectû.

Istud autem certissimum medicamentum multo saluber-
rimum fratres & filij vestræ fidei crediti ne nõ admittant,
pnũm, vereor, ne quid dissimulem, obstiterit, quod in Euan-
gelio Christus Dominus prudenter admodum celestis suæ me-
dicina

dicine a
lumus
cura re
profliam
terio insi
sublatu
bem de o
ritia plan
formatio
daloſa cu
genus, &
quoque c
noſtra pi
ci ſapore
tetram gr
tione ſing
ris cauſa
vos eſtis ſ
piam in C
diligentia
ſam ſedul
Dei nobis
Tum d
mero erim
dum cor L
de chariſſi
redemptis
tatis colle
rum ſpela
ni ſera ag

PRAEFATIO.

dicinae administratos admonuit; puta ne alios dum curare vo-
 lumus, merito illud audiamus vulgi prouerbium, Medice
 cura te ipsum: quo cauendum docet, ne praepostera diligentia
 proficiamus alios sanaturi, ipsi in primis aut belleboro, aut cau-
 terio insigniter egentes. Rursus ne festucam de illorum oculis
 sublaturi audiamus & illud: Eice primum, Hypocrita, tra-
 beam de oculo tuo. Oculos igitur nostros ab omni sordida aua-
 ritiae glaucomate velut pharisaica illa trabe, primi à nobis re-
 formationis telam exorsi liberemus: animos omni noxia scan-
 dalosa cupiditatis, carnalisque voluptatis suffusione repur-
 gemus, ut toti lux verè Euangelica in Domino facti, totum
 quoque corpus Ecclesiae lucidum, clarum, illustre perspicuo
 nostrae pie vitae exemplo reddamus, gratoque salis Euangeli-
 ci sapore condiamus, eiusque acedine aduersus funestam ac-
 tetram grassantium errorum tabem obmuniamus. Hac enim ra-
 tione singulare illud promerebimur elogiū, quod nostri hono-
 ris causa Christus suis tribuit Apostolis, Vos estis lux mundi,
 vos estis sal terra: quorum ut loco in Ecclesiis stamus, ita &
 piam in Christi oues sollicitudinem oportet amulemur, iustam
 diligentiam in procurando grege dominico praestemus, officio-
 sam sedulitatem Apostolica nostra functione dignam populo
 Dei nobis quisque credito exhibeamus.

Tum demum de illorum electorum suorum pastorum nu-
 mero erimus, qui lectissimum Christi Domini gregem secun-
 dum cor Dei pascunt in doctrina, iudicio et iustitia. Sic enim
 de charissimis Deo Opt. Max. ouiculis Christi Jesu sanguine
 redemptis nō modò hac tempestatis nebula in omnem impie-
 tatis collem, in omnia errorum auia, horridaque heresiarcha-
 rum spelea dispersis, dissipatis, errantibus; sed etiam ab om-
 ni fera agri dominici dirum sanè in modum dilaniatis, horri-

E bili-

Pharisaica illa
 trabe primi à
 nobis reforma-
 tionis telā exor-
 si oculos libere-
 mus.

Ierem. 3.
 Ezechielis 34.

biliter vexatis, atrociter excarnificatis, tantumque non deuoratis, tandem semel requirendis, congregandis, visitandis, agnoscendis, pascendis, sanandis, pristinae sanitati, optataeque incolumitati reddendis, dignè cogitabimus, idoneaq; remedia & prudenter constituemus, & salutariter, vti Euangelicos decet pastores, adhibebimus.

Tunc enim animi oculis nostris illo cecutientis auaritie glaucomate liberatis, atque caeca carnalis voluptatis lema expurgatis, licebit patula depurata mentis aure illam Domini vocem cuiuslibet huius Apostolici ordinis dictam exaudire: Ego constitui te hodie super gentes et super regna, vt euellas, & destruas, et disperdas, & dissipes, et adifices, et plantes.

Exeamus igitur tandem, eia fratres in Do. chariss. exeamus ob ista otiosa, immo vanis lusionu, venationu, copotationum laboribus negotiosissima vita, in agrum, siue vineam dominicam, videamus cum sponso illo, an floruerint vineae: an potius de vestra vinea idem pronunciatu vineae Dominus Deus Sabaoth, quod iam pridem de illa Iudaica, Expectaui vt faceret botros, & fecit labruscas. videamus, an non loco vini Deo hominibusq; longè olim gratissimi, et copiosè in totu terrarum orbè de vinea Germania pietate verè Christiana pridem illustrissima ac fecundissima fusi nunc prouenit, quod de suo maestus admodu praedixit gentili populo amicus Dei Moyses: de vinea Sodomorum, vna eorum; & de suburbanis Gomorrae; vna eorum, vna fellis, & botrus amarissimus: fel draconum vinum eorum, & venenum aspidum insanabile!

An non rectè de vinea Sodomorum vna istorum Euangelicorum dicatur & conuincatur adeò, quae Patres habet indubitatos Sodomae incolas, & colonos Gomorrae? primos illos dico haeresiarchas, Simonem Magum, Manichæum,

Ae-

Ierem. 1.

Cantic. 6.

Esaï. 5.

De uero. 32.

Aerium
excidia
verè
mis iuxta
rij, Vigi
terraru
uertit.
istis botr
dixit D
num aspi
aspidum
lij (si Ch
pta, que
uunt mat
cis iniqui
rissimam
num imp
varia? An
ceremoni
Petri de
et colloqu
perstitiosa
bis diuina
dit N.N.
modo form
tur, se illa
& tribus
sum: An is
Sodomoru
gelicoruna

Aërium, Fouinianum, aliaque vitis Dominicæ contagia, & excidia. Certè Lutheri doctrina, si quis eam probè norit, Verè est *Uua fellis*, & *botrus amarissimus*: quod amarissimis iuxta ac Venenatissimis illis Manichæi, Fouiniani, Aërij, Vigilantij, & caterarum pestium fructibus totum panè terrarum orbem in stuporem, Veramque dementiam conuertit. Sed quale nam, fortè inquis, Vinum ex præclaris istis botris est prouenturum? Haud sanè aliud, quàm prædixit D. Moyses: *Vinum eorum, fel draconum*; & *Venenum aspidum insanabile*. An non *fel draconum* & *venenum aspidum habendum*, quod Evangelici isti nouo noui Euangelij (si Christo placet) musto ebrj, ea in vulgus euomunt scripta, quæ non modò illicitas suadent nuptias, legitima dissolunt matrimonia, illegitimasque probant Usuras vel Judæicis iniquiores: sed manifestam etiam continent magiam, verissimamque; perspicuè docent idololatriam? An non per Germaniam impressa passim extant de magicis omniũ generũ scripta varia? An nõ Marpurgi, anno 1559. prodiit Cor. Agrippa de ceremoniis magicis, siue li. 4. de Oc. Philosophia? Itè elementa Petri de Abano magica, quomodo ad apparitiones, obsequia, et colloquia sint demones euocãdi? Sed hæc fortassis inter superstitiosa quispiã potius referenda dixerit. An nõ disertis verbis diuinationes varias diabolicas, artesque; verè magicas tradit N. N. suo libello Basileæ ann. 63. pridè impresso? Ubi non modò formulas docet incantandi magicas: sed planè profiteatur, se illas fuisse verbis illic magicis cõmemoratis expertũ, & tribus, inquit, vicibus magia per cribrũ se pro voto usum? An istos fructus quis inficiando fuerit non esse de vinea Sodomorũ, & suburbanis Gomorra? An non vinũ istud Euãgelicorum, *fel draconum* & *venenum aspidum insanabile*?

P R A E F A T I O.

Esaï 5.

Amos. 9.
Act. 15.

Ezechiel. 33.

Sed unde iam hæc obsecro? an alia de causa, quàm quòd vinea illa Soreth Domini Sabaoth olim electissima, nunc vinitorum incuria, neglectu, cultuque negato, est versa in labruscam? Certè cum alia verior nequeat adferri causa, nunc vos Deus opt. max. hac tempestate calamitosissima sua præfecit ad tempus quoddam vineæ instaurandæ, repastinandæ, colendæ: ut vos spinas euellatis, rhamnos eradicetis, labruscas excindatis; deinde nouella auitæ illius veræque Apostolicæ originis plantaria denuò plantetis; ubi aquilonaria frigora vel totam Domini vineam affligerint, vel sua vredine adustularint: denique ubi euersum est illud Davidis tabernaculum à Christo iuxta prophetias etiam per Germanias piorum prædecessorum vestrorum opera ante annos plus minus 800. erectum, ut vos ædificetis, instauretis, exornetis. Serid igitur in primis vobis cogitandum de iustissimis ira istius diuinæ in Germaniam nostram dirum in modum effusæ causis semel tollendis, de collapso Davidis tabernaculo erigendo, de confractis eius instaurandis, de ruinis fulciendis, de reliquiis colligendis, de ouiculis, denique Christi Domini sanguine redemptis, vexatis, dispersis, dilaniatis, tantumque non deuoratis, tandem semel colligendis, visitandis, pascendis, sanandis, atque viuificandis.

Ad ista pastoris verè Euangelici officia pium quemq; sua salutis æternæ non oblitum nunc temporis illa vox Domini exercituum excitare debet, qua horribiliter sanè apud Prophetam omnibus negligentioribus dirum comminatur supplicium.

Quia non pascebant (inquit) gregem pastores, sed seipsos pascebant, faciam ut non amplius pascant. Diuinam hanc comminationem iam nunc vobis non exigua ex parte ipsis, præ

prò do
uentu
ac vin
simam
tiori a
station
sistere,
ut v
vinto
dent te
pando
non an
Dei t
Ecclesi
rescere
non sin
suis in
bus, occ
furores
mefica
tino in
obsecro
Regis
mè, vt
submiss
peditat
In t
Carola
qui ex
propu

PRAEFATIO.

prò dolor, rebus completam esse, ipsi videtis, maximoque pro-
 uentuum annuorum incommodo sentitis, & suauiss. vinorum
 ac vinearum uberr. detrimento indolefcitis. Sed nisi iustis-
 simam Dei opt. max. iram iam in vos effundi captam diligen-
 tiori atque Canonica officij quisque vestri Ecclesiastici præ-
 statione studueritis auertere, leuatamque in vos Dei manum
 sistere, grassantē etiam furorem cohibere; futurum planè est,
 ut vobis totam suam tollat vineam, & alius eam tradat
 vinitoribus: qui fructum suo Domino optatissimū suis pen-
 dent temporibus; immo, vt ne dissimulemus adulādo, aut pal-
 pando, quod Deinomine Ezechiel addit seuerius, faciet vt
 non amplius gregem dominicum pascatis. Quam Domini
 Dei Vocem cum & Gallia vobis Germanissima, ô Proceres
 Ecclesiastici & pastores gregis dominici, a quo minùs exhor-
 rescerent, atque minùs quàm par fuit animaduertent, an
 non simili planè obruti sopore, vineaque dominica neglectu,
 suis indormientes voluptatibus, pompis, nugis, Venationi-
 bus, ocioque ignauissimo, & fastui aulico, seueriter admodum
 furorem Domini iam per annos VIII. experiuntur? Si à do-
 mesticis suis hostibus, immo cognatis & fratribus tam repen-
 tino incendio fuere minimò minùs absumpti, ecquid spei illis
 obsecro superfuisset reliquum, nisi externo vnus Sereniss.
 Regis Philippi verè Catholici praesidio ex Hispania verissi-
 mè, vt ille ait, principibus facunda viris, & nostra Belgica
 submisso, auroque Indiano immenso in menstrua stipendia sup-
 peditato fuissent suffulti, propugnati, conseruati?

In tam præclaro tamen auxilio, licet illustris. Dux B. M.
 Carolus Guisus Ecclesiasticis diuina contigerit prouidentia, Anno 61.
 qui ex animo iustissimas ipsorum partes heroïca fortitudine
 propugnaret, an non per Gallias primo tumultu illo Euange-

PRAEFATIO.

licorum videlicet hominum periēre suprā sacerdotum sex milia? Ut nihil de plebis latrocinio, nihil de mutua partium laniena, nihil de huius brumae acerbissima omnium calamitate nunc dicamus.

Anno 67.

Meministis, opinor, plerique omnes illustris. D. Germaniae proceres Ecclesiastici, illa ab hinc annis 40. seditiosi Lutheri ceu Bellonae classicum canentis ore cōcitata in vos pericula: quae si sese intra destinatas quasi metas & carceres, id est, intra solius Cleri spolia, ac templorum praedam continuissent, ecquid vobis erat futurum? donec temulenti illi rustici, furiosi, vestrique odio rabidi, templa, sacraria, monasteria spoliabant, vastabant, ignibus cremabant, Sanctimonialia stuprabāt, Monachos & Sacerdotes vexabant, opprimebant, mactabant; nullus fuit qui super contritione Joseph condoleret, nisi ubi Politici homines sibi suisque eadem impendere pericula prudenter tandem animadverterunt: inmo illatis cladibus cadibusque commune exitium imminere atque iamiam intentari adeo senserunt.

Comes de Helplenstein anno 25. per hastas actus suo exemplo laicos tandem docuit seditiosos timere rusticos.

Etenim ubi et sui ordinis viros trucidari, nobiles ad lanienam rapi, immo illust. Comites per hastas atrociter agi videret, tunc demum experrecti, atque à dulci illo spectaculo, quod in Clericos tantū, moribus exosos, et opibus inuisos semierat, ad sua pericula praecauēda & amolienda cōverti, seria meditari consilia, armatas illis opponere legiones, furiosos suos in miseros rusticos ligarū suarū faderūque, mittere cataphractos.

Quod si tam exiguum atque serotinum, aut si verū dicere licet, tam infidum vobis tunc fuit vestris à Germanis, immo carne & sanguine, cognatis, fratribus, parentibus, sacrosancto etiam federe confederatis, submissum auxilium, dum omnibus eadem esset religio, una fides, vnus Christianae pietatis

tis

PRAEFATIO.

tis cultus atque professio: an vobis nunc audetis ab eisdem
tuta polliceri auxilia, aut necessaria subsidia? Sed his aliò re-
positis, atque vestra prudentiæ commendatis, ut saluti vestræ
ipsi in tempore consulatis, ecquid, obsecro, iam in posterum
vobis solida atque tuta superest spei, ut diutius istum Do-
minicum pascatis gregem, si iustus ille iudex fortis et patiens
nouam (quod pius auertat Deus, amoliaturque propitius) si-
nat insurgere aduersus vos procellam? an iam vllum ex liga
illa Sueuica salutare, vti tunc, vobis aderit presidium? an
vos vestris ex opibus idoneas illis obiciatis copias? Sed qua-
les sint futura, quam fide, quam in vestri propugnatione vo-
bis serio deuotæ, notius est, quam ut sit commemorandum.

Intereâ enim dum nullum fuit gliscenti malo isti intestino
verèque internecino remedium salutare adhibitum; immo
& quod ad tempus videbatur pia Caroli V. A. opera, per-
quam seria, vtinam & tam felici, domesticos motus sedatio-
rum, violenter etiam fuit abruptum, in peiorè statum dilapsa
omnia, maiorq; domi increuit hostiũ numerus, & validiores
eis accessere in dies, idq; ex vobis, opes simul & copia. Porro
quàm sint pauci & hic, & alibi, qui vobis ex animo omnia
vestra volunt salua, dies ipsa docet perspicuè

Quod si hæc intestina discrimina, periculaque internecina
vos minus terrent, necdumque ad officium legitimè præstan-
dum adigunt, oculos tandè, obsecro, aperite, ac semel vigilanti
tandè animo contèplamini, quibusnã hostibus non modò vn-
dique estis cincti, sed intus etiã obsepti, ac tãtũ nõ obuallati?
Sunt Principes nonnulli, fateor, qui ex animo vobis cõdolescunt,
sunt qui vicem vestrã, sorteq; multò miserrimã non possunt
non indolescere, sed vno, aut altero, aut summum 3. aut 4.
exceptis, quotus quisq; est in orbe terrarũ, qui vel teruncium

Unum

Pacificatio Ca-
sarea, & Inter-
religio Augu-
stana, Interim
dicta.

In Passauen-
Tractatu.
Anno 57.

PRAEFATIO.

unum vestra salutis conseruanda caussa insumat, nedū militem vobis praesidiarium peregrè submittat? Jam communis ille omnium hostis Turcarum siue Moschorū Imperator, quanto salutis discrimine vobis inhiet, tāta diffidiorum labe elumbis, dissipatis, luxatis, ac propemodum fractis, quis est qui nesciat?

An istos infestissimos religionis Christianae, aut saltē Christianorum hostes aliud esse certē cogitamus, quā iustissima irati Domini flagella, nostris frenandis, castigandis, expiandis flagitiis diuinitus excitata? Certē virga furoris mei Assur, ait Dominus, & baculus ipse. In manu eorum indignatio mea; ad gentem fallacem, fidei immemorem, atque desertricem mit tam eum, & contra populum furoris mei mādabo illi ut auferat spolia, & diripiat praedam, & ponat illum in conculcationem quasi lutum platearū, quod vti Iudaeis historicōs contigit: ita nobis, quorum ille populus fuit typus, vsuuenire quotidiano (prò dolor) discimus, adeoquē infelici experimur exemplo.

Plurimas iam dudum hac memoria ex Rom. Imperij populo miserrimas fratrum nostrorum abegit Turca praedas, spoliauit regna, diripuit, immo subiugauit prouincias vestris ouilibus aut socias, aut vicinas: vnde meritò verendum, ne tandem ad vos vsque ferus hostis perrumpat, peruadat, vosque ipsos possideat.

Diu admodum diuina clementia perditos Cleri Torpatensis mores tulerat, diu admodum vicinæ gentis flagitia tolerarat; diu admodum Lutheranizantis Liuoniae populi blasphemias perpeffus fuerat: sed completa ipsorum malitia, Barbarum illum Moschum hostem immisit ferocissimè, qui nō solum tyrannidè oppressit, sed horrenda interneccione florentissimam

Esaï. 10.

simam
eadem
stra imp
deniq;
bus De
timent
cina, qu
urgeat,
mentis
na huius
eriperu
Pro
mani im
tem Dei
ris Dom
Septuagi
deiq; olin
ymus, q
stro qui
fidiosum
seuerissim
Nota
rum in D
nem, mor
blasphem
quas flagi
bis propè
ria, atroc
solet Reli
poribusq

simam gentem ferè totam stravit, iugulavit, mactavit. Cum eadem igitur sint Germania, aut saltem magna Saxonia nostra impia merita, eadem in pios Dei cultores flagitia, eadem deniq; in Dominum Deum blasphemia, an alia sit piis omnibus Deum iudicè longanimum quidem, sed iustum vindicem timentibus expectanda Catastrophe? Quae quàm sit nobis vicina, quàmque capitibus nostris praecipit impendeat, vereque urgeat, non est difficile cõjcere, quibus animi oculos, rectaeque mentis arbitrium caeca mundi ambitio, aulae adulatio, aut vana huius brutae carnis oblectamenta suis praestigis nõ totum eripuerunt.

Proinde vigilandum vobis, ò Proceres Ecclesiastici, Ro- EPILOGVS.
mani imperij per Germaniam Principes, ut hunc venientem Dei gladium, vti ait Propheta, certissimumque irae furo- Ezech. 33.
ris Domini nuncium, in populum fallacem, siue vti est apud Esa. 10.
Septuaginta, ἀνομιον, ex legem, prauaricatorem, perfidum, si- Ezech.
dei que olim datae oblitum ac desertorem, siue vti ait D. Hieronymus, qui inter me & idola semper claudicat, amissum vestro quisque pro officio annuntietis, ne forte ob silentium per- Ezech.
fidiosum, illorum sanguis vestra de manu requirendus, illo seuerissimi iudicij die exigatur.

Nota enim est irae diuinae causa, innumera ista sectariorum in Deum Opt. Max. & Christi Domini sacramenta, carnem, mortem, crucis meritum, ipsamque adeò SS. Trinitatem blasphemiam nouo isto pseudoeuangelio in Germanias inuecta, quas flagitia omne genus, & publica & priuata, usurae bis propè centesima, atque Judaicis multò iniquiores, adulteria, latrocinia, rapina, sacrilegia, incestus, sunt comitata vt nõ solet Religionis subuersio, nisi perniciosissimas animabus corporibusque aduehere labes, dirasque bonorum omnium pe-

P R A E F A T I O.

stes: nihil hic de quotidianis populi nostri facinoribus, ebrietatibus, comestationibus; nihil de Cleri gula, ambitione, diuinorum neglectu, beneficiorum nundinatione, officiorum annua elocatione, luxuria, Vitaque perditissima. Ob has animorum pestes, flagitia, sacrilegia, scelera, nefariasque in Deum heresiarcharum blasphemias cum veniat ira Dei, teste Paulo, in filios diffidentia, a reuerentia, cōtumacia, inobedientia, incredulitatis atq; perfidia: imò cū iā dudū sint ille flagellorū Apocalypticorū phiala in Germaniam effusa (omnia enim illa quae meritò patimur, ac iam dudū passi sumus, operatus est furor Domini, et adhuc manus eius super nos extensa est) Vestrum est assiduam dare operam, ut à vobis canonica reformationis telam orsi, iram Domini possitis, dum hora est, sedare, atque placare. Equidem dolens dico, gemensque denūcio (libet enim verbis D. Gregorij nunc uti) quia sacerdotiū apud vos iam intus cecidit, foris diu stare non poterit. Non est tamen Dei Opt. manus abbreviata, ut sanare nequeat, sed tollantur tantum peccata, scandalaq; publica illa nefaria, quae inter nos et ipsum diuidunt, quod vestra nunc in primis à vobis postulat officij ecclesiastici ratio. Ut enim olim summus ille sacerdos Aarō, arrepto, prout sacerdotale flagitabat officium, thuribulo, inter viuos ac mortuos orando furorem Domini in Israeilitas accensum extinxit: ita & vos adbibitis ieiuniis & priuatis & publicis cum orationibus atque litaniis, propitiatoriq; sacrificio Deū patrem clementissimū facillimè placabitis (hac enim ratione exoratus largietur) ut vobis, vestroq; imò suo longè charissimo gregi propitius, grauissima ira sua iustissima flagella auertat, benignusque desertum propè atque subuersum tabernaculū Davidis respiciat, suoque populo vnum cor, vnam fidem, vnam denique sui nominis

Coloss. 3.
Ephes. 5.
Apocal.

Esaï. 9.

Gregorius
epist. libr.
Esaï. 59.

andus deus

minis c
omnib
stitia
vestris
que ar
fia, qui
ta, nos
nostri T
diuinan
tela, mo
tam vo
Dabit
tientia
mum pr
studio, q
rudiorib
non par
dioris iu
orthodos
recte sec
Hinc
noue doc
impium
non deni
starum T
SS. Patr
Christi D
mum ab
tumque
aut de fle

PRAEFATIO.

minis confessionem reddat: quo tādē unū fiat ouile vnusq; omnibus praesit, vt à diebus antiquis, pastor, qui pascat in iustitia & iudicio. Quod quia sperari non potest, nisi omnibus vestris ouiculis vna quoque reddatur fidei doctrina, eisdemque artibus instauretur, colligatur, conseruetur Christi Ecclesia, quibus isthic est olim exorta, alita, & hactenus conseruata, nos dominici gregis zelo accensi, hoc secundo Apologetici nostri Tomo vobis, Reuerendissimi in Christo PP. dedicato, diuinam Catholica nostrae Ecclesiae doctrinam aduersus hostium tela, morsus, dirasque calumnias defendere studebamus, non tam vobis, quam Pastoribus vestris hac in parte consulentes, Dabitur igitur veniā, Reuerendissimi DD. si vestra forte patientia abusus, ea attulero, quae vos ingenio vestro, quo plurimum praestatis, vel iudicio, quod est plerisque acerrimū, vel studio, quod est quibusdam singulare, estis facile consecuti. Sed rudioribus lectoribus, atque piis & semidoctis Pastoribus non parum adferat fortassis hoc opus praesidij simul & solidioris iudicij ad controuersias huius tempestatis dijudicandas, orthodoxè dirimendas, siue, vt Paulus loquitur, ὀρθωτομεν, rectè secandas & definiendas.

Hinc enim liqueat, nos maioresque nostros Episcopos nihil nouae doctrinae in Ecclesias inuehere, nihil superstitiosum, aut impium, nedum idololatricum Christi euangelio admiscere, non denique nouum (vti calumniatur anonymi Confessionistarum Patroni,) Christianismum Germaniis peperisse, sed SS. Patrum nostrorum vestigijs constanter insistentes antiquū Christi Domini euangelium obtinere, ac ne latum quidem culmum ab illa Apostolorum doctrina initio per Germanias, totumque orbem Christianum concorditer tradita discessisse, aut destexisse; nedum degenerasse, aut quippiam deprauasse,

quemadmodū ex inferioribus candido Lectori fiet luce quavis meridiana magis perspicuum.

Quò autem nostrum vobis commendaremus pro concordia Germanica studium, hunc alterum Apologetici nostri pro Religione orthodoxa Tomum vobis R. in Christo P.P. atque Illustriss. DD. dedicare placuit.

Tibi verò nominatim, R. D. Ottho Truchessi, Augustane Antistes, singulare Germaniæ nostræ decus, ac studio sorū Theologorum Mecenas eximie, nō tam ut nostrum in te de nobis præclarè meritum orbi contestatam faceremus beneuolētiam, quàm ut pium istud peētus, quod cōcordia ecclesiastica amore iam pridē flagrare nouimus, nostra quoque oratione, licet subrustica atque languidula, ad ardentius efficienda pacis huius studium instigaremus.

In quod opus longè sanctissimum, si alij Collegæ pari fide, pari zelo, pari ardore toti incumbere dignarentur; nihil equidem ambigo, quin breui totus orbis letissimam Germaniæ nostræ de religionis auitæ reconciliatione, fideique reuera euangelica concordia gratularetur Catastrophē, quam ut Deus Opt. nostris largiatur tēporibus, ac priusquā nos immani tradat hosti, ad Græciæ, Asiæ, Hungariæ, nostræque Liuoniæ exemplum, obnixi assiduis flagitare non desinimus precibus. Sed nunc ad Antitheses veniat oratio, quas vbi in XXIII. capita isti Confessionistarū delecti Theologi, Consiliariique politici distinxissent, ac veluti in aciem contra Papatum, vti aiunt, siue Christianum sacerdotium, id est, contra dominum & Christum eius disposuissent, hunc in modum suam aggrediuntur de adulterato per Episcopos Christi Euangelio accusationem.

APOLOGETICI PRO

RELIGIONIS CATHOLICÆ

CONCORDIA,

TOMVS SECVNDVS.

*Ad Reuerendissimos Archiepiscopos Electores, & Illu-
strissimos Rom. Imperij Principes Ecclesiasticos.*

Cuius Caputum hæc sunt Argumenta.

CAPVT PRIMVM.

Sanctorum inuocationem non esse contra scri-
pturas, neque contra veterum Patrum testimo-
nia, sed iisdem vtrisque confirmatam, Confes-
sionistæ cum Mahumeto, Iudæis, Manichæis, &
Paganis frustra perinde ac temerè oppugnant,
quasi superstitionem, impiâ aut idololatricam.

CAPVT SECVNDVM. fol. 6.

Anonymos Confessionistarû delectos patronos novos esse
inexcusabiles, quod Catholicos cum Paganis adeoq; Iudæis
denuo Idololatriæ accusant ob piam Sanctorû inuocatione:
cùm diuino cultu eos non adorèt, sed vnum Deum. Vbi lon-
go Catalogo Patrum Orthodoxorû demonstratur, Sanctos
semper apud Christianos toto orbe ab anno vsque Domini
circiter 60. fuisse ad auxilium piè inuocatos citra omnem su-
perstitionis, nedum impietatis labem.

CAPVT TERTIVM. 14

Locis S. Scripturæ ab aduersariis obiectis non aduersari
Sanctorum inuocationem, quæ liquidis statuitur scripturis.

CAPVT QVARTVM. 29

Soluuntur argumeta ex scripturis à Confessionistis obtor-
to collo protracta.

CAPVT QVINTVM. 31

Testimonia patrum contra Sanctorum inuocationem al-
legata suo germano sensui restituuntur, & à corruptelis isto-
rum anonimorum defensorum, de industria factis vindican-
tur, vti quod Ambrosius dixit, Non per istos itur ad Deum,

G 3 isti

Antithesis pri-
ma de Sancto-
rû inuocatione,
an impia &
idololatræ

Mahumet ab
eadem contro-
uersia suu exor-
sus est schisma.

Origo pia San-
ctorum inuoca-
tionis ex perpe-
tuo PP. Ortho-
doxorum con-
sensu & Scri-
pturis.

Exemplis Scri-
pturæ statuitur
SS. inuocatio.

Verba Orthodoxorum Patrum adulterant noui confessionistarum patroni Anonymi.

ii. Antithesis de vsu imaginum an impius.

Origo religiosae ad certa loca peregrinationis.

iii. Antithesis de Christo vno mediatore: & an Sancti appellandi patroni & intercessores? S. Mariae Brentio alisque Confessionistis dicta hominum Saluatricis, modo pie accipiat.

Saluae Reginae, spes nostra, defenditur pie acceptum ab exemplo D. Irenaei, Eusebii & Athanasii: Nazianzeni, & aliorum. Miraculis illustribus Deo Opt. piam gratiamque nunc sibi testari dignatus est Sacerdotum venerationem.

iiii. Antithesis de honorum operum meritis & satisfactione.

v. Antithesis de S. Eucharistia.

isti adulterant per iustos. Ad haec Vet. Patres à Confessionistarum patronis falso recitati disertè Sanctos ad patrociniū docent piè inuocandos, quemadmodum nobis suffragantur Oecolampadius & Martinus Bucerus.

CAPVT SEXTVM. 42

De legitimo imaginum vsu, cultuque illarum religioso, non superstitioso, in Ecclesia obseruando.

CAPVT SEPTIMVM. 43

Dissoluuntur argumenta temerè contra V. Imagines nostras obiecta.

CAPVT OCTAVVM. 46

Quam sit antiqua Christianorum ad certa loca & SS. reliquias pia religionis & orationis ergo peregrinatio, cuius origo inuestigatur.

CAPVT NONVM. 53

Catholicos vnum mediatorè, interpellatorè, & intercessorè Christū Do. profiteri; rectè tamè pio quidam sensu ad exempla maiorū & vet. Patrū, appellari Sanctos mediatores, patronos, siue intercessores, cū ipsi aduersarij in Confessionis Augustanae apologia fateantur, esse quodam sensu apud Deū rogatores, & pro nobis oratores, adeoque saluatores faciāt Iohan. Brētius, & Theologi Tubingen. qui & D. Virginem Mariam disertè profitètur piè dici posse saluatricem; quòd multos, inquit, homines saluat, si candidè intelligatur; negant tamen praefractè, Spem nostram salutandam, vbi pium Ecclesiae antiquum, Saluae Reginae, à phanaticis defenditur calumniis.

CAPVT DECIMVM. 64

Refelluntur aduersariorum argumenta è scripturis petita.

CAPVT VNDECIMVM. 67

Epilogo harum trium antitheseon subtexitur digressio, quae miracula duo habet cum primis illustra, quibus Deus Opt. veram suorum Sanctorum gloriam à grassantium apud Belgas Goeffeorum iniuria, nefariaque contumelia vindicare in sacrilegos Iconoclastas, impiosque blasphemos est dignatus.

CAPVT DVODECIMVM. 75

De piorum operum meritis & satisfactione, quòd haec Christi gloriam adeò non obscurant, vt illustrent magis; vbi de operum bonorum efficacia, & pia fiducia, & quo fine sint Christianis praestanda.

CAPVT DECIMVM TERTIVM. 87

Non esse re vera cōtrouersia Catholicis de Trāsubstantiatione cū Confessionis verè Augustanae professoribus, quia inter eos anno 30. rectè de ea cōueniebat, quòd argumentis plurimis irrefragabilibus demonstratur: sed quidam degeneres Confessio-

ffessionis eius prout tentis S. tholicae in theat potissim Theolo

Imprimam C tionem

Anno lippum adeo pl xorum inde co talogo, omnibu latiunc

De Eu Christo patri in facere, h Patribus per fuit Itè ex c in laudè uis & m piandis, tius mur

Sicut in ccena chia va corporis

Respo tidianum rationem sali doct Ioach. V

Confessionista & Confessione ingenuè Augustanâ, & Apologiam eius primâ adulterarunt, idque non verbis solis, sed & sententiis Scripturarum atque Patrum testimoniis Ecclesiæ Catholicæ suffragatis docetur, & superintendentium aliquot, potissimum Heshusij verbis, de sacrilega Vvittenbergenf. Theologorum fraude queritantium, confirmatur.

CAPVT DECIMVMQVARTVM. 96

Improba Valentini Aerythrai impudentia detegitur, qui istam Confessionistarum fraudem, manifestariamque falsationem audet dicere bono factam consilio.

CAPVT DECIMVMQVINTVM. 103

Anno illo 30. cum oblata fuit Confessio Augustana, Philippum Melanchthonem verè sensisse atque propugnasse adèò plurimis contra Oecolampadium Patrum Orthodoxorum testimoniis Transubstantiationem, quæ longiore deinde confirmatur aliorum etiam Scriptorum veterum catalogo, vbi & D. Theodoretum idem cum aliis Orthodoxis omnibus PP. sensisse docetur, contra friuolas Kemnitij cauillatiunculas.

CAPVT DECIMVMSEXTVM. 115

De Euangelico S. Eucharistiæ vsu, quod est sacrificium à Christo institutû, vbi docetur Do. Christû corpus suû Deo patri in cœna nò solû obtulisse, sed Apostolos in sui memoriâ facere, hoc est offerre, iussisse, testibus totius orbis Christiani Patribus, quorum ex consensu perpetuo demonstratur, semper fuisse Corpus Domini in missa deo Patri sacrificatum. Itè ex cõsensu Apologiæ cõfessionis Augustanæ rectè offerri in laudè, in gratiarû actionè, pro gloria martyrû; item pro viujs & mortuis; deniq; quòd est propitiatoriû pro peccatis expiandis, ostenditur ex perpetua Patrum Orthodoxorum totius mundi doctrina Catholicis vbique terrarû consentanea.

CAPVT DECIMVMSEPTIMVM. 137

Sicuti Mosaici sacrificij typus postulabat offerri Christum in cœna ante oblationem in crucis ara: ita diuinum Malachia vaticinium efflagitat, toto orbe mundam Dominici corporis hostiam deo patri offerri.

CAPVT DECIMVM OCTAVVM. 141

Responsio ad argumenta Confessionistarum contra quotidianum S. missæ sacrificium, & Christi in S. Eucharistiâ adorationem, quæ Orthodoxorum Patrum perpetuo & vniuersali doctrina stabilitur atque ex consensu Lutheri, Buceri, & Ioach. Vvestphali religiosa & pia demonstratur, qui fatetur Luthe-

Confessio verè Augustana primâ, eius apologia Catholicis fuit anno 30. cõsentanea de dogmate transubstantiationis, ex testimonijs Lutheri, Melanchthonis, Heshusij, Aerythrai, &c.

Ex perpetuo Patrum Orthodoxorum consensu diuina transubstantiatio stabilita.

S. Missæ sacrificium à Christo institutû testibus totius orbis patribus.

Rite offertur in Missa pro viujs & mortuis ex cõsensu verè Apologiæ Cõfessionis Augustanæ.

Missæ esse propitiatoriû sacrificium ex perpetuo PP. Orthodoxorû consensu.

Adoratio Christi in S. Eucharistiâ confirmatur e: perpetua Orthodoxorû PP. doctrina.

Lutherani Christi Deum in Eucharistia adorant, teste Ioaachim VVestphalo, idque ex mandato Dei.

Circumgestatio solennis S. Eucharistia defensa: cuius origo eruitur multo vetustissima contra N. pacificatores male consultos.

Lutheranos Christum Deum in S. Eucharistia ex Dei mandato adorare.

CAPVT DECIMVMNONVM. 156

S. Eucharistia circumgestationem non esse tollendam, sicuti nec reservationem eius in vsu ægrotorum, quod ex consensu Theologorum Vvittembergensium statuitur: deinde post inuestigatam piæ circumgestationis originem ex probata plerisque omnibus Lutheranis eleuatione, aliquot argumentis N. Pacificatoris respondetur, qui suasit magno Ecclesie Iuuro solennem S. Eucharistia circumgestationem abolendam. Exponitur deinceps, quantopere isti bifrontes Pacificatores Reipub. noceant, pacemque publicam nunc multis capitibus de S. Eucharistia eleuatione, de reservatione, de festo Corporis Christi, eiusque in Missa sacrificio coalescentem inconsultis suis pacificationibus interturbent, deterioremque facere non cessent.

175 EPILOGVS cum transitione ad sequentes antitheses.

APOLO-

AP
RE

Prim
fes

Scriptur

Apo

&

ab h

cessa

Deum &
Deum;
xilio, an
que De
dum oli
merus f
à dogm
fidium
anonym

man-
scuti
onfen-
de post
ta ple-
mentis
ia illu-
édam.
tatores
capiti-
le festo
entem
remq;
efes.
OLO-
D

I.

APOLOGETICI PRO RELIGIONIS CATHOLICAE

CONCORDIA,

TOMVS SECVNDVS.

Prima Antithesis vtriusque (Catholicorum & Con-
fessionistarum) doctrinae.

DE INVOCATIONE.

*Scriptura sacra (inquiunt Confessionistæ) Prophetarum &
Apostolorum de Inuocatione magno consensu docet vnum
& solum Deum inuocandum esse & adorandum, atque
ab hoc solo petendum & expectandum auxilium in ne-
cessarijs omnibus.*

RESPONSIO WILHEL. LINDANI.

OC DOGMA QVOD CONTROVER-
siarum fidei faciunt initium præclari isti
Confessionistarum delecti defensores, si
candidè, quod Catholici profitemur, acci-
piatur, nihil planè obstiterit quin facilis cõ-
ciliatio Ecclesiarum fiat. De re namq; nul-
lo negotio inter nos cõueniat, puta vnum

Deum & solum Deum inuocandum atque adorandum vt
Deum; in quo vtriusque partis consensus est: cæterùm de au-
xilio, an sit petendum à Deo solo, ita vt non ab Apostolis, alijs-
que Dei filijs, litem mouent Confessionistæ. Sed quemadmo-
dum olim illa hærese cõn omniũ cloaca impurissimus Machu-
metus frustra sibi ab amore ac desiderio nomen mētitus, hoc
à dogmate suum exordiebatur funestum Christianorum dis-
sidium: ita eodem instigante, dissidiorũ authore, diabolo, istis
anonymis Confessionistarum patronis suæ perniciosissimæ à

Consensio facil
lima de hoc cõ
trouerso dog-
mate, si candi-
dè accipiatur
Catholicorum
doctrina.

Cur ab hoc do-
ctrinae capite ia-
stium cõtrouer-
siarum funda-
mentum.

Machomet Sy-
ris sonat quod
latinis Deside-
rius, & Græcis
Erasmus: quod
in illũ per Anti-
phraim verè
quadrat.

Catholica Christi Ecclesia discessionis, sacrilegæque apostasiæ initium faciendum videbatur. Verum quibusnam scripturarum locis, aut Veterum PP. testimoniis nixi tam parricidale excusare studeant bellum, nunc expendamus. Dogma igitur suum aliquot probat locis scripturarum, quæ nos partim admittimus, Deutero. 6. Matth. 4. Psal. 5. Esa. 63. Quæ autem videntur aduersari Catholicæ doctrinæ, nos hic, vti & in posterum, subiiciemus suo genuino reddita sensui post Anthithesin Catholicorum; quos aliud fingunt docere, quam Scriptura habet, aut Orthodoxorum PP. consensus: quem nos Catholicis Ro. Ecclesiæ filiis esse consentaneum, hosque nihil contra Dei verbum sentire, aut peregrinum docere, demonstrabimus. Talem igitur Confessionistæ hic faciunt Anthithesin doctrinæ Catholicorum de Inuocatione.

” Papatus ex aduerso (inquiunt) & Romana Ecclesia docet inuocandos sanctos homines mortuos, & ab illis petendum auxilium. Ex hoc vno religionis inter Catholicos & Confessionistas controuersæ capite, facillimum videre est, quonam studio, & quam bona fide istud scriptum concinnarint isti delecti Confessionistarum Theologi, & Cõsiliarij Politici. Et si enim pietatis specimen præferant: res tamen ipsa manifestissimè clamat ipsos dissidij istius parricidalis sacrilego studio captos, infestoque Rom. Pontificis odio cæcos veritatem improbè dissimulare, agnitamque Orthodoxorum Patrum doctrinam Catholicis consentaneam inuidè extenuare, callidisque commentis, data opera, impiè obscurare: quemadmodum & ex sequentibus plerisque omnibus doctrinæ, quam dicunt à Roman. Pontifice totaque Ecclesia Catholica ei adhærente adulteratam & prophanatam, capitibus meridiana luce liquebit illustrius. Fingunt hoc loco Catholicos docere, contra Scripturam & Orthodoxorum PP. consensum, inuocandos sanctos, quos impiè appellant homines mortuos, non enim est mortuorum Deus, sed viuentium, ait Christus Iohan. 10. Sed quo maiorem inuidiam conflarent Catholicis, quasi cum Idololatriis mortuos homines colerent, maluerunt cum Vigilantio suo auo hac de causa olim anathemate notato, & Iuliano Apostata inuidiosè loqui,

Noni Confessionistarum patroni quâta improbitate hanc causam egerint.

Iohan. 10.
Sanctos impiè appellari homines mortuos à Confessionistarum Apologeticis.

loqui, q
sanctos
amicos,
patitur
re. Ait q
stus veta

Nos e
illos san
Dei ami
mors est
quæ den
tholicam
sa præcla
pietatis,
vllam ne
gnari id
omnes e
put faciu
spiritus, n

Siqui
atque ca
deploran
fiam. Q
Christian
res, paga
res inuoc
quàm cal

Optim
fessionista
exorfi. Hi
doctrinæ,
pia prisco
manifesto
gani olim
bant. Sec
peccaren
tionis ger

loqui, quàm diuinis sacrarum literarum vti vocabulis, quæ sanctos Dei homines hoc ab exilio eductos vocat Viuos Dei Psal. 138. amicos, viuos viui Dei filios. Fides enim Christiana eos non patitur vocari mortuos, quos ipsa perspicuè docet Deo viuere. Ait quidem eos dormire, sed mortuos appellandos Christus vetat. Iohan. 10.

Nos ergo cum Christo de Christiana religione loquentes, illos sanctos cum Domino beatè viuentes, siue illos sanctos Dei amicos & filios viuos hac misera ex vita, quæ assidua mors est, tabesque perpetua, ad illam cælestis patriæ vitam, quæ demum vera est vita, euocatos totam per Ecclesiam Catholicam obtinemus inuocandos ad auxilium. Hac de causa præclari isti Confessionistarum Patroni nos accusant impietatis, sacrilegij, idololatriæ. Nos verò hac in re omnino vllam negamus esse impietatem sitam, vllam uè à nobis designari idololatriam: quam dum nobis isti Euâgelici ad vnum omnes exprobrare non verentur, primumque sui dissidij caput faciunt, non obscure sese ipsorum prodit, quo aguntur, spiritus, minimè sanctus.

Siquidem ab hoc Religionis capite simili planè impietate atque calumnia exorsus, vti nuper indicabatur, Machumetus deplorandum suum schisma in Christianam inuexit Ecclesiam. Quò enim Iudæos ad se pelliceret facilius, persuasit Christianos, à quibus impius descuerat, sua doctrina plures, paganorum more, introducere Deos, quòd sanctos martyres inuocant. Quod Machumetani schismatis fundamentum quàm calûnia scateat verè Sathanica, mox liquecet planius.

Optimè verò habet, quòd doctrinæ suæ & Catholicæ isti Confessionistarum patroni antithesin hoc à religionis capite sunt exorti. Hinc enim, Christo aspirante, liquebit ipsos nouæ suæ doctrinæ, quam vocant, Euangelicæ, prætextu, non solum impia priscorum hæreticorum ab Orco reuocare dogmata: sed manifestò etiam renouare ipsissimas blasphemias, quibus pagani olim Christianos passim traducebant, vexabant, illudebant. Sed vt illis iusta fuit venia danda, quòd ex ignorantia peccarent; (nesciebant enim quonàm cultu, aut quo inuocationis genere sanctos suos Dei martyres Christiani colerent,

Cur Machumetus à Sanctorū inuocatione suas exorsus sit calûnias cõtra Christianos.

Sathanã nũc per Euangelicos idẽ moliri, quod olim per Paganos & Machumetum à Christo apostatam.

Confessionistæ impia priscorū renouant dogmata, & priscas Ethnicorum calumnias contra Christianos.

aut inuocarent) ita Confessionistæ nulla apud Deū cordium cognitorem, sunt venia digni; vt non dixerim ipsos in spiritum S. peccare, quòd agnitam doctrinam Catholicis omnibus familiarem, in alium maligno studio detorquent sensum, quàm ipsi docent.

Discrimen solidū inter Christianā inuocationem Dei & sanctorum.

Sancti aduocantur in auxilium vna nobiscum à Deo efflagrandum.

A Iudæis orta calumnia quòd Christiani sanctos diuinis honoribus colant.

Iudæi Christianis anno Domini fere 150. exprobrant, quòd nūc Confessionistæ.
Euseb. libr. 4. cap. 15.

Apostolorū discipuli eiusdem impietatis nobis obiectæ accu-
fati distinguūt inter cultus varij genera.
Solum Deū colimus & adoramus.

Calumniæ Fausti Manichæi &

Non enim Sanctos diuino cultu colimus, aut tanquā Deos adoramus siue inuocamus, quos sua potestate credamus nobis posse auxiliari, aut quibus sacrificiū illud peculiare, quod Christiano vocabulo latrias, diuinæque seruitutis appellamus: sed solū tanquam Dei amicos, Dei seruos, immò Dei filios; qui precariò nobis vota impetrent, aut nobiscum comprecatores efflagitent à communi Domino & Patre nostro cęlesti, quem vnum verū credimus, agnoscimus, colimus Deum. Hunc solum iuxta eius verbum Deuter. 6. & Matth. 4. vt Deum adoramus; ei soli, vt Deo seruimus, immolamus, sacrificamus, verè diuinum cultum, diuinam seruitutem, diuinam denique latriam pia religione offerentes.

Hunc diuinum cultum Iudæi primū & Pagani olim, vt nunc Confessionistæ, clamitabant Christianos suis Martyribus, hoc est Sanctis Dei hominibus iam cum Christo regnantibus impendere, vti disertè apud Euseb. in vita Sancti Polycarpi legitur, vbi Iudæi Paganos instigant, ne patiantur illius corpus flammis frustra traditum, sed diuina vi intactū Christianos abripere, ne fortè (inquebāt) deserto Crucifixo hunc colere, *σεβειν*, atq; adorare incipiant. Verū quonam cultu suos martyres vel primi illi Christiani Apostolorum discipuli (nam plerique illorum vnà cum D. Polycarpo suo Episcopo D. Iohannem Euangelistam aliosq; Apostolos audierant) coluerint, fatis superque Ecclesia Smyræorum illa Epistola ad Ponti Ecclesias data exposuit. Ignorant miserrimi, inquit, quia neque Christum possumus deserere, neque alium quenquam colere, *σεβειν*, adorare. Hunc enim tanquam Dei filium adoramus: martyres verò tanquam Domini discipulos & imitatores *ἀγαπῶμεν ἀξίως*, vt dignum est, diligimus propter inuictam ipsorum erga Regem & magistrum charitatem, quorum nos & socios & discipulos fieri optamus.

Similiter & D. Augustinus Faustum Manichæū cōmemo-

rat

rat Catholicos fuisse calumniatum, quod martyrum memorias in Idola conuertissent. Sed omnium impudentissime Iulianus Apostata, quo nullus omnium (teste D. Cyrillo libr. v. præfat.) in Christianos fuit dicacior aut maledicentior. Isigitur suis scriptis Ro. populum, aliosque sibi subditos ad Deorum suorum mortalium cultum reuocans; Auscultates Christianorum sermonibus decepti estis (inquit apud D. Cyrillum lib. 6.) & non vnum adhuc colitis Deum, sed hominem (Galilæum Christum) immò & alios multos infelices, & cæc.

Quid ergo verat eadem oratione istam blasphemam Confessionistarum calumniam illi paganicæ, immò Iudaicæ germanissimam refellere, qua illi PP. olim imperitam paganorum refutarunt blasphemiam? At sanctos martyres, ait Iuliano D. Cyrill. libr. 6. neque Deos esse dicimus, neque adorare consueuimus. Laudamus potius eos summis honoribus, quod pro veritate strenuè certarint. Copiosius D. Augustinus. Nec tamen nos eisdem martyribus (inquit de Ci. Dei, li. 8. cap. 27.) templa, sacerdotia, sacra & sacrificia constituimus, quâdo non ipsi, sed Deus eorum nobis Deus est. Rursus paulò inferius.

Nos itaque martyres nostros nec diuinis honoribus, nec humanis criminibus colimus, nec sacrificia illis offerimus. Rursus lib. 22. cap. 10. Sed nobis martyres non sunt Dij, quia vnū eundemque Deum & nostrum scimus & martyrum. & infra, Nos autem martyribus non templa fabricamus, non altaria, in quibus sacrificemus martyribus, erigimus: sed vni Deo & martyrum & nostro sacrificium immolamus.

Similiter & maximo Medauren. philosopho Christianos de martyrum idololatria calumnianti D. Augustinus respondet. Ne te in sacrilega conuitia (inquit epistola 44.) ignoratia imprudentem trahat: scias à Christianis Catholicis nullum coli mortuorum, nihil denique vt numen adorari, quod sit factum aut conditum à Deo: sed vnum ipsum Deum, qui fecit & condidit omnia.

Hic hinc Confessionistæ aures arrigite, & illam D. Augustini testis fide dignissimi verba aurea serio expendite. Non ipsi martyres: sed Deus ipsorum nobis est Deus. Rursus, Nos martyres nostros non diuinis honoribus colimus, neque sacrificia

Iuliani A. apostata cum istis Confessionistarum criminibus Catholice Ec. obiectis sunt eadem, vnde & Vereri PP. aboletur sententiis.

D. Cyrillus negat nos adorare martyres.

D. Augustin. de Ci. 8. cap. 27. Martyres nobis non sunt Dij, sed ipsorum Deus nobis vnus est Deus.

Martyribus non sacrificamus, neque templa fabricamus.

Nihil vt numen adoratur quod creatum est. Nullus mortuorum vt Deus colitur.

ficia offerimus : non martyribus , sed martyrum Deo immolamus. A Catholicis enim Christianis vnus colitur Deus.

Reprehenditur immodicus D. Virginis Mariæ cultus, quam vt Deam adorandam negat Epiphanius.

Rectè igitur D. Epiphanius stolidas aliquot mulierculas per Arabiam & Schytiam reprehendit, quæ ex imperitia D. Mariæ virgini panem offerebant, & in nomine eius immolabant: quod Maria sancta fuit, & honorata, inquit, sed non ad adorationem nobis data. non enim quisquã sanctus adoratur : non enim dominabitur nobis antiquus error, vt relinquamus viuentem, & adoremus ea, quæ ab ipso facta sunt. Quo autè sensu neget adorandos sanctos, inferius explanat: Carnem induit Dei verbum (iniciens) ex sancta Virgine, non tamen vt adoratur Virgo, neque vt Deum efficeret, non vt in nomen ipsius offeratur.

Theodoretus negat martyres vt Deos coli: sed debitos tamè honores eis persoluendos.

Similiter & D. Theodoretus eidem illi Paganorum calumniæ lib. 8. de Curat. Græcarum affect. respondens disertè docet, Christianum populum nullos martyres in Deos referre, sed debitos eis honores persoluere, vt Dei testibus seruisque amantissimis. Deinde inferius quonam studio atque pietatis cultu populus Christianus sacra martyrum busta accedat exponens, Qui peregre (inquit) proficiscuntur, petunt martyres sibi comites, vel potius itineris duces: qui verò iam sospites redierunt, gratias agunt, acceptum beneficium confitentes. Non qui se ad Deos accedere arbitrètur: sed qui orent Dei martyres, tanquam diuinos homines, intercessores que sibi eos apud Deum aduocent ac precentur.

Quo ritu & aduocationis formula olim sancti à Christianis in auxilium inuocati & rogati.

An non hic liquidò videant Lyncei isti Confessionistarum Patroni eandem sese nunc Christianis calumniam cum Paganis, immo cū Iuliano apostata & Machumeto obiicere, quod eisdem planè verbis olim Pagani, adeoque Iudæi priscis exprobrabant maioribus nostris Christianis?

CAP. II.
Confessionista apud Deum sunt inexcusabiles de manifesta calumnia: sed excusatis principibus Ro. Imperij & consiliariis Politicis, accusantur eorum pseudo Theologi.

SED illis, quod diximus, ignorantia conciliauit veniam: vobis autem, Viri Euangelici, quenam esse queat veniæ spes? non ago nunc de illustrib. Principibus (quibus cum nihil in præfentiarum negotij est, quos fraudulenter veritate priuari indolescimus, & apud Do. assidui deploramus) non ago nunc de Clementiss. Confes. Augustanæ ordinibus, ipsorumuè Confiliariis Politicis, quibus iusta fortè est accuratoris Theologiarum

carum r
logos, qu
fession
dam tur
brosium
Chryso
rum in f
Eftis eni
centonib
muniū M
velstratis
logi om
Quo a
non egiff
huius at
stratum
Cùm e
sim ifto in
mante co
Vt nū
tholicos a
hîc persep
an non in
videbimur
norum se
solemnem
martyrū a
Non enim
bis credat
ex ipsa hac
de commu
Si vidiff
potestis; q
tis doctrin
verbis con
Deinde
certò conu

carum rerū cognitionis excusatio: sed vos appello hīc Theologos, qui vestris Dominis, Statibus imperij, & Ordinibus Cōfessionī Augustanæ addictis, istam operam nauastis cū infidam tum verē sacrilegam. An nō legistis Vet. omnes PP. Ambrosium, Hieronymum, Augustinum, Basilium, Nectarium, Chrysof. sanctos Dei martyres inuocare: Sed demus vos istorum in scriptis hoc non legisse, aut animaduertisse potius.

Estis enim plerique aliorum futilibus rapsodiis, leuiculisque centonibus facillē contenti, aut vno præclaro illo locorū comuniū Melanchthonis libello apprimē instructi: quibus si illa vestratis Lutheri aurea haus-postilla accesserit, iā demū Theologi omnibus propē numeris vobis videmini absolutissimi.

Quo autem colore excusabitis, vos isthæc contra vestram non egisse, aut scriptitasse conscientiam, qui in Catholicorum huius ætatis scriptis à vobis hīc recitatis, istud liquidò demonstratum non potuistis non legere, non sentire, non videre?

Cū enim ipsorū verba, periochas, capita & sententias passim isto in scripto diligenter admodum recitetis, an non reclamante conscientia istud negotium agitis?

Vt nunc præclarissimos alios huius memoriæ scriptores Catholicos æterna sanè memoria dignissimos vobis lectos (quia hīc per sepe recitados) breuitatis causā silentio prætereamus, an non in Panopliā nostrā toties hīc ad verbum (sed qua fide videbimus infra commodiū) recitata vidistis longa Christianorum seculorū serie cōmemoratos Patres Orthodoxos, qui solemnem Catholicis in hanc vsque diem sanctorum Christi martyrū atq; Dei filiorum inuocationē faciunt contestatam? Non enim vos istum Vet. PP. consensum illic vidisse, quis vobis credat, qui tam varia controuersorum dogmatum capita ex ipsa hac nostra Panopliā, de matrimonio, de S. Eucharistia, de communione, aliisque rebus disertè ipsi recitastis.

Si vidistis, mala fide igitur vos istam rem gerere, negare non potestis; qui manifestam Patrum Orthodoxorum dissimulatam doctrinam Catholicis cōsentaneam, tam liquidis ipsorum verbis contestatam atque confirmatam.

Deinde vos mala fide rem tanti momenti, gerere vel hinc certò conuincamini, quòd omissis illis, immo contra conscien-

tiam

Anonymos Cōfessionistarum Theologos rem mala fide gerere, atque contra suam ipsorum conscientia nos calumniis oppugnare.

Veteres Patres dissimulat Cōfessionistarū Patroni, pro nobis stare.

tiam dissimulatis antiquis Patribus Orthodoxis Ecclesiae Catholicae doctrinam confirmantibus, allegatis obscuriores aliquot doctores, quorum quasi praecipue testimoniis Catholica nitatur Ecclesia ad hoc fidei suae Christianae caput statuendum.

Quid enim opus fuit allegare Petrum Lombardum, Bonaventuram, Casperem Sargerum, & si Christo placet, Psalterium Virginis ante annos, inquit, 86. Venetiis impressum? An istorum fide & autoritate nititur Catholica Christianorum Ecclesia ad statuendam sanctorum Dei martyrum inuocationem?

Sed hac arte exosam vobis doctrinam licuit facilius imperitis persuadere esse fictitiam, quia obscuris illis aliquot hominibus, recentioribusque nixa videretur authoribus. O fraudulentum commentum Euangelicis sane viris indignissimum!

Sed ne diutiùs agnitam vobis inficiari queatis veritatem, neque fraude prorsus Sophistarum (quos verissimè Aristoteles, teste Cle. Alexandrino, Veritatis dixit fures) vestros diutiùs decipiatis dominos, Imperij Ro. Ordines, paucis demonstrabimus Catholicam Christi Ecclesiam, à qua vos arte planè Sathanica illos sacrilegè studetis abducere atque distingere, Orthodoxos omnes Patres suae de pia sanctorum inuocatione doctrinae habere & testes & magistros ante annos plus minùs 1000. illustrissimos.

Quod ut citra omnem prorsus ambiguitatem fiat pio Lectori indubitatissimum, aedum, nunc in medium veniat totus ille veterum Orthodoxorum Patrum chorus, meritoque optimo piis omnibus venerandus Christi Iesu Ecclesiae Senatus, cuius & membra erant, uti & nos, & veram hanc ipsius doctrinam omnes voce, plerique scriptis, plurimi sua vita, suoque aded sanguine pro illa fuso confirmarunt testatoremque reddiderunt.

Porro, ne quis calumniandi relinquatur maleuolis argutisque (quorum plena sunt omnia) sophistis locus, nos illos tantum ordine recitabimus Patres Orthodoxos, qui ante annos plus minùs mille florentissimi Christianam propagarunt, ornarunt, illustraruntque doctrinam, priusquam Germania nostra ullam illustriorem aut constantiorem de Christo, Deoque vero publicè suscepisset cognitionem aut professionem: quo

vel

Libr. Stromatum.

D. V.
bone) E
clesia lu
cianum.
me imm
re, & cur
sequunt
Theo
ribus bu
petere d
dari, pare
cupere it
tionem f
Georg
lenni de
mi, iustu
vnum qu
currisse v
S. Vid
dolica, D
ctos) de q
Estote Ap
Iustini
Procopiu
liquias SS
rant, quo
que pro n
rarit, idem
pinionib
D. Max
nem certi
martyrum
enim dixi
specialiter
mus, sub
quos dese
D. Hie

D. Vigilus Tridentinus in Germania (teste Plinio & Strabone) Episcopus sub annum Domini 500. doctrinam suæ Ecclesiæ luculenter in vita D. Sisyphij & aliorum ad D. Simplicianum, D. Ambrosij Mediolanen. successorem tradit. Nunc me immeritum vtrique consortem paterno amore consolare, & cum eisdem sanctis apud ipsum exorator accede, & quæ sequuntur.

Anno Do. 500.
D. Vigilus S. Sisyphium inuocat exoratores.

Theodoretus libro 8. Græcanic. affect. Christianos à martyribus bulta sacrasq; ipsorum reliquias frequētantibus ex more petere docet bonæ valitudinis cōseruationem, steriles prolem dari, parentes sua cōseruari pignora, peregrinantes sibi illos cupere itineris comires, immo duces: quæ omnia citra inuocationem fieri nequeant.

Anno. 480.
D. Theodo. docet martyres inuocari solitos.

Georgius Alexandrinus testatur populum Christianum solenni de more accurrisse ad S. Reliquias D. Iohan. Chrysostr. iussu Theodosij Iunioris reuocatas honorandas. omnes ad vnum qui in Ecclesia (inquit in vita eius) deprehensi sunt, concurrisse vt eum supplices venerarentur.

Anno. 400.

S. Victor Vticen. sub finem lib. 3. de persecuotione Vandalica, Deprecamini Patriarchæ (inquit orat. ad omnes sanctos) de quorum stirpe nata est Ecclesia. Orate SS. Prophetæ. Estote Apostoli suffragatores eius, & cæt.

Anno. 480.

Iustinianum A. cum medicorum auxilio destitueretur, ait Procopius libro primo Hist. relicta arte humana, fiducia ad reliquias SS. quatuor martyrum vertisse, qui olim Ro. milites fuerant. quo autem euentu istorum patrocinis sese crediderit, atque pro more tunc Christianis solenni eorum auxilia implorarit, idem non subticuit, illum in summa necessitate veris opinionibus fuisse adiutum differens.

Anno. 530.
Vide Procopij libr. 1.

D. Maximus Taurinen. vt sanctorum martyrum inuocationem certius suis persuaderet, docet ser. in natali Tauricorum martyrum, sanctos vel post hanc vitam esse defensores. Cum enim dixisset, Cunctos martyres deuotissimè percolēdos, sed specialiter eos venerandos à nobis, quorum reliquias possidemus, subtexit, Ideo fratres, inquit, veneremur eos in seculo, quos defensores habere possumus in futuro.

Anno. 400.
D. Maximus.

D. Hiero. disertis verbis suam Paulam hinc euocatam orat,

Anno. 415.
D. Hierony.

Vale ô Paula! (inquit Epithaphio) & cultoris tui extremam senectutem orationibus iuua, fides & opera tua Christo te fociant, præfens facilius quod postulas impetrabis.

Anno. 410.
Prudentius in
hymnis mart.
Ephrem in ora.

Prudētius D. Laurētium, D. Hippolytum, aliosq; martyres inuocat hymnis in illos scriptis, Hos inter, ô Christi decus audi & Poetâ Rusticū. Ephrem magni Basilij discipulus D. Virginem Mariam appellat vnicam spem desperatium, oppressorum subsidium, omniū Christianorum profugium, eam orans vt Deus eius precibus, & Prophetarum ac martyrum intercessionibus, omniumq; sanctorum supplicationibus suæ creaturæ misereatur.

Anno. 360.
Nazianz. Basiliū
inuocat in auxilium.

Nazianzenus in monodia sic Basilium inuocat: Tu obiter è cælo nos respice, & datam mihi renum debilitatem ac articulorum dolorem vel iube discedere, vel adiuua. Sic & D. Athanasium interpellat. Tu autem è superius (inquit orat. 25.) propitius nos respice, & populum sanctum dirige S. Trinitatis adorantem, & nos in pace foue & compasce.

Similiter & D. Cyprianum orat, Tu tandem Cypriane (inquit orat. 19.) nos ab alto propitius respice, nostrumq; sermonem ac vitam dirige, & sanctum ouile hoc pasce, aut vna rege, ac reliqua ad meliora dispone, molestos lupos syllabarum & verborum venatores abige, ne debacchetur atque grassetur aduersus templa altariaue rabiosus & sceleratus Barbarus, ne conculcet sancta prophans & impius.

Anno. 370.
D. Gregorius
Nyssenus.

Hunc in modum & D. Gregor. Nyssenus D. Theodorum interpellat, Tu verò huc iam ades ad nos, vbicunque tandem fueris, vt diei festo præsis: Veni ad hos, qui te honorat, cognosce ac vise ferias, quæ celebrantur. Timemus afflictiones, expectamus pericula, non longè absunt scelesti Schyte, bellum aduersus nos parturientes. Vt miles propugna pro nobis, pete pacem, vt hi publici conuentus non desinant.

Anno. 355.
D. Basilius suis
martyres proponit
vt patronos
inuocandos.

D. Basilius illos suos 40. martyres suo populo proponit nõ solum in exemplum, sed vt patronos & apud Deum intercessores. Quanti laboris fuit, vt vnum aliquem reperires, qui pro te Dominum placaret: quadraginta iam sunt, concordem orationem sursum mittentes.

Necta-

vel tandem oculos recipiat, videatque & ipsa se olim germanè regeneratam Christi Iesu Euangelio eidem Catholicæ fuisse infiram Dei Ecclesiæ, cuius diuinam ab initio traditam doctrinam nunc seducta temerèque persuasa velut Idololatricâ impiè detestatur & execratur. Quare allatis ex illis III. Sanctæ Dei Ecclesiæ columnis Ambrosio, Chrysoft. & Augustino irrefragabilibus de pia sanctorum Inuocatione testimoniis, quòd illos potissimum aduersus Catholicam doctrinam præclaris istis Confes. Augustanæ propugnatoribus adducere placuit, reliquum pertexemus Orthodoxorum Patrum catalogum, vt suo iugulati gladio agnoscere cogantur sese à perpetuo Ecclesiæ Dei consensu peregrina sectari dogmata.

Prodeant igitur in theatrum tres illi testes fide dignissimi, quorû verba aliquot frustulatim auulsa, sacrilegè deprauata, & impiè detorta nobis obiicere non dubitarunt isti anonymi Confessionis Augustanæ Apologetici.

An D. Ambrosium de sanctorum Inuocatione dubitasse nedum pro idolomania habuisse credas, quum eum libro de Viduis audis perspicuè sonantem, obsecrandos esse Angelos, qui nobis ad præsidium dati sunt? obsecrandos etiam martyres, quorum videmur quoddâ corporis pignore patrocinium vendicare: Nam Christi martyres (inquit lib. 10. in Lucâ c. 21) Principibus seculi anteferuntur. Nam reges ac principes fiunt supplices: illi patroni. Hinc magna fiducia populû suum Mediolanen. hortatur: Rogemus Petrum (inquit Ser. 32.) vt nobis Regiæ cælestis ianuas aperiat. Rursus lib. 10. in Lucâ c. 22. Vnde te euocem Petre, vt doceas me; quid flens cogitaueris: Doce nos quid tibi profuerint lachrymæ tuæ. Sic epist. 32. li. 5. Aduertitis ergo (inquit. de Angelis custodibus loquens) quòd seruulos Christi magis custodiant qui non videtur, quàm qui videntur. Sed & illi (Angeli) si custodiunt, vestris custodiunt orationibus aduocati. D. Iohannem Chrysofto. sic & sensisse & docuisse manifestius est, quàm vt vel cæcus dubitet. In litiurgia orat D. Michaelē, vt suis intercessionibus nos muniat. Item S. Nicolaum Patrem orat, vt legatione fungatur apud Christum Deum, vt salutem animæ consequamur.

Sic & Homilia 1. ad Philippen. His itaque cognitis, nec sanctorum

Quisnam ordo hic seruadus in veterum PP. testimoniis de sanctorum inuocatione.

Eccl. Column.

D. Ambrosius angelos & martyres nobis obsecrandos docet.

Sancti Regibus supplicibus apud Deum sunt patroni. Ambros.

D. Petrû docet orandû Ambros.

D. Chrysofto S. Michaelē orat, & S. Nicolaum facit legatum ad Deum.

ctorum preces contemnamus, neque totum in illos proiiciamus, & cetera. ἀλλὰ καὶ παρακαλῶμεν ἑυχεσθαι ὑπὲρ ὑμῶν καὶ χεῖρα ὀρεγεῖν, καὶ αὐτοὶ ἐχόμεθα ἀρεταῖς: sed obsecremus etiam, ut pro nobis orent, atque precentur, manumque porrigant, adhaereamus & ipsi virtutis studio, & cetera. Neque verò suos Chrystomus tantum hortatur ad piam sanctorum inuocationem: sed quidnam sua ætate publicus etiam Christianorum mos habuerit, alibi exponit.

Inuocandi Sanctos ad auxiliū & intercessionē apud Deū nos Romæ & Constantinopoli.

D. Augustinum S. Cyprianū inuocat ut se adiuuet.

Ipse qui purpuram indutus est, inquit homil. 66. ad populum Antiochenum, accedit illa seruorum crucifixi, hoc est, Apostolorum complexurus sepulchra, & fastu deposito, stat sanctus supplicaturus ut pro se apud Dominum intercedant, & scenarum fabrum & piscatorē etiam mortuos orat, & protectores orat, qui diademate redimitus incedit. Et infra: non hoc tantum quis Romæ videat, sed & Constantinopoli.

D. Augustinum eiusdem fuisse & sententiæ & doctrinæ paucis est nunc exemplis demonstrandum. Grauem admodum ingressus contra Donatistas luctam, Adiuuet nos (inquit lib. 7. c. 1. de baptif.) Cyprianus orationibus suis in ista carnis mortalitate laborantes, ut donante Domino quantum possumus, bona eius imitemur.

Rursus, cum toto mentis affectu beatissimæ Virginis nos intercessionibus committamus (inquit serm. 2. de assumpt.) omnes eius patrocinia omni nixu imploremus.

Imperatores adorâr Petrum, ait Augustinus. Extat in codice homil. Louan.

Item Ser. II. de conuersione D. Pauli, testatur excellentiam Imperatorū genibus prouolutā adorare Petrum piscatorem. Sic & To. 10. ser. de sanctis, Commendemus nos orationibus S. Stephani. Item ser. D. Laurent. oremus igitur fratres, D. Laurentium & cetera. Sic igitur præclari illi tres Orthodoxi PP. Ambros. Chrysoft. & Augustin. de pia sanctorum ad auxilium inuocatione sensere, suōsque docuere.

Venio nūc ad aliorum Orthodoxorum Patrum catalogum, qui hanc piam sanctorum inuocationem demonstrabit toto semper orbe Christiano cum notam, tum vsitatam, ut pius lector meritò miretur, ausos fuisse illos Confessionistarum patronos hac de re Catholicam vexare Ecclesiam, impięque accusare idololatriæ.

D. Vi-

cessor plurimis locis, suisque Catechisticis institutionibus hanc doctrinam disertè profitetur, quam à maioribus proditam suis tunc tradidisse discipulis Catechumenis & auditoribus siue competētibus, est indubitatissimum. Origenes igitur ille Adamantius illustre Catholicæ Dei Ecclesiæ lumē, ac decus quondam singulare, ne quid de doctrina illius Apostolicæ ætatis, (quam Clemens Alexandrinus Panteni viri Apostolici discipulus Origeni discipulo tradiderat) dubites, perspicuè hanc sanctorum intercessionem atque inuocationem docet, disertisque verbis contestatum facit, fuisse tunc tēporis, immo maiorum, id est, Apostolorum ætate, Christiano populo v̄sitatissimam. nam homil. 27. in D. Matthæum, docet discipulos Christi, cæterosque sanctos non solum tunc (in vita) sed etiam modo miranda opera erga figmentum humanum confitētes ante conspectum Christi intercedere, & Christum prouocare, vt ne deserat genus humanum propter peccata.

Idem Origenes D. Iob rogat, O beate Iob, (inquit lib. 2. in Iob) viuens in perpetuum apud Deum ora pro nobis miseris. Rursus in Threnis, O sancti Dei vos lachrymis, & fletu pleno dolore deprecor, vt procidatis misericordiis eius pro me misero. Et paulò post, Hei mihi, pater Abraham, deprecare pro me, ne de finibus tuis aliener. Quam verò id fuerit sua ætate antiquum, & originis prorsus Apostolicæ plenum, testatur homil. 3. in diuersos. Innocētum (puerorum inquit) memoria semper, vt dignum est, celebratur in Ecclesiis, secūdum integrum ordinem sanctorum, vt primorum martyrū pro Domino occisorū. Et paulò post: Bene ergo & secūdum voluntatem Dei eorum memoriam sancti Patres celebrari mandarunt sempiternam in Ecclesiis, velut pro Domino morientium, velut pro gentibus & Iudæis credituris, vel etiam pro ipsis parentibus (quorum parentes, vt diximus, præ nimio dolore percutiebantur) vt eis intercessio filiorum plurimum profuisset.

Cū igitur Catholici hos longo catalogo enumeratos Orthodoxos PP. sequamur hoc in controuersie capite de sanctorum cultu & inuocatione magistros, quis fuerit proiecte adeo audacie, ne dicam dementiæ amplius, vt in posterum audeat nos vnà cum venerandissimo illorum Orthodoxorū Patrum

Senatu

Senatu idololatrias aut idolomanias accusare?

Quod si quis dixerit nos, vnâ cum illis hominibus errare impiè, Deoque iniurios esse in idololatrâ sanctorum inuocatione, is Iudæos, Machumetanos, & Apostatas sectatus, nos tota cum Catholica Dei Ecclesia errare sinat, certus nos cum illa (si fieri queat) malle errare, quàm cum deliro apostatarum, Paganorû, Turcarû, adeoque Iudæorû discipulo verum dicere.

Sed vtcumque sese nunc ea res habet (nimirum an Patres illi Orthodoxi omnes atque vniuersi Christo, Deoque iniurijs atque blasphemi diuinum honorem sanctis Dei seruis Christi martyribus tribuètes, tam horribiliter errarint, nec ne) hac quaestione, inquam, ad tempus reposita, erat tamen à Confessionistarum Patronis istis Theologis & Consiliariis illa SS. Patrum doctrina candidè hoc in scripto Cæsareo exponenda, quò liquere potuisset veritatis studioso, nos cum illis vnû sentire, idemque docere ac constanter profiteri.

Ista Patrum veterum Orthodoxorum testimonia, anonymi Confessionistarum Patroni vobis erant alleganda, aut saltem indicanda, si animus fuisset rem hanc ex fide atque veritate ipsa gerere: quos cum silentio prætereatis, immo reclamante conscientia dissimuletis, atque adeò de industria deprauetis & inuertatis, an fidelem operam vestris dominis, Imperij Ro. ordinibus præstitisse equis iudicibus in hac omnium maxima æternæ salutis causa videamini?

Sed sic oportuit vos accuratam vestro mendaciorum patri diabolo nauare operam, per quam à vero Christi Euangelio, infelices Imperij Ro. ordines vestra sophistica delusos ad perniciosas seduceretis hæreses, iudicio Catholicæ Ecclesiæ iam olim damnatas, pari namque inuidia, immo dementia vti & vos nunc, Sanctorum cultum & inuocationem derisit Vigilantius, Eunomius, Porphyrius, & ne quid vestro desit ordini, Iulianus, Augustus quidem Ro. Imperij, sed Christianæ fidei apostata: ad quorum exèplum & vos Catholicam Ecclesiam insanè clamitatis idololatrâ, ob pium veterum Patrû exemplis contestatum sanctorum cultum. Sed nihil eodem illorum furore insanientibus aptius respondeatur, quàm olim illi exorienti Galliarum pesti Vigilantio D. Hierony. Quis enim infanum

Quam præclaros sequantur magistros Confessionistæ, dū Catholicos conuincuntur esse idololatrias ob sanctorum inuocationem.

Ned
trucidat
Ihesu Ch
Sic &
quit ho
6;8.) fili
nostras,
familia
re nostr
Cypri
rit, vt
post har
Catholi
inquit,
Certè il
ctos pul
nus in v
confirm
Siqui
ginis, qu
riis, virg
rogabat
Quo
teni, &
tione, s
liquet ap
re, quæ
cium, pr
discipul
bus, qu
Christian
Cum
nificis p
haberen
mam plu
vel impi
ribus rel

Nectarius oratione in D. Theodorum à Iuliano Apostata trucidatum sic orat: Cum Deo iam assistas, inquit, proximus, *ἕω* Christum redde propitium.

Anno. 350.
Nectarius.

Sic & D. Athanasius D. Mariam inuocat, Et iam audi (inquit homil. in Euang. de S. Dei para. ex Nannij versione, fol. 638.) filia Davidis & Abrahæ, & inclina aurem tuam in preces nostras, & ne obliuiscaris populi, neque nostri: qui sumus de familia & domo patris tui. Et infrà, Ad te clamamus, recordare nostri sanctissima virgo.

Anno. 340.
D. Athanasius.

Cyprianus cum Cornelio Ro. scribit, si prior hinc discesserit, vt sui apud Deum meminerit, an non docuerit sanctos post hanc vitam pro nobis orare, ideóque ex more Ecclesiæ Catholicæ fuisse inuocandos? Apud misericordiam patris, inquit, non cesset oratio pro fratribus & sororibus nostris. Certè illa ætate, nimirum sub annum Domini 250. fuisse sanctos publico ex more Christianorum inuocatos, ipse Cyprianus in vita sua (teste D. Gregor. Nazianzen. orat. 14.) disertè confirmat.

Anno. 250.
D. Cyprianus.
Libr. 1.
Epistola 1.

Siquidem recitat ex Cypriano exemplum Christianæ virginis, quæ magicis vexata fascinis, philtrisque fatigata amatoris, virgo virginè Mariam *ἱερέυσα βοτρίσαι* inquit, supplex rogabat, vt periclitanti adesset.

Quod autè anno circiter 100. id est, Apostolica illa D. Panteni, & Clementis Alexadrini ætate, sanctos nõ modo ueneratione, sed certa etiam inuocatione Christiani coluerint, satis liquet apud Eusebium de sancta Potamiæna Virgine martyre, quæ non modo Basilidi suo Carnifici humanitatis beneficium, precibus post mortem impetrauit: sed suis quoque condiscipulis, siue potius Concatechumenis & Competitoribus, qui vnà cum ipsa in Origenis adolescentis schola in Christianæ religionis rudimentis erudiebantur.

Anno 100.
Ætate D. Panteni & Cle. Alexadrini sanctos fuisse inuocatos.

Cùm enim Alexandrini Christiani exemplo Basilidis Carnificis planè paradoxo vereque admirando persuasissimum haberent, D. Potamiænam Virginem martyrem celeberrimam plurimum apud Dominum Christum sponsum posse, & vel impiis persecutoribus, adeóque Christianorum tormentibus resipiscentiam, beatamque conuersionem ex promisso

D. Potamiæna Virgo martyr sua apud Christum intercessione variis putantur impetrat martyrij coronas.

impetrasse, quānam censes ipse frater Christiane, fiducia pij condiscipuli illam rogarunt, vt suis fratribus, immo doctoribus præstaret, precibusq; ab eodem Do. Christo sponso impetraret, quod iam suo Basilidi tortori ex cōdicto præstitisse erat indubitatissimum? Is enim nocturna illius apparitione instructus, coronaque cælesti redimitus ab ipsa, intellexit se perbreui ad gloriosam martyrij Christiani palmā ipsius intercessione à Christo impetratam euocatum iri.

Qua sola apparitiōe tam fuit ille Basilides prætorianus miles sanè præclarus de Christianæ religionis veritate persuasus, vt sese suis commilitonibus Christianum profiteri vel nō rogatus nihil dubitauerit. Vnde & ad tribunal adductus & in carcerem abreptus, à fratribus Christianis signaculo Domini, id est, S. Baptismo munitus, postridie heroïcū depugnauit Christiani martyrij agonē. Cuius tam stupendę conuersionis exemplo mirum in modū cæteri Christiani fuere cum in fidei constantia confirmati, tum ad maiorem diuini auxilij precibus & intercessione D. Potamiænæ suæ ciuis atque condiscipulæ impetrandi mirificè excitati, eam interpellantes, vt idem beneficij suis piis non negaret fratribus, pristinisq; condiscipulis à Christo spōso impetrare, quod tam luculēter beneuolo suo iam dudum præstiterat carnifici Basilidi. Testatur enim Eusebius Cæsarien. lib. 6. c. 4. plurimos condiscipulorum idem ab eadem beneficium consequutos. Sed & aliis plurimis (inquit sub finem. 4. cap.) per illud tempus apud Alexandriam condiscipulis suis, cū quibus verbo Dei in Origenis schola operā dederat, Potamiæna simile munus traditur præstitisse, assistēs eis per visum, & coronas martyrij impetratas à Domino deferens, & vt in Græcis quibusdam nunc legitur, plurimos cumulate ἀθρόως numerosē ad Christi fidem accessisse, quibus per somnum apparuit, & ad Dei verbum aduocauit. Porrò quod illa ætate, id est, sub annum Domini ferè 100. Ecclesia Alexandrina sanctos Dei martyres, aliōsque diuos omnes cum Christo Do. regnantes ad auxilium inuocarit, quis nā, obsecro, certior, fidelior, indubitantior huius rei quæratur testis, quàm Christianæ illius scholæ Alexandrinæ Catechista Origenes? qui Clementis Alexandrini discipulus, atq; in Catechesi suc-

cessor

sanum caput, aliquando martyres adorauit?

Et si enim D. Hiero. profiteatur Christianos ad martyrum tumbras sanctos colere, venerari, rogare, & ad auxilium inuocare: (obiiciebat enim ille, Si aliquis precator aduenerit) negat tamen nos adorare martyres, quo sensu & Catholici negamus: nimirum latria, siue diuino cultu, sed tantum dulia, vti rectissime à Græcis Theologis antiquissimis didicit, æternūque obtinebit schola Christiana omnis Latina, aliāque omnis barbara. Qua vna distinctione omnis aduersariorum corruit, planēque funditus euertitur machina in sanctorum cultum & inuocationem abolendam misello sophismate in vna adorationis vucula latente constructa.

Porro tam est manifestum, D. Hiero. aureo illo libello sanctorum Christi martyrum astruere inuocationem, licet mirifica dicam impudentia, an imperitia istud inficietur Confessionis Augustanæ Apologia, vt propterea Theodorus ille Beza poeseos atque saltatoriæ in popina, salacisq̃ue amatoris in ganea, quàm Theologiæ doctior, D. Hieronymum idololatriæ damnare nihil dubitauit, Respons. ad argu. Brentij de Vbiquitate, fol. 400.

Illud tamen minimè negamus (inquit) totum illud Hiero. scriptum, quo sanctorum inuocationem, id est manifestā idololatriam defendit, nos nihil morari. Qua prætoria Beze tribuni, siue Triumviri dudum Gallici sententia satis superque declaratum habemus, quam nõ solum ab Orthodoxis Patribus inter se ac nobiscum concorditer, vnóque ore consentiētibus ex diametro dissentiunt Euangelici; illos communi idololatriæ crimine ob sanctorum interpellationem, vti & nos accusantes: sed à suis etiam Syneuangelicis doctioribus quidem illis ac sanioribus, nouique Euangelij columnis sanè præclaris. Nam Martinus Bucerus tam constans olim Swinglianus, quàm post Lutheranus, Siquis (inquit ad Episcopū Abricensem) perpenfa illa Dei infinita, in sanctos indulgentia & facilitate, & simul illorum in nos miseros adhuc conseruos suos & commēbra charitate, animi ardore huc prorūpat, vt illos ceu præfentes præfens appeller, próque se intercedere ad Deū roget, id licet in nulla scriptura doceatur; si sic tamen fiat, nulli

c

damnamus

D. Hiero. agnoscat SS. martyres rogandos, & ad auxilium inuocandos, sed nõ adorandos: quod & Catholici profitentur.

Latria
Dulia

Hieronymus
de uoluntate
de uoluntate
de uoluntate
de uoluntate
de uoluntate
de uoluntate

D. Hieronymus agere de sanctorum inuocatione agnoscit Beza contra apologiam Confessionis Augustanæ: qua pudè dicitur istud negare audeat.

Beza D. Hiero. damnat idololatriam.

Beza

Confessionistas non solum à Catholicis, sed & ab Orthodoxis Patribus dissentire fatentur primarij Euangelicorum magistri.

Bucerus nõ potest dñare sanctorum inuocationem: idque probat ex iplo Orthodoxorū Patrū veterum.

damnamus. Et postea in animis (inquit) sic comparatis, vbi videmus nihil tribui humanis meritis, sed omnia veræ misericordix Dei & redemptoris nostri Iesu Christi, ita quod diuos, vt pro se orent, inuocant, licet id faciant absque vilo & sensu & exemplo scripturæ, damnare tamen non possumus. Atque hunc solum in modum videmus Orthodoxis patribus sanctorum cælitum inuocationem vsurpatam & traditam.

Iohan. Oecolampadius negat esse idololatriæ sanctos inuocare: quia id exempli PP. Orthodoxorum docent.

Similiter & Oecolampadius, Neque orare inficias ierim (inquit annotat. in homiliam D. Chrysofostomi. in Iuuentum & Max.) neque impiorum & idololatrarum esse asseuerauerim, cum illis (nimirum Chrysofostomo, Nazanzeno, aliis patribus) implorare patrocina sanctorum, & cæt. Sancti in cælis sua charitate flagrantés non desinunt pro nobis intercedere. Quid igitur mali, si hoc petimus fieri, quod scimus Deum velle?

Quid ad hæc Beza nobilissimus Hagiomachus?

Sanctorum inuocatione probat Oecolampadius ex vniuersali Ecclesiarum consensu.

Sub finem suam conclusurus contra Hagiomachos, qui sanctorum (inquit) inuident gloriæ, conclusurus disputationem: Quid mali, ait, si & commendemus (populo) patrocina sanctorum, modò id circumspicere, opportunè, & modicè fiat pro auditorum qualitate? Id quod hic agit Chrysofostomus, & Nazanzenus quoque in laudibus Cypriani, & obseruant hoc fermè omnes Ecclesiæ tam Orientis, quàm Occidentis. Et si hæc testimonia Buceri & Oecolampadij sanè locupletissima abundè sufficiant moderatioris ingenij hominibus ad perpetuum Ecclesiarum omnium & Orthodoxorum Patrum tam in Oriente, quàm Occidente consensum demonstrandum: ne quid tamen habeant refractarij, quod conciliandæ paci Ecclesiasticæ obstet diutius, en tibi Martini Lutheri de hac controuersia illustris sententia, quam suis discipulis vario tempore præscripsit.

Lutherus negat sanctorum inuocatione esse superstitiosam & impiam, quod quia Bohemi docent, eos pronunciat hæreticos.

Anno xviii. sic ad Georgium Spalatinum scriptum reliquit, Mi Spalatine, inquit, non fuit mens mea vnquam venerationem sanctorum esse superstitiosam: neque inuocationes pro causis vel corporalissimis. Hoc etenim sapiunt hæretici vicini nostri Picardi, & Bohemi, & cæt.

Item anno xxii. ad Erfordiensés, Simite vt diuinorum implorent nomina, quando ita volunt. Rursus in respons. ad Louaniensés. Non negaui vnquam nos meritis (inquit) & precibus

precibus
subdole
Luther
commu
voluit
adedo
vt se de
immo h
quit) &
Eant
& se leg
istud fac
superstit
re schism
nobis su
tiunt ex
Confessi
CAET
bis Euan
Turcica
nū hæc p
rū Ortho
ca Dei E
garrunt,
Quod sa
sarij illi
tieritis P
habere vi
contentu
quasi solu
& per solu
tis sanctis
nobis ote
nobiscu
Christu p
nis Eccle
semper h

precibus sanctorum, quantumlibet imperfectis iuari: quod subdolè mihi inurere conantur miseri homines. Ipse ergo Lutherus etiam diu post suam à Catholica Dei Ecclesia communicationem non solum sinendam, aut permittendam voluit ceu piam & legitimam sanctorum inuocationem: sed adeò eam tollere noluit, ceu superstiosum aut idololatriam, vt se de hac doctrina impia quasi falsò sibi imposta purgaret, immò hæreticos appellat, qui ita cum hæreticis Picardis (inquit) & Bohemis sapiunt,

Eant nunc Anonymi isti Confessionis Augustanæ patroni, & se legitima, immo necessaria de causa coactos clamitent, istud sacrilegum ab Ecclesia Dei Catholica ob idololatriam & superstiosam sanctorum inuocationem patrare & defendere schisma: qui non modò patres omnes Orthodoxos, etià ita nobis suffragantibus Bucero atque Oecolampadio, sibi sentiunt ex diametro contrarios: sed ipsum etiam Lutherum suæ Confessionis Augustanæ authorem.

CAETERVM quia atrocem istam idololatriam blasphemiam nobis Evangelici ad vnũ omnes si non Iudaica cæcitate, saltem Turcica impietate obiicere nõ verètur; age videamus, obsecro, nõ hæc pia sanctorum inuocatio perpetuis exemplis liquidòq; veterum Orthodoxorum omnium patrum consensu semper in Catholica Dei Ecclesia & laudata & vsitata diuinis scripturis, quod garriunt, sit aduersaria, aut ex eisdem firmameta habeat nulla?

Quod sanctos vt pro nobis Deum orent inuocamus, volunt aduersarij illi Euangelico Christi Do. verbo esse contrarium. Si quid petieritis Patrem in nomine meo, dabit vobis; vnde diffidentie plus habere videatur, quam pietatis, non esse tam illustri promisso contentum, aut Christo Do. oratori alios adiungere coprecatores: quasi solus non sufficiat exorare. In solo igitur Christi nomine, & per solum Christum volunt, Christianis orandum, nullis adhibitis sanctis coprecatoribus. Atqui dum vel sanctos oramus vt pro nobis orent, non nisi in Christi nomine Patrem oramus, quos vnã nobiscum rogamus, vt communem patrem coprecentur, solumq; per Christum petimus, vt exaudiamur; quemadmodum ipsa orationis Ecclesiasticæ forma satis superque loquitur, quæ solenni ritu semper his verbis, Per Christum Do. nostrum, concluditur.

CAP. XII.

Non aduersaria scripturis sanctorum inuocationem.

Iohan. 15.

Origo inuocationis sanctorum eruitur ex scripturis.

D. Paulus præter Christum alios adhibet cōprecatores.

Roman. 15.

Non pugnare autem cum Christi Domini verbis dudum allegatis quod alios desideramus, siue adhibemus comprecatores, vnus D. Paulus verborum Christi peritissimus, promissique illius Evangelici certissimus suo luculenter docet exemplo, qui Romanos fratres obsecrare non dubitauit per Christum, vt se orando adiuuet siue *συναγωνίζομαι* cū laborate atq; pugnante decertent orando pro ipso, vt ab infidelibus Iudæis liberaretur. Romano. 15.

Quod si officio mediatoris atque intercessoris Christi Domini non repugnare censuit Paulus diuinæ sententiæ sciētissimus, vt homines adhuc mortales, immo peccatores adhiberet sibi apud Deum Patrem pro Christi gloria illustranda Evangelioque propagando comprecatores, quænam fuerit insania sanctos vna cum Christo Domini regnantes negare rogados siue obsecrandos, vt nos apud Deum adiuuent siue laborantes, vti Augustinus Cyprianum, siue orantes, pugnantes, & pro vita æterna consequenda decertantes?

1. Cor. 13.

Cum enim eos nostri charitas, teste Paulo, in cælestem vsq; vitam perdurans, qua erga nos adhuc vasto hoc pelago natantes atque luctantes, multo sancti flagrant, quàm prius, ardentiore, cogat pro nobis vel non orantibus orate, indefinenterq; Deum obsecrare, vt vnà nobiscum plenam beatæ resurrectionis accipiant palmam, non magis dormientium in Christo Domini. id est Sanctorum cum Christo viuētium inuocatio diuino Christi Domini mediatoris, siue intercessoris singularis repugnat officio, quàm viuorum hic adhuc fratrum Christianorum Paulina obsecratio, vt pro se orent. Quod vbi verus Dei cultor populus Christianus toto concorditer orbe diffusus probè haberet perspectum, nulla ductus aut promissorū Christi diffidentia, aut impia in eundem iniuria impulsus, alios præter Christum Domini semper sibi adiunxit comprecatores. Nam Apostolorum exemplo sibi diffidens plus aliena nitendum censuit oratione: veritus nequid sibi sua apud iustum iudicem obstarent commerita, quò minus exaudiretur. Siquidem hanc veram humilitatis Christianæ modestiam plus apud clementiss. Patrem valere norat, quàm temerariam & audacem de exorando confidentiam; quæ sibi vni potius, quàm multis comprecantibus,

Exemplo Pauli maiores nostri didicere alios ad auxilium rogare comprecatores.

Ex vera Christiana humilitate sibi indignitatis suæ conscientia oritur aliorum pro nobis inuocatio.

precantibus, Indignitatem, tyres, sp, Hæc, stri adeo, lolatrium, caritatem, dus Sat, fu Christi, trum C, meridia, Porro, vt prim, moniis, concor, non me, pièque, dament, alios om, ille Bez, nunc p, superit, Sanc, vt nega, legatur, riam pr, & ciuita, gust. Ap, men in, versatur, Testa, Moysen, iuxta ill, haberet, fidelibu, liceant, farium,

precantibus, votorum spem impetrationemque polliceatur. Indignus qui exaudiat, inquit pius ille, sed per patronos martyres, sperat medelam consequi.

Prudent. hymno in D. Laur.

Hac igitur persuasione verè Christiana ducti maiores nostri adè non existimarunt sanctos inuocare impium, aut idololatrium, vt non solum ipsi sanctos & verbis & scriptis inuocarint; sed suos, immo posteros omnes (fremat & crepat inuidus Sathan) docuerint inuocare, quemadmodum ex consensu Christianæ totius orbis Ecclesiæ liquidissimis veterum Patrum Orthodoxorum testimoniis dudum adductis solis luce meridiana demonstrauimus clariùs.

Porro ne quis manifestissimis illis Orthodoxorum Patrum vt primi atque Apostolici seculi, ita omnium locorum testimoniis conuictus oggannire, audeat, illos quidem Catholicis concorditer docuisse sanctos inuocandos, disertisque verbis non modò inuocasse, sed suos etiam vt inuocarent, colerent, pièque orarent hortatos fuisse, verùm sine scripturarum fundamento, citra verbū Dei: ideòque & D. Hieronymum, & alios omnes illos Patres idololatriæ (quod blaterat vāsānus ille Beza) damnādos atque deserendos, age lector Christiane, nunc paucis & hanc obturemus rimam, ne quod Euangelicis superstit elabendi effugiū, aut cæco errori tuendo perfugium.

Quòd non solū ex traditiōe Patrum, sed et ex Scripturis statuatur sanctorum inuocatio.

Sanctos pro nobis orare tam est ex Dei verbo manifestum, vt negare nullus pudoris ingenui memor ausit, cū & Onias legatur orare assiduè pro fratribus, & Angelus apud Zachariam pro Iudæis oret, vt Dom. tandem misereatur Ierusalem & ciuitatum Iuda, quibus iratus est. Vnde & Confessionis August. Apologia istud inficiari cū non posset, negat sanctos tamē inuocandos: qua in re omnis huius controuersię cardo versatur.

2. Machab. 15.
Zachar. 1.

Testatur Christus Do. rerum cælestium solus verè cōsciū Moysem Iudæos apud Deum accusare, quod destinatum ipsis iuxta illius prophetias, Messiam non fusciperent, neque fidem haberent, aut morem gererent. Si perfidos accusat, cur nō pro fidelibus orat? immo cur non fideles illum sibi non modò polliceantur patronum, quem impiis, Christo teste, norunt aduersarium; sed orent etiam, vt à Deo illustriorem ipsis impetret

Iohan. 5.

Deutero. 18.

Exo. 1. 32.

fidem, liberaliusque fidei verè Euangelicæ atque Christianæ auctarium? An non mirè sollicitum habeat S. Moysen populi sui Iudaici cura, pro quo viuis & anathema fieri, immo de libro viuentium voluit deleri: & mortuus apud Dominum Israelis sui caussam agit?

Sanctos in cælo agentes cognoscere quid viuamus.

Quo pacto enim ignoret diuinus ille propheta sui populi Iudaici statum, qui mortuus apud cælestem patrem incredulos accusat? Siquidem aliis Sanctis, siue hominibus, siue angelis, diuinus Moyses in cælo non est habendus inferior, aut infelicio: quos sacræ literæ nostratium rerum docent esse conscios. Quod hoc loco de SS. Angelis si demonstratum fuerit, etiam de sanctis hominibus cum Christo regnantibus ostensum erit, quos post hanc vitam Angelis æquales fore promiserit Christus fallere nescius.

Apocal. 8.
Act. 10.
Tobiz 12.

Iam cum Angelos Deo preces nostras offerre doceant diuinæ literæ, Apoc. Act. Tob. Ecquid ipsos rerum nostrarum ignorare fuerit consentaneum? Si preces nostras Deo fusas cognoscunt, easque cum D. Tobiz, aut Cornelij Centurionis angelo fideliter iuxta ac sedulo Deo præsentant, an exteriora opera, quæ nostros in oculos auresue incurrunt, credendi sunt ignorare?

Lucæ 14.

Ad hæc sancti Angeli de impiorum gaudent conuersione, susceptaque lætantur pœnitentia, si Christus verum docet, Lucæ 14. An igitur eos rerum nostratium in specie amplius quis audeat facere ignaros? Quod utique non diceretur de illis, inquit Firmilianus Episcopus Epistola ad Diuum Cyprianum, nisi ipsi quoque essent nobis adunati, qui nostra adunatione lætantur: sicut e contrario utique contristantur, quando vident diuersas quorundam mentes & scissas voluntates, quasi non tantum vnum & eundem Dominum simul inuocent. Qui voluntates nostras vident, alia nostratia non vident? Sed quidnam isto dicatur stolidius? aut infulsius? Quid enim vera peccatoris conuersione, quæ tota imò in corde sita peragitur, abstrusius, quid latentius, quid occultius?

Ex Firmiliano,
cur sancti gaudeant de peccatoris conuersione.

Si hæc igitur animo nostro reconditissima, nimirum preces

ces Deo
filiis
non ab
cum
tis igno
Sed
ses suos
xta diu
nium or
atque re
An
tare pro
dum?
vel suspi
Abraha
petant
atque b
An n
psit filii
super eo
Nam h
politica
tesseram
rum, dic
cro hab
An non
mune?
singulari
cari? An
re putat
clarissim
Iudaicæ
quod ne
thiphari
apud De
re, immo

ces Deo fusæ ac pœnitentiæ propositum, læta concordia, tristisq̃ue fratrum discordia sanctis Dei Angelis sunt nota, an non absurdissimum fuerit asserere sanctis Dei hominibus cum Christo regnantibus, & angelorum æqualitate donatis ignota?

Sed si forent ignota, non accusaret apud Deum pius Moyse suos Iudæos perfidiæ aut incredulitatis, quòd missum iuxta diuinas suas prophetias, & prophetarum aliorum omnium oracula Messiam Iesum Nazarenum congrua pietate atque religiosa fide non suscipiunt.

An igitur pietati congruentius eum ad accusandum putare promptiorem atque paratiorem, quàm ad patrocinandum? Certè hoc impium fuerit de homine & amico Dei vel suspicari. Cur igitur impium censeas, si Moysen, si Abraham, Isaac, & Iacob pij Iudæi diuinis freti promissis petant vt Deum sibi Patrem reddant placidum, propitium atque benignum?

An non hanc doctrinam ipse Patriarcha Iacob suis præscripsit filiis moribundus? Inuocabitur nomen meum, inquit, super eos, nominæque Patrum meorum, Abraham & Isaac. Nam hoc in oraculo diuino tantum considerare quandam politicam dignitatem, & quandam veluti adoptionis laicæ tesseram, nimirum, vt censeantur nominibus suorum maiorum, dicanturq̃; Abrahæ filij, tribus, & nepotes, ecquid obsecro habet eximium? quidnam prophetico spiritu dignum?

An non & prophano Esau idem cum filiis Ioseph est commune? Cur ergo istam benedictionem propheticam loco singularis priuilegij voluit suis nepotibus pius Iacob imprecati? An non ad ipsos etiam ex origine ac stemmate pertinere putanda communis appellatio & nomenclatura, qui ex clarissimo Iudaici stemmatis columine fuère prognati?

Iudaicæ igitur videatur cæcitatæ, singulare hoc priuilegium, quod nepotibus Effraem & Manasse prophana Arseneth Puthipharis Eunuchi regij filia prognatis ex pio auorum suorum apud Deum patrocinio est expectandum, in vanam cõuertere, immo deprauare, nomenclaturam.

Genes. 48.
Locum illi, Inuocabitur nomen meum super eos, plus habere quàm meram nomenclaturam aut clientelæ appellacionem.

Et verò singularem quandam diuini auxilij ac veluti caelestis tutelæ promissionem siue imprecationem his diuinis in verbis Patriarchæ, immò Prophetæ Iacob contineri manifestius liquefcet, si totus locus suis cum circumstantiis expendatur, quàm vt pius lector Iudaica non obstinatus perfidia, aut Turcica non cæcatus inuidia ambigat.

Initio enim Dei opt. max. auxilium suis nepotibus implo- rat diuinus Patriarcha : deinde & Angeli sui tutelaris memi- nit, qui me (inquiens) eruit de cunctis malis, cuius præsidium, ducatum & tutelam multò fidelissimam iuxta & accuratissi- ipsis imprecatur. Deniq; ne quid suis nepotibus, qui hac par- te, quòd materno stemmate essent aut Pagani, aut idololatræ, aliis videbantur inferiores, inuidisse aut omisisse censeatur, quod ad diuinum ipsis perpetuò conseruandum atque tuen- dum patrociniū facere queat. Tertio loco etiam auorum sanctissimorum Dei hominum pollicetur subsidium, quòd in- uocati suis istis nepotibus præsentissimi aderunt patroni, tu- tores & auxiliatores.

Esai. 4.
Inuocari nomē
est Hebreis præ-
sidij ac cliente-
læ tutelæq; for-
mula.

Simile præsidium verissimamq; tutelam, & D. Esaias cap. 4. simili prorsus expressit phrasi. Inuocetur tantū nomen tuum super nos, aufer opprobrium nostrum : hoc est, tui nominis tu- tela, cliētela, & appellatione aduersus publicam iniuriam de- fendamur, ac tuto delitescamus in Ierosolymorum excidio, ne vis vlla nobis fiat, quod principali tutela, tuāque clientela cen- semur, in quā nos voluisti affciscere. Hoc inuocationis patro- cinium, certumque suffragium apud Moysen planius atque euidētius aded elucet, vt vbi præscripta Sacerdotibus diuinæ imprecationis formula Dei ore dictata sic, legitur : Inuoca- bunt nomen meum (inquit Nu. cap. 6.) super filios Israel.

An non stolidum planè fuerit hoc loco inuocationē inter- pretari nominis appellationem & nomenclaturam ? Certè phrasim hanc habere diuini beneficij imprecationem & effi- caciā mox D. Moyses Dei ore exposuit : Et ego benedicam eis, ait, vnde perspicuum fiat inuocationē diuini nominis non esse nomenclaturā aut adoptionis tesseram : sed diuini auxi- lij atque patrociniij tutelæque imprecationem.

Hac ex fide, certāque suorū apud Deum opt. max. Pa- triarcha

triarcha
tur pij v
co bell
stribu
rere dig
ille Aza
lectum
Sic &
gratiaq
riam. Q
per neq
feruorū
Iudæos,
(inquit
ritiam p
Quo
salutem
pter Da
orationi
ineffabi
David n
inferius
David se
gent.
Certè
istos deg
ctrina ali
vt apud
obscure
daicæ ge
& sobole
vt augere
torum or
ham patr
apud Do
calamita
more sol

triarcharum pro ipsis intercedentium fiducia persæpe leguntur pij viri Deum orasse, vt in ipsorum gratiam populo Iudæico bellis attrito, calamitatibus variis eisque grauiss. fracto, hostilibus ærumnis, periculisque tantum non absumpto succurrere dignetur. Ne auferas misericordiam tuam à nobis, orat S. ille Azarias in medio æstuantis fornacis, propter Abraham dilectum tuum, & Isaac seruum tuum, & Israhel sanctum tuum.

Sic & Moyses Deo Iudæis iratissimo ceu placationis hostiæ, gratiæque illicium sanctorum patriarcharum obiicit memoriam. Quiescat ira tua (inquit Exod. 32.) & esto placabilis super nequitia populi tui. Recordare Abraham, Isaac, & Israel seruorum tuorum. Rursus 40. diebus orans supplex ne deleret Iudæos, vti fuerat comminatus: Recordare seruorum tuorum (inquit Deutero. 9.) Abraham, Isaac & Iacob, ne aspicias duritiam populi huius, & impietatem atque peccatum.

Quid quod ipse Deus disertè profitetur sese Ierosolymitis salutem allaturum contra Sennacherib Regem impium propter Dauid seruum suum. Quam Dei promissionem aureum orationis flumen fundens Iohan. Chrysostomus explanans, ô ineffabilem Dei Clementiam! exclamat homil. 2. in Psal. 50. » Dauid mortuus est, & Ezechix viuo patrocinator! Et paulò » inferius: Protegam ciuitatem hanc propter me & propter » Dauid seruum meum: Dauid mortuus est, & merita eius vi- » gent.

Certè ex hac vera meritorum fide & priscos Iudæos (nam istos degeneres vt à moribus, ita & à pietate, fide, auitaque doctrina alienissimos nihil moramur) inuocasse Abrahamum, & vt apud Do. pro ipsis intercederet orasse, vnus D. Esaias haud obscurè docet, cum diuino suo oraculo prædicit impiam Iudæicæ gentis posteritatem, quam Moyses prophetarat alūnos & sobolem hominum peccatorum pro patribus surrecturam, vt auergerent furorem Dei contra Israhel, eò per varia peccatorum omnis generis offencicula prolapsuram, vt pius Abraham patriarcha suos ignorare nepotes, id est, nullo succurrere apud Do. patrocinio videretur. Nam in afflictionibus suis atq; calamitatibus tam publicis, quàm priuatis Iudæos prisco de more solere confidenter confugere, ille diues Epulo Euange-

d licus

Ex fiducia intercedentium pio se acorum suorum Iudæi pi Deum orant, vt in gratiam ipsorum exaudiat & liberet.

Daniel. 3.

Exod. 32.

Deutero. 9.

Esai. 39.

Iudæos pios illos priscos inuocasse sanctos auos.

Esaiæ. 63.

Num. 32.

Epulo ille Euangelicus suo exemplo testatur Iudæos solere in elade aliqua ad Abraham patrocinium refugere.

Lucæ. 16.

Quia Christus Epulonē inducit Abraham sup-
plicantem, non potest sanctorū
inuocatio & supplicatio esse
impia.

Esai. 63.
Abraham nesciuit nos, An faciat contra san-
ctorum inuocacionem, & non potius pro ea?

Paraphrasis lo-
si prophetici.

licus perspicuè satis suo testatum facit exemplo, ipsi supplicans vt misereatur nepotis miserissimi, diuisi flammæ tormentis adustulati, atque siti ardentissima discruciat.

Neque verò Christus Dominus tam fuisse Iudaicę, opinor, Religionis imperitus cuiquam, nisi fortè semi-Iudæo, videbitur, vt hunc epulonem docendi causa induceret suo Patriarchæ à morte supplicantem contra solemne Iudaici populi more, contra religionis instituta, contra cælestē deniq; veritatem.

Istud enim Christi Domini, qui vnus ipsissima est Veritas, exemplū nō contra decorum modò fuerit, sed cum manifesta etiam impietate coniunctum, si diuorum inuocatio esset diuino mandato vetita & damnata, quod aduersarij nostri temerè nouaque blasphemia priscos hæreticos vincentes effutiunt. Quam blasphemiam, quia loco Esaiæ dudum commemorato conantur statuere, nos veritatis illustrandæ causa germanum Prophetæ sensum vindicare studebimus. Deprecantur Deū igitur illo 3. cap. Iudæi, teste D. Hieronymo, qui aut iusti erant, aut peccatores, ex quorum persona D. Esaias illam adhibet orationem. Qui tanta beneficia, inquit, maioribus nostris olim exhibuisti Domine Deus, attende & nunc de cælo, ne zelum tuum super nos contineas diutius.

Tu enim es Pater noster, qui creator es omnium. Abraham non cognouit nos, & Israhel ignorauit nos; non quasi rerū nostrarum sint inscij aut ignari: sed ignorant nos Patriarchæ nostri, quia solita denegant apud maiestatem tuam patrocinia, quibus tuam exorare solent nobis clementiam. Tanta enim Abraham Patriarcha noster apud te valet gratia, vt etiam num viuus suis precibus Loth patruelem Sodomitico eripuerit incendio. Siquidem Abraham recordatus Dominus liberavit Loth, vt ait Moyses, vbi Chrysostomus disertè annotat, iustum Loth propter orationem Abraham esse seruatum.

In hanc sententiam verba D. Esaiæ accipienda esse, D. Hieronym. non obscuris verbis in Commentariis expressit. Nescit nos Abraham, & ignorat nos Israhel, inquit, quia te offendimus, nec cognoscunt filios, quos à Deo suo intelligunt non amari. Conscij igitur diuini in illos aut fauoris, aut indignationis, tales sese filiis Iudæis exhibere intelligendi sunt Patriarchæ.

triarch
Sed
de re
dicere,
ctis (ai
ram esse
scriptur
est Iere
ergo nu
braham
rituro (p
natione
filium si
Qua
sona con
cinio no
terpedie
populi n
exempl
charum
postulat
diues ille
vt vt luc
festius e
rum piar
vsu frequ
dinem, i
trum tel
ptura di
Scriptura
ratis ten
fertis ver
etiã hebr
ne quid n
triarchæ
dicat pu
catione

triarchæ, quales Deo reputantur.

Sed Origenem illum Adamantiū audiamus, quidnam hac de re & ipse senserit. Illud Euangelij expositurus; Ne ceperitis dicere, Patrem habemus Abraham, subtexunt; Apparet sanctis (ait Tomo. 18. in Iohan.) qui ex hac vita migrarunt, curam esse de populo, quemadmodum in Machabæorum gestis scriptum est, postquam plurimos annos ab obitu Ieremiæ, hic est Ieremias Dei Propheta, qui multum orat pro populo. Vide ergo num exponere possimus (historiam de Regulo) quod Abraham Regulus quispiam existens egrotante filio, eoque morituro (populo Iudaico) Dominum rogat pro filij laborantis natione, profectusque ad ipsum obsecrat, vt descendat & curet filium suum iam moriturum.

Quare cum Diuus Esaias Propheta hic ex Iudæorum persona conqueratur, de solito Patriarcharum apud Deum patrocinio non præstito, certoque auxilio negato, quod suis sibi interpedierunt peccatis, veterem videtur astruere prisca Iudaici populi morem, quo rebus afflictis atque deploratis, vti dudum exemplo Azariæ & Moysis docuimus, ad auita suorum Patriarcharum confugere solent patrocinia, disertis inuocationibus postulata: quem morem etate Christi Iudæis fuisse solemnem diues ille epulo suo satis contestatum reddit exemplo. Certè vt vt Iudæi prisca hac de re senserint, omni tamen luce manifestius est, Christianos omnium vbique & locorum & temporum piam hanc sanctorum inuocationem & docuisse & suo vsu frequentasse. Atqui hanc Christianæ Ecclesiæ consuetudinem, inquit aliquis, perspicuè quidem video veterum Patrum testimoniis dudum confirmatam; sed exemplum Scripturæ diuinæ postulo, quo eadem statuatur firmitus. Exemplum Scripturarum desiderare non potest, qui dudum commemoratas tenet scripturas, eisque, vti par est, fidem habet: quæ tam disertis verbis inuocandi sanctos præscribunt formulam, liquidò etiã hebraismo, phrasique; Hebraica ex D. Esaiã cõmunita. Sed ne quid nutabundo lectori supersit scrupuli, illa D. Iacob Patriarchæ vox, Angelus qui eruit me de omnibus malis, benedicat pueris istis; an non manifestam habet S. Angeli aduocationem, siue interpellationem, siue inuocationem?

Exemplo Scripturæ docetur sanctorum inuocatio.

Certè quando cum Dauide dicimus, Deus misereatur nostri & benedicat nobis; liquidò Deum inuocauimus, vt benedicat, licet loquendi formula magis sonet optantis, aut imprecantis vocem. Similiter & illud D. Augustini: Adiuuet nos Cyprianus hac carnis mortalitate laborates, certam habet inuocandi formulam, licet optandi voce sit expressa.

Sic igitur vbi Iacob paruulis nepotibus optat Angeli sui tutelaris benedictionem, dicendo: Angelus qui me eruit, benedicat pueris istis, diserta oratione sanctum Dei Angelum inuocat, vt pueris benedicat, siue omni beneficiorum cumulo prosequatur, omnibusque tutelæ atque custodiæ modis defendat & tueatur.

Quo ex ritu Iudæis illis priscis solemni, si quis dixerit morem Christianis hominibus iam pridem vñtatum de sui angeli custodis inuocatione; nihil profecto absurdi dixerit. Testatur D. Gregor. Nissenus vita Moysis, occultissimâ fuisse Christianis traditionem de angelo cuique Christianorum ad custodiam deputato. D. Ambros. hos custodes & tutelares disertè inuocandos monet suum populum Mediolan. quemadmodum totus orthodoxorum Patrum senatus longo dudum catalogo recitatus vno ore concordique sententia piam sanctorum docet inuocationem. Quorum vestigiis & nos firmi immotique insistentes, sanctos Dei amicos & seruos, immo filios agnum illum immaculatum sequentes, rebusque nostris præsentibus atque nobis conuersantes religiosè ad auxilium & præsidium inuocantes colimus atque veneramur: non eos quidem vt Deos adorantes, sed vt Dei serui vna nobiscum Deum & nostrum & suum orent nobisque exorent propitiû, reddantque placidum atque benignum.

Non igitur Christiani Catholici sumus idololatræ, quòd sanctos colimus, veneramur, ad auxilium, & comprecandum inuocamus: quemadmodum præclari isti Confessionistarum patroni Iudæos, Machumetum, Iulianum cum aliis Prophyrio & Libanio apostatis imitati nobis exprobrant: sed Deum vnum ritè colentes, venerandos eius etiam reuerèter colimus sanctos, Dei amicos & filios. An verò ipsi Protestantes hanc idololatræ notam à Caluino lib. contra VVestphalum obiectam effugiant,

D. August. vii.
lib. contra Do-
nat.

Tutelaris ange-
li cultus & in-
uocatio vnde
orta.

Vide superius.
Angeli custo-
diunt vestris o-
rationibus ad-
uocati. Ambros.
Epist. 32.

Caluinus admo-
nit. vltima.

effugiant, ipsi viderint. Accusat enim Bremenses Lutheranos, quod interpretationis suæ falsitate non minùs fædarunt Lutheri nomen (quod ipsum docent verum Eliam) quàm Aegyptij Ieremiæ corpus, sepulchrum eius adorando.

QVARE nunc & illas scripturas expendamus, quas Confessionistæ Catholicis opponunt, quasi piæ SS. Inuocationi contrarias: quibus vero germanoquæ redditis sensui, ostendemus neq; obiectas Ambrosij, Chryso. aut August. sententias, Catholica aduersari doctrinæ. Horum enim sanctiss. Patrum verbis aliò, quàm illi senserunt, detortis; quos disertè nobis suffragari dudum est demonstratum, suam causam voluerunt in speciem constabilere atque constituere, prorsus peregrinum dogma Christianorum Catholicorum auribus inuehentes.

Quod igitur ad solius Dei inuocationem statuendam ex Deutero. 6. Matth. 4. Psal. 5. Esa. 63. adferunt, Catholica reuerenter suscipit Ecclesia, vnum Deum, vnum Dominum, qui vnus nobis Pater est, sese colere professæ.

Sed quemadmodum, teste Paulo, seruos oportet dominis suis obedire, nõ soli Deo Domino; ita & Patres carnales oportet reuereri, colere, obsequi, morem gerere. Verùm sicuti hæc D. Pauli doctrina non facit idololatrias, quod plures inducit Patres aut dominos: ita nec idololatriam docet Catholica Christi Ecclesia, dum sanctos Dei amicos, eiusque societate beatos colit, veneratur, inuocat, aut etiam exemplo Dauidis & Abraham homines adorat. Non enim diuinum illis exhibet cultum, sed longè inferiorem offert honorem hominibus dignum: Superiora ergo scripturarum testimonia si germano illo suo sensu intelligantur, quemadmodum alia Scripturarum loca nos accipere cogunt (nisi Natan Prophetam, quòd Dauidem adorauit; & Abraham, quòd populum terræ adorauit; & Paulum, quòd seruos dominis suis seruire iubet, facere impiè audiamus idololatrias) nihil vetant, quin & homines suo quodam honore & appellemus & colamus patres & dominos, sed longè alia significatione.

Sic & scriptura ipsa quosdam improprij sensus inducit Christi ore deos, & Pauli ore dominos. Vnum ergo Deum verum, vnum propriè omnium Dominum, vnum vniuersorum Pa-

CAP. IIII.
Argumenta ex
Scripturis pro-
lata soluuntur.

Vnus Pater &
Dominus: tamè
plures dominos
& patres docet
Paulus.

Ecclesia sanctos
colit & adorat,
sed vti Abrahâ
homines adora-
uit & Nathan
Dauidem.

3. Reg. 1.
Genes. 23.

Ioan. 10.

trem colentes, venerantes, inuocantes, & diuino patriæ cultu adorantes, non sumus idololatriæ rei, si suo quoque honore homines colamus, inuocemus, & ad Scripturarum exëpla quodam sensu adoremus: modò pia mens adsit, quæ ordinem rebus diuinitus inditum sua non violet temeritate, aut sacrilega non prophanet superstitione, quæ hic suum propriè habet locum; quãdo quod Dei est, inferioris ordinis creaturæ siue Angelo, siue homini sacrilegè tribuitur. Sicuti in contrario hera est pietas, suum cuique non religionis, quæ Dei opt. max. propria est, sed honoris legitimi cultum impendere.

Superstitio vbi locum habeat.

Cultu dulia homines rectè ac verè coli & in ueneratione haberi.

Roman. 10.

Apocal. 19. Vide ne feceris, Deum adora.

D. Remigius. D. Ambrosius intelligit diuinum eulum angelo à D. Iohanne in seio oblatum.

Quem cultum creaturis exhibitum rectè à maioribus, teste D. August. de ci. Dei lib. 10. dulas, id est, piæ seruitutis, atque officij humani dictum, cum non vetent loca ab aduersariis ex epist. Ro. 10. & Apocal. 19. obiecta, nihil obstant, quo minùs & sanctos Dei homines vel angelos inuocemus, suoque, ut diximus, sensu quodam, licet impropriè adoremus. Quod enim D. Paulus Ro. 10. scribit, quomodo inuocabunt, in quem non crediderunt? verissimum est, nullum posse inuocari tanquam Deum, in quem non antea credideris: agit enim de fide per Apostolos prius annuncianda hominibus, quæ in Deum est. Proinde mirè insulsum est, quod Confessionistæ hoc ex loco ita colligunt: Iam si prohibitum est, inquit, credere in sanctos homines mortuos, certè non licebit eos inuocare, quod verum esse concedimus, si Catholicæ orthodoxorum Patrù doctrinæ cõformiter accipiatur atque concorditer: nimirum de diuina inuocatione, siue patriæ adoratione. Catholici enim nullum hoc sensu adoramus martyrem, ut ait D. Hiero. & Cyrillus; neque vllum sanctorum ad Sacrificium illud diuinum inuocamus martyrem, teste Augustino de Ciuit. Dei lib. 10.

Ad quem sensum si & Angeli prohibitio Apoc. cap. 19. accipiatur; quid nam pio sanctorum obsecro officiat cultui? Prohibet quidem Iohannem angelus, ne ipsum prouolutus adoret: sed diuino cultu. Quid verò, si hac angeli specie Iohannes Christum existimarit sibi apparuisse, quum sese ille prædicaret primum esse & nouissimum? Vnde in vet. Comment. legitur, Iohannem sese illum maiore existimasse. Certè D. Ambrosius nihil dubitauit Apostolum hunc Theologum dicere

hoc

hoc infc
gnas doo
ra non p
Com. ad
audit ab

I A M
lisse den
labefacto
nia Cath
huc face
reprehen
per com
fessionist

Præcl
tè mentia
dacijsapi
habuit, c
nos dicit

Quàn
rum inuo
rint Eccl
reddenda
lario loqu
tius, pauc

Simula
PP. sente
ca adeo C

quòd per
camus at
ex diamet
tatis osten
planè imp
Lector car
accipe: lo

hoc inscium fecisse. Cùm enim Christi diuinitatem propugnâs docuisset ei flecti omne genu, quod fieri ab omni creatura non potest, nisi Deo, denique Iohannes Apostolus (inquit Com. ad Rom. cap. 9.) Inscius cum angelum vellet adorare, audit ab eo, Ne feceris: conseruus enim tuus sum, Deũ adora.

I A M vbi Confessionistas nihil ex Scripturis solidum attulisse demonstrauius, quod piam sanctisq; Dei filiis dignam labefactet inuocationem, veterum quoque Patrum testimonia Catholicæ non obsistere doctrinæ, porrò est ostendendum: huc facere volunt D. Ambrosij locum in Epist. ad Rom. quo reprehendit, qui dicebant per iustos posse iri ad Deum, sicuti per comitis peruenitur ad Regem, vt quidem à delectis Confessionistarum Apologeticis est recitatum.

CAP. V.
Ad loca patrũ
responsio cõtra
sanctorum in-
uocatione pro
tracta obitorio,
quod dicitur,
collo.

”

”

”

RESPONSIO LINDANI.

Præclare admodum à D. Hilario dictum legimus, cùm stultè mentiantur hæretici, stultius tamen in defensione sui mendacij sapiūt, quod si vnquam in vllò hominum genere locum habuit, certè in istos Anonymos Confessionis August. Patronos dicitur verissimè.

D. Hilarius de
Trinit. lib. 7.

”

”

Quàm enim temerè ac profus stultè propter piam sanctorum inuocationem à Catholica disenserint, adeoq; discesserint Ecclesia, dudum satis opinor est demonstratum: nunc in reddenda sui sacrilegi schismatis ratione, siue, vt cum D. Hilario loquamur, sui mendacij defensione quanto sapiant stultius, paucis venit exponendum.

Simulant sese religiosi isti viri grauissimis sanctissimorum PP. sententiis coactos à nobis dissentire, atque à Catholica adeò Christi Ecclesia discedere, quòd sanctos colimus, quòd per eos ad Deum accedimus, quòd ipsos in auxiliũ inuocamus atq; imploramus: cũ istud Patrũ doctrinæ, vti asserunt, ex diametro aduersetur, quẽadmodum locis aliquot huc recitatis ostendere conantur. Verum quàm fide mala, conscientia planè impia, & sacrilego fallendi studio hac in re versati sint, Lector candidè, delecti isti Confessionistarum Patroni, paucis accipe: locũ enim ex D. Ambri. recitatũ, si attentus totũ legas, videbis.

Falsarij demon-
strantur A. ony-
mi Confessionis-
istarum Patroni,
qui verba omit-
tunt, & vocem
istos deprauant
in iustos.

videbis non modo verbis, quæ calumniæ ipsos redarguant, omissis mutilatum: sed liquida verbi etiam vnus (in quo tota est argumenti vis) deprauatione corruptum, vitio falsatum, datæque opera adulteratum. Qui D. Ambrosij locus si totus recitetur, & suo germano sensu accipiatur, ad eò nihil contra sanctorum facit inuocationem, vt ne loquatur quidẽ de Christianis, nedum de pia ipsis solis nota sanctorum inuocatione. Nam D. Pauli verba Epist. ad Rom. cap. i. Euanuerunt in cogitationibus suis, dicentes se sapientes, stulti facti sunt, expositurus ea commemorat, quæ nobis obiiciuntur ad crimen falsò impositum conuincendum: quod dum arguti illi veritatis odio cæci moliuntur, sese falsi crimine astringunt.

Calumnia manifestissima nos oppugnant anonymi Cõfessionistarum Apologetici.

D. Ambrosij disertissime agit contra Paganos & Philosophos, qui relicto Deo solas colebant creaturas.

Hæc D. Pauli verba, vbi docuisset Ambrosius in Philosophorum & Paganorum accusationem D. Paulo dicta, qui neglecto, inquit, Deo licet sibi cognito, seruiuerunt creaturæ potius, quàm creatori; stolidam illorum conuellit atque refutat excusatiunculam, qua suam passim tuebantur superstitiosam creaturarum culturam, quemadmodum disertis verbis est apud D. Ambrosium: ait enim, Nebula erroris textit cor illorum, quia cum creatorem ex iis, quæ fecit pulchra, amplius honorificare debuerint, obtusi sunt relicto Deo, hæc sola dicentes sibi sufficere ad culturam, quæ videntur.

Integra D. Ambrosij verba vel inspecta ostendunt improba aduersariorum calumniam.

Iam illud Pauli, Dicentes se sapientes esse, expositurus continenter subtexuit verba, quæ aduersarij indignissimis modis deformata contra Catholicam facere asserunt doctrinam; quæ nos recitabimus integra, vti apud D. Ambrosium extant scripta. Solent enim pudorem passi neglecti Dei, misera vti excusatione, dicentes, & cæt.

Hæc verba qui audit integra, an ei in mentem venire queat de damnata per D. Ambrosium sanctorum inuocatione? Quis enim tam sit effrons, qui Catholicos accuset neglecti Dei propter sanctorum inuocationem, quum eos ad facilius exorandum Deum adhibeamus comprecatores? quod dum agimus, non Deum cum Paganis negligimus, non Deum cum Philosophis relinquimus: sed religiosè colimus, & maiori animi reuerentia, veraque humilitate suæ sibi indignitatis probè conscia ipsum accedimus. Omiserunt ergo aduersarij fraude im-

proba

proba doloque malitioso ex D. Ambrosij verbis, quod candido Lectori germanum exposuisset sensum; nimirum ea nihil contra Christianos facere, nedum à D. Ambrosio in ipsos dicta esse, sed contra Paganos. Nà paulò inferius meminit Apis Aegyptij, & Sacrorum Coracinarum, quæ suis faciebant volatilibus Pagani. Dicunt ergo religiosi isti viri aliquid ex D. Ambrosio, sed non omnia huc facientia: quod non ignorant esse falsi speciem Sophistis familiarem.

Decurrant verba aduersarij, quæ Germanum aperiat sensum.

Ambros. discrete loquitur de sacris Coracinis Apisque Aegyptij.

Sed hæc Confessionistarum fraus perquam improba ludus videbitur, Lector candide, si quidnam in ipsis etiã verbis D. Ambrosij ita mutilatè à se recitatis designarint flagitij, consideres accuratiùs. Volès stultam paganorù & philosophorum demonstrare orationem D. Ambrosius, qua in suã idololatriã utebantur defensionem, Per iustos (inquiunt, vti recitant religiosi isti Cõfessionistarum Patroni) posse ire ad Deum, sicut per Comites peruenitur ad Regem.

Quantum pietatis ac religiosæ in Deum mentis insit istis anonymis Confessionistarum Patronis, vnus hic D. Ambrosij locus abundè testatum faciat, tam fædo, eoque manifestissimo sacrilegio deprauatus, & malitioso imperitos incautosq; fallendi studio adulteratus. Tota enim argumenti vis, quo aduersus Catholicos hac in controuersia nituntur, est vno in elemento sita, quod mirificè quidem, sed plagiorù more, ne suis à dominis agnoscat, inseruere. Nà ex voce *ISTOS*, religiosi isti viri facere audent *ISTOS*, vt pedi cothurnus quadraret aptiùs. O religiosos viros, doctores Theologos, & sanctos iustique amâtes Consiliarios Ro. Imperij ordinũ atq; statuum politicos! Siccine bona fide causam Ro. Imperij agitis? hõccine est fidos agere patronos in re momenti tam incomparabilis, vbi de vero agitur Dei cultu, in quo salutis æternæ cardo singulariter versatur?

Vt pedi cothurnus quadraret, aptius vocem istos studio deprauant in iustos.

Est quidem viris omnibus probis omne fugiendum mendacium. quanto igitur odio digni, qui in doctrina religionis verè perniciosi mendaciis niti non verentur: idq; verbis contra mentem authoris, contra suam aded ipsorum consciẽtiã data opera deprauatis, de industria mutilatis, malitioso deniq; studio adulteratis? Rectè namque D. Augustinus primum &

capitale, longéque fugiédum esse mendaciū admonuit, quod fit in doctrina religionis. Isti verò pij Confessionistarū Patroni hoc ad eò non fugiunt, vt data opera captare, sectariq; videantur. Aiunt D. Ambrosium reprehédere, quòd quidam misera vñ excusatione dicebant, per iustos posse ire ad Deum. Magni sanè istud fuerit momenti ad nouam suam stabiliendā doctrinam, quod ex D. Ambr. contra orthodoxam adferunt Ecclesiam: magni, inquam, fuerit istud momenti, si veritate niteretur argumentum. Si enim per iustos non licet ire ad Deum, neque per Sanctos.

D. Ambr. loco recitato non agere cōtra Christianos, sed Paganos.

Sed sacrilegam istam aduersariorum fraudem D. Ambrosius omni luce clariùs refellit, qui nō per *I V S T O S*, sed per *I S T O S* negat ad Deū accedendum. Nunc quidnam vox *I S T O S* Ambrosio demonstrat, disertis eloquitur verbis. Nam ante hanc ætiologiam ab Anonymis mutilatè recitatam, docet se de Paganis & gentilibus idololatriæ agere: qui relicto, inquit, Deo, quem tamen cognorunt, & vnum esse principium, à quo omnia initium sortita sunt, agnouerunt; hæc sola dicebant sibi sufficere ad culturā quæ videntur: dicentes enim se esse sapiētes, stulti facti sunt. Sapiētes enim se arbitrantur, quia rationem physicam investigasse se putant, scrutantes cursus syderū, & qualitates elementorum, Dominum autem horum spernentes, ideo stulti facti sunt: cum si hæc laudanda sint, quātò magis creator illorum? Solent tamen pudorem passi neglecti Dei misera vti excusatione, dicentes; per istos posse ire ad Deum. Per *I S T O S*, inquit Ambrosius, nō per *I V S T O S* per istos (inquam) syderum cursus & qualitates elementorum: ex quibus cum effrontibus anonymis Confessionistarū Apologeticis facere iustos, quid fiat impudentius, aut absurdus, immo quid prodigiosius?

Stultitiā suam & fallaciā produnt anonymi Confessionistarū patroni, dū se verbis Ambrosii iugulant.

Anonymi recitant, quæ ipsos calumnia conuincant.

Sed hæc cæca errandi, immo fallendi ac seducendi libidine sponte sua captos fuisse Anonymos, inde magis eluceat, quòd illa etiam D. Ambrosij verba imprudentes recitarunt, quæ vt Catholicos ab omni purgant calumnia, ita ipsos eiusdē in primis cōuincant reos. Nam inter alia ab ipsis recitata, D. Ambrosius, contra illos sese agere profiteretur, qui honorem nominis Dei deferunt creaturæ. An istud crimen nobis vlla fronte diutius

diutius hæc calumnia nunc Vnde ne nenter at enim fan neque D Paganis fa Sic ne co D. An rendum enim de mites, ai quemadri ne tribu gij enim sententia testimon protracta quam D. Ipse en pieque in gitimè or ad popul pro se Ap Quod videtur in multo di apud Deo tis enim v mala ad fi pro aliis o exemplo tam fidu trocinari lūm fidu que into

diutius obiectare audeat: cū tam liquido rerum discrimine hæc calumnia hætenus, vti & ab Ethnicis, Iudeis & Apostatis, ita nunc & ab Euangelicis immeritò exprobrata, sit dissipata? Vnde nec in nos verè dicitur, quod D. Ambrosij verbis continenter attextitur: Et relicto Domino, conseruos adorant. Nos enim sanctos eius martyres inuocantes, legitimèque colètes, neque Deum relinquimus, neq; diuino cultu adoramus, quod Pagani faciunt, creaturis diuinum tribuentes honorem.

Sic nec illud Catholicè aduersatur doctrinæ, quod eodē loco D. Ambr. habet: Ad Deū, quem vtique nihil latet, promerendum, suffragatore nō est opus; sed mente deuota. loquitur enim de tali suffragatore, qui aut ignota Deo suggerat, vti Comites, ait, Cæsari; aut sua voluntate quasi tribunitia imperet, quemadmodū populus Ro. olim suis suffragiis & intercessione tribunitia magistratui consulibusq; dominabatur. Suffragij enim vox Romanis olim nō solū erat populī volūtas, sed & sententiæ iudiciū. Sed hæc hætenus. Transeo ad D. Chrysof. testimonia, cōtra piā sanctorū inuocationē, obtorto etiā collo protracta: quæ si rectè ac verè intelligantur, non magis illi, quàm D. Ambrosius aduersari deprehendentur.

Ipse enim, vti ostendimus, in Liturgia & alibi, sanctos orat, pièque inuocat, & Augustos piscatorem Petrum atq; Paulū legitimè orando colere docet. Fastu deposito (inquit homil. 66. ad popul. Antioch.) ad ipsorum tumbas stant supplicaturi, vt pro se Apostoli apud Deum intercedant.

Quod igitur loco priore ab aduersariis obiecto, Chrysof. videtur in speciè negare, Patronis apud Deū esse opus, neque multo discursu, vt bladiaris aliis, nō eo sensu dixit, quasi aliorū apud Deum opt. patrociniū omnino velit exclusum. Diferentis enim verbis euestigio consequentibus (quæ aduersarij fide mala ad fucum imperitis faciendum omiserunt) docet alios pro aliis orare, immo patrocinari, adeoq; exorare. Quin etiam exemplo Cananæ paulò inferius demonstrat, nos orando tantum fiducia à Deo accipere, vt aliis quoque apud Deum, patrocinari possimus, quemadmodum Cananæa (inquit) non solū fiduciam, multasq; laudes consequuta est, sed filiam quæ intollerabilibus molestiis eripere potuit.

Ad loca D.
Chrysof. re-
sponso.

Plagium Con-
fessionistarū in
verbis Chryso.

Fateatur Chry-
sof. alios pro
aliis apud Deū
intercedere, a-
deoq; exorare.

Liquet ergo, D. Chryfosto. non abolere aliorum pro aliis apud Deum intercessionem, qui Deum ostendit nobis annuere atque largiri, cum alij pro aliis oramus, sed vt orandi fiduciam augeat, & desidiores, aut veriùs diffidentiores ad magnã de Deo fiduciam concipiendam extimulet, demonstrat non esse semper necessarios alios pro nobis interpellatores: immo non tam facilè Deum ait annuere nostris votis, cum alij pro aliis, scilicet non fidenter aut gnauiter ferioque orantibus, orant, vt cum ipsimet oramus.

Vides igitur, Lector candide, D. Chryfostomum nõ dãnare sanctorum pro nobis preces, aut pias ipsorũ pro nobis apud Deum interpellationes: sed excitare orandi fiduciam, & vt ipsi potius Deum orantes accedamus, quàm vt rem totam aliis committamus. Hoc enim clarissimis verbis docet, quæ callidè, immo fraudulenter detruncarunt aduersarij. Neque tam facile (inquit) Deus annuit, cum alij pro nobis (puta non accedentibus, aut non confidenter orantibus) orant, vt cum ipsimet oramus. Postulat ergo Chryfostomus, vt ne aliis precatoribus nimium confidamus, sed ipsi quoque oremus, vt sic facilius, quàm si soli illi interpellatores pro nobis non orantibus Deum interpellarent, quod ambimus impetremus.

Fides mala aduersarij, qui præcipientes D. Chryfost. verba, quæ difficultate obiectam dissoluant.

Negligentes non iuuat sancti, sed strenuos precatores.

Nõ est solis sanctis intercessoribus fidendum.

Ad 2. Chryfostomi locũ responsio.

Sic homil. 43. in Genes. cum Loth docuisset Abrahæ in intercessione Sodomitico incendio liberatum, subtexit: Quando quod ex nobis est, simul afferimus, & accedit intercessio sanctorum, plurimum nobis confert.

Quod si ipsi negligentis fuerimus, & spem in illis solis collocauerimus nostræ salutis, nihil amplius nobis prodest: non quod infirmi sunt iusti, sed quia propter nostram desidiam nos ipsos perdimus.

Porro ad alterum D. Chryfost. locum quod attinet ex 4. homil. de pœnit. à Confessionistis recitatum, plurimum is sanè acceperit lucis, suo si reddatur, vnde auulsus est, immo euulsus improbe, corpori. Ad seriam enim animi pœnitentiam exhortatus, vt cor contritum atque spiritum contribulatũ Deo in sacrificium offeramus, monet non esse ad humanum auxilium prospiciendum, neque ad homines (nimirũ adhuc mortales) confugiendum, sed vniuersos transiens (ait) ad illud ani-

cupi. I

marum

marum
Quo
præc
quodq
dendam
(puta q
ad anir
Cor
nostra,
facienti
Sancto
detorta
sipatus.
Com
latina c
terren
Atqui
toribus
suader
ne Cat
docem
adhibe
num m
lent, au
agnum
nitate)
strum a
precati
ille solu
stram si
lus anir
Quo
Chryfo
ne imp
quem
torum
enim l

marum medicamentum (qui Deus est) euola.

Quòd enim de mortalibus duntaxat loquatur, ex iis quæ præcellere, liquet. Si quid molestum, inquit, videris incidere, quodque impedimento (ad orationem puro totòq; corde fundendam) futurum sit, ne ad humanum prospexeris auxilium (puta quod hac in vita homines agentes adferre queant) sed ad animarum medicum.

Cor enim curare solus potest, qui finxit singulatim corda nostra, & intelligit semper opera nostra. Deinde paucis eodem facientibus interpositis, verba subtexit ab aduersariis contra Sanctorum inuocationem adducta; sed quàm à genuino sint detorta sensu, locus ipse totus inspectus non per fragmenta diffusus, eloquitur.

Comparat enim facilitatem exorandi Deum cum illa Palatina difficultate exorandi Principes seculi, aut dominos istos terrenos. Hoc enim habet illa collatio ab aduersariis recitata. Atqui homines si quando exorare oportet, ait Chryso. & ianitoribus prius occurrere conuenit, parasitisque, histronibusque; suadere, & longam sæpè viam abire. In Deo nihil tale. Certè ne Catholici quidem tale aliquid exigimus, aut fieri debere docemus, quando sanctos pro nobis orantibus comprecatores adhibemus. Non enim necessarium, vt parasitorum, aut histronum more illis prius exponamus, quidnam à Deo nobis postulet, aut longam vt abeamus viam, vt nobis comprecantur, qui agnum illum comitati rebus nostris (vti ait Basil. lib. de virginitate) omnibus interfunt: Sed Deo soli cardiognostæ cor nostrum aperientes, illi quod in votis est, expromimus, sanctos precati, vt nostras orando adiuuent preces. Cor enim curare ille solus potest, vti dudum dixerat Chrysofostomus: solus nostram subire conscientiam, solus mentem potest tangere, solus animam flectere.

Quod igitur in pericope ab aduersariis allegata subtexit Chrysofostomus: Sine mediatore exorabilis est, sine pecunia, sine impensa precibus annuit; ad illum sensum est accipiendum, quem collatio aulicorum parasitorum & histronum & ianitorum nos ad Principes terrenos admittentium efflagitat. His enim largienda munera, & blandiendum, & adulatoriè caput

Collatio facilis ex orationis apud Deum cum difficillima ex oratione, quæ in Regum palatiis impetratur.

Sic & D. Augusti, de cura pro mort. D. Maximus Ser. in marty. Tauri.

Sine mediatore exorabilis est, cui largiar munera, cui causam aulico more commendes.

animusq; submittendus, vota anxie sollicitaq; oratione exponenda, ambiendus commendantiu fauor, demeranda intercessoris aut deprecatoris gratia, eblandiendus deniq; atque captandus, ne dicam redimendus, interpretis animus.

Tale nihil est in Deo, uti nos cum D. Chrysof. profiteamur, qui sine pecunia, sine impensa, nostris annuit precibus. Non ergo simpliciter omnes apud Deum D. Chrysof. excludit aut coprecatores, aut pro nobis intercessores: sed eos tantum, qui ad formam lanitorum istorum palatinorum, aut parasitorum istorum aulicorum muneribus aut pretio inductorum nobis Deum concilient, aut nobis comprecantur.

Non quolibet tollit mediator Chrysof. Homil. in Genes. 43. & in Psal. 50.

Neque omnes tollit in vniuersum mediatores Chrysof. qui alibi sanctos disertè pro nobis docet Deum orare, immo iratum vel post mortem, ut ostensum est, placare: sed tales, per quos, uti in aula fieri dixerat, nostra vota sint Deo exponenda. De talibus enim palatinis aduocatis loquutum Chrysof. manifestissime conuincit ætiologia mox pericopæ ab aduersariis allegatæ prudenter ab illo quidem subiecta, sed à Confessionistis mala non minus fide, quam mente suppressa, immo studiosè prætermissa; quia hæc intermedia omit tentes, mox alia ex eodem loco dolosè infarciunt.

Dolo malo aduersarij omiserunt, quod causam ipsorum euerat funditus.

Illam enim huius ætiologia omnem hunc nodum Sanctorum inuocationi obiectum nullo negotio dissoluat. Sic enim mox subtexit: Satis est enim solo (inquiens) corde clamare, lachrymas fundere, atque ilico eum ad misericordiam contraxeris.

Vides igitur, pie Lector, illis verbis, sine mediatore exorabilis est, sine pecunia, sine impensa precibus annuit, D. Chrysof. aliud non velle, quam apud Deum non esse illis emptitiis palatinis mediatoribus, immo conductitiis aduocatis opus, quibus sit cum donis & largitionibus antè exponendum animi votum, quam Deo animarum medico aperiat.

Ad tit. Chrysof. locum responsio.

Cæterum quod tertio loco adferunt ex eodem Chrysof. aduersarij, ut nihil contra piam Sanctorum inuocationem re vera facit, si totus fideliter consulatur, ita equidem miror, utrum maior sit effrons ista Confessionistarum Theologorum

logorum
tos fallo
Cui
lus acco
mouen
Hæc
prima q
licæ De
rùm qu
recitata
excisa, v
uerfariis
enim an
cede, D
fit ab h
(inquit)
pitalia, f
Oratori
Sic en
midam
quispiã
In Deo a
precar, f
cũ me p
ue inter
mici reso
riorum c
Tales
diatores
liminent
pant. I
non hab
sa, qui n
stum cor
ribus, qu
stum tu
uerfariis

logorum impudentia, an improbum Iurisperitorum imperitos fallendi studium.

Cum enim me volueris precari (inquiunt ex Chrysoſto.) ſolus accede, aſtante nemine, corde videlicet clama, neque labia mouens oſtium tuum claude.

Hæc fanè verba, vti ingenuè fateor, ſi ſola cogitètur, aliquid prima quidem facie, facere videntur contra vſitatam Catholicae Dei Eccleſiæ de ſanctorum inuocatione doctrinam. Verùm qui verba D. Chryſoſt. inter vtramq; iſtam ab aduerſariis recitatam ſententiam dolo malo ab ipſis prætermiſſa, immo exciſa, vel obiter perlegerit, obſtupescat, ſat ſcio, tantum in aduerſariis ſeſe prodere fallendi imperitos ſtudium. continenter enim ante hæc verba: Cũ enim me volueris precari, ſolus accede, D. Chryſoſt alteram præmiſit aetiologiam, cur difficilius ſit ab hominibus aliquid impetrare, quàm à Deo. Nam varia (inquit) incidere poſſint incõmoda, immo pericula planè capitalia, ſi cauſſam tuam aulicis illis Ianitoribus, palatiniſque Oratoribus deprecaturus expoſueris.

Sic enim ait: Et item homines deprecãtes ſæpenumero formidamus, ne quis inimicorũ perceperit, aut rem ex aduerſariis quiſpiã intellexerit: alioqui prodit dicẽda, iuſtumq; corrupit. In Deo autem nihil eſt tale ſuſpicari. Cum enim me volueris precari, ſolus accede. Ecquid obſecro nũc illud, Solus accede, cũ me precari volueris, aduerſatur pię ſanctorũ inuocationi ſiue interceſſioni? An hac in re nobis formidãdũ ſit, ne aut inimici reſciſcant quidnam ſupplicando ambimus, aut aduerſariorum quiſpiã intelligat quidnam impetrare ſtudemus?

Tales igitur D. Chryſoſtomus excludit patronos aut mediatores mortales homines, à quibus periculum ſit, ne quid eliminent, ne quid aduerſariis prodant, aut ne iuſtum corrumpan. In Deo enim nihil eſt tale ſuſpicari: quippe qui opus non habet, vt ei per oratores tales noſtra exponatur cauſſa, qui nobis periculum creare queant aut prodendi, aut iuſtum corrupendi. Solus ergo accede, ſine talibus interceſſoribus, qui cauſſam tuam aduerſariis prodere queant, aut iuſtum tuum poſtulatam, ſiue iudicem corrumpere, tuis ab aduerſariis prætio corrupti. Solus, inquã, accede, aſtante nemine,

cum

Dolus malus aduerſariorum detectus, quo verba intermedia euellit ſententiã ſe allegatis, quæ obiecta diſſoluãt.

Solus accede, excludit periculum ab iſtis impudentia, quæ ſolent in aula vſu venire.

Solus secede, fo-
renses excludit
oratores: & Pa-
latinos interces-
sotes.

cum me precari volueris, corde clama. Quæ voces duæ vltimæ
omni luce clarius euincunt, D. Chrysoſtomum nõ contra ſan-
ctorum cum Chriſto regnantium pro nobis interceſſiones lo-
qui: ſed tantum contra illos aulicos mediatores ſiue oratores,
vt poſteà dicit forenſes; qui apud ſuum Principẽ vel Iudicem
noſtram agant cauſam: quia & ad ſanctos corde clamamus, vt
nos ſuis adiuuent precibus apud Dominum: cui quia ſunt
longè chariſſimi, ideo & ipſorum pro nobis preces ſunt multò
gratiſſimæ, propter quas Deus optimus nos perſæpe exaudit,
alioquin non exauditurus, quemadmodum ipſe Chryſoſt. va-
riis in locis dudum cõmemoratis diſertiſſimè nobis vna cum
aliis Vet. Patribus ſupra recitatis ſuffragatur.

Chryſoſt. diſer-
te docet, ſan-
ctos obſecran-
dos vt pro no-
bis orent.

Quare nõ eſt exiſtimandum, tam ſingulare Eccleſiæ O-
rientalis lumen aut ſui fuiſſe his in homiliis oblitum, aut ſuis
verbis ſibi contraria docuiſſe: ſed quod piæ obiicitur ſancto-
rum inuocationi, eſſe malignè in alium quàm ipſe dixerit, ſen-
ſum deprauatum: cum tam manifeſtis verbis & homil. 43. in
Genef. & Homil. I. ad Philippen. Ser. in Iuuentinum & Maxi-
mum, & alibi perſæpe doceat, ſanctorum interceſſionem no-
bis ambiendam, ſanctosque obſecrandos vt pro nobis orent.

Chryſoſto. vel
Oecolampadio
teſte, docet ſan-
ctos nobis pa-
trocinari, ideo-
que orandos.

Certè ſi candidè, ac maiori veritatis, quàm contentionis ſtu-
dio delecti iſti Confessionistarum Patroni tam Politici quam
Theologi, vel ſola hæc D. Chryſoſt. loca expendiſſent; nihil du-
bitandum foret, eos de hac controuerſia nõ definituros aliud,
quàm præclarus quidam pronunciat Syn-euangelicus Iohan.
Oecolampadius. Ad calcem huius Serm. de Iuuet. & Max. ap-
paret liquidò, inquit, in annotat. quid B. P. Chryſoſtomus de
veneratione ſanctorum ſentiat. Afferit enim ſanctos qui hinc
emigrarũt, patrocinari nobis; & nos inuitat, vt illos ſæpe inuiſa-
mus, illorum tumulos adornemus, magna fide illorum tumu-
los cõtingamus, quo benedictionem aliquã inde aſſequamur.

Nam poſtquam eorum virtutem & conſtantiam depinxit,
tunc tandem de ſanctorum opitulationibus & interceſſioni-
bus aliquid ſubdit, velut brauium quoddam legitimi certa-
minis, & inſignis victoriæ. Deinde vbi variis argumentis refu-
taſſet Oecolampadius Hagiomachos, qui ſanctorum inuidens
gloriæ, ſuam diſputationem concludens: Quid mali, inquit,

fi & commendemus (populo) patrocinia sanctorum, modò id
circumspectè, oportune & modicè fiat, pro auditorum quali-
tate? Id quod hic agit Chrysoctomus, & Nazanzenus quoque
in laudibus Cypriani, & obseruant hoc ferme omnes Ecclesie
tam Orientis, quam Occidentis. Habemus gratiam, Oecolam
padi, quod tuos syn-euangelicos iugulans nostræ Ecclesie do-
ctrinam constabilisti.

Populo comen-
danda sanctorum
patrocinia, quia
nihil mali ha-
bet, ait Oecola-
padius, & hoc
omnes obser-
uant Ecclesie
Orientales & Oc-
cidentales.

Sed ad reliquas aduersariorum machinas euertendas decur-
rat oratio, quas saluari huic doctrinae struere non dispu-
dit.

Denique quod postremo loco D. Augustinum de vera Re-
lig. contra nos adducunt Confessionistæ, mirum quam fron-
te id fuerint ausi.

Cum enim D. Augustinus illic ex professo doceat, quod Ca-
tholici ab ipso aliisque Orthodoxis edocti obtinemus, nimi-
rum ut sanctos Dei filios honoremus propter imitationem, non
adoremus propter religionem; hoc est, ut ipse suis declarat
verbis, ut sanctos non religionem, quæ est Dei cultus, diuinæque
seruitus, colamus, sed imitatione honoremus: ecquid obsecro
nobis illa D. Augustini aduersatur sententia?

D. Augusti. ali-
quem honorem
sanctis docet tri-
buendum: sed non
religione, diui-
næque cultu ad-
dorandos.

Vbi dum S. Augustinus aliquem agnoscit sanctis tribuen-
dum honorem, non omnem sanctis impensum honorem ha-
bet idololatricum: sicuti nec omnem sanctorum inuocatio-
nem habet impiam, aut sacrilegam, nedum idololatricam: cum
ipse clarissimis verbis D. Cyprianum inuocarit lib. 7. de baptis-
c. primo. uti alibi & alios sanctos.

Cum ergo perspicuum sit omnibus verum videre volen-
tibus Catholicos diuinis SS. Scripturarum sententiis & Ortho-
doxorum omnis ætatis, potissimum verò ante annos 1200. il-
lustriss. Patrum testimoniis, adeoque exemplis nixos nihil Dei
mandatis, aut diuinis vocibus, Patrumque Orthodoxorum sen-
tentiis contrarium sentire, aut diuersum agere, aut pere-
grinum facere in pio sanctorum cultu, inuocatione, siue ado-
ratione (quæ citra diuini tamen nominis honorem sistit, neque
ad diuinum pertinet cultum) liquet Confessionistarum machi-
næ huic Catholicæ doctrinae capiti exemplo Machometano
intetatum, esse inuolidam, nihilque eorum omnium efficere,
quæ tam necessariis, uti aiebant, rationibus sese demonstra-

Epilogus primæ
Anathecos.

turos vanissimè iactabant.

Quàm facilis
foret hac de An-
tithesi concor-
dia.

Hinc etiam Lector candidus atque Christianæ pacis studiosus planè perspiciat, quàm facilis sit hac de antithesi concordia, modò absit contentionis studium, & sola veritatis queratur victoria. Nam sanctos pro nobis orare, contra phanaticos aliquot Euangelicos, agnoscunt nobis concorditer Cõfessionistæ, quotquot Confessionis Augustanæ Apologiam reuerenter suscipiunt, eiq̃ue fidem habent. Illam verò de pia Sanctorum inuocatione citra omnem diuinum cultũ doctrinam iam dudum Scripturarũ sententiis, liquidisq̃ orthodoxorum PP. testimoniis atque perpetuo Ecclesiarum omnium consensu, quod vel Oecolapadius & Bucerus agnoscere fuit coactus, cõfirmauimus. Si suis igitur verbis, fol. 400. recitatis, stare pergunt Confessionis Augustanæ professores, illustris. Ro. Imperij ordines, non possunt non Catholicis herbam dare, eisq̃ de legitimo Sanctorũ cultu vna cum reliquo orbe Christiano, suisq̃ maioribus ad formulam Concilio Tridentino dudum ex Dei verbo, certaq̃ Apostolorum traditione præscriptã consentire.

Cæterum hoc in dogmate, quòd Machumetum illũ Apostatarum omnium facile coryphæum imitati prima coitione sanè acerrima aggrediebantur præclari isti delecti Confessionistarum defensores sua spe frustrati, atque vani deprehensũ, hunc in modum secundum deprauatã à Catholicis Euangelicæ, vti aiunt, doctrinæ caput aggrediuntur demonstrare.

II.

SECUNDA ANTITHESIS.

De Statuis & Imaginibus.

De imaginibus.
CAP. VI.

Eadem ratione, inquit, Scriptura sacra vetat vllam imaginem rerum, quæ vel in celo, vel in terra, vel etiam infra terram, siue ea picta sit, siue sculpta, siue ficta, adorandam esse, aut preces ad eam fundendas.

RESPONSIO LINDANI.

Anonymos Cõ-
fessionistarũ Pa-
tronos, aliis Cõ-
fessionistis ad e-
que suo Luthere-

IMAGINES Christi atque crucis Dominicæ habendas, extra controuersiam est Catholicis & iis Euangelicorum, qui Lutherum sequuti magistrum nondum in flagitiosam Sacramenta-

menta
aberran
& alibi
gines

Qui
imagin
quòd e
Verum
memor
dæ Chr

Hic a
bus imp
quãnam
mortalit
nio, atq̃

In pri
li isti Co

Leui. 19

de, vt ge
vobis

Moyse
boues &

tur, nequ
quod dis
coles. Hu

Custodi
rum, que

men ab i
pias Chr

bemus in

honore. I

non imag
sonæ, aut

omnem i
niliq̃ubi

Siquidẽ
tus perso

mentariorum factionem toti declinarunt, aut magis à vero aberrantes nondum planè degenerarunt; cum VVittenberge, & alibi suis in templis retineant Christi crucifixi, aliasq; imagines.

ro aduerfari de imaginibus.

Quinimo sua Confef. Lutherus diferte docet, liberum effe imagines habere, vbi & feſe Iconoclaſtarũ hoſtem profitetur, quòd eas contra Scripturam & fide dignas historias aboleant.

Confefſo. Imagines habet. das docet Lutherus.

Verũ de imaginum vſu controuerſia nobis eſt, an ſolũ commemorandi, an etiam colendi cauſa ſeruandæ ſint, & obtinendæ Chriſtianis.

Iconoclaſtas dicitur Lutherus.

Hic autem cultus, qui Chriſti aut Sanctorum eius imaginibus impenditur ſiue exhibetur, ſi rectè verèque intelligatur, quãnam mente à Catholicis doceatur atque vſitetur, nullum mortalium, opinor, qui rem ipſam moderato conſiderarit ingenio, atque æquo expendat iudicio, offenſum iri.

In primis nihil contra illa Scripturarũ loca facimus, quæ belli iſti Confefſionistarũ patroni adferunt ex libris Exo. c. 20. & Leui. 19. cùm liquidum ſit de idolorũ loqui ſimulachris. Deinde, vt generatim dicta accipias, planum eſt non omnes illis Dei vocibus prohiberi ſimpliciter imagines, cùm Deus ipſe per Moyſen atque Salomonẽ imagines Cherubin, Serpentẽ, item boues & leones fieri mandarit: ſed hoc tantũ ſine, ne adorentur, neque colantur; puta honore diuino, inſtar idololatrarum, quod diſertè addidit Moyſes: Non adorabis ea, inquit, neque coles. Huc facit quod & D. Iohannes Chriſtianos admonet, Custodite vos à ſimulachris. & D. Paulus: fugite cultum idolorum. quod cùm proculdubio faciamus Catholici, arguimur tamen ab iſtis Euangelicis (ſi Chriſto placet) idololatrias, quod pias Chriſti Domini imagines, aut ſanctorum eius picturas habemus in pretio, aut digno congruentiq; aliquo proſequimur honore. Iam cùm id quicquid eſt honoris, aut cultus, faciamus non imagini, nõ figuræ, non materiæ, non ſimulachro, ſed perſonæ, aut rei illis figuris ſignificatæ atque repræſentatæ, citra omnem idololatriæ ſuſpicionem, aut erroris neuum iſtud fieri liquebit, quiſquis rem candidè volet diiudicare.

Vſum imaginũ Catholicis familiarẽ, non eſſe contra Scripturas.

Imagines quædam Chriſtianis nõ ferendæ. i. Iohan. 5. i. Corin. 10.

Siquidẽ res illis figuris repræſentata propter virtutes diuinitus perſonis donatas venerabilis eſt, & aliquo digna honore:

Imagines quædam coluntur legitime propter ſuũ prototypũ.

quod ne Turca quidem aut Iudæus iuerit inficias.

Quod si ita est, certè ipsa quoque illius imago aliquo digna est honore, aut veneratione. Non quidem per se considerata, quia imago: sed suum ad prototypon relata, quia vel Christi, vel Pauli imago.

Proinde cum in imagine reluceat quod repræsentedat, quid obstat, quæso, quo minus liceat eundem rei animo per imaginem repræsentedatæ honorem exhibere, quem rei citra imaginis speciem ostensæ meritò atque legitimè impendas? omnis enim honor imagini exhibitus in illù redundat, cuius est imago, teste D. Basileo: pertinet enim ad prototypon, id est, ad primam rei speciem, vnde imago est Latinis ab imitando dicta.

Imago sponsi à sponsa exosculata nõ facit sponsam idololatrá.

Hinc nõ alia de causa imagini honor exhibetur, quàm propter id quod repræsentedat. Proinde sicuti adulteram non facit sponsam, quòd absentis sui sponsi effigiem, aut mnemosinon exosculatur siue amplexatur, nonnulloque habet in pretio: ita nec idololatræ facit Christianos, quod Christi imaginè, Pauli effigiem, Crucifixi Do. simulachrum osculo piè colimus, siue alio venerationis signo legitimè honoramus. Nõ enim ipsi ligno, aut signo hunc habemus honorem: sed ipsi tantum rei per illa significatæ, animoque ad piam recordationem ardentiorè que amorem excitandum repræsentedatæ.

Calumniâ Paganorum renouant contra Catholicos Cõfessionitæ.

Talem fuisse ab initio Christianorum hominù doctrinam, paucis nunc venit illustrandum, vnde liqueat, quàm immeritò nos aduersarij de idololatrias crimine in hoc doctrinæ capite calumnientur. Qua in re ipsos priscorum hæreticorum & Paganorù blasphemiam Christianis olim temere obiectam renouare, perspicuù est ex D. Iohan. Damasceni verbis, Quidam nos accusant, inquit lib. 4. c. 17. quòd adoramus & veneramur Saluatoris & Reginae nostræ Deiparæ atque sanctorum Christi famulorum imaginè: audiant quòd à principio Deus hominem ad suam imaginem fecerit. Cuius ergo gratia inuicem adoramus, nisi quatenus ad imaginem Dei facti sumus. Nam teste D. Basilio, ἡ δὲ εἰκόνας τιμὴ ἐπὶ τὸ πρωτότυπον διαβαίνει, honor imaginis ad exemplaris transit honorem. Et post pauca. Similiter & de B. Dei genitricis imagine, ἡ γὰρ εἰς αὐτὴν τιμὴ εἰς τὸν ἐξ αὐτῆς σαρκωθέντα ἀνάγεται. honor enim illi exhibitus,

in eum,

in eum, ditio, aic iis qua

QVO exemplum nifestum triam ab quidem sum, Iur ire diuin faciendu nis peric etiam in dentino de cr. de

Cate ginum v ex Conco randas, f tant, iux

Hoc I Hanc

Ad hunc non lignu Christi

Quo nicam d tu Theo loquenti us in h est salu

Porro adeo no sepulchra gione co tinum d chrorum

in eum, qui ex ea incarnatus est, redundat. Est autem hæc traditio, ait Damasc. non scripta, adorare crucem, & alia plurima iis quæ dicta sunt similia, vt & ad Orientem.

Quod igitur contra imaginum vsu[m] Ezechia adferunt exemplum de confracto æneo serpente, nihil efficit: cum manifestum sit, populum Iudaicum hac imagine fuisse ad idololatriam abusu[m]. Nam hoc disertis verbis Scriptura exponit, Si quidem vsque ad illud tempus filij Israhel adolebant ei incensum. Iure ergo optimo pius Ezechias sustulit, quod grauissime iræ diuinæ iustissima fuit causa, quemadmodum & hodie piis faciendum esset, vbi similis esset erroris, aut vanæ superstitionis periculum. Quod non modò idololatriæ, sed vanæ omnis etiam impietatis atque superstitionis periculum à Conc. Tridentino iam dudum est per diligentem sublatum Sess. 25. in decr. de imagin.

Cæterum quæ aduersarij ex Patrum testimoniis cõtra imaginum vsu[m] adferunt, pro nobis faciunt. Si quidem Catholici ex Conc. vniuersalis 7. definitione credimus nõ imagines adorandas, sed iis conspectis mente colendum, quem repræsentant, iuxta illud Damasi præclari sanè Pontificis:

Hoc Deus est, quod imago docet, sed non Deus ipsa:

Hanc videas, sed mente colas, quod cernis in illa.

Ad hunc modum & nos cum Helena, vti D. Ambro. adnotat, non lignum adoramus errore gentili, aut impia vanitate: sed Christu[m] regem in illo suspensum Christiana colimus pietate:

Quo autem honore D. Ambrosius ipsam crucem Dominicam docuerit venerandam, satis superque oratione de obitu Theodosij expressit: vbi Iudæos Christi æmulos inducit sic loquentes, Quem nos crucifiximus, reges adorant: Ecce & clauus in honore est: & quem ad mortem impressimus, remediũ est salutis, atque inuisibili quadã potestate demones torquet.

Porro quæ ex D. Augustino contra nos adferunt, nostram adeo non euertunt doctrinam, vt statuunt magis; quippe qui sepulchra, aut picturas minimè docemus adorandas aut religione colendas. Vnde & nostra Ecclesia per Conc. Tridentinum dudum allegatum hos condemnat mores, & illos sepulchrorum, vel picturarũ adoratores tanquam malos filios corrigere

GAP. VII.
Ezechia exemplum de confracto æneo serpente, nihil aduersari doctrine Catholica.

4. Regum. 18.

Loca Veterum PP. ab anonymis allegata contra ipsos faciunt.

Ambros. orat. funebri in Theodor. A.

Clauus crucis olim in honore fuit.

Augustinum ab aduersariis allegatum Catholica statueret doctrinam.

rigere studet, vt religionem soli Deo, quod monet Augustinus, impendat: Sanctos verò Angelos, aut homines, siue eorū imagines & picturas charitate, non seruitute diuina, aut cultu patriæ colant, quemadmodum grauissimè peccasse Carpocratianos D. Augustin. annotat, qui Iesu, Pauli, & Pythagoræ imagines adorabant, incensum que adolebāt. Vnde liquet, eos longè aliter coluisse Christi, & Pauli imagines, quàm hodie Catholici colimus. Illi enim Christi & Pauli & Pythagoræ simul lachra eodem cultus genere adorabant cæci idololatræ; quod nostris à moribus tā abest lōgè, vt nō cælū distet à terra lōgius.

Imagines Christi quidam abusi, ideoque reprehensi.

Anonymi suis se ipsi verbis conficiunt.

Nullum ergo habet locum obiecta Catholicis à Confessionistarum patronis doctrinæ suæ antithesis, quasi contra Scripturam faciant, quod docent imagines Dei, & Sanctorū, crucis lignæ, siue argenteæ adorari, siue reuerenter coli, & coram ipsis homines sese prouoluere adorabundos: cū istud faciant, vti aduersarij suo se ipsi iugulantes gladio recitant, non vt effigiem, vel imaginem adorent, sed vt, quod illa designat, honorent. Coguntur ergo suis victi verbis agnoscere aduersarij Catholicos esse sacrarum imaginum quidem cultores, sed Christi in illis crucifixi adoratores: Pauli verò detruncati, Stephani lapidati, Petri in crucem acti, Cypriani decapitati, Clementis submersi, siue Laurentij vstulati non adoratores, sed pios veneratores.

C A P. VIII.
Peregrinatio ad Sanctorū imagines defensa ob sanctorum cultum certo loco miraculis diuinis illustratū.

De obitu Theodosij A. sub finem.

Antiquitas peregrinationū ad certa loca ob S. reliquias.

C A E T E R V M quòd obiter hic de peregrinationibus ad illas imagines siue statuas religionis ergò annotant, nullo negotio concidit vltro, quando pijs lectoribus in mentem venit, quònam animi proposito fiat. Si enim licitum est Christi imaginem pia veneratione propter Christum crucifixum, quem repræsentat, colere: ecquid, obsecro, refert, an hoc in cubiculo facias, an in templo? domi an peregrè? maximè cū, vel Ambrosio teste, crux Christi & clauis alicubi conspicuis fulgeant miraculis?

Iam quòd ad Sanctorum peregrinationes attinet, liquidis conuincitur etiam priscorum seculorum exemplis, Augustino & Ambrosio aliisque PP. contestantibus, Deum Opt. sua miraculorum dona suis amicis vario & loco & tempore distribuuisse, quæ cum sese illis potius, quàm aliis in locis Dei Opt. largitate

tate pro
rum con
fin. dife
tate cel
22. de Ci

Proin
si huius
studeam
nes ad Sa
uarint, D
stros ing
mæ incæ
admodū
mi facile
excogita

Elegia
Hippo. h
ad locum
nō sanam
confessio
Deus est,
omnia, &
ter adora
& corone
ta sunt, q
cis hæc m

Multis
Nolenfis
de nobis f
quo diuin
apud mer
nes cōfite
sum iuran
& quod al
rum mart
scimus tal
omnes sa

tate prodant, liberalissimè que illic effundat, frustra nobis illorum communionem inuidemus, quemadmodum D. Augustin. disertè docet de S. Stephani miraculis per Africam sua ætate celeberrimis, & oculatorum testium fide certissimis. libr. 22. de Ciuit. c. 8. & 10.

Proinde instituto nostro minimè, opinor, alienum videbitur, si huius rei antiquitatè ex prisca illa maiorum disciplina eruere studeamus. Causam verò, cur pij maiores nostri peregrinationes ad Sanctos certaq; loca, aut coluerint, aut solènter obseruarint, D. Augu. epist. 137. exponit. Cùm inter suæ Ecclesiæ ministros ingens orta fuisset contentio, qua Bonifacij presbyteri famæ incastum stupri crimen intentabatur, D. August. prudenter admodum utriusque parti consulens, quòd res obscurissima dirimi facile non posset, scandali grauiss. euitandi causa, rationem excogitauit, quæ rei veritatem certo aperiret.

Elegi aliquid medium (inquit epistola illa 137. ad suum populum Hippo. hac de re data) ut certo placito se ambo constringerent ad locum sanctum se peregrinatuos, ubi terribiliora opera Dei non sanam cuiusque conscientiam multò facilius aperirent, & ad confessionem vel poena, vel timore compellerent. Ubique quidem Deus est, & nullo continetur vel includitur loco, qui condidit omnia, & eum à veris adoratoribus in spiritu & veritate oportet adorari, ut in occulto exaudiens, in occulto etiam iustificet & coronet. Veruntamen ad ista quæ hominibus visibiliter nota sunt, quis potest eius consilium perscrutari, quare in aliis locis hæc miracula fiant, in aliis non fiant?

Multis enim notissima est sanctitas loci, ubi beati Felicis Nolensis corpus conditum est, quo volui ut pergerent, quia inde nobis facilius, fideliusque scribi potest, quicquid in eorum aliquo diuinitus fuerit propalatum. Nam & nos nouimus Mediolani apud memoriã sanctorum, ubi mirabiliter & terribiliter demones confitentur, furem quendam, quia ad eum locum venerat, ut falsum iurando deciperet, compulsam fuisse confiteri furtum, & quod abstulerat reddere. Nunquid non & Africæ sanctorum martyrum corporibus plena est? Et tamen nusquam hic scimus talia fieri. Sicut enim quod Apostolus dicit: Non omnes sancti habent dona curationum, nec omnes habent diiudica-

Causa cur maiores nostri pias suscipere religionis ergo peregrinationes.

Opera Dei alibi terribiliora, miraculose Sanctorum non eadem ubique omnia ætate D. Augustini.

”
”
”
”

Nolæ Italicae scilicet præclara miracula, ut & Mediolani, quæ nusquam alibi diuina virtute.

Dei dono alibi sunt miracula, quæ pios illic singulariter euocant orandi causa.

diuidicatione spirituum; ita nec in omnibus memoriis sanctorum ista fieri voluit ille, qui diuidit propria unicuique pro ut vult.

Quibus ex verbis perspicuum est, quàm sit peregrinatio hæc ad sanctorum tumbas & pia & antiqua, solidisq; scripturarum fundamentis nixa. Quod enim ex Africa suos D. Augustinus in Italiam vsque ablegat, ad sanctos inuisendos: hoc alij pij Episcopi faciebant alibi: ut aut ad vicinos, aut longius distitos sanctos pia peregrinatione orandi causa suscepta proficiscerentur.

Quantus autem solet olim illa prisca ætate ante annos plus minus mille pij populi Christiani ad venerandas SS. Christi martyrum reliquias esse confluxus, notius est ex recitatis dudum D. Theodoreti & Basiliij locis, quàm ut sit verbosius tædioso pij lectoris fastidio repetendum.

Reges olim peregrinatio solitos auxilij impetrandi causa, testatur Chrysostomus.

Neque verò plebeculam tantum hac fuisse religionis opinione, sed ipsos etiam Augustos, Regesq; potentissimos, D. Chrysostomus liquidò contestatur; qui homil. 66. ad Antioch. docet multos reges huius spectaculi gratia (inquit ut sanctorum martyrum miracula cernerent, eorumque auxilia experirentur) peregrinatos esse. Quod ne quis ex plebeiorum calumnietur factum superstitiõe, audi, quæso, ipsum Chrysostomum suos ad has religiosas exhortantem peregrinationes: Idcirco eos (inquit ser. v. in Iuuentium & Max.) sæpe inuisamus, tumulos adornemus, magnaque fide reliquias eorū contingamus. Rursus paulò inferius, Proinde magna fide ac proutitudine huc veniamus. Sed hanc rem vnus locus illustret præ aliis eximie, qui est homil. 8. in epist. ad Ephes. cap. 4.

Magna fide contingendas & inuisendas SS. reliquias hortatur Chrysostomus.

Romana peregrinatio vnde orta, quam D. Chrysostomus suo decorasset exemplo, si per valetudinem licuisset.

Quod si liberum fuisset mihi (inquit) per curas Ecclesiasticas, & corpus habuissem validum, nihil utique causatus fuisset, quo minus tanta suscepta peregrinatione catenas duntaxat illas & carcerem, vbi ligatus fuit D. Paulus, vidissem.

Quæ D. Chrysostomi verba ut disertè loquuntur eius in D. Pauli catenas visendas animum religiosum: ita & consuetudinem tunc piis solemnem cõtestantur, qua Christiani ex more solent Romam orandi causa confluere. Neque enim illa ætate res hæc fuit nata. Certè diu admodum antea seculo D. Cypria-

Cypria
ma pij
quem
dicibus
tionem
dij C. in
Simil
ria mat
sub ann
Iob. ad
vt terrar
Non
res nostr
nis etiar
phetans
in mont
Samaria
vt proph
Sive vt
corpus h
est Deus
nerabilis
erit requ
lis suis h
tur, qui
dum viu
nerabile
omnibus
& præsid
gnam gr
eorum v
ostiarj R
stantur &
riam stup
sta factis
quam ai
etas nim

Cypriani sub annum Domini circiter 250. à Perfide vsque Romam pij ventitabant orationis causa ad tumbas Apostolorum, quemadmodum est in vetustissimis historiae Ecclesiasticae codicibus, Marium & Martham tribus comitatos filii ad orationem Apostolorum Romam venisse: quod in tempus Claudij C. incidit.

Similiter ad D. Agathæ sepulchrum vna cum valetudinaria matre adiit orationis causa D. Lucia, tempestate Deciana sub annum Domini 240. Testatur D. Chryso. homil. in D. Iob. ad popul. Antioch. V. quosdam abire solitos in Arabiam, vt terram oscularentur, in qua D. Iob federat.

Non enim solius orationis causa prisci illi Christiani maiores nostri Romam, aut Ierosolymam petebant: sed venerationis etiam, licet enim Christus de templi Iudaici euersione prophetans dixerit: Erit tempus cum neque in Ierosolymis, neque in monte hoc Patrem adorabunt: tamen & Ierosolymam & Samariam petebant Christiani. Sed quæ nam obsecro? Certè vt prophetia Esaiæ impleteretur, Erit sepulchrû eius gloriosum. Sive vt est apud 70. Et requies eius honor. Locus enim quo corpus hoc positum fuit, ait Chryso. homil. quod Christus est Deus, breuis erat & valde angustus, angustior tamen & venerabilior mille Regum palatiis: immo etiam regibus ipsis. Et erit requies eius honor. Non in ipso tantum, sed & in discipulis suis hoc contigit, nam qui ducebantur & circumducebantur, qui contempti erant & vincti, qui innumera patiebantur dum viuebant, vbi defuncti sunt, regibus ipsis erant magis venerabiles, etiam Romæ, quæ Urbium est regalissima, relictis omnibus, ad sepulchra piscatoris & pellionis currunt & Reges & præsidēs, & milites. Et in Constantinopoli Reges nostri magnam gratiam putant, non si propè Apostolos, sed si vel extra eorum vestibula corpora sua sepeliantur, fiantque piscatorum ostiarij Reges. Neque hinc in morte confunduntur, sed honestantur & ipsi, & eorum nepotes & pronepotes. Sic & Samariam stupèdis Do. Christi prodigijs ad Sanctorum suorum busta factis fuisse olim claram, D. Hiero. in vita D. Paulæ testatur, quam ait multis consternatam intremuisse miraculis, ad sanctas nimirum reliquias D. Helizai, Abdix & Iohan. Baptistæ.

Anno fere 200.
erat Romana
peregrinatio so-
lenis ex Perfide
vsque.

Peregrinatio in
Arabiam ad D.
Iob, vt eius locû
oscularentur.

Non solû orâdi
causa, sed & ve-
nerationis auxi-
lijque illic im-
petrandi causa
olim habita pe-
regrinatio Iero-
solymitana, &
Samaritana, &
Romana.

Cur ad sepul-
chrum piscato-
ris Petri Reges
Romæ currant.

Samaritana peregrinatio ad D. Iohan. Baptista reliquias cur olim celebrima.

Vigilantius sua in religiosas peregrinationes invidia etiamnum easdē confirmat.

Testatur Vigilantius, pios olim ad martyrii busta orare, Sanctosque inuocare solitos, anno 360.

Genes. 22. Antiquitas certum ad locū peregrinandi orationis causā.

Genes. 25.

1. Reg. 9.

Videbat variis dæmones rugire cruciatibus, & ante sepulchra Sanctorum ululare homines more luporum, vocibus latrare canum, fremere leonum, sibilare serpentū, mugire taurorum, alios rotare caput, post tergum terram vertice tangere, suspensisque pede feminis vestes desuere in caput. Quod consternatam miraculis dicit Paulā intremuisse, argumento est, talia non temerè alibi, quàm Samariæ spectari. Hanc Sanctorum Dei gloriam æmulus diabolus non ferens, studuit semper aut abolere, aut saltem obscurare.

Verum ad eò illam extinguere non potuit, vt illustrarit magis. Quid enim aliud sui Vigilantij Galli studio promouit, quàm quod vel nūc eius testimonio docemus, pios olim Christianos illa ætate D. Theodosij ad martyrum busta confluere solitos, vt suorum abirent compotens votorum? Hoc enim habent illa venenata Vigilantij verba à D. Hiero. quasi ouante in pōpam protracta. Semper ergo præsentes sunt, ne fortè, si aliquis precator aduenerit, absentes audire non possint. Dolebat ergo & isti somniculoso Dormitatio honor SS. martyribus exhibitus, dolebat inuido, quòd precatores accedentes ipsorum implorarent auxilia, quæ res manifestam arguit illius seculi ad V. Sanctorū reliquias peregrinationē: quam nō modò D. Hieronymi, sed & Basilij atque Cypriani ætate iam ostensum est, piis fuisse solemnem. Neque verò iste certo loco adorandi, siue peregrinandi orationis causā ritus nouitius est habendus, aut noui etiam testamenti proprius, cum longè sit vel Mosaica lege vetustior. Si enim origines sacras à Moysē descriptas consulerem, lector, est cōsiliū; videbis & Abraham Patriarcham certum ad iisse locū orandi causā, Genes. 22. Quid, quod Rebecca grauida certū petit locum, vt dominū consuleret, ait Moyses, Genes. 25. Perrexitq; consulere dominum, siue vt est apud 70. ἐπορεύθη ἐν τῷ ὄρει παρὰ κυρίας. Abiit interrogare à domino, siue vt Oecolampa in Geneseos, qua vsus est D. Chrysof. conuersione reddit, perrexit vt consiliū à domino acciperet.

Quo autem abierit Rebecca, an in Bethel, an aliò, in præsens nihil refert. atqui fuisse solemnem piis Dei cultoribus morem orandi causā certū petere locū, ac potissimū in Bethel peregrinari, illud abundè fecerit contestatū, quod in lib. Reg. legitur occurrisse

occurrisse tres viros Sauli, qui ascēdebant in domum Dei Bethel: quos D. Hieron. in quæst. Hebra. annotat in Bethel causa orationis venisse, vbi Iacob lapidem erexerat. Plura huc commemorare desino, ne modum quis desideret. Vnus D. Augustinus abundè piis lectoribus suppeditet, quæ hanc rem faciunt indubitatissimam. Vide lib. 22. de Ci. Dei, cap. 8. & seq. Neq; sumus nescij, D. Bernardum epistola 319. testari, se cuidam monacholiter Ierosolymitanum dissuasisse, non enim impediendæ orationis, aut piæ peregrinationis causa dissuasit: sed propter consilij (inquit) leuitatem, & Abbatis consensum per improbitatem impetratum, neque enim terrenam, sed cælestem requirere Ierosolymam, monachorum propositum est.

Peregrinatio religionis ergo cur in contemptum veniet.

Leuitate magis quam pietate posterius coluerūt peregrinationes

Cæterum si alicubi hominum negligentia irrepserit, aut falsarum reliquiarum, aut superstitiosarum imaginū abusus, vltimè videatur pridem inuecta superstitio, id Catholicæ Dei Ecclesiæ à probis prudentibusq; viris vitio verti, nedum criminari nequaquam debet: quòd ea vitia cum antiquis Synodis, tum Concilio dudum Tridentino sint publicè sublata, & illæ suo legitimo vsui vindicata. Vnde liquet Catholicam Christi Ecclesiam legitimum duntaxat imaginum vsum probare, impii abusum improbare; nō vanam superstitionē, aut immodicū cultū laudare, sed corrigere, atq; cum D. Augustino malos incautosq; filios hac in parte vel leuissimè peccantes reprehendere atq; castigare: quemadmodū preclaro exemplo Reuerendiss. DD. & illust. Principes, D. Maximilianus à Bergis Archiepiscopus Cameracen. & D. VVilhel. à Groesbeeck, Episcopus Leod. Theologorū Louan. consilio, peregrinationē illā D. Virginis ad VVaufriam instaurarūt, superstitiosissq; plurimis resectis, legitimo suo vsui iā dudū vindicarūt: quorū vestigia & alij Deo fauente, ingressi Episcopi omnē facile extirpabūt aut impietatis, aut superstitutionis labē, quæ superioris seculi negligentia (heu nimium supina) inualuerat: quā si ad Des. Erasmi aliorūq; nō pessimorū hominū siue scōmata, siue monita, morsusq; illis Vigilantibus nihil dissimiles, in tēpore vigilantes castigare studeuissent Ecclesiarū proceres, nō isto nunc vbiq; ferè terrarum conflagrante tantum non perissemus dissidentū Christi Ecclesiarū incendio, quod etiam nū extinguatur facile, si resectis

Tollēda superstitio & abusus imaginum aut peregrinationū, sed pius & antiquus seruandus vsus.

Lib. de Religio.

Quam ad normam reformanda peregrinatio.

Sublata per Brabantiam peregrinatio superstitiosa.

Ad Erasmi monita siue scōmata morsusq; illis Vigilantibus Galli non dissimiles, fuisse iā pridē expurgandum ad superstitutiones etrosque abusus castigandos.

piarum rerū abusiꝫ, improbiſq; ritibus ſuperſtitionē redolentibus ad priſanos mores, rituſq; patribus Orthodoxis probatos concorditer ex animo redeamus. quod vt fiat, magis aſſiduis dan. da est opera precibus, quàm nouis indulgendum amplius, diſputationibus. Sed vt hanc modo cōcludamus Antitheſim, locus poſtulat.

Epilogus.

Hac igitur in doctrina facilis ſit partium conſenſus (de iis Confeſſionistarum ago, qui purum putum Lutheraniſmum obtinent. nam qui iſtum degenerem atque ad Caluiniſmum declinantem amplexantur, veri ſunt Iconoclaſtæ) quòd imagines habere legitimèque venerari liceat, cūm ipſi non paucas ſuis in Eccleſiis VVittenbergæ & alibi reuerenter habeant, ſuumq; ipſi Quintū Euangeliftam Diuo ſancti Martini Lutheri titulo ad viuum prælo expreſſum circumferant. non ſolum magnificis encomiis ampullatiſq; elogiis ornatum; ſed diuinis etiam (ſi Chriſto placet) diuorū Auguſtini & Ambroſij prophetiis de ipſius aduentu condecoratum.

Sicuti ergo inter nos Catholicos & iſtos Germanos Confeſſionistas de habendis imaginibus conuenit: ita & de modo reuerenter habendi, pièque colendi ritu facilè conueniat, ſi boni æqui arbitri rem controuerſam ad formulam Conc. Tridentini expendere atque decidere nō grauaretur. Liquebit enim, Catholicos nihil contra Scripturas impium in Eccleſiam inuexiſſe, aut à Veterum Patrum doctrina peregrinum deſignat ſe in pia Sanctorum inuocatione religioſoq; imaginum venerandarum cultu: ſed ex perpetuo Orthodoxorum Patrum & Eccleſiarum verè Chriſtianarum conſenſu citra Dei contumeliam ſanctos ad auxilium piè implorare: & in venerandis imaginibus ad illorum exemplum religioſè aut Deum colere, aut Sanctos Dei amicos citra omnem ſuperſtitionis, nedum impietatis ſuſpicionem venerari. Sed nūc ad tertiam Antitheſim examinandam tranſeat oratio.

III.

TERTIA ANTITHESIS.

De mediatore ſiue interceſſore generis humani
apud Deum.

Sacra

Sacrę literę vnum proponunt mediatorem, inquit, inter Deum & genus humanum, filium Dei Do. nostrum Iesum Christum, verum Deum & hominem, quodque per eius merita solius consequamur gratiam apud aeternum Patrem, condonationem peccatorum nostrorum, et vitam eternam.

CAP. IX.
De Mediatore
vno apud Deum,
quoniam sensu
etiam Catholici
doccant.

RESPONSIO LINDANI.

SICVTI superiores duę Antitheses Catholicis obiectę manifesta nitebantur priscorum hæreticorum, Turcarum, adeoq; Iudæorum calumnia: ita hæc tertia, & consequens 4. luculento fulcitur sophismate, id est, captiosa vocabuli amphibologia. Si enim mediatoris siue intercessoris vocem proprie, atque vti D. Paulus intelligit, accipias; nihil erit inter nos controuersum hac de re amplius.

Siquidem & nos vnum Dei & hominum mediatorem agnoscimus, vnum Dei & hominum intercessorem Christum Iesum & Deum verum, & hominem verum colimus, immo magis veneramur, ac plenius, quàm aduersarij, adoramus.

Quod ergo ex D. Paulo 1. Timoth. 2. adducit, Vnus Deus, vnus mediator, siue vti malunt, conciliator Dei & hominum, homo Christus Iesus; & nos verissimū prædicamus: talē enim nullum alium, tales non plures agnoscimus, aut admittimus mediatores, sed vnum Christum mediatorem, videlicet qui dedit semetipsum precii redēptionis pro omnibus. Vnus ergo est talis mediator, qui suo sanguine homines Deo cōciliat; vnus est qui nullius egenus non alieno nititur merito, aut patrocinio; vnus est denique, qui seipsum pro omnibus tradidit redemptionis humanę pretium: siue, vt D. Augustinus lib. 2. contra Permeniam, cap. 8. ait, fastuosam Donatistarum contundens arrogātiā, se iactantes mediatores. Vnus est mediator Christus, inquit, quod solus pro omnibus, & nullus pro ipso intercedat.

Sicuti enim vnum habemus & prædicamus Saluatorem Christum Iesum, cui soli omnem debemus, acceptamq; ferimus salutem: ita & vnum prædicamus mediatorem Christum Iesum, qui solus Deum hominibus sui sanguinis pretio conciliat

Consensio de
vno mediatore.

Vnus Catholice
est mediator
Christus, & quo
sensu verē vnus.

liat & placat, redditq; propitium.

Christi in suos liberalitas, quæ suis suâ impartitur gloriâ honorisque vocabula.

Sed tanta est Christi in suos fratres indulgentia, tanta liberalitas, vt præclarum illum saluatoris titulum, salua sibi singularis sui meriti prerogatiua (qui hanc originaliter solus habet) illis communicare non dubitauerit, non quidem imminuta, sed conduplicata sua gloria.

Roman. 11.

1. Corinth. 9.

1. Timoth. 4.
An Paulus saluator dicendus, quia dicit se saluare Iudæos, & Timotheum se saluare?

Matth. 2.

Act. 3.

Jacob. vlt.

Pij saluant animas errantium fratrum, si quos reuocant ad mentis sanitatem.

Audet enim D. Paulus Christi legatione functus ad ignotos sibi Romanos D. Petri iam pridem annos minimum decem discipulos scribere, ministerium suum sese honorificaturum, si quomodo ad æmulandum prouocet carnem suam, id est, Iudæos, & saluos faciat aliquot ex illis. Rursus suis scribit Corinthiis: Omnia omnibus se factum, vt omnes faceret saluos. Quid? quod & Timotheo author est, vt seipse, & alios quoque plurimos faciat saluos? hoc enim faciens, inquit, te ipsum *σώσεις* (qua etiam voce superioribus duobus locis vtitur) saluum facies, & eos qui te audiunt.

Si D. Paulus citra omne proculdubio nefas aut piaculi culpam, nedum blasphemix iniuriam, audet scribere, velle se, immo & Timotheum, alios saluos facere, quod proprium est Do. Christi officium (vnde & salutare Iesu nomen Etymologo Gabriele Archangelo accepit) quid mirum, si & mediatoris, siue intercessoris nomen aliis simili vtitur phrasios tropo accommodetur? Non est aliud sub celo nomen, quàm Christi Iesu, in quo oporteat nos saluos fieri: audet tamen Paulus scribere, conniti sese atque operam dare, vt omnes saluos faciat: immo disertè affirmat, Timotheum suis parentem præscriptis, se, adeoque suos auditores saluos facturum. An ergo sacrilegij reus Paulus proclamandus? an lesæ diuinæ maiestatis tenetur? an idololatrias crimine sese alligasse & contaminasse censendus?

Sic & D. Iacobus, vt suos acrius extimularer ad ardentius errantium fratrum in veritatis desertæ viam reuocandorum studium, docet: Si quis conuerterit peccatorem, inquit, ab errore viæ suæ, *σώσει ψυχὴν αὐτὴ ἀπὸ θανάτου*, seruabit saluamque faciet animam eius à morte.

An hic vltus tam reperiatur effrons, qui Diuo Iacobo Apostolo impietatis notam impingat, quod hominem vocat animæ

animæ
Q
compos
ista, ob
siam Ca
sultam,
vexare,
sti Dom
beat ad
Certe
nihil p
mediato
res intr
Quo
solum c
stri suæ
motheu
tionem
candidè
qui Paul
quem sal
tum exist
damentu
suum est
Quo
su Saluat
res, sed no
Christum
quæ ad a
tur: quæ
candor E
Christi E
quod alie
aut inter
beneficio
prio meri
ritum val

animæ à morte saluatorem?

Quòd si lectissima illa diuini spiritus organa nemo suæ compos mentis tam nefario infimularit crimine, quàm ista, obsecro, est flagitiosa temeritas, totam Christi Ecclesiam Catholicam his Pauli & Iacobi exemplis nixam atque fultam, supersticiosa, immo, si Christo placet, idololatrica hac vexare, proscindere, condemnare calumnia, quòd cum Christi Domini iniuria plures admiserit mediatores, plures habeat aduocatos, plures ambiat patronos siue intercessores?

Certè si pari æquitate factum Ecclesiæ & Pauli accipiatur, nihilo plus pios offendit, quòd Catholici plures admittimus mediatores, patronos, & intercessores, quàm quòd Paulus plures introducit saluatorem.

Quod si quodam sensu verè, addo & piè, adeoque non solum citra Christi contumeliam iniuriamve, sed cum illius suæ gloriæ incremento D. Paulus verè docet & se, & Timotheum alios facere saluos: cur non & similem interpretationem in Ecclesiæ Catholicæ loquendi vsu benignè atque candidè admittimus? Quis enim tam est stolidè vecors, qui Paulum existimet aut se, aut Timotheum potuisse aliquem saluum facere extra, aut præter Christum? an sui oblitum existimes, qui prima omnium suarum epistola scribit: Fundamentum aliud nemo ponere potest, præter quàm, quod positum est, Christus Iesus?

Quod si hoc salutis aternæ iacto fundamento Christo Iesu Salvatore vnico, non fuit impium alios inducere saluatorem, sed non sine Christo, immo qui omnia non nisi per solum Christum, & ex Christi nomine, eiusque solius auxilio agerent, quæ ad aliorum salutem promouendam pertinere videbantur: quàm isthæc, obsecro, Christiana fuerit benignitas aut candor Euangelico pectore dignus, propterea Catholicam Christi Ecclesiam impietatis, immo idololatriæ accusare, quod alios admittat apud Deum Patrem aut mediatores, aut intercessores, sed qui sub Christo, immo ex vnus Christi beneficio nati sunt, quod apud Patrem aliquid non suo proprio merito, sed tantum precario per Christi nomen ac meritum valeant?

Non est impia in Christum Ecclesia, quod Sanctos vocat intercessores.

Quod in D. Pauli excusationem admittimus, æquitas postulat, vt candidè Catholicis viris cõdonemus.

1. Corinth. 3.

Si ad sit iudicij cãdor, facile inter Ecclesias optatissima facietur concordia.

Christo gloria sua non detrahitur, sed illustratur per Sanctorum honores.

Non

Quonam sensu
vnus & singu-
laris mediator
Christus, & Sã-
cti mediatores.

Christo glorio-
sius est per suos
etiam posse cõ-
militones aliis
succurrere.

Omnia in solio
Christi nomine
petuntur & do-
nantur à Deo
etiam quæ per
Sanctos petun-
tur.

Hebr. 3. & 4.
& 9.
Romano. 15.
I. Timoth. 2.

Hebr. 9.
Officiũ Christi
Paulus homi-
nibus piẽ tribuit,
cur non & no-
men igitur?

Non enim Christo mediatori vnico atque singulari hęc mediatoribus sua detrahatur, aut tantillum imminuitur laus, non meritum extenuatur, non dignitas diluitur, non eius gloriæ obstruitur: sed saluum suum ipsi à Catholicis cum D. Paulo relinquitur officium: factum tectum ipsi conseruatur singulare illud suæ gloriæ prærogatiuum: quod sicuti est solus Saluator, qui per se, nullo alterius, sed sui proprii sanguinis merito omnes saluat, ita solus est mediator, siue intercessor, qui nullius eget ope, nullius nititur merito, nullius indiget patrocinio. Cũ autem aliis aut mediatoris, aut patroni, siue aduocati nomen piẽ tribuitur, lógẽ alio sensu id fieri est perspicuum: nimirum qui Christi merito nixi, beneficioque fulsi, eius tantum liberalitate aliquid possunt, eius donatio mirificè exornati aliquid apud patrem clementiss. nobis per ipsum impetrant. Ille iustissimo sui sanguinis merito homines patri conciliat: hi tantũ precariõ. Ille iure postulat, isti per Christi gratiam Patris benignitati supplicant, quę per Christi vnus pretium, non istorum propriẽ meritum, quod aliis ambiunt, donat. Non enim illi, sicuti & nos, nisi in nomine Christi petunt, siue patri supplicant, fratrum suorum causa.

Vnde ex horum mediatorum siue intercessorum officio ad deũ Christi meritũ non obscuratur, vt illustretur magis, dum non solus ipse apud Patrem suum omnia potest, sed suos quoque fratres, quod ipse valet suo merito, vult valere suo nomine petentes: immo suo solius merito nitentes, idque non post hanc tantũ vitam, sed in hac etiam peregrinatione longè miserissima.

Ipse quidem nostræ fidei Apostolus & Pontifex vultui Dei semper apparet, vt interpellet pro nobis, si Paulo credimus, iuret tamen idem Paulus & nos mutuas pro omnibus facere apud Deum interpellationes, assiduasque fundere preces, vt omnes salui fiant.

Quod si huic Christi officio, propter quod in cælum assumptus est, non repugnat quod Paulus Dei spiritu plenus iubet, quia in Christi suo sanguine, suæque passionis sanctissimę merito interpellantis pro nobis nomine interpellamus, atque pro nobis mutuam oramus; ecquur, obsecro, mediatoris, siue in-

ter-

tercessoris vnici aduersetur officio, si plures eius liberalitate hoc donati munere in ipsius nomine pro fratribus intercedunt, aut mediatores apud Deum agunt? Si & filiorum Dei, immo ipsum Dei nomen, Christo & teste & interprete, hominibus citra Christi, aut Dei iniuriam communicatur: quid mirum, si Christi propria antitheta hominibus verè ipsius fratribus tribuantur? Ego dixi, inquit, dij estis, & filij excelsi omnes.

An quis mirabitur, quæ ex accidente sunt, hominibus tribui, cum quod ex natura ei congruit, aliis citra omnem contumeliam Dei ore, & Domini Christi interpretatione indubitissima est communicatum?

Si tam veritatis, quàm contentionis essent quidam studiosi, nullo sanè liceret negotio istud diffidium, aliâque planè omnia consopire: cum nulla hic reperitur rerum diuersitas. Cur enim non pari æquitate admittamus simili loquendi modo plures mediatores siue intercessores, sicuti admittere cogimur ex Pauli doctrina plures intercessores, plures interpellatores, addo & plures ad eò saluatores? sed suo, vti diximus, peculiari quodam pio sensu, dudum explicato: nimirum vt omnia in vno Christo, & per solum Christum fiant, qui vnus est Saluator & interpellator, sicuti & intercessor siue mediator proprius per se originalis, verèque sic dixerim, salutis & intercessionis omnis fons & singularis scaturigo.

Certè nisi logomachias amarent aduersarij, non tantopere hic optata piis omnibus concordia resisterent. Nam si volumus captare libet pondera, sicuti Christus mediator est, ita & sese pro nobis patrem promisit rogaturum. Iam cum aduersarij Sanctos profiteantur Confess. suæ Augustanæ Apologia pro nobis rogare siue orare, cur non & pro nobis interpellare? Præterea & hoc largimur (inquit Apologia, fol. 92. b. quod Angeli orent pro nobis. extat enim testimonium Zachar. 1. & cæt. De Sanctis & si concedimus quod sicut viui orent pro Ecclesia vniuersa in genere: ita & in cælis orant pro Ecclesia: An igitur Sanctos pro nobis Deum interpellare isti negarint? An, si qua illis frons est, Sanctos Deum pro nobis interpellare iniurium Christo dixerint? Certè illos orare pro nobis Deum pio quodam sensu nobiscum Confessionistæ non degeneres

h

profiten-

Iohan. 10.

Psalm. 81.

Christi nomen
& Dei nomen
hominibus ci-
tra piaculū aut
Dei iniuriā cō-
municatur.Cædor tantū de-
sideratur ad dif-
fidia contouer-
siarum compo-
nenda.Assistat aduer-
satorum.Confes. Augu-
stana concedit
Sanctos in cælis
pro nobis orare
Cur non igitur
& simili phrasi
pro nobis in-
terpellare, ac
quosdam agere
mediatores?

profitentur concorditer. An istud alia de causa verè docent, quàm quia aliter Christus pro nobis orat, aliter Sancti? Quod ergo verum discrimen in vna agnoscunt orandi voce, cur non item & in altera intercedendi, siue interpellandi? Sanè vt peculiari sensu quodam pro nobis Sancti Deum aliter orant, quam Christus; ita & alio sensu interpellant, & quosdam apud Deum agunt mediatores. Quòd si candidè doctrinam Ecclesiæ Catholicæ accipere non dedignarentur aduersarij, nulla superesset dissidij occasio, quemadmodum luculentissimo huius con- trouersia exemplo non fuerit abs re pio lectori fufius ostendisse. Siquidem non ignobiles Confessionistarum Theologi Tubingenses VVilhel. Bidenbacchius, & Lucas Osiander, cù in animum induxissent Theses Theologicas Academiae Diliganæ, à piis & doctissimis viris societatis Iesu propositas suo maledico magis, quàm erudito sub Brentij sui commédatione scripto oppugnare, ingenuè profiteri sunt coacti, Timotheù & Paulum veros quosdam esse suorum auditorù saluatores: sed D. Virginem Mariam saluatricem dicendam negant, verum quanam id ratione initio negent, & quo sensu postea eodem folliculo affirmant, posse dici seruatricem, mox dicetur copiosius.

Audiamus igitur grauissimas istorù Tubigen. Theologorù rationes à Iohan. Brentio præfatione nõ Theologica, sed Theonina comprobatas: quibus vt nostram Catholicorum statuüt doctrinam; ita suorum Confessionistarum argumenta, hoc libro Cæsareo comprehensa liquidò euertunt, certamq; ad concordiam Ecclesiarum nobis struunt viam. Causam igitur cur Timotheus rectè ac verè dicatur suorum auditorum saluator, redditori, sic aiunt: Nam doctrina Euangelij, si incorrupta sit & diligenter doceatur, tum docentem, tum audientem, si fidem amplectantur, & in ea persistant, saluat: adfert enim Christum, & in Christo thesaurum omnium cælestium bonorum, remissionem peccatorum, iustitiam, pacem conscientia, latitiam spiritualem, & denique salutem æternam. Saluatores igitur dicuntur Apostoli, & omnes fideles ac synceri ministri Euangelij, nõ à personis suis, sed à ministerio prædicandi Euangelij, quod est ministerium gratiæ & salutis, & efficax organò ad fa-

Breuius cù suis
Tubingen. fatetur
D. Paulù &
Timotheù quod
dam esse populi
Dei saluatores.

Incogitantia &
inconstãtia Bre
tij, Theologorù
que Tubingen.

Paulus & Timo
theus cur à Bre
tjanis dicti sal
uatores.

,,

,,

,,

,,

,,

,,

ad salutem
hoc verum
bis disen
cõsideret
& pro su
quise ean
ita, si car
ci seruat
suam in
ctus per
Dei in p
ticù Ma
simum c
Apostolo
esse salu
tricem s
ticum m
citra cal
dores ad
& vos v
eandẽ D
propter
propter
saluatric
gusta. ap
cenda est
afferend
liorum i
oratione
tingit sal
propter
suum ill
eam mu
Mariam
candidè
in verbis
vos ipsi

ad salutem omnibus per hoc in Christum credentibus. Ab hoc verò Euangelij prædicâdi munere, licet D. Virginem verbis disertis excludant, subtexit tamen. Quanquam si quis cõsideret piissimum illud canticum Mariæ, in quo suo modo & pro sua vocatione Euangelion prædicat, non repugnabo si quis eam dicat per hoc canticum multos homines saluasse, ut ita, si candidè & citra calumniam intelligatur, Maria possit dici seruatrix, nõ sua persona, & propter sua merita, aut propter suam intercessionè: sed per suam doctrinam, quã Spiritus sanctus per os sanctissimæ virginis, de immensa gratia & veritate Dei in promittendo & exhibèdo Christo sonnit. Est enim canticũ Mariæ totius doctrinæ propheticæ & Apostolicæ eruditissimum cõpendium. Audis hic, lector Christiane, non modò Apostolos & D. Timotheũ, omnesq; fideles ministros dicèdos esse saluatores: sed & D. Virginem Mariam posse dici seruatricem siue saluatricem, quod per suũ illud Euangelicum canticum multos, aiunt, saluauerit homines. Sed istud candidè & citra caluniam cauti Theologi accipiendũ cauent, seduloq; lectores admonent. Præclare sanè. Quidni igitur eodè candore & vos vrimini in aliis Christi Do. encomiis, aut epithetis in eandè D. Virgine, aliosũe sanctos pio sanè sensu translatis? Sed propter doctrinam, inquit fol. 160. nõ propter sua merita, aut propter suam intercessionè dicenda est, si candidè accipiatur, saluatricem. Sed cũ eam pro nobis orare fateamini in Cõfess. Augusti. apologia, cur nõ & propter eius pro nobis orationem dicenda est saluatricem? an oratio nullas salutis aliis per Christum afferendæ partes habere dicenda est? an non oratio eximie aliorum iuuat, fouet, promouet salutem? Certè si per aliorum orationem, sicuti & per doctrinam & prædicationem, aliis contingit salus, non minùs D. Virgo Maria saluatricem erit dicenda propter suas pro Dei populo pias preces, quàm propter suum illud Euangelicum Canticum, per quod agnoscitis eam multos homines saluasse. Vnde & pronuntiatis D. Mariam posse dici seruatricem atque saluatricem, modò id candidè atque citra calumniam intelligatur. Quod vestris in verbis tanta cautela admoneris obseruandum, cur obsecro vos ipsi in aliorum verbis non obseruatis? Si candor vobis esset

*Afistò Bren-
tiorũ, probat
nunc, quod du-
dũ ipsi improba-
rũt, nobisq; ceu
piaculũ expro-
brant, D. Vir-
ginem Mariam
posse dici salua-
tricem aiunt
Brentiani pro-
predoctrinam,
non propter in-
tercessionem.*

*Brentiani sese
omnesq; fideles
verbi ministros
docet esse popu-
li saluatores.*

*Si oratio Mariæ
nostrã promo-
uet iuuatque sa-
lutem, sicut eius
doctrina, etiam
saluatricem dicenda
est propter in-
tercessionem.*

Euangelicis vestris non pectoribus, sed nominibus dignus, idem profecto aliis faceretis, quod vobis factum velitis.

Pari candore si aduersarij nostra accipiat verba quo sua movent accipienda, facillime coeat Ecclesiarum concordia: quae inuidis discernitur Confessionistaru calumniis.

Tituli & encomia Christi propria pio quodam sensu, idq; ad eius gloriam Sanctis tribuuntur.

Salue regina an canticu insalutare & impium, quia D. Maria saluatur spes nostra.

Vtriusq; est Dei encomion, esse hominu spem, & saluatorem. Si hoc pio quoda sensu Confessionista tribuit Paulo & D. Maria: cur non & illud?

Quando igitur Catholici docemus, Sanctos esse pro nobis intercessores & mediatores, quidni illius vestri & hic meministis candoris; liuidæ omnis obliti calumniæ? Quam si animis vestris semel deponeretis, indubia mox Ecclesiis redierit concordia.

Cognito enim, quòd D. Virginem, aliosq; Sanctos præclaris Christi Domini elogiis ornamus, non in eius contumeliã, sed ad illustriorem gloriam: neque eundem honoris gradum, aut dignitatis pondus habent, quando Christo Do. illa tribuuntur encomia, & ad eius Sanctos pio quodam sensu transferuntur: ecquid vetat, precor, quo minus optata Ecclesiarum farciatur concordia? At vt spes nostra dicatur Maria, inquitis, quomodo impio illo & insalutari Salue Regina salutant, horret animus cogitare, nedũ lingua eloqui. Spem enim nostram dicere non possumus, nisi simul etiam Deum nostrum dicamus. Bona verba, queso, viri Euãgelici. Cur hic candoris vestri, quem ab aliis vobis postulatis, nunc estis obliti? an D. Mariam dicere audetis saluatricem hominum; & spem hominum eandem cogitare animus horret? ò viros religiosos! Absit liuidus calumniandi animus, absit inuidus discordiæ spiritus: Adsit verò eadem vtrobique pietas, idem candor Euangelico pectore dignus. Ecquur, obsecro, impium magis fuerit D. Virginem appellare, pio vtrobique sensu quodam, spem nostram, quàm saluatricem nostram? David habet, inquitis, Domine spes mea es tu! At habet Paulus, Deum esse saluatorem omnium hominum: & David, Tu es Domine saluator meus & liberator meus.

Vtrumq; igitur encomion cùm Dei verbum Deo ascribat, quænam vestra est impietas, alterutrum homini tribuere? Si impium est, hominem facere spem nostram; cur non vobis impij, qui Paulum disertè facitis saluatorem, & D. Mariam saluatricem?

An non igitur phanatico raptamini spiritu, qui alterũ D. Virgini, pio veroque sensu ascribi docetis, alterum piè tribui non toleratis? Sed illud tribuendum docemus, inquit Bren-

tius.

tius cur
Cur no
vtrob
acciper
cantic
fer quo
lus tam
legens,
esse nol
& insal
trem, G
Euange
dè, si ci
ca aut
naum
legimu
despera
nostram
quod ea
vt pro
filium
An e
gua nob
an nunc
dicere
& Nisse
stra cau
Si cu
dete ne
immo i
naticos
rigidãq
desidera
negare
Solic
non mo
tis hom

tius cum suis, modò candidè & citra calumniam intelligatur. Cur non vtrumque, viri boni, pari candore accipitis? cur non vtroque calumniandi studium exuitis? Profectò si candidè accipere velletis, quod pio illo, verèque salutarì Saluè Regina cantico iam secula permulta canit Catholica Ecclesia, nõ esset quod animus horreret cogitare, nedum lingua eloqui. Nul lus tam est Christiani sui nominis oblitus, vt apud D. Irenæu legens, D. Virginè Mariam esse matris Euæ aduocatam: item esse nostrè salutis causam, exclamet, eam à viro sanctiss. impiis & infalutaribus ornatam elogiis: D. Athanasius eam vitæ matrem, Gregor. Nissenus vitæ parentem appellat in Comment. Euangelij cathenæ nomine aditis. Hæc eius encomia, si candidè, si citra calumniã, si denique Christianè, non animo Iudai ca aut Turcica inuidia cæco & contabescente, apud D. Irenæum Apostolorum discipulum, aliosque pios illos scriptores legimus; cur non & apud D. Effrem Virginem Mariam spem desperantium candidè dictam intelligamus? Cur non & spem nostram solenni illo cantico piè salutarì accipiamus? Quid? quod eam Nazianz. nõ modò *πρόσωπον* aduocatam interpellat, vt pro se filium oret, sed obsecrat etiam vt sibi semper sit apud filium salus maxima? *ἡ ἡμῶν μέγιστη πάντων ἀρχὴ σωτηρία.*

An etiamnum, Brenti, animus tibi horreat cogitare, aut lingua nobiscù eloqui, D. Virginem Mariam esse spem nostram? an nunc Brentiani, cum D. Effrem piaculum vobis fuerit, eam dicere spem desperantium? an cum D. Irenæo, D. Athanasio & Nisseno eandem vitæ matrem, Euæ aduocatam, salutis nostræ causam appellare atque interpellare?

Si cum illis Orthodoxis Patribus vobis videmur impij, videte ne vos totus Christianus orbis meliori iure dicat impios: immo insulos, bardos, absurdos & prophanos, aut potius phanaticos. Quænam enim fuerit stolidi istius ingenij proteruia, rigidæque peruicacia, aut verius animi vecordia, suis in verbis desiderare lectoris pij candorem: & eundem piis Orthodoxis negare Patribus?

Soliciti admonetis, vt citra calumniam accipiatur, quòd vos non modò D. Virginem appellatis, rationèque iusta verè facitis hominum saluatricem, atque adedò vos ipsos iactatis homi-

Parem candore postulat oratio Ecclesiæ, Saluè Regina spes nostra, quem illa, qua Confessione nista fatentur, D. Virginè hominum saluatricem.

D. Virgo Euæ aduocata Irenæo lib. v. & causa salutis. li. 3. c. 33.
D. Virgo vitæ mater Athanasio. fol. 638.
Vitæ parès Gregor. Nisse.

Spes desperantium D. Ephrem.

Aduocata & Salus Nazianz. in Tragædia.

Arrogantia & contumacia aduersariorum.

Brentiani sese iactant hominum saluatores, & nobis indignatur, audimusque impij & sacrilegi, quod D. Virginem exemplo SS. Patrum saluamus spem nostram.

Iudam Apostolum fuisse quoddam Christo Do. illo dignitatis loco, ut in illo speraret. Psaltn. 53. Hiero. 2. contra Iouin.

Sancti pio quodam sensu sunt mediatores, sicuti interpellatores siue intercessores.

Extat Concil. 2. Niceno. Basil. Apostolos facit apud Deum pro nobis mediatores.

num saluatoris; dum hoc encomij omnibus indiscriminatim tribuitis fidelibus ac sinceris verbi ministris, quorum vos facile existimatis, qua fascinati estis philautia, principes: & dum Catholicis, quod minus est D. Virgini exemplo patrum Sanctissimi. tribuimus, vestri obliti candoris, omnisque humanitatis nos facitis impios. Quis hic in vobis non desideret iudicij æquitate, piumque candorem viris Euangelicis dignum? haud ita vos insanire opinor, ut D. Virginem putetis nos appellare spem nostram, quasi citra eius opem, aut meritum saluari nequeamus.

Istud priuilegij singularisque elogij vni Christo Do. ascribimus. Sed ut apud Dauidem Christus Do. Apostolis interpretibus Iudam suum proditorem appellat spem suam; homo pacis meæ, inquit, in quo speraui, quod eius opera vtendum sibi statuerat in Euangelij (quod per triennium fideliter magnisque miraculis plantauit) prædicatione: ita & nos cum D. Ephrem D. Virginem Mariam compellamus spem nostram, non à qua sola, aut etiam præcipuè nostra veniat, nedum pendeat, salus; sed quæ suis eam promoueat orationibus, piisque apud filium interpellationibus fatagat adiuuare.

Sed missos nunc faciamus istos suo cum Semiconfessionista Brentio Tubigen. Theologos, ac de mediatoris vocabulo, de quo rixantur acrius Anonymi nostri Confes. Augustanæ Apologetici, aliquid in medium adferamus, an piè sanctis Dei hominibus hocce encomion tribuatur?

Videamus igitur an non & Patres vetustissimi ad Pauli exemplum vocem mediatoris, siue aduocati sanctis Christi martyribus, siue electis Dei amicis piè iuxta ac verè tribuerint; sed eo, quem diximus sensu minus proprio, sicuti & Paulus se atque Timotheum plurimorum facit saluatorem, vnde illa vltro euanescet cauillatio, quam post Scripturas aliquot præclari isti Confessionistarum Patroni ad fictitiam suam antithesin stabiliendam confingunt, quod & Patres (inquiunt) non alios præter vnum agnoscunt mediatores.

D. Basilius Epistola ad Iulianum A. Apostolos, Prophetas, martyres appellat mediatores. Qui pro me, inquit, apud Deum supplicat, quo per illorum mediationem propitius sit Deus noster. Sic & Gregor. Nazianzenus Diuum Basilium epistola ad Simpliciam

pliciam
car med
lib. de V
stra int
res obse
gnore p
ginè Ma
vti equi
Prudent
num ad
Nequ
sed inter
homil. i
Hæc
iustmodi
mula su
gor. Naz
In epilog
trem Vi
su siue l
logye o
Rursus p
dei se
ny pe
Deinde
ginam &
delitias a
dei po
nami
Quod d
Semper
Mihig
Cum
siam hor
nedum s
sti marty
cessores,

pliciam, τὸν τῆ θεῆ καὶ ἀνθρώπων μεσίτην Dei atque hominum vocat mediatorem. D. Ambrosius Martyres dicit intercessores, lib. de Viduis. Non erubescamus (inquit) eos intercessores nostræ infirmitatis adhibere. dixerat enim & angelos, & Martyres obsecrandos, quorū videmur nobis quoddam corporis pigrore patrociniū vindicare. Quid, quod D. Iren. lib. v. D. Virginē Mariam Eux virginis docet aduocatā: sed alio quodam, vti equidem arbitror, sensu, quā martyres D. Augustinus & Prudentius appellant patronos: quorum opera apud Dominum adiuuemur.

Neque orare tantum docet Augustinus Sanctos pro nobis, sed interpellatores etiam facit. Omnes enim martyres (inquit homil. in Psal. 85.) cum Christo pro nobis interpellant.

Hæc D. Virginis matris, aliorūq; sanctorum encomia & huiusmodi alia ex illa, quā Paulus docet sanorum verborum formula sunt piè atq; candidè accipiēda. Sicut & quæ apud Gregor. Nazianz. in virginis laudem multo maximam reperiūtur. In epilogo tragœdie suæ Christum orat, vt pro se supplicem matrem Virginem vna cum Apostolis admittat aduocatā, πρέσβην siue legatam & mediatricem. πρέσβην δέδεξο μητέρα σὴν αὐτῶν λόγε σφᾶσ θύισ' ἔδωκας δεσμολύτιν σου χάριν.

Rursus paulò post etiam facit vitæ præsidem.

αἰεὶ σε προσάτην πάντος βίης,

καὶ πρέσβην εὐπρόσδευτον εἰς σὸν ἕνα.

Deinde in hymno Charisterio, vbi D. Virginem salutasset Reginam & χάριμα τῆ γένους, gaudium humani generis, mūdiq; delicias adtexuit.

αἰεὶ ποτὲ ἐυπρονέουσα τυγχάνους γένος

καὶ μοὶ μεγίστη παντὸς γένους ζωηρία.

Quod doctif. expressit D. Francif. Fabricius Ruremūdanus.

Semper benignam tum te exhibe mortalibus,

Mihiq; sis SALVS vbique maxima.

Cū igitur perspicuum sit Catholicam Christi Ecclesiam horum Sanctiss. Patrum exemplo non impiè, nec temerè nedum sacrilegè, aut idololatricè Sanctos Dei seruos, & Christi martyres appellare mediatores, patronos, aduocatos, intercessores, mera est calumnia quod delecti Confessionistarum propu-

Nazianzeno Bafilii mediator.
D. Ambros. martyres intercessores apud Deū.

D. Maria aduocata & SS. martyres Patroni & interpellatores August.

D. Virgo Maria Nazianzeno est πρέσβης aduocata & legata apud filium.
Vita: præsidium.

Regina mundi gaudium, delicia mortalium.

Salus maxima apud Christum Dominum.

propugnatores Catholicis hoc loco exprobrant contumeliosissime, ipsos contra Scripturam & Vet. Patrum doctrinam docere, etiam sanctos mortuos intercedere pro nobis apud aeternum Patrem: quod enim adtexunt de ipsorum meritis & suffragiis, ad proximum pertinet caput, ubi pertractabitur aptius.

Non colimus
mortuos vti
exprobrant Iu-
liani Apostatae
discipuli apolo-
getici.

Ceterum quod aiunt, nos docere Sanctos mortuos pro nobis intercedere, veterem illam Iuliani Apostatae (quem Confessionistae ut apostasia, ita & loquendi formula emulari malunt, quam veterum Orthodoxorum Patrum chorum) sapit blasphemiam. Nos vero Euangelij Christiani discipuli Christum, uti diximus dudum, non Iulianum, non Vigilantium, non Antichristorum aliquem imitantes, Sanctos viuos, non mortuos (cum non sit noster mortuorum Deus) viuos, inquam, Sanctos maiorum vestigiis insistentes, immo Pauli verbis doctrinaeque Apostolicae fidem habentes. credimus, & confitemur pro nobis orare, interpellare, immo & mediatoris quaedam partes agere. Neque verò istud vlla Christi Do. fit cum iniuria, sed summa eius, uti dudum est declaratum, agitur gloria; quia non officij ipsius singularis partes inuadunt, quippe fons & origo solus est, atque solus totius salutis, intercessionis, & pie pro nobis interpellationis manet fons, à quo illi dono & impartitione Christi habent, quod valent, aut precario impetrant, quia per Christum, & in eius nomine.

CAP. X.
Responso ad lo-
ca Scripturarum.

Quo sensu si rigidi isti Confessionistarum Patroni vellent candidè accipere, quod Catholici hac in controversia Vet. Patrum exemplis docti, verbis eruditi, eisdem loquendi formulis usi profitemur, facilis esset concordia. Quod enim ex D. Iohanne citant, Aduocatum habemus apud Patrem Iesum Christum, nos planè admittimus: immo solida fide credimus, Iesum Christum esse vnicum aduocatum, quia vnicus est agnus Dei, qui tollit peccata mundi, siue qui solus est propitiatio pro peccatis nostris, per quem solum omnis salus, omnis exoratio, omnis denique bonorum omnium impetratio.

Testimonia Ve-
terum PP. no-
stram stabilium
doctrinam.

Quam nostram Catholicam doctrinam cum testimonia à Confessionistis ex D. Augu. & D. Leone adducta liquidò continent, ad eam non oppugnant, nedum expugnant, ut confirmant solidius. Quod enim ex Augustini Confessionibus ad-
ducunt,

ducunt:
eundem
rit, confi-
dis enim
nus med
homo &
que prop
pro omni
fufius co
menianu
Talen
nem, red
liaret. Ce
sum Chr
Sed cu
cant, vt
lib. 7. c. 1.
(Augusti
sociari. In
intercess
ferioris v
quia prec
Quam
ctrina, si
commen
stini locu
texuiffen
lius tamen
fionem fu
Quis e
testatur m
torum fra
sto redem
Illius eni
rum rem
dum D.
hoc posit

ducunt: Quem inuenirem, qui me reconciliaret tibi? an eundem mihi fuit ad Angelos? si quo scopo D. August. scripserit, consideretur, nihil Catholicæ obsistit doctrinæ. Ex subiectis enim continenter verbis liquet, de quali agat D. Augustinus mediatore: puta de illo proprio, qui suo vnus sanguine homo & Deus, Deum Patrem homini iratum conciliaret, atque propitium redderet: siue vt Augustinus loquitur, qui solus pro omnibus, & nullus pro ipso intercedat, quemadmodum fufius contra fastuosos declarat Donatistas libr. 2. contra Permenianum cap. 8.

Qualis D. August. vnus mediator: qui tamen sanctos factetur interpellatores & patronos apud Deū.

Talem mediatorem cum oporteat fuisse & Deum & hominem, rectè August. negat se inuenire, qui ipsum Deo reconciliaret. Certè neque Catholici alium vllum, præter vnum Iesum Christum agnoscimus, credimus, colimus.

Sed cum D. Augustinus, aliiq̄ue Patres Vete. Sanctos inuocant, vt se apud Deum adiuuent (vt Cyprianum Augustinus libr. 7. c. 1. de baptismo) item docet nos sanctorum orationibus, (Augustin. contra Faustum 20. cap.) adiuuari & meritis confociari. Iram Dei (Chrysof. homil. in Genes. 43.) placari illorū intercessionibus: mediatores quosdam illos agnoscunt, sed inferioris vt loci, sic & meriti, dignitatis atque gradus minoris, quia precariò per Christum, & in Christi nomine.

Quam Augustini aliorumq̄ue Patrum Orthodoxorum doctrinā, si Confessionistæ candidè atque ingenuè maluissent hic commemorare, quàm agnitam dissimulare, non illum Augustini locum alterum ad alteram Catholicorū calumniam subtexuissent. Etsi fratres, inquit, pro fratribus morimur, nullius tamen sanguis martyris in fraternorū peccatorum remissionem funditur.

Quis enim Catholicos sic docere tradit? quis eos affirmare testatur martyrum Christi sanguinem in remissionem peccatorum fratribus esse fufum? Hanc enim gloriam vni Christo redemptori, liberatori, saluatori solidam vindicamus. Illius enim solius sanguis, est mundi reconciliatio, peccatorum remissio, delictorum omnium abolitio: quemadmodum D. Leonis verba allegata disertè nobis suffragantur. hoc posito, audet tamen Augustinus docere, sanctorum nos
i adiua-

Sic omnes cū
Christo Deum
pro nobis inter-
pellant.
Augustin. in
Psal. 85.

adiuuari precibus, meritisque sociari. Vnde & Cyprianum inuocare non dubitat, vt se apud Deum adiuuet, immo vbi Christum docuisset adhuc pro nobis interpellare, continenter subiunxit, omnes martyres qui cum illo sunt, inquit homil. in Psal. 85. interpellant pro nobis.

Porro quod ex lib. 4. D. Augustini ad Bonifacium cap. 4. adtexunt (& si ad sequentē pertineat propriē controuersiam) nihil Catholicæ aduersatur doctrinæ; cū D. Augustinus illic non de Sanctorum intercessione, sed contra Pelagianos agat, qui nefariē docebant, solam mortem in nos per Adamum transire sine culpa, quod vt doceat D. Augustinus esse longē absurdissimum, demonstrat Catholicam fidem istud singularis prærogatiuæ soli Christo Domino tribuere, vt sine mortis meritis mortem pro nobis passus sit indebitam: pueros autem si sine peccati culpa nascantur, quod illi impiē affirmabant, iniusto iudicio innocentes puniri mortis pœna. In huius rei cōfirmationem adfert D. Augustinus verba à Cōfessionistarum defensoribus illis delectis præposterē recitata, & contra nos oborto, quod aiūt, collo detorta. Sicut enim Dei filius solus, ideo factus est hominis filius, vt nos per illum Dei filij fieremus: ita solus pro nobis suscepit sine malis meritis pœnam, vt nos per illum sine bonis meritis consequeremur gratiam. Quod autem Confessionistarum Patroni legūt, Indebitam gratiam, non est in nostris codicibus; quod exaggerandi gratia de suo adiecisse videntur: sicut & illud, Ideo, data opera omisisse. Verū qui sententiæ huius vim animo perspectam habet, videt nihil prorsus ad rem, de qua agitur, pertinere.

Addunt de suo
verbis Augusti-
ni Cōfessionis-
& auferunt sua
pro libidine.

Quid enim isthæc D. Augustini verba contra Sanctorum intercessionem faciunt, quæ liquidò demonstrant, Christum solum indebitam passum esse mortem sine vllis malis meritis, vt nobis indebitam daret vitam? Porro D. Augustinum vna cum Christo Domino plures quodam sensu pio admisisse intercessores siue interpellatores, non solū inde conicitur, quod affirmat homil. in psal. 85. omnes martyres docens pro nobis interpellare: sed disertā etiam voce D. Cyprianum interpellans vt suis orationibus (vti dudum recitamus ex cap. i. libr. 7. contra Donatist. de bapt.) se apud Dominum adiuuet.

Liquet

Liquet
deum P
nūs pro
uos face
lica Dei
perpetu
quodam
longē al
modum
adeò Br
ac depre
quint, f
tē sic & L
ria. Vnus
ne, suo d
irato rec
gent, etiā
brolius n
quid qua
mediato
vt omnis
thodoxo
sensu, si c
Deo regn
sti nomir
QVA
Patribus
imaginat
tima den
diximus,
tuo, sed li
mus, si ca
logiam in
simis hie
opratis. c
Si eni
rectē cog

Liquet ergo ex superioribus, Christum do. vnū esse apud deum Patrem mediatorem, sicuti & saluatorē. Sed sicuti minus propriè, licet verè, Paulus se & Timotheum dicit alios saluos facere; ita & minus propriè, verè tamen atque piè, Catholica Dei Ecclesia sanctos ex Orthodoxorum PP. præscripto, perpetuoque Ecclesiarum vetustissimarum consensu docet quodam pio sensu mediatores, aduocatos, & intercessores; sed longè alio & minus augusto, quam Do. Christum. Quemadmodum & Confessionistarum Theologi Tubingenses, ipsèq; adeò Brentius sanctos faciunt in Apologia pro nobis oratores ac deprecatores, & d. Virginem saluatricem, quia multos, inquit, saluat, si candidè ac citra calumniam intelligatur. Certè sic & Moysen d. Paulus facit mediatorem, sed alia in materia. Vnus ergo Christus est mediator, qui suo iure, suo sanguine, suo denique redemptionis nostræ appenso pretio nos patri irato reconciliat; qui nullius opera eget: cuius opera omnes egent, etiam sancti omnes: quo nisi intercedente (vti ait d. Ambrosius nobis consentaneè) nec nobis, nec sanctis omnibus quidquam cum Deo est. In quem sensum alios admittere aut mediatores, aut intercessores, nefariæ fuerit impietatis: quam vt omnis Catholica hæcenus execratur Ecclesia, ita priscis Orthodoxorum Patrum suorum insistentis vestigiis pio quodam sensu, si candidè atque citra calumniam accipiatur, sanctos cū Deo regnantes vocat & colit patronos, mediatores, & in Christi nomine apud Patrem caelestem pro nobis intercessores.

QVAE hæcenus pro pia, Orthodoxisq; olim omnibus Patribus semper vsitata sanctorum inuocatione, ac religiosa imaginum sacrarum veneratione & peregrinatione, pro legitima denique diuorum pro nobis apud Deum intercessione diximus, eaque non modò Veterum PP. consensu, & eo perpetuo, sed liquidis etiam, quod arbitror, scripturis confirmauimus, si candidè accipiatur, & ad fidei nostræ Christianæ analogiam intelligantur; nulli dubium fieri queat, quin in grauissimis hisce 3. capitibus facillimè coeat pia, piisque omnibus opratis. dissidentium Ecclesiarum concordia.

Si enim Catholicæ Dei Ecclesiæ scopus, ac finis verè pius rectè cogitetur, quem in colendis sanctis, usque ad auxilium à

Epilogus.
III. Antithe-
seos.

Apologia conf.
Aug. fatetur Sa-
ctos pro nobis
orare.

Brentiani suo
scripto cōtra le-
sitas agnoscit
D. Virginē sal-
uatricem.

CAP. XI.
Digressio ad mi-
racula per Bel-
gium superiore
illo grassantium
Goesforū anno
66. diuinit' ico-
nomachis infli-
cta: quæ certam
demonstrat dis-
sidentiu hac de
doctrina Eccle-
siarū concilian-
darum rationē.

Deo facilius impetrandum inuocandis spectat, liquebit eam nihil nisi Dei vnus gloriam quærere, nihil nisi vnus Christi nostri sanctorum omnium Domini honorem spectare.

Scopus venera-
tionis sanctis
Dei hominibus
attributa, si pie
consideretur, ca-
didéque accipia-
tur, facile refar-
ciat Germania:
sectis nouarum
opiniónū dissé-
ctæ conciliatio-
nem.

Quemadmodum enim honor imagini exhibitus ad prototypon redundat, quod à D. Basilio præclare dictum est: ita sanctorum inuocatio siue intercessio non nisi ad solidiorem, plenioriémque vnus Do. Christi gloriam facit: quam illa aded non obscurat, vt illustret magis. Non enim sancti vlla ratione alia nobis coluntur, quàm quòd Christi Domini sunt aut egregij martyres, aut præclari doctores, aut illustres deniq; confessores: qui cum Christo Do. admodum grato seruerint obsequio, & per arctam illam in cælum deducentem viam sint sequuti perstrenuè, promerita sua laude simul & gloria nunc fruuntur, ipsis nobisq; ad vnum omnibus à Christo ipso promissa, Si quis mihi ait, ministrauerit, honorificabit eum Pater meus.

Hunc porro Dei Patris honorem piis Christi ministris præstitum, si quis hac in veneratione, piæque inuocatione partim situm esse dixerit, nihil absurdi dixerit. Ingens sanè est martyrum Christi gloria, incomparabilis honor, quod ad ipsorum inuocationes, vt pro nobis vnà nobiscum Deum Patrem orent, nos tam benignè Christus exaudit, quòd tam varia sui spiritus confert dona, quòd tam illustria edit miracula, quæ vel cæcorum oculos in hunc vsque diem vibrant, impiorumque mentes vel inuitas perstringunt.

Ex diuinis apud
sanctorum tum-
bas vel oratoria
miraculis certo
statuitur sancto-
rum inuocatio
& veneratio, te-
stibus Bucero
& Oecolampadio.

Hæc apud D. Augustin. Chrysostr. Basilium, Theodoretum, aliosque classicos scriptores extant illustriora, quam vt vel impudentissimi Cyclopes Theomachi inficias ire queant, aded vt Oecolampadius & ipsemet Bucerus fateri compellantur, Veteres Orthodoxos Patres ad auxilium, piùmque patrocinium Sanctos inuocasse, religiosamque Sanctorum cum Deo regnantium inuocationem non esse damnandam, vt impiam, nedum superstitosam.

Est hic com-
memorata noua
Dei miracula
dudum in Bel-
gio illustrata in
furiâda Goef-
seorum Theo-
machia.

In quam sententiam cum istos Euangelicorum primipilos videam præclaris illis præcis miraculis ad sanctorum gloriam illustrandam diuina virtute olim factis; siue retractos, siue re- tentos: instituto nostro minimè, opinor, alienum videbitur, si

comme-

comme-
licæ fidei
fictissim
seorum

Vt en-
riarum
rum in
ita Deu
dit mira
stianæ fi
latis con
fuit imp
detestari
apparue
seprogn
Cum

seorum
sic omni
da coll
perstren
facilegi
chi. Isti,
nibus in
aboleret
delerent

Hinc
legio ex
Turcicè
lædoris
licorona
medio in
tuum iu
hactenus
hauserat
litu effa
Alij enim
mias: si t

commemoraro quæ Christus Dominus ad solidiorem Catholica fidei confirmationem, piorumq; suorum fidelium sanè afflictissimorum consolationem sauiente superioris anni Goeseorum tempestate apud Belgas facere est dignatus.

Vt enim ista Barbarica in sanctos calamitas omnem historiarum veterum (quod equidem memini, excepta Hugonistarum in Galliis tragœdia) vincit calamitatem Ecclesiasticam: ita Deus Opt. tam illustria conseruandæ piis suæ religioni ædedit miracula, vt vel cum primis illis à D. Augustino in Christianæ fidei apologia, pro legitimo Sanctorum Christi cultu alatis comparari sint longè dignissima. Sicut planè incredibilis fuit impiorum hagiomachorum in Sanctos Christi crudelitas detestanda impietas, nefariâq; blasphemia: ita singularia nunc apparuere Dei Opt. beneficia, quibus veram, religiosam, & à seprognatam Sanctorum gloriam dignatus est illustrare.

Cum per Belgiû an. 66. dira illa grassaretur tēpestas Goeseorum (qui vt à pudendo mendicabuli epitheto dicebantur, sic omni ex sectariorum atque factiosorum fece cōfluxerat fœda colluies) inter varia Cacodæmonis stratagemata, quibus perstrenuos suos commilitones præclare nobilitauit, spoliisq; sacrilegis passim ditauit; nō defuere Iconomachi & Hagiomachi. Isti, aliis licet refragantibus, bellum venerandis etiâ imaginibus indixere: quo semel omnem Sanctorû Dei memoriam abolerēt, Christumq; Dominum è cordibus omnium prorsus delerent.

Hinc videre passim fuit (ô facinus nefarium, omniq; sacri legio execrabilis!) sacras imagines nō modò Iudaicè illusas, Turcicè exsibilatas, Paganicè derisas: sed impiis etiam cum lœdoriis, infandisq; blasphemis igni publico, spectante populi corona, partim ingemiscente, partim applaudente, in foro medio iniectas. Excusso enim & Regis Catholici, & magistratum iugo (vt solet interregno ferè, aut iustitio) quod quisque hæcenus variis ex istorum Euangelicorû pestibus clanculum hauserat, & cautè texerat, venenum, vno quasi cōmuni anhelitu efflarunt, & in Deû ac diuos omnes fœdissimè expuerunt. Alij enim Iudaicas illas apud Euangelistâ eructabant blasphemias: si tu es Christus, salua te ipsum. Alij erectam Crucis ima-

August. de Ciuitate Dei, codex vera est Christianæ religionis apologia: qua Sanctorum cultum tuetur.

Goeseorum nomenclatura & fœda colluies.

Iconomachiam quâta rabie passim aggressi.

Iustitium apud Belgas peperit & iustitiæ & religionis interitum.

Blasphemiz in
SS. imagines
Goesseorum vo-
ces Iudaicis ni-
hil absmilet.

ginem compellabant: Si te tuarum pœnitet fraudum, qui-
bus nos seduxisti hætenus, modò eloquere, en parcimus tibi:
Sed quia taces, & nõdum pœnites, libera te, si quid potes, hac
de flamma. Non defuere qui S. N. imaginem in medio quasi
tribunali collocatam acerrimè accusarent, eiq; elingui bene
linguaculum addidere aduocatum, qui causam eius velut ido-
lolatriæ ac impietatis in Deum reæ coram auditorio frequen-
tissimo ageret.

v. Imago ad tri-
bunal protracta
impietatis accu-
satur, ac silentio
suo eam quasi
agnoscens igni
adiudicata con-
crematur.

Is cum imaginis partes de industria ridiculè ac malè age-
ret, neque causæ fati patrocinetur, imago ignibus iudicum
sententia addicta illustri dabatur foco, quo sese plurimis cum
blasphemiis lepidi ac velut victores ouabundi refocillabant.
Fuit etiam tã immanes & bis Barbaros isthic Cycoples repe-
rire, qui non contenti publica in Christi domini imagines con-
fractionis & contritionis contumelia, suam etiam post decla-
rarint inuidiam plusquam sathanicam, aut veriùs dementiam
plusquam phanaticam.

Nefaria in Do.
Christi lapidi
insidentis ima-
ginem cõtume-
lia, quæ vel la-
tronibus vulgo
habetur indi-
gna.

Posteà enim quam v. imagini Christi Domini caput ampu-
rassent sacrilegi, solemniqu; ritu ad ictum quasi carnificis, lu-
dibundi acclamassent, non contenti caput trunco auulssisse,
illud nõ inter pedes decollati reponere, quod solet, dignaban-
tur: sed atroci etiam cõuitio maiorem, quam est furum, latro-
numue improbitas, exprobrabant cõtumeliam, vnde & parti
inhonestissimè subiecere sacrilegi parricidæ.

Imagines quàm
indignis modis
apud Hagen. ex-
carnificatæ.

Non desunt oculati testes, qui sacrosanctè affirmant, se vi-
disse, cum venerandæ statuæ Domini Christi de facello mon-
tis Caluariæ per fenestram deiectæ, mutile, ac semilaceræ ma-
gna impiorum corona insultaret, sathanicæque victoriæ læta
applauderet, quidam vt suum in Christum Dominum expleret,
quo totus furebat, odium, in illam protinus insiliit, suoque cul-
tello cæcus cecam exoculabat imaginem. Certè dignus hac
fuit amentis cæcitatæ plaga, qui cæcis vsuris iam dudum Ha-
gen. exhauserat rempubl. Ibidem alius ex coryphæis quidam
ministerio Regis Anabaptistarum monasterij non ignobilis,
vbi tandem vastato D. Dominici monasterio multos post la-
bores D. Virginè, quæ solis, lunæque radiis splèdida in templis
fulget, piorum studio reconditam inuenisset, vibrato gladio
truci-

trucidandis Sacerdotibus parato exclamans, En vobis, inquit, focij, duplex illa meretrix! in quam irruens caput dissecare conabatur, nisi gladius ictu rabido diffiliisset medius.

Hier is de dubbel huere.

His aliisq; impiorum facinoribus, nefariisq; sceleribus per Belgium miserando piorum spectaculo grassantibus, nō profusus defuit Dei Opt. manus vindex: quę vnum aut alterum sacrilegum tam insigni terruit plaga (quam hic ex plurimis recēsebimus, sicuti ex fide dignissimorum relatu accepimus) vt illorum exemplo non pauci aut resipuerint, aut saltem impia ab imitatione, vltioreq; sacrilegio manus abstinerint parricidas.

Erat Busciducis facellum D. Antonij nomine piis celeberrimum: quo rusticana plebs Deo Opt. sua fundebat vota, quę D. Antonij precibus, pioq; patrocinio ambiebat commēdatoria. Huc ē vicinia quidam inuolant, imagines confringunt, altaria euertunt, sacra diripiunt, auratamq; D. Antonij statuam fune alligatam ad rogam in compito cremandis SS. imaginibus structum seduli trahunt, suos commilitones anhelī & alacres conuocant, vt secundę ferant auxilium: nā integram ignis ledere non valebat; quod vbi certatim fieret, hic manus ascia truncabat, ille bipenni pedes putabat, alius caput malleo pulsāt, alij denique truncum securibus vexabant, postremò, vt suus fabulę responderet colophon, lacera concisę imaginis frustra in rogam multis, iisq; abominandis in D. Antonium blasphemis illis ludæorum in Christum dominū crucifixum non absimilibus, proiectis, coniciunt, sed frustra omnino. Venerandę namque imagini, cui insana impiorum rabies non parcebat, ignis quasi adorabundus pepercit, flammaq; venerabatur innoxia.

Qua pena Deus Opt. suorum Sanctorum vitus sit iniuriam.

Verum quid accidit? non sanè impune tulere impij. euestigio namque illa peste, quam D. Antonij iam olim appellamus Christiani (quòd illi depellendę sint eius apud Deum pij experti persępè patronum) corripuntur, totòque vtriusque corpore instar granorū piperis, pestilens ille ignis ebullit: domum sese recipiunt infelices, quorum plaga focij deterriti, rogam deserunt trepidi.

Peste subitanea duo Goeffeorū Coryphæi Busciducis euestigio percusi.

Tam atroci atque voraci consumebantur miseri totum per corpus

corpus incendio, vt postridiè impiam efflarint animam, & funesta reliquerint cadauera variorum colorum stigmatibus, ce ruleis, prafinis, atris insignita. Istud tam est tota vicinia notum, vt plurimos huius rei non solùm audierimus concorditer historiam ad viuũ depingentes, additis etiam tam sacrilegorum, quam familiarũ nominibus: sed publici etiam viderimus Notarij, fide non indigni, neque obscuri, testimonium.

Puerpera in D. Virginem blasphemam horribili punita partu in Aspera opp. Hol.

Vvat segt ghy my van die soeghe! D. Virginẽ maledica scrofam dicit.

Puerpera in D. Mariã blasphemam nigellas vno infelici partu edidit scrofulas.

Qua arte aduersarij Theomachi Dei miraculum stupèdum conabatur obfueri.

Quod nunc secundo loco recitabitur, longè est horribilius: sed ita vindex Dei ira efflagitauit. Motibus illis eodem Goeseorum anno vixdũ exortis, muliercula quædam oppido Hollandiæ Aspera parturire cæpit: conuenere vicinæ atque cognatæ; vbi illa eniteretur difficilior, & grauissimè non minùs quàm periculosissimè laboraret, vna circumstantium pio ex more puerperam admonet, vt D. Virginem Mariam inuocaret auxiliatricem. Cui illa, Quid mihi istam, inquit, dicis scrofam! Erat namque infœlix anabaptistarum delirijs capta, qui supra omnes ferè Diuos vnam illam sanctorum sanctam Deiparam Virginem Mariam execrantur, oderuntque infensius. Verùm quidnam acciderit, accipe. Pro maledicti blasphemia, fuit & Dei plaga, qua nefariam suæ matris vindicauit contumeliam. Actutum enim illa misera, quæ sacrosanctam Virginem Dei genitricem Mariam impuræ suis nomine blasphemarat, nigellas aliquot in lucem edidit, sed emortuas, sùculas.

Vnum hoc exemplum, vt Catholicam nostram de pia Sanctorum inuocatione doctrinam solidè iuxta ac liquidò confirmat: ita insanam istorum sacrilegorum Iconoclastarum & Hagiomachorum euertit Theomachiam. Quod aduersarij cum probè haberent perspectum, collecta his super gestis informatione, productaque testium, quam vocant iurisperiti, turba, rem lógè verissimam & in vulgus notissimam suo percallido frustra conabantur obruere mendacio. Illos enim testes audire non dignabantur, qui de paradoxi huius puerperij monstro comperta, visaque dicere potuissent, vti ex ore Notarij N. fide dignissimus nobis narrauit, aliis plurimis audiētibus. Lepidum verò illud, nec minùs falsum, quod in istos veritatis hostes dicitabat Notarius. Cùm enim varios conuo-

conuocabilis f...
inquit, q...
sticum f...
Deo...
tissimar...
stariis di...
illustrar...
duximu...
be in pr...
ad eos p...
dos, qui...
bus à to...
Orthod...
paucula...
illustria...
mouear...
ineant, c...
Do. Eco...
tur Deu...
& etate...
exempla...
memora...
Non e...
ribus cla...
& Deu...
bant mi...
seipsi di...
magis er...
infani...
Nequ...
Iconom...
luderen...
passim i...
speciem...
fulgore...
mali cõ...

conuocarent, verèque exquirent testes, ad rei tam memorabilis fidem semel obruendam, Vos illis videmini perfimiles, inquit, qui de fure apud ostiarios percunctantur, quem per posticum sciunt elapsurum.

Deo Opt. Max. ingens sanè debetur gratia, quod oppugnatissimam vndique suam religionem Catholicam tam manifestari dignatur hoc tempore ornare prodigiis, tam ingentibus illustrare miraculis, quæ nos hunc in finem commemoranda duximus, non modò ad Catholicos fratres toto terrarum orbe in prisca religionis Christianæ doctrina conseruandos, sed ad eos potissimum ad desertæ fidei auitæ cõcordiam reuocandos, qui argutis aliquot, nescio quibus nugis, aut sophismatibus à totius orbis terrarum sensu, perpetuòque adeò Veterum Orthodoxorum PP. cõsensu sese patiuntur abduci. Hæc enim paucula nostri istius temporis facta admiranda, & per quàm illustria, pios homines ex animo veritatis studiosos nõ parum moueant, vt suæ salutis æternæ memores rationem apud se incant, curiam diutiùs illam sibi deserendam putent Christi Do. Ecclesiam, cuius doctrinam nunc eiusmodi planè dignatur Deus Opt. ornare miraculis, quibus olim illà primæuam, & ætate propè Apostolicam. Plura nostræ istius tempestatis exempla non minùs admiranda, aut stupenda, possent huc commemorari: sed nos breuitati consulere monet instituti ratio.

Non enim desunt clarioribus aliquot locis delirorum carceribus clausi, qui ex illa Goeffeorum tempestate, qua abrepti & Deum, & homines, & sacra omnia oppugnandos sibi putabant miseri, in perpetuam adacti rabiè tristissimo spectaculo seipsi discruciant, horridoque laniatu seipsi eunt perditum; vt magis energumeni videantur ac dæmoniaci, quàm deliri aut insani.

Neque enim fidem iis abrogandam equidè opinor, qui istos Iconomachos sese vidisse asserunt, cum Oresticam illam non luderent, sed furerent fabulam, dæmonum potiùs, qui suos passim illa tempestate deserebant maniacos, quàm hominum speciem præ se ferentes. Ardebant enim oculi scintillantes, & fulgorem quendam, vt in dæmoniacis, vibrantes; vultus præ mali cõscientia horrebat liuidus atque teterrimus, manus sæ-

k

uiebant,

Non absurdè peratur argumentum pro religione catholica ex admirandis in eius hostes Dei miraculis nunc orbi monstratis.

Ex Iconomachis nõ pauci ad insaniam adacti & dæmonibus obsessi, qui etiamnum carceribus detinentur.

uiebant, lingua furebat, dentes fremebant, os quibusdam distortum quasi à carnifice: Manifestaria res est quorūdam manus alioqui torpidas & semistupidas veluti enthusiasmo Bacchico raptatas naturalem oblitis vias imbecillitatem: Plus enim noxæ diuinis rebus illo breui suæ phreneseos paroxismo, paucisq; horulis duo aut tres Iconoclastæ attulere, quàm solent ordinaria opera octo aut decem.

Vt enim omnia & modo, & moderatione carebant, ita & ratione, omniq; in omnes profus pietate. Animus meminisse horret, quæ passim commiserint scelerata flagitia: quæ si Donatistarum componantur facinoribus, videantur hæc ridicula, aut saltem leuicula, Sacrum fontē violare, calices dominici sanguinis portitores calce proterere, calceos sacro oleo inungere, atrociam posteris videbuntur; sed quæ & aliis legantur in abominandis impiorum historiis. Verū nostratia scelerata omnem historicam superabunt fidem, posterisq; propter nefarij criminis atrocitatem, inauditamq; post Christianorum memoriam in Deum impietatem, videbuntur, si non fictitia, certè hyperbolica. Quis enim credat, impietate plusquàm Iudaica eos sacrosancta Christi Domini mysteria polluisse, pedibus protriuisse, ignibus concremasset? Quoties illam sacrosanctæ mensæ dominicæ cogito alimoniam, Angelorum panem, hominum vitam (ô cælum! ô terra!) Pŷtaco aulico datam fuisse escam; animam cum D. Helia vitæ huius pertēduir, quod in ista nos Deus seruauit tempora. Verū quibusnam flagellis Deus Opt. nefariam cæperit istorum castigare impietatem, nunc indicauimus; alibi erit ea fusiùs exponendi locus. Sufficiant enim illa dudum commemorata horrore non minus quàm stupore plena miracula, quæ hominibus moderatis fouendam & obtinendam illam cum Catholicis doctrinam suadeant, quam tot prodigiis Deus dignatur facere contestatam. Ex iis enim quæ de pio sanctorum cultu, ueneratione, peregrinatione, atque inuocatione sunt liquidis certisq; firmamentis in mediū allata, perspicuè videāt, nos Catholicos hæc in re aliud nihil spectare, quàm vnus Dei gloriam; aliud nihil hic querere, quam solidum Christi Domini honorem; qui ex legitimo, non tamen diuino, sanctorum cultu verè augetur, ornatur

Aulico Pŷtaco
S. Eucharistia
obiecta multis
cū blasphemis
deuoranda.

Trāsitus ad m. i.
Anithesin.

ornatur
lius de h
confidit
rint nob
etiam a
bis profi
ratione
tioſam,
retici vi
dius & l
dubitar
ſe, ceu in
ſic docu
Eccleſia
tuſſim
ſi imitar
feſſionis
niam Ca
nè, uti e
ſias opta
deat Ge
Brentius
bingen. r
modò pr
ſenſu D.
Mariam
uidæ diſ
redigant
licæ Dei
prina. S
dis: nunc

QV A B
licet di
ſa

ornatur, & illustratur. Quare Protestantes Ordines nunc facilius de his 3. capitibus nobiscum de concordia conuenturos confidimus, vbi non solum Orthodoxos Patres nostros viderint nobis Catholicis per omnia docere cōsentanea: sed suum etiam audiunt Martinum Lutherum disertis admodum verbis profitentem, Nunquā sibi hanc fuisse mentem, vt venerationem vel inuocationem Sanctorum putarit esse superstitionem, hoc enim sapiunt, inquit Epistola ad Spalatinum, hæretici vicini Picardi & Bohemi. Quinimō & Oecolampadius & Lutheranorum facile princeps Bucerus scribere non dubitarunt, sese Sanctorum inuocationem damnare non posse, ceu impiam & superstitionem, nedū vt idololatricam; quia sic docuere atque fecere Patres Orthodoxi, quodq; is fuerit Ecclesiarū tam Occidentalium quā Orientalium consensus, vetustissimaque obseruatio. Quos sui noui Euangelij magistros si imitari nō dedignarentur discipuli isti Anonymi noui Confessionis Augustanæ apologetici, atque candidè & citra calumniam Catholicorum accipere sustinerent doctrinam, nullo sane, vt equidem arbitror, negotio inter dissidentes nunc Ecclesias optatissima piis omnibus coeat pax, faustaque & felix redeat Germaniæ calamitosiss. concordia. Sicut enim Iohan. Brentius Confessionistarum nulli secundus, & Theologi Tubingen. re ipsa adacti nunc tandem agnoscūt, Sanctos esse non modò pro nobis oratores & deprecatores, sed & pio quodam sensu D. Paulum & Timotheum saluatores, diuamque adeo Mariam multorum hominum saluatricem: ita & alij istius inuidæ discordiæ cestro perciti facile in concordiam nobiscum redigantur, modò candidè ac citra calumniam malint Catholicæ Dei Ecclesiæ accipere doctrinam, quā de lana rixari caprina. Sed hæc superioribus sufficiant controuersis explicandis: nunc ad alias vt porrò transcurrat oratio, tempus flagitat.

QUARTAM ANTITHESIN NVLLO IV.

licet discutere negotio, cū simili, vt tertia, nitatur captio-
 sa Amphibologia, siue Sophistica vocabuli vnus CAP. XII.
 aut alterius ambiguitate; quæ est

*De merito & satisfactione Filij Dei, & nostris operibus bonis; quam
Confessionistarum apologetici sic exordiuntur.*

*Item docent S. literæ magno consensu, quòd sola passio, & mors Filij Dei
Domini nostri Iesu Christi, pro peccatis satisfecerit æterno Patri.*

RESPONSIO LINDANI.

Consensio.

Esai. 45.

Consensio.

Facillima cõcor
diæ aperiatu
ria, si opera di
stinguantur, de
quibus aduersa
rij rixantur.

ISTVD extra controuersiam est, cum idẽ doceamus omnes, quod & Scripturæ huc adductę loquuntur, & Patres allegati contestantur. Nullus enim inficiendo fuerit, Christi Domini mortem fuisse pacis nostrę, quod ait Propheta, siue reconciliationis, ac pro ea impetranda satisfactionis disciplinam & piacularem victimam: cuius vnus merito & efficacia nobis omnibus in gratiam cum Deo Patre fuit redeundum. Sed quod attexunt, venenatã habet doctrinam, aiunt enim, S. literas docere, quòd exiguntur à nobis bona opera secũdum præcepta decalogi, non vt his peccata aboleamus coram Deo: sed vt fidem nostram & debitã Deo obedientiã his testificemur.

Cũ enim consensio sit cum plerisque Confessionistarum de operum bonorum necessitate, in controuersia est positum, quo scopo, aut quonam vsu sint Christianis faciendã, siue quonam fructu præstandã? De hoc nulla est controuersia, si opera, quę ante baptismum, vel ante iustificationem fiunt, cogites; sed in præsentiarum tantum de iis, quę à Christianis post baptismum fiunt, agitur.

Hęc autem opera duplicem habet considerationem, sicuti & à duplici hominũ Christianorũ genere fiunt. Post baptismũ enim sumus aut accepta dudum per Christi Sacramẽtum iustitia iusti; aut eadem per peccati fallaciam, siue nostram fragilitatem deperdita & abolita iniusti.

Istorum duplicis generis Christianorum opera, qui callidẽ velit cõfundere, aut sophistico fallendi studio præstigiatorum more, atque empiricorum fraude commiscere; is vt sese grauissimis intricabit erroribus; ita aliis perniciosę opinionis fuerit author.

Opera ergo Christianorũ (de infidelium enim Iudæorum,
aut

aut Turcarum operibus nihil hic agitur) aut fiunt à reconciliatis, aut in ira Dei agētibus. Illa quia à Dei filiis fiunt, & uti Christus loquitur, Iohan. 2. in Deo sunt facta, Deo haud dubie sunt grata; de quorum effectu, an merita sint, an suffragia, dicetur inferius.

Hæc verò, quia ab improbis & rebellibus fiunt, licet fidelibus, Deoque fidem habentibus, sed non morem gerentibus, nihil merentur quidem; sunt tamen ad recuperandam Dei Opt. gratiam peccatis dudum amissam necessaria, sicuti præclarum Corinthij illius Paulini discipuli, doctoris ac sacerdotis exemplum abundè contestatur. an autem satisfactionis nomen mereantur, uti D. Cyprianus, August. aliique PP. Orthodoxi docent, nec ne, infra tractabitur apertius; ubi Christi meritum & satisfactionem, quantum huius loci explicatus postulat, paucis exposuerimus, nihilq; Catholicæ Dei Ecclesiæ probatis dogmatibus officere demonstrauerimus.

Quia superiori cap. diffuse satis incomparabile Christi Domini Saluatoris vnici beneficium pertractauimus, in præsentiarum suffecerit illud admonere, Catholicos planis vbiq; verbis profiteri solam Christi Iesu Domini nostri mortem & passionem æterno Patri pro peccatis nostris, immo totius mundi fecisse satis. Siquidè ipse vnus est ille agnus Dei, qui tollit peccata mundi, Nam disciplina pacis nostræ super eum, ait ille Dei spiritu aflatu Esaias. Ad placandum ergo Patrem, siue iratum homini peccatori reconciliandum, solo Christi sanguine est opus, quia ipse solus est totius mundi propitiatio in sanguine suo.

Aliter tamen Dei verbum docet ad hanc Dei Patris reconciliationem veniendum pagano, aliter Christiano à Christiani sacramenti gratia, plenaque peccatorum remissione dudum percepta lapsò. Vtrique est quidem ad Patris recõciliationem opus feruæ veteris vitæ pœnitentia: quod D. Petrus die Pentecostes in Iudæis nondum Christianis perspicuè docet, & Paulus suo illo in discipulo adultero, siue incestuoso Corinthianæ Ecclesiæ doctore demonstrat. D. Cyprianus beneficij diuini per Christum Do. cælitus allati longè doctissimus, nihil pugnare docet, si eius sanguine abluti & purgati, deinde purgemur

Qua methodo hæc tractanda controuersia.

1. Cor. 5.
Chrysof. episto
la v. ad Theo-
dor.

1. Iohan. 1.
Esaiz. 45.

Roman. 3.

Pro vario pœnitentie modo, varia etiam doctæ S. literæ opera præstanda,

Abluti dudum
Christi sangui-
ne abluuntur &
purgantur ele-
emosynis Cy-
priano.

Remissa pecca-
torum datur in
baptismo: sed eā
imitatur ele-
emosyna piaque
opera.
Luc. 11

mur etiam eleemosynis. Sic enim ad verbum habet Serm. de opere & eleemosynis in principio. Loquitur in Scripturis Sp. Sanctus & dicit: Eleemosyna & fide delicta purgantur. Non utique illa delicta, quæ fuerant antè contracta. Nam illa Christi sanguine & sanctificatione purgantur. Item denuò dicit: Sicut aqua extinguit ignem, sic eleemosyna extinguit peccatum, hic ostenditur quoque & probatur, quia sicut lauacro aquæ salutaris gehennæ ignis extinguitur: ita eleemosynis atque operationibus iustis delictorum flamma sopitur. Et quia semel in baptismo remissa peccatorum datur, assidua & iugis operatio baptismi instar imitata Dei rursus indulgentiam largitur. Et paulò inferius: Et quia seruare querit, quos pretio magno redemit, post baptismi gratiam sordidatos docet denuò posse purgari. Huc enim illud Domini apud Lucam cap. 11. allegauit Cyprianus, Date eleemosynam, & ecce munda sunt omnia vobis: ostendens (inquit) ac monens vnde mudi & purgati esse possemus, addidit eleemosynas esse faciendas. Perspicuè igitur patet, plenæ illi satisfactioni, aut peccatorum purgationi per Christum factæ non repugnare opera bona, quibus pristinam vitam priorum vitiorum pœnitentes dessemus, lugemus, deploramus.

Hæc pia pœnitentis animæ opera, quia ex Dei gratia & Christi fide fiunt (videt enim iam ex fide humana mens Deum peccatis suis iratum, ideoque illa detestanda, fugienda, lugenda) hæc pia, inquam, pœnitentis animæ fidelis opera cum sint necessariò præstanda, videndū an ex Evangelica doctrina sint tanquã lapsuū quædam emédæ, atque offensionum satisfactiones adhibendæ: an tatum vt fidem & obedientiã his testificemur?

Opera quæ à Paganis siue Iudæis ante baptismum fiunt, suo seruentur, vt diximus, loco: quia in præsens tantum de Christianorum post lapsum actionibus, piisque operibus hic Catholicis à Confessionistarum patronis lis mouetur.

Quo sine bona
opera pœnitentiæ
post baptismū
piis præstada ex
Orthodoxorū
PP. consensu
perpetuo.

Quòd autem lapsorum opera, quibus ad reconciliandam Dei Patris interatò offensi gratiã necessariò ex Pauli, aliorūq; Apostolorū testimoniis nituntur, alio sine vsuque præstari debeant, quã Confessionistæ profitentur, nunc Orthodoxorum PP. demonstrabit consensus paucis ipsorū verbis contestatus.

D. Cy-

D. Cyprianus Euangelicæ pietatis, si quis alius, eximie peritus, lapsos hortatur, Dum patet indulgentiæ aditus, fratres, inquit, epilogo ad Nouat. Deum plenis satisfactionibus deprecemur. Rursus Ser. ad lapsos, Dominus orâdus est, Dominus nostra satisfactione placandus est. & sub finem, Vel si quis eum suis satisfactionibus mouerit, si eius iram, si indignantis offensam iusta deprecatione placauerit, & cæt.

Deum nostra satisfactione placandû post baptisma.
Cyprianus.

Sic & D. Ambros. diuinorum mysteriorum in primis scitissimus, Grande scelus, inquit ad Susannam Virg. lapsam c. 8. grandem habet necessariam satisfactionem. Similiter Ser. 27. His itaque diebus Quadragesimæ, ieiuniis recõciliatur Deus, aperiuntur cæli, inferna reserantur. Igitur & nos, fratres dilectissimi, ieiunemus cõtinuè & deuotè hoc spatio temporis, vt propitietur nobis Dominus.

Ambrosius.

Ieiuniis quadrages. propitiandû Deum.

Item Ser. 30. Vide ergo quæ sit misericordiæ gratia, quæ vna & sola virtus cunctorum redemptio est peccatorum. Quo autem sensu istud sit accipiendum, verbis superioribus indicarat, Quod adulter pecuniâ pauperibus erogâs emat sibi, ait, quodammodo innocentiam. Rursus Ser. 40. Nõ sufficiebat ad placandum Deum peccantium satisfactio, nisi seniorum quoque peccata paruulorum innocentia deploraret, & fletibus alienis delicta sua iuuentus ablueret.

Misericordia est peccatorum redemptio.

Adulter pecuniis sibi redimie innocentiam.

Nunc & D. August. audiamus Euangelicæ doctrinæ testem, si quis alius, fide dignissimû: In melius vita mutâda est (inquit Enchir. c. 70. & per eleemosynas de peccatis preteritis est propitiandus Deus. Et infra, Miserâdo delet peccata iâ facta, si nõ satisfactio cõgrua negligatur. Similiter in Psal. 37. Hoc est curâ gerere pro delicto, semper sedulò agere vt sanes peccatum. Et infra, Faciã omnia quæcunq; facienda sunt ad abluendû & sanandum peccatum meum. Sic & homil. 50. de pœnitent.

Augustinus.

Eleemosynis Deus propitiandus.

Miserâdo delet peccata iâ facta.

Veniat ad Antistites (peccator iam sui peccati dolore percussus) per quos in Ecclesia Clauis administrantur, & tanquam bonus incipiens iam esse filius à Præpositis sacramentorum accipiat satisfactionis suæ modum. Rursus paulò inferius: Non sufficit mores in melius commutare, & à factis malis recedere, nisi etiam de his quæ facta sunt, satisfiat Deo per pœnitentiæ dolorem, per humilitatis gemitû, per contriti

Post Confessione auricularem accipiendus à Sacerdote suæ satisfactionis modus.

Audiât hæc, qui veri Euangelij ignorantia cæci adulando clamât, optima pœnitentia noua vita.

cordis

cordis sacrificium, cooperantibus eleemosynis. Sed quid nunc plures VV. Patres huic sententię suffragantes commemorem! nisi vt frons ænea quorūdam nondum deploratorum aliquando erubescat.

Aureum illud orationis flumen fundens D. Iohan. Chrysoft. Davidis lapsi exemplo Theodorum ex voti monastici violatione in Hermionis fæminarū pulcherrimæ adulterium lapsū hortatur epist. 6. quam ō vtinam nostrates Sacerdotes ac Monachi isti non coniugati, vti putant temerè, sed constructi, adulterioque vero contaminati, si Canones præsci merentur fidem, satis haberēt lectam aut perspectam, non diu isthoc captiui volutarentur maritali cænol Theodorum igitur ad similes planè lapsus pœnitentiam reuocaturus Chrysostomus ait, Dauidem mox à lapsu ad medicum conuolasse, & diuersa medicamina plagis festinum adposuisse, ieiunia, lachrymas, luctus, preces, & indefessam peccatorum cōfessionem: ac sic per ista placato à Deo veniam meruisse, & ad priorem dignitatem rediisse.

Chrysofto. Dauid per ieiunia & lachrymas Deum placasse, ac veniā peccatorū meruisse.

Lactantius. Peccata eleemosynarum largitione aboleri.

Tertullianus. Carnis afflictio est Deo hostia placatoria.

Nabuchodonosor satis Deo fecit.

Firmilianus Episcopus Iconien. D. Cypriani æqualis.

Lactantius Firmianus multa in eleemosynæ Christianę laudem vbi differuisset, Quòd si mortalis conditio, inquit libr. 6. c. 13. non patitur hominem esse omni macula purum, debent perpetua largitione peccata carnis aboleri. Pleniùs hoc antiquior Tertullianus lib. de patientia, Quæ ergo, inquit, negotiatio patientiæ in corpore? In primis afflictatio carnis, hostia Deo placatoria per humilitatis sacrificium, qua sordes cum angustia victus Domino libat, contenta simplici pabulo, puroque aquæ potu.

Deinde. Sic ille Rex Babylonius immolata patientia corporis sui & regnum recuperauit, & quod optabilius homini est, satis Deo fecit.

In hunc modum loquuntur & illi Episcopi in Concilio, vti apparet, Iconien. congregati epistola ad D. Cyprianum data, quæ nomine Firmiliani circumfertur. Qua ex causa necessario (inquiūt) apud nōs sit, vt per singulos annos seniores & præpositi in vnum conueniamus ad disponenda quæ curæ nostræ commissa sunt, vt si qua grauiora sunt, communi consilio dirigantur.

Lapsis

Lapsis quoque fratribus, & post lauacrum salutare à diabo
lo vulneratis per pœnitentiam medela quæratur, non quasi à
nobis remissionem peccatorum consequantur, sed vt per nos
ad intelligentiam delictorum suorum conuertantur, & Do-
mino pleniùs satisfacere cogantur.

In eandem sententiam & D. Basilius piis consulit, vbi illud
D. Pauli, Attēde tibi ipsi, pro cōcione explanandū suscepit. At-
tēde tibi ipsi (inquit) vt iuxta proportionē delicti etiam cura-
tionis auxilium assumas. Magnum est & graue peccatū, multa
tibi opus est confessione, lachrymis amaris, iugi vigilia, indefi-
nente ieiunio. Quàm verò sit hæc pœnitentia Deo grata, cu-
iusue sit efficacix, alibi ostendit.

Septuplum itaque nobis retributionem debitam (inquit ho-
mil. II. in Hexa.) peccatoribus indulgebit Dominus, hîc
per confessionem & pœnitentiam à nobis placatus: siue vt
Græcè est, ἐν ταῖς ἐξελωθεῖς παρὰ ἡμῶν, hac in vita à nobis per
confessionem atque pœnitentiam factus propitius.

His disertis Patrum Orthodoxorum Cypriani, Lactantij,
August. Ambros. aliorumq; verbis, an quid posset doceri ger-
manus, aut magis consentaneum, quàm hoc ipsum quod
per calumniam isti arrogantissimi Confessionistarum Patroni
fingunt, Catholicos contra Scripturas & Vet. PP. testimonia
docere, bona opera & castigationes vltro assumptas satisfacere
pro peccatis nostris? an non sic D. Cyprianus: Dominus
orandus est, Dominus nostra satisfactione placandus est? An
non sic ille vetustior Tertullianus Apostolorum vicinus tem-
poribus, Afflictionē corporis hostiā esse Domino placatoriam?
Regem etiam Babylonicum immolata corporis sui patientia
Deo satisfecisse? An nō sic Ambrosius eleemosynam esse cun-
ctorum redemptionem peccatorum? An non denique sic D.
Augustinus, non sufficere à malo recedere, & mores in melius
commutare, nisi & de his, quæ facta sunt, satisfiat Deo per
pœnitentiæ dolorem, aliāque pia opera?

Cæterum quod delecti Confessionistarū defensores hac 4.
in antithesi addunt, Catholicos docere, opera bona esse meri-
tum omnis gratiæ, manifestum est mendacium: docent qui-
dem bona opera esse merita, & gratiæ esse merita: sed nullus

D. Basil. magn.

Graui peccata
opus habent la-
chrymis & as-
siduo ieiunio.

Deus pœnitentiā
placatus reddi-
tur atque propi-
tius, per nostrā
pœnitentiā.

Orthodoxos
PP. docere ope-
ra nostra post
baptismum esse
satisfactiones &
placationes.

est omnium ita impio Pelagio affinis, ut doceat, esse bona opera omnis gratiae merita. Sic enim Christus gratis esset mortuus: Sic Christi sacramentis non esset opus.

Adeo illam doctrinam in antithesi Catholicis per anony-
mos Confessionistarum Patronos improbe affectam non docet
Catholici, ut eam pro Pelagiana, immo Pagana, sacrilega, im-
pia sapientissime in Conciliis refutarint, dānarint, atque anathema-
te iugularint: quae admodum videre est cano. Cōc. Trid. quod
antiquiorum synodorū, Aurasic. & Mileuit. vestigiis insittit.

Detorquet ad-
uersarij senten-
tias piorum im-
probē.

1. Johan. 2.
Ecclef. 16.
Prouerb. 11.
Mercedē & me-
ritū operum do-
cet Dei verbū.
Operum meri-
ta patribus sem-
per in ore, vnde
fluxerint.

Proinde quae ad statuendum suum mendacium belli Con-
fessionistarum propugnatores ex Antonio, aut Bonauentura,
& ceteris adducunt testimonia, non in eam sententiam sunt ab
illis dicta, in quam isti abripiunt improbe: loquuntur enim de
iustorum hominum operibus, id est, qui gratia Christi dudum
iustificati, secundum Iohan. Apostoli dictum, iuste agunt, id est,
legem Christi, spiritu eius adiuti, implere student: quae ope-
ra Christi spiritu facta cum mercedem à Christo mereantur
non simulatam, non fictitiam, non inanem, sed fidelem atque
solidam, recte merita & sunt, & appellantur. sicuti & S. scriptu-
ra nobis suffragatur, Prouerbiorum vndecimo, Seminanti iusti-
tiam, merces fidelis. Rursus Ecclesiastici 16. Omnis misericor-
dia unicuique locum faciet secundum meritum operum suo-
rum. Hanc de operum meritis doctrinam, & D. Cyprianus ex
Dei verbo astruere non dubitauit: Operationibus iustis Deo
satisfieri (inquit Sermone de laps. haud longè ab initio) mi-
sericordiae meritis peccata purgari. & apud Salomonem, legi-
mus: Conclude eleemosynam, inquit, in sinu pauperis, & haec
pro te exorabit ab omni malo. & iterum, Qui obturat aures, &
ceteris. inuocabit Dominum, & non erit qui exaudiat eum. Dein-
de hanc verbi Dei de operum meritis doctrinam confirmans
æthiologiam adiecit, Neque enim promereri Dei misericor-
diam poterit, ait, qui misericors ipse non fuerit. Ex hoc verbi
Dei fonte fluxit tam frequens apud Orthodoxos PP. merito-
rum commemoratio. Lachrymæ veniam (inquit Ambrosius lib.
10. in Lucam cap. 21.) non postulant, sed merentur. Item Pau-
lō inferius: Et tu si veniam vis mereri, dilue culpam lachrymis
tuam. Et 1. lib. offic. docet, mansiones in caelo distingui, in qui-
bus

Ambrosius.

bus pro
Deum
cap. 21
atque ip
faciet n
sui? &
accipere
ritis fide
lorum. I
fiones à
dialogo
Sic D
de Eccle
cepis ei
ra nostra
munus (i
fortibus
tiam spir
putat deb
Ex eod
tius coop
August. &
meritis ad
Ideo festa
imitation
adiuuent
nostra nos
meritis ad
lib. 21. cap
ritis, ut sal
non erant
flumine C
exclamat,
effabilem
uo patroc
pter me &
& merita

bus pro ratione meritorum quisque requiescit. Sic D. Augustin. *Augustia.*
Deum per obedientiam meritum, inquit de Ciuitat. Dei. 13.
cap. 22. voluisse homini corporis immortalitatem conferre,
atque spiritum viuificantem. & de Trinit. lib. 14. cap. 15. Quid
faciet mentem beatam, nisi meritum suum & premium Domini
sui? & rursus, Homo accepit iustitiam à Deo, propter quam
accipere beatitudinem mereatur. Item Ser. 162. Deus pro mer-
itis fidei & bonorum operum dabit fidelibus suis regnum ce-
lorum. D. Hiero. etiam diuersas eiusdem regni caelorum man-
siones à Domino ait appellari, quia Sanctorum merita (inquit
dialogo 1. ad Pelag.) sunt diuersa. *Hierony.*

Sic D. Cyprianus, praeter fidem iustitia esse opus, docet lib. *Cyprian.*
de Eccles. vnitatem, vt promereri quis possit Deum iudicem. Prae-
ceptis eius, & monitis obtemperandum est, vt accipiant meri-
ta nostra mercedem. Rursus serm. de eleemosyna, Verum Dei
munus (inquit in Epilogo) & maximum, infirmis necessarium,
fortibus gloriosum, quo Christianus adiutus praese effert gra-
tiam spiritalem, promeretur Christum iudicem, Deum com-
putat debitorem.

Ex eodem spiritus Christi in nobis habitantis opere siue po-
tius cooperatione quasi vitae aeternae fonte fluxit, quod & D.
August. & Chrysof. & alij omnes PP. docent, nos Sanctorum
meritis adiuuari, vt August. contra Faustum lib. 20. cap. 21. *Meritis Sancto-
rum nos adiu-
uari vnde fluxe-
rit.*
Ideo festa martyrum à Christianis celebrari, & ad excitandam
imitationem, & vt meritis eorum cōsocietur, & orationibus
adiuentur. Sic & lib. quaest. in Exod. cap. 149. Cum merita
nostra nos grauant, ne diligamur à Deo, sciamus nos illorum
meritis adiuuari posse, quos Deus diligit. hinc & de Ciuit. Dei
lib. 21. cap. 27. docet, Sanctos iuuare homines suffragio & me-
ritis, vt saluentur (inquit) per illos, qui alioqui misericordiam
non erant consequuturi. Sic & Iohan. ille ab aureo orationis
flumine Chrysofomus dictus, huius rei admiratione captus
exclamat, O rem admirandam (inquit homil. 2. in Psal. 50. o in-
effabilem Dei clementiam! Dauid mortuus est, & Ezechie vi-
uo patrocinator! Et paulò infra, Protegam ciuitatem hanc pro-
pter me & propter Dauid seruum meum. Dauid mortuus est,
& merita eius vigent. Sic & Epist. v. ad Theodor. docet, Dau-
id dem *Sanctorum meri-
tis saluatur, qui
alioqui non erant
saluandi. August.*
*Dauidis merita
post mortem vi-
gent & viuis pa-
trocinantur
Chrysofom.*

dem mortuum suis filiis fuisse praesidio: quod epist. vi. interpretatur, Deum Salomoni paternorum contemplatione meritum sextam regni portionem permisisse. Sanè nihil mirandum, Deum Opt. propter suorum martyrum siue Apostolorum merita suis subinde succurrere filiis, cum ipsorum merita non sint nisi ipsius dona, quemadmodum D. August. epistola 105. verisimè docet, omne bonum meritum nostrum, inquit, non in nobis facit nisi gratia. Et rursus, merita nostra sunt Dei dona: quæ cum Deus coronat, nihil aliud coronat, quam munera sua, sed in misericordia & miserationibus. Siquidem ex liberalissima Dei Opt. gratia & orta sunt, & facta sunt, dum tamen ea coronat, iustamque eis mercedem reddit, iam non solum ex misericordia donat, sed ex iustitia reddit mercedem promeritam, quemadmodum D. Paulus Hebraeis testatur: Non iniustus est Deus (inquit ca. 6.) qui obliuiscatur operis vestri boni.

Quod si opera bona non merentur ex iustitia mercedem iustam, siue retributionem, non esset iniustum, si Deus obliuisceretur operum bonorum. Atqui Paulus Deum iniustum fore pronunciat, si obliuisceretur operis boni, quod Christiani illi Hebraei in egenos dudum praestiterant. vnde & D. Cyprianus fiducia verè Christiana plenissimus aude affirmare, Christianos per eleemosynas Christum promereri iudicem (inquit Epilogo Serm. de eleemosy.) & Deum computare debitorem. Quem imitatus & D. Augustinus, Diuum Paulum ait, Comment. in Psal. 100. inuenisse Deum donatorem tempore conuersionis, iam tenere debitorem tempore iudicij: non dixit, donabit, sed reddet mihi coronam iustitiae. Audi Paulum, inquit Com. in Iohan. 2. ca. 4. flagitantem; iam debitum flagitat; iam debitum exigit. Proinde non ex sola misericordia Deus bonum opus coronat: sed ex vera iustitia, quoniam illud meretur iustam retributionem, siue iustam mercedem.

Cerrè si nullum est bonorum operum meritum, nullam quoque Deus piis laboribus reddet mercedem: quam tamen vel haustui frigidae promisit non perituram fallere nescius Dei filius Christus Iesus. Vnde D. Paulus tam erat hac de iusta suorum laborum siue meritum, uti ait D. Hiero. 1. dialogo ad Pelag. mercede confidenter securus, atque securè confidens,

Meritum vis
vnde, ac tanta
energia, vt vel
aliis profint.

Hebræo. 6.
Opera bona ex
iustitia mereri
mercedem.

Deum fieri nobis
debitorem pro
pter bonorum
operum merita.

D. Hiero. dial. 1.
ad Pelagian.
Plus habuit Pau

vt gloriari nõ dubitarit repositam sibi coronam iustitiæ, quam mihi reddet, ἀποδώσει, reddet, inquit, iustus ille iudex in illa die. Si reddet iudex, & iustus iudex reddet, necesse est piorum operum iustam esse mercedem, quam Latini meritum, Græci ἀξίωμα καὶ κατ' ἀξίαν vocare solent.

lus meritorum,
quia pl⁹ omni-
bus laborauit.

Vnde & diuinus ille Daniel salutare impio Regi Babyloni-
co remedium præscripturus rectè admonet: vt peccata sua ele-
emosynis redimat, quòd sciret teste D. Hiero. ad Pammach.
super obitu vxoris, Regem superbissimum pauperum susten-
tatione saluandũ. Quod D. Hiero. scholion, si accuratius ex-
pendant linguarum periti, agnoscent eum ad Danielis vocem
פרק Peruk alluisse, quæ Hebrais sonat liberare, redimere, atq;
saluare, Psal. 136. Threnorum 5. Verissimũ enim est quod pius
ille verè pietatis speculum Tobias senior filio præscribit ele-
emosynæ encomiõ, per eam nos premiũ nobis (inquit c. 4.) the-
saurizamus in die necessitatis, quoniam ipsa ab omni peccato,
& à morte liberat: siue vt Angelus Raphael ait, cap. 12. pur-
gat peccata, & facit inuenire misericordiam, & vitam æternam.
non enim patitur animam ire in tenebras. fiducia magna erit
coram summo Deo omnibus eum facientibus atque exercen-
tibus. Rursus eleemosyna conclusa in sinu pauperis, inquit Ec-
clesiasticus cap. 29. exorabit, siue liberabit ab omni malo, vbi
plurima eleemosynæ congerit elogia.

Eleemosyna sal-
uat Regem Ba-
byloniũ. Hiero.

Daniel. 3.

Tob. 4. & 12.

Fidendum esse
bonis elemosy-
narũ operibus.

Hæc piorum operum, siue Christianorum meritorum en-
comia nobis hic fuere fusiùs prædicanda, vt veras pietatis in-
egenos laudes magis celebraremus, piãque fiduciam ex illis
apud Deum, vt ait Cyprianus & August. debitorem nam
liquidis verbi Dei testimoniis, clarisq; Orthodoxorum Pa-
trum sententiis confirmaremus.

Quod ergo delecti Confessionistarum patroni hanc anthe-
sin conclusuri pro Epiphonemate ex Petro à Soto subtexunt,
facile bonus æquus iudex censeat quàm rectè id sibi ludibrio
esse voluerint. Sentendum est iuxta Eccl. Catholicæ sensum,
bonis operibus, quæ ex diuina gratia fiunt, ita esse fidendum,
vt ad expianda peccata, iram Dei placandã, & vitam æternam
consequendam necessaria sint, & cæt.

Fiducia bonorũ
operum imme-
rito tident Con-
fessionistæ.

Si enim Orthodoxorum PP. verbis ista doctrina de pia ope-

rum à Christianis ex fide & spiritu Christi, immo vti Christus loquitur, in Deo factorum fiducia, quòd iram Dei placant, nitatur & stabiliatur, an ludibrio sit cuiquam pio vertenda? Sic D. Cypria. Ser. de lapsis, per bona opera iram Dei placari. Itè Ser. de eleemos. operationibus iustis ait Deo satisfieri: misericordiae meritis peccata purgari, & apud Salomonem legitur. Item Epistola 3. li. 1. Datur opera (à Nouatianis) ne satisfactionibus & lamentationibus iustis delicta redimantur, ne vulnera lachrymis abluantur. Similiter Epist. 8. lib. 1. longa & continua satisfactione Dominus placandus. D. Hieronymus epitaphio Fabiolæ ait, pœnitentiam esse hostiam Deo placabilem, quam paulò superius docuit omnia abluere peccata, omnesq; sordes purgare. Item ad Pammachium super obitu vxo. Daniel sciebat Regem superbissimum pauperum sustentatione saluandum. Similiter lib. 2. cõtra Iouinia. scribit, Niniuem imminentem Dei iram ieiuniorum miseratione à ceruicibus suis detorsisse, quam & Sodoma & Gomorra placassent, si voluissent agere pœnitentiam. Immo disertè D. Augustinus docet, Niniuitas, ad quos (inquit in cap. Matth. 12.) missus est Ionas, agendo pœnitentiam, iram Dei placauisse, atque misericordiam meruisse.

Sic Enchyridij cap. 71. Deum docet precibus & operibus propitiandum de peccatis præteritis. Item homil. in Psal. 37. Faciam omnia, quæcunque facienda sunt ad abluendum & sanandum peccatum meum.

Epilogus.

Cùm igitur bona Christianorum opera ex fide Christi, & Dei spiritu facta omnes animi sordes abluat, peccata deleant, expient, aboleant, iram Dei placent, reddantq; Dominum nobis propitium, & salutem ad eò operentur, vti disertis Orthodoxorum PP. verbis est demonstratum: ecquid, obsecro, causæ habent Confessionistæ, cur aut nos ista docere calumnientur contra veterum Patrum testimonia: aut à nobis dissentiant atque dissideant diutiùs: cum hæc doctrina variis Scripturæ testimoniis fuerit comprobata, & perpetuo PP. Orthodoxorum consensu confirmata?

CAP. XIII.
V. Antithesis de
Cænz domini-
æ profanatio-
ne.

Quo verò errores impios Catholicæ Christi Ecclesiæ, quos dicunt delecti Confessionistarum apologetici, porrò demon-
strent,

strent,
Iam de
testim
non vt
substan
corpus
tur ac d

DE
sentia in
istis Cõ
quam in
huius sa
in Eccle
verba in
modo, v
& vini.

Hanc
tatione
Consilia
monach
vera atq
Augusta
Græcè &
Philipp.
Vider
omnes R
fessionist
tanti mo
Certè
Theolog
Cogunt
VWitten
non mo
mox illa

strent, quintam antithesin suam hunc in modum exordiuntur.
 Iam de cæna Domini, inquit, perspicuis Scripturæ sanctæ,,
 testimoniis constat primū, Eam institutam esse à Christo ipso,,
 non vt vi cōsecrationis, seu recitationis verbi diuini fiat Tran-,,
 substantiatio panis & vini : sed vt vna cum elementis verum,,
 corpus & sanguis Domini verè, substantialiter, & præsens de-,,
 tur ac distribuatur. ,,

RESPONSIO LINDANI.

DE vera veri atque substantialis corporis Dominici præ-
 sentia in S. Eucharistia Catholicis hac in parte conuenit, & cū Consensus.
 istis Cōfessionistis: sed de Transubstantiatione litem mouent,
 quam in Antithesi aiunt monachos & sacrificulos cōtra pium
 huius sacramenti vsum inter alias multiplices prophanationes,,
 in Ecclesiam inuexisse, docētes, quòd in missa, cum recitantur,,
 verba institutionis, fiat Transubstantiatio panis & vini, hoc,,
 modo, vt tantum maneat externa species symbolorum panis
 & vini.

Hanc Ecclesiæ Dei Catholicæ doctrinam, de Transubstan-
 tiatione isti præclari Confessionistarum Patroni Theologi &
 Consiliarij politici, audent Papisticis, vti maledici loquuntur,
 monachis & sacrificulis tribuere, quæ totidem ferè verbis in
 vera atque germana extat Confessione Augustana Carolo V.
 Augustæ, an. 30. exhibita, & luculentis admodum testimoniis
 Græcè & Latinè in Confessionis apologia eodem anno per
 Philipp. Melanchthonem disertè confirmata.

Viderint igitur illustrissimi Electores, Principes, & ad vnum
 omnes Ro. Imperij ordines, quàm bona fide isti delecti Con-
 fessionistarum Patroni Theologi, & politici Consiliarij rem
 tanti momenti agant.

Certè vt Cōsiliarij politici culpæ doliq; mali nō sint affines,
 Theologi tamen calūniæ notam effugere nullo modo queant.
 Coguntur enim omnes Pastores, atque in primis Professores
 VVittenbergæ, vti & dudum Heidelbergæ, iurare in verba
 non modò Cōfessionis Augustanæ, sed Apologiæ etiam, tunc
 mox illam consequutæ: quemadmodum non ignobilis Lu-
 theri

Monachis tri-
 buunt quod in
 vera germanaq;
 docetur Cōfess.
 Augustana, eius
 que apologia.

Mala fide istos
 delectos, Confer-
 sionistarū patro-
 nos rem Impe-
 rij Rom. agere.

Confessione de
Eucharistia,
fol. N. 3.
Heshusius apolo-
giam Confes-
sionis Augu-
damnat,
quod transub-
stantiatione o-
lim defenderit.

theri discipulus testatum facit suo contra Caluinum scripto Tielmannus Heshusius, vbi non immeritò quiritatur, ministros Ecclesiæ multis in locis periculose (inquit) astringi nõ solum ad Confessionem Augustanam anno 30. Carolo A. oblatam, sed etiam ad apologiã, quæ mox sequuta est: quam tamẽ ipse damnare atq; repudiare eodem loco nihil ambigit, quòd commentum, inquit, Papistarum defenderit de Transubstantiatione, vbi verba primæ apologiæ recenset, quæ inferius venient pertractanda fusiùs.

Dissidium Ger-
manorum à Ca-
tholicis quan-
sathanica arte
fulum & pro-
pugnatum.

Sed vt demus istos delectos Theologos bona fide rem hanc agere, suãque Euangelica licentia ab isto iuramẽto, immo manifesto periurio absolutos, quia ignorant quænam sit vera Cõfessio Augustana, quænam etiam vera Confessionis apologia, in quas nominati sacrosandè iurare fuere adacti, nunc paucis est aperienda veritas, tot hæctenus calumniosissimis scriptis vexata, atque variis artibus obscurata, pænèque, si fieri posset, oppressa. Hinc enim Imperij Ro. ordines omnes atque Confessionis Augustanæ professores luce meridiana clariùs perspicient, istud exitiale Germaniis dissidium de doctrina Christiana non esse veris rationibus, aut legitimis, nedum necessariis causis nixum, sed meris impostorum aliquot & nugatorum ineptiis, improbis Sophistarum artibus, diabolicis deniq; mendaciis fundatum & stabilitum.

Quod protest-
tes olim an. 30.
vt verbum De-
i protestabantur,
nunc suorum ma-
gistrorum fraudi-
bus ludificati &
fascinati, vt dia-
boli mendaciũ
excitantur.

Qua in re liquidò demonstranda diligens in primis erit nobis ponenda opera, quod ex vno hoc controuersiarum capite de Transubstantiatione nullo negotio licebit piis Lectoribus perspicere, certòque certius deprehendere, quàm infeliciter planè Rom. Imperij Electores, Principes, omnesque ad vnum Confess. Augustanæ ordines & professores suorum magistrorum fraudibus circumuenti, doloq; malo ludificati, ne dicam fascinati, manifestæ repugnant veritati, immo si verum dicere licet, quod suam ipsi Confessionem ingenuè Augustanam Carolo V. A. anno 30. exhibitam oppugnent atque aboleant, contrariamq; adeò nunc doctrinam à suis miserè decepti defendant, quam tunc vt verbo Dei dissentaneam diserta professione execrabantur.

Quod vt omnes semel videant, planiùs in initio quænam fuerit
vera

vera hu
Carolo
tur: Tu
re defen
sacriliga
trix Apo
Conf
V. A. ann
sionistar
rũ nomi
tholicis c
specie pa
Siceni
tinus Eri
Augustan
enim de
Cõfession
parte pri
ware leib
vnd weina
nomen w
verum C
ni in cœ
gatur hui
Germani
Belgiam
mes Bud
ad Mænu
VVesalia
Ac ne c
existit & i
nium, qui
gustanæ ar
mine Prot
to, pium a
eodem an
Confessio

verà huius ipsissimæ de S. Euchar. Confessionis Augustanæ Carolo V. exhibitæ tanquam verbum Dei doctrina, explicabitur: Tum quid Confessionis apologia mox consequuta hac de re defenderit: Deinde quæ paulatim paucorū fraude prorsus sacrilega, fuerint & Confessio Augustana, & ipsius propugnatrix Apologia vitiata, deprauata, adulterata.

Confessionem igitur illam ingenuè Augustanam Carolo V. A. anno 30. oblatam habuisse doctrinam nouæ isti Confessionistarum nunc temporis doctrinæ hoc publico scripto ipsorū nomine defensæ contrariam, inde liquet, quòd disertè Catholicis concorditer sit professæ, in S. Eucharistia verè esse sub specie panis & vini verum corpus & sanguinem Domini.

Sic enim etiamnum hoc anno 65. eius verba recitat Valentinus Erithræus, non obscurus, neque postremus Confessionis Augustanæ contra Sacramentarios propugnator. Doctrinam enim de Eucharistia expositurus, hæc verba ex Germanica Cõfessione recitat: *Non dem abendmal des Herrē* (inquit fo. 152. parte prima tabul. Confess. Augustanæ) *wirdt also gheleeret / das wæren leib vnd blut Christi warhafftiglich vnder ghestalt des brodts vnd weins im abendmal gegenwertig sey / vnd da außs geteylet vnd genomen wirdt.* Quod Latinis sonat: De cœna Domini docent, verum Christi corpus & sanguinè verè sub specie panis & vini in cœna esse præsens, in eademq; distribui & accipi. Suffragatur huic, & ad verbum respondet Confessio Augustana è Germanico pridem Carolo V. Augustæ exhibitò, in linguam Belgicam versa, quam Illust. V. D. Antonius de Isenberch Comes Budingen. M. Hermanno Beyero Concionat. Francford. ad Mænum sua manu transcriptam misit, atque anno LXIII. VVesalia per Iohan. Bruker excusa in lucem prodiit.

Ac ne oculatorū testium fides hic à quoquam desideretur, existit & illustre etiamnum clarissimorum virorum testimonium, qui sese profitentur hunc decimum Confessionis Augustanæ articulū vidisse in autographo Carolo V. Augustæ nomine Protestantium Principum & duarum Ciuitatum oblato, pium atque Catholicis dogmatibus consentaneū. Sic enim eodem anno 30. eodem tempore Augustæ, quo oblata fuit illa Confessio, in eandem annotatum suis manibus reliquere do-

Qua methode hæc de S. Eucha. controuersia erit explicanda.

Confessio verè Augustana Catholica fuit doctrinæ consentanea, de panis trã substantiatione, ideoque illa que nunc in vulgus est nota, adulteratim esse.

I
A testimonio Valentini Erithræi, qui hoc anno ita eã recitat contra Sacramentarios.

II
A fide interpretis illustris V. Co. de Budingen.

III
Ab oculatoris testium fide, qui originale viderunt & allegat anno 30.

Originale exemplar Confes. Augustanæ ad verbum congruit cum Germanico exemplari à Valent. Aerythraeo Confessionista recitato.

Strina non minùs quàm pietate, fideiq; zelo præclarissimi viri DD. Arnoldus V. Vesalius, & Iohan. Cochlaus libello, cui titulum communi opera fecere, Breuis ad singula pûcta Cõfess. Augustanæ responsio. Qua de re fusiùs via vi. ad concordiam præparatoria idem agit, ostendens exemplaria impressa Confes. Augustanæ nec inter se, nec cum originali, inquit, scripto C. M. Augustæ exhibitò per omnia consonare: sed originale Augusto Carolo V. exhibitum habuisse ad verbum asserit, quemadmodum dudum ex Valentini Erythraei recitatione conuertimus. Sub specie panis & vini verè præfens esse in Eucharistia verum corpus Domini.

Quòd si fidem hi viri clarissimi, pietatèque præstantissimi non merentur, quia Catholici (quo tamen nomine in primis fide sunt digni, qui & Valentini Erythraei Augustanæ Confessionis congruentia asserunt) age Evangelicos ipsos consulamus, non deerunt sanè testimonia luculentissima veritati suffragatura. Scribit Caspar Swencfeldius libello Lauingæ Bauarorum ad Danubium, anno ab hinc circiter decimo, nobis viso, atque ab honesto admodum ciue illic exhibitò, candidèque communicato, aliter hunc 10. articulum fuisse illa prima, ideoque vera, Confessione Augustana expressum, quàm nunc habet.

Cur enim oblatam tunc à Protestantibus Carolo V. A. Confessionem non censuerit multis capitibus approbandam, declarauit libello illo, cui titulum fecit Bericht: vbi disertè annotat, articulum decimum illius oblatæ Carolo A. Confessionis Augustanæ, esse Papisticum, admiratus quonam pacto in Confessionem Protestantium fuerit relatus.

Hoc autem esse multò verissimum & reliqui Evangelici nõ pauci tunc Augustæ in comitiis agentes, in primis verò legati Argentinenses, Constantienses, Memmigeneses, & Lindanenses suo quoque facto conuincunt. Rogati enim vt cum Principibus Lutheranis subscriberet Confessionis Augustanæ Carolo A. offerendæ, deterriti singulariter huius articuli 10. de Corporis Domini præsentia, Panisq; Transubstantiatione doctrina (quod & Sleidanus annotauit) suæ Euagelicæ professioni ex diametro contraria, recusantes subscribere, suam quoque exhibuerunt ac ediderunt fidei Confessionem, Augustanæ

IIII

A testimonio Casp. Swencfeldij Ec. Catholicae hostis infestis.

V

A dissidio Legatorum 4. Ciuitatù Euangelicarum, qui recusarunt Confessionis Augustanæ subscribere propter hunc 10. articulum potius.

illi disse
rina, pu
suffraga
August
quod ta
tres, mo
propugn
Sneppie
August.
bilissima
caligines
panis vir
Augusta
lecta? No
nui pude
ca gratia
sui diu a
inficari i
lo illo ex
vbi sic de
pit Christ
& verbo,
& dat ma
vi. panes
est corpor
virtutis f
de dogm
tia ex ere
à Christo
Quòd t
liter tunc
dèti ore s
ipse istius
ptor Phil
mi assero
Ecquid, o
an. 30. ha

illi

illi dissentaneam. Quorū omnium fidem, quod alterius sint farina, puta Sacramentaria (hīc enim Swinglio tunc temporis suffragabantur Swencfeldius, Bucerus, Capito, & si qui erant Augustæ alij) si Lutherani isti Confessionistæ velint eleuare, quod tamen quā in indignum facinus fuerit in Euangelicos fratres, moneo animaduertant; agedum ipsos Luteranæ doctrinæ propugnatores primarios appello Brentiū, Erasimū Sarcerium, Snèppium, in primis verò Christianum Beyer, qui Cōfessionē August. Germanicè recitauit, & si qui adhuc salui extra horribilissimas tristif. inferni (quò sciētes vidētes properant miseri) caligines viuūt superstites; an nō hæc Catholicorū doctrina de panis viniq; transubstantiatione fuerit in Cōfessione illa verè Augustana publice corā Carolo V. A. anno 30. oblata atq; perlecta? Nō negabunt, scio, modò fronti vlla fides, & si quid ingenui pudoris superest reliquū, quod humanæ gloriolæ, atq; aulicæ gratiæ amittēdæ merus nō excusserit. Sic enim Lutherum suū diu admodū Catholicis hac in parte concorditer sensisse, inficiari nō possunt; cū id liqueat ex manifestis eius verbis libello illo execrabili, cui, De abrogāda Missa priuata, titulū finxit: vbi sic docet suos illos Augustinianos monachos, Panem accipit Christus (inquit fol. 253. editione VVittenbergen. anno 51.) & verbo, quo dicit, hoc est corpus meū, mutat in corpus suum, & dat manducandum discipulis. Rursus eodē libello, Iohānis VI. panes (inquit fol. 254. ordeaceos benedixit, sed nō dixit; hoc est corpus meū, id est, nō mutauit panē in corpus suum verbo virtutis suæ. Hæc autē fuit vestri magistri, ô Cōfessionistæ, hoc de dogmate sentētia, quādo die omniū Sanctorū sua illa fictitia ex eremo suis scripsit fraterculis Augustinianis, panē fuisse à Christo Dño in cœna verbo virtutis suæ in corpus mutatum.

Quòd si Lutherū anno 30. aliter sensisse (quia suo à spiritu aliter tunc, atq; plenius, veriusq; doctū fuisse) quis audeat impudētī ore sui Apostoli notās inconstantia ogganire; age prodeat ipse istius Helenæ Augustanæ, & Cōfessionis & Apologiæ scriptor Philippus Melanchthon, tunc temporis veri Luteranissimi assertor primarius, & propugnator, si quis alius, inuictus. Ecquid, obsecro, Philippe, tuus Apostolus D. Martinus Luther. an. 30. hac de re sensit? Quod initio, inquiet, Augustani illius

VI

Confessatur nobis seniores quique puri puti Luteranissimi professores, potiss. Christianus Beyer, qui illā in Comitibus Augustanis publicè recitauit.

Lutherum docuisse panis trā substantiaonē.

NOTA.

Panē in corpus suum mutat Christus verbo virtutis suæ, teste Luthero.

VII

A Philippi Melanchthonis testimonio irrefragabili, qui Cōfessionē August. & scripsit, & apologia propugnauit.

Perlecta coram
Carolo V. Au-
gustæ in Comi-
tiis Confessio
Augustana con-
sentiebatur de pa-
nis conuersio-
ne, quam apolo-
gia multis argu-
mentis tam Græ-
cè quàm Lati-
nè cõfirmavit.

contientus Protestantium nomine fuit propositum, & publi-
cè coram Carolo V. A. perlectū. fuit quidem tunc & alterum
Confessionis Augustanæ exemplar meum hac dextra totum de-
scriptum, ac plurimorum principū manibus subsignatum, ei-
dem Carolo A. traditum, sed ab illo primo non parum diuer-
sum atque varium. Ista verò, inquam, te omnium verissimè di-
cere, Philippe, codex tua ipsius manu haud castigatiss. perscri-
ptus, atque principum ipsorum & Legatorum manibus subsi-
gnatus, Imperatori A. Carolo oblatum perspicuè testatur: qui
nobis visus, atque cum impressa anno 31. Confessione Augu-
stana collatus extat Bruxellæ in Archiuis Cæsareis.

Cæterum quod ad hunc articulum 10. qui est de S. Eucha-
attinet, ecquid, inquam, Philippe, profitebatur Cõfessio vestra
illa prima Augustana tunc initio proposita, atque Carolo A.
exhibita? Quod mea, dicet sanè, apologia mox consequuta non
solum docui, sed plurimis quoque verbis demonstravi, disertè
asserens, panis transubstantiationem testari canonem missæ a-
pud Græcos (sic enim ad verbum Heshusius contra Cal. & Be-
zam fol. N. 3. & Cochlæus in discussione Confess. Augustanæ
& apologiæ fol. N. 4. recitant) in quo apertè Sacerdos orat, vt
pane mutato, ipsum corpus Christi fiat. Et Bulgarius scriptor,
vt nobis, ait, videtur, non stultus, disertè inquit, panem non tã-
tum figuram esse, sed verè in carnem mutari. Quare cum apo-
logia tam singulari studio hanc panis transmutationem in S.
Eucharistia astruat, totque veterū PP. testimoniis obmuniat,
ecquis ambigat, eam fuisse illo 10. Confessionis verè Augustana
articulo expressam?

Nota.

Hæc verba ex
apologia Augu-
stana Heshusio
facetur fraudu-
lenter sublata.
Primum plagium
apologiæ Augu-
stanae à de-
generibus Con-
fessionistis pa-
ratum.

VIII.

Suo iudicio pe-
nit forex.

Ex reliquiis &
vestigiiis incor-
ruptæ apolo-
giæ.

Quòd autem fuerit in Confessione illa vera Augustina,
quia prima, hæc doctrina de panis conuersione in S. Eucha-
ristia Catholicis consentiens, vel inde liqueat, quod etiamnum
in Confessionis apologia, licet adulterata, extat, hunc articu-
lum decimum, qui est de S. Eucharistia, fuisse à Theologis ca-
tholicis approbatum.

Decimus articulus (inquit apologia Confessionis Augustana
an. 31. VVittébergæ impressa) est approbatus: in quo cõfite-
mur, nos sentire, quod in cœna verè & substantialiter adsunt
corpus & sanguis Christi. Atqui de hoc non est controuersia:
sed

qui non modò est immutatus, sed in aliam prorsus sententiã deprauatus & adulteratus. Sicuti & Confessionis Augustanæ apologia paucis post annis, immo anno mox consequuto, videlicet trigésimo primo, (ò præclaram Evangelicorum constantiam!) fuit mutilata, deprauata, aliãq; in faciẽ deformata.

Confessione August. eiusq; apologia fraudulenter esse mutata & falsatam.

Quod ita se habere, non mihi, sed ipsi vestris Lutheranis, ò noui Confessionistæ, credite; qui disertis verbis nobis contestantur, non solum apologiam, eiusq; testimonia hanc de S. Eucha. doctrinam Catholicis cõsentaneam confirmantia, esse mutatam; sed ipsam quoque Confessionem Augustanam, cuius doctrinam apologia defendendã atq; tuendam susceperat.

A testimonio superintendentium Lutheranicorum, Heshusij & aliorum.

Istud magnis clamoribus planè tragicis exprobrant Illyricus, Amsdorffius, Gallus, & alij Lutherani Lipsensiu & VVittenbergen. Lutheranorũ aduersarij, purum putum Lutheranismũ variis capitibus demonstrantes esse deprauatũ, verèque adulteratũ. Moderatiùs agit Heshusius, qui perspicua rei veritate conuictus, ingenuè suorũ magistrorum VVittenbergensiu agnoscit plagiu; quod, amicitia quàm veritatis studiosior, extenuans, appellat clandestinam omissionẽ & tacitam correctionẽ; sublata esse quiritans nõ pauca, nec exigui momenti verba, hanc cõtrouersia de S. Eucharis. mirificè illustrantia. Sed eius verbis fædam istam deprauatæ apologiæ lacunam expleamus. Nec bono consilio (inquit libello cõtra Cal. & Bezam, fo. N. 3. b.) euidentissimũ illud argumentũ, de præsentia corporis Christi, ex apologia sublatum est. Sic enim propria editio argumentatur: Cum enim Paulus dicat, panẽ esse participationem

Alterũ plagiu in apologiam Confess. August. paratum.

Verba primæ apologiæ fraudulenter castrata quiritatur Heshusius: quæ & ipse recitat in sui perniciẽ.

corporis Domini, sequeretur, panẽ non esse participationẽ corporis, sed tantũ spiritus, si non adesset verè corpus Domini.

Duo hæc tam nobilia plagia cùm Heshusius tam luculentis ipse verbis coarguisset, atque suos magistros VVittenbergen. Theologos legis Corneliæ de adulterio manifestissimè cõuicif

Ve sacrilegia Phil. Melanthonis aliorq; suorum magistrorũ VVittenbergen. Heshusius adulatoria extenuatione studeat extenua

set, nõ audeat tamen adulator veritatem profiteri: sed veteris amicitia Deo inimicæ, (quia huius mundi fuit, & ex patre mendaciorum diabolo) quàm veritatis studiosior adtexuit, Hæc nõ ideo dico, ait, vt authoritatem apologiæ conuellam. An nõ conuellis, immo funditus euertis, Heshusi, apologiæ autoritatẽ, qui duobus tam insignibus, solidisq; contra Calvinistas Sacramenti

mentip
clarius
ad illam
quia pri
aliisq; In
oratio. I
dẽ Hesh
quiuir,
mis scel
bus plac
brũ quic
(recte fa
doctrina
variis vi
monstra
nihil res
sione ad
retinen
clesiæ D
dicit pu
lò super
panis tra
nuè pro
fam, &
(inquit
Ad hæc
puè den
subtrac
mum a
bat, nim
mæ ver
quod er
illa Phil
Legator
Confess
fa: sed i
VVittẽ

mentiperdas, aliosq; omnes S. Euchari. hostes, ipsam solis luce clarius orbi demōstras mutilatam, truncatā, adulteratam? Sed ad illam de panis transubstantiatiōe doctrinam ipsissima vera, quia prima, Cōfessione Augustana expressam, & à Principibus, aliisq; Imperij Ordinibus Protestantibus professam reuertatur oratio. Illam ipsam enim Confessionē Augustanā, ne ipse quidē Heshusius, licet inuitus, rei veritate oppressus inficiari nequiuisset, esse adulteratam atq; deprauatam, vt vt. verbis mitissimis sceleratū dissimulare atq; extenuare flagitiū, quò hominibus placeret, studuerit. Vbi enim apologiam professus esset librum quidē esse vtilem (inquit) Ecclesiæ, sed humanū scriptum: (rectē sanē ac verissimē, quia hominum mente corruptorum doctrina contaminatum, mendaciis adulteratum, corruptelis variis vitiatū, atq; à vero genuinoq; suo sensu, vti ipsemet demonstrasti, deprauatū) tandem imprudens, aut sui immemor, nihil refert, adtexuit, Et vt error (inquiens) in publica Cōfessione admissus reuocandus, ita vera & pia sentētia constanter retinenda erat. O magna veritatis vis, quæ vel inuito hostis Ecclesiæ Dei Catholicæ iugulo in lucem erumpit! Errorem hic dicit publica in Confessione Augustana admissum, quod paulò superius commentum inuidiosè appellabat Papisticum de panis transubstantiatione: quam tamen suis ipse verbis ingenuè profitetur diserta quidem apologiæ oratione olim defensam, & Græcorum testimoniis confirmatam, sed clandestina (inquit adulator) omissione, & tacita correctione dissimulatā.

Ad hæc istud Cōfessionis Augustanæ adulterium vel præcipuè demōstrat, quòd ex ipsa etiam illud quorūdam fraude est subtractum, quòd principes & ordines Protestantium potissimum à suis iuratis hostibus sacramentiperdis distinguebatur, nimirum particula illa decimi articuli Cōfessionis ipsissimæ verè Augustanæ, quæ habuit, Et improbant secus docētes. quòd emblemata sanē nobilissimum etiam nū extat non solū in illa Philip. Melächthonis manu descripta, & principū ipsorū, Legatorūq; aliquot Ciuitatū manibus subsignata autographa Confessione Augustana nobis, vti dudū diximus, Bruxellæ visa: sed in illa etiā secūda impressione mirè varia ac deprauata, Wittébergæ per Georgiū Rhau. anno 301. à Philippo edita.

Habuit

VIII

Ab Heshusij testimonio, qui ingenuè, licet inuitus agnoscat errorē Confessionis Augustanæ de panis transubstantiatione ab apologia nō adulterata defensum.

Apologiæ Cōfessionis Augustanæ verè appellatæ humanum scriptum.

Errorem admissum in Confessione Augustanæ, fatetur Heshusius, qui fuit de panis cōfessione.

Alterū plagiū in Confessione ipsissimam Augustanā facile patratum.

vti ad illud in illa Confessione de panis transubstantiatione verè Augustanæ, quæ habuit, Et improbant secus docētes.

Habuit ergo illa vera Germanaque Confessio Augustana, Carolo V. A. oblata doctrinam de panis transubstantiatione Catholicis consentaneam: immo tanquã ex verbo Dei (quod habet præfatio) haustam, quam noui isti, immo degeneres Confessionis Augustanæ, sed adulteratæ, defensores, ab Imperij Ordinibus delecti nunc oppugnant, damnant, atque veluti horribilem errorem, (quod inuidiæ causã exaggeratum est) de-testantur, execrantur, abominantur.

CAP. XIII.
Improba Valentini Aerithræi impudẽtia de-
tegitur, qui manifestariã Confess. Aug. & apologiã falsationẽ
audet dicere bono factam consilio.

Kundẽ Canonẽ
missæ Grecanice laudat & dicitur
Valentinus Aerithræus.

Canone impro-
bato vitur Aerithræus contra
suos hostes Sacramentarios.

Calumnia Aerithræi in Catholicos de artolatria, quam Catholicos damnamus, quia panem permanentem negamus.

Verum quia magno illo præiudicio apologiæ suæ admodum sese grauitè premi sentiunt, quod illa hanc panis conuersionem ex professo defenderet; omnem mouent lapidem, ut ista plagia improbissimo studio ex apologiæ visceribus impiè sublata & euulsa fuco aliquo tegant, & verborum lenocinio pallient. Siquidem hæc quatuor dudum commemorata plagia à Tilmãno Heshusio ingenuè agnita etsi Valentinus Aerithræus perspicuè animaduertèret mala fide expuncta & sacrilegè suppilata, minus tamen liberaliter hanc rem agit. Recitans enim testimonia Græcanicæ Ecclesiæ ab apologia olim commemorata, canonẽ liturgiæ, qui D. Chrysof. nomine circumferatur, allegat. Hic canon cum disertis verbis Lutheranã iugularet companationem, siue impanationem, aut subpanationem, (liceat enim his uti barbaris & portentosis vocabulis in mostroso istorum errore Cycoplica planè audacia cõfictio perstringendo) audet iste nobilis censor annotare, Huc canonem scaterere (inquit, quia sapiunt, uti fateretur, *μεταστομωσι*, siue naturæ panis trasmutationem) superstitione & idololatria seu artolatria prorsus papistica. Quod si verum est, ô bone, ecquid eum in tuæ doctrinæ adfers patrociniũ? idque in fidei dogmate tãtopere à Calvinistis argutis sanè hominibus exagitato? An nõ vereris, ne illi id ipsum tibi tuis verbis respondeant, dum hinc probatum vis veram corporis præsentiam, superstitione scaterere Canonem Ecclesiæ Græcæ, unde tuã venaris cõpanationem?

Sed videamus, obsecro, Valentine, quanam scateat superstitione. Certè tam id verè dicis, quàm eundem canonem ais scaterere artolatria papistica. At quidnam ais? an satis sanus tuis videberis? an quid dicas satin ipse perspicis? Quanã Rhetoriciatõe, obsecro te, mi Valentine, tuis persuaseris discipulis, papisticam

cam art
hac in
doctri
fo, aut
tur teip
nifestu
tuisq; c
fat, ade
teamin
ribus Sc
iorem r
stum D
note co
tatis vel
prosten
fumere
eum em
ne tanti
gogo fib
tionem?
pleret sa
Sed h
Turcas d
sto hono
nostræ c
Synagog
nobis, cy
lantibus,
An non C
Saxonice
fol. g. 2. b
ristia præ
dato?
Certè
corditer
Syneuan
inter sup

cam artolatriam Catholicos statuere aut propugnare? an non hac in re cardo controuersiae versatur? an non est maxima doctrinae nostrae antithesis de pane aut secundum nos conuerso, aut secundum vos permanente? An non impudētissimè igitur teipse miser conuincis reum calumniae, & eius multò manifestissimae? Tu verò videris, ecquid Iohanni à Lasco pro te tuisq; companatoribus respondeas, qui vos istius meritò accusat, adeoque reos peragit artolatriae: cum Do. Christum profiteamini esse aut in pane, aut sub pane, aut, quod nunc doctioribus Sophistis vestris magis probari video, cum pane. Sed maiorem respicit insaniam, quàm nos idololatriae accusas, quòd Christum Do. in S. Eucharistia praesentem adoramus, diuinoq; honore colimus, reueremur, veneramur. An si qua vobis est pietatis vel vna mica reliqua (modò corde creditis, quod ore profiteamini) Christum in S. Eucharistia, vt dicitis, praesentem sumere audeatis, nullo misericordiae, aut indulgentiae voto ad eum emisso? nulla oratione praemissa, quae aut cum Centurione tanti Domini deprecetur maiestatem? aut cum Archisynagogo sibi exoptet diuini auxilij, caelestisq; gratiae suae impetrationem? aut denique cum Syrophenissa miseram istius animae impleret sanationem?

Sed haec animo verè cum plerique omnes faciatis (nisi in Turcas degenerastis) cur non & corpore parè liceat Deo Christo honorem exhibere? Quid? An non religiosè illud Ecclesiae nostrae canticum, Pange lingua, &, Discubuit Iesus, vestris in Synagogis passim boatis? An non & illud, Agnus Dei miserere nobis, cymbalis cōcrepantibus, accensis cereis, musicis modulantibus, organisq; personantibus geniculantes concrepatis? An non Christum Do. & Deum vestrum (vti superintendens Saxonicus Ioachimus VVestphalus contra Iohannem à Lasco fol. g. 2. b. impiè de artolatria accusatus respondet) in S. Eucharistia praesentem adoratis? idque, vti disertè ait, ex Christi mandato?

Certè Bucerus fatetur in colloquio Ratispon. hac de re cōcorditer conuenisse, actorum fol. 173. Hisce praclaris istorum Syneuangelicorū testimoniis vt nihil, Valentine, tribuas, quia inter superbos semper sunt iurgia, vnde nec inter vos potest esse

Vide ordinat.
Ec. Brandeburg.
fol. 157.
Item Daniae &
Norvvegiae.

Non panem, sed
Christum ado-
ramus, quando
peragim⁹ sacra
coenam. Item a-
gimus quod ille
iusstitit VVest-
phalus cōtra lo-
han. à Lasco
fol. g. 2. b.

Lutherus Tomo 8. edit. Ienn. fol. 417. & VVittebergen. Tomo. 12. fol. 340.

esse vnius sententiæ concordia; audi rogo, ecquid vester quintus, si Christo placet, Evangelista hac de re in finem vsque vitæ suæ senserit & scripserit. In venerabili sacramento (inquit anno 45. aduersus articulos Louanien. scribens) *Das man mit allen chren anbeten sol*) quod omni honore adorandum est. Quod dum facimus, an impium aliquid designamus, aut sacrilegum? Verùm hæc res suo inferius loco pertractabitur aptius; vbi ex perpetuo Ecclesiarum omnium tam Orientalium quam Occidentalium consensu istud demonstrabitur copiosius, vide ca. 18. Sed nunc ad adulteratæ, siue potius mangonifatae apologiæ Confess. Augustanæ excusationem illam redeamus friuolam, quam Valentinus Aerithræus inualidis admodum, ne dicam ficulneis, tueri conabatur ratiunculis.

Subolescebat homini posse illa dudum commemorata Ecclesiæ Græcanicæ testimonia abs se imprudētis. in certam sui suorumq; perniciem allegata suspicionem piis lectoribus ingerere de panis mutatione, occurrit igitur salutari, quod opinabatur, antidoto. Hæc addita sunt (inquit Tab. fol. 154. in canone Græcè Ec.) non quòd per ea approbetur commentitia Papistarum transubstantiatio seu transelementatio *μετεώωσις ἢ μετέσσωσις*, sed vt omnes videant nos nequaquam nouum aliquod dogma defendere, sed receptum à veteri, puriorèque Ecclesiæ sententiam de *μυστικῇ παραστάσει καὶ διανομήσει* corporis & sanguinis Christi constanter tueri. At quanā fronte, si modò te vllus pudor ingenuus, aur robur verecundus suffundat, Aerithræ, inficiari audes non approbari per ista Ecclesiæ Græcæ testimonia transubstantiationem? an quia tu istud Thrasonicè crepas, & impudenter affirmas? Sed penes te non erit huius rei arbitrium. Iudicet æquus bonus arbiter, an non Ecclesiæ Græca tam noua, quàm vetus, vti ipse recitas, quæ in canone publico suæ liturgiæ solemniter profitetur transmutari *μετέβαλλεσθαι* per Sp. sanctum panem in corpus, & vinum in sanguinem Christi, etiam de transubstantiatione Catholicæ nostræ consentiant doctrinæ?

Certè ita etiā intellexisse hunc Canonè vestræ apologiæ auctorè, à quo fuit & Augustæ anno 30. cū aliis eodè faciētibus allegatus, manifestius est, quàm vt fusiori sit oratione persequendum.

Aerithræus suo captus laqueo hic rubore suffundatur: modò illi pudor sufficit ingenius.

Canon Ec. Græcæ ab ipso recitatus manifestā habet panis in corpus Domini transubstantiationem.

Hūc Canonem missæ Græcæ apologia olim intellexit & allegauit pro transubstantiatione.

quendum. Cùm enim Confessio Augustana Carolo V. exhibita verborum specie hoc in articulo Catholicis consentiret, quod sub specie panis est corpus Domini; hinc factum est, vt hunc articulum 10. non improbarit Cæsarea maiestas, sicuti etiamnum extat in apologia, & fragmento refutationis Catholicæ siue examinis Confessionis Augustanæ à Cæsare adhibiti. Tom. 5. operû Lutheri Ienæ anno 57. in lucem edito: quod proculdubio futurum non erat, si verbis, vti nunc, aut sententia discrepasset à doctrina Catholica, quæ constanter proficitur, panē spiritus sancti virtute in corpus Domini mutari, conuerti, siue transubstantiari. Quam doctrinam patribus consentaneam, vt magis stabiliret apologia, & se Catholicis hac in re iuxta C. Caroli illo in Confessionis Augustanæ examine siue refutatione monitū consentire demonstraret, etiam Bulgarium recitauit; qui disertè ait panem nō tantum figuram esse, sed verè in carnem mutari. quibus verbis ecquid obsecro dicatur nobis magis consentaneum? Sed tam disertis verbis audet sophisticum illinire fascinum Aerithreus, vt imperitis fucum faciat. Ait nugator, hanc metabolen siue mutationem non esse heterotita siue naturæ elementorum transmutationem; sed alleotita. istis enim Græcis vti placuit vocibus. Rursus, posset hæc loquēdi formula, inquit, vt mutato pane ipsum corpus Christi fiat, tolerari, si exclusa naturæ panis mutatione de eius singulari vsu, ad quem in hoc sacramento destinatus est, canon loqueretur. Vult ergo mutationem tantum esse mysticam, quod symbola rebus, quas offerūt heniosi mystica, non hypostatica, id est, separabili, non indissolubili, vnū quiddam esse verè Orthodoxèque credantur. Atqui Orthodoxi Patres istis nouis refragantur somniis, Valentine; dum disertè profitentur, non esse panem, quem natura formauit, quod ait D. Ambrosius.

Item panem hunc esse natura, non effigie mutatum, quod ait D. Cyprianus. Et ne quis Theophilactū putet sophisticam Aerithræi stropham admittere, docet apertissimis verbis, panē in corpus nō solū *μετὰ βάλαντος* transmutari: sed etiam *μετὰ στοιχείων* transelementari.

Hæc igitur Theophilacti & canonis liturgiæ Græcicæ

Ad verū Canonis Græcici intellectum stabilendum allegauit apologia Bulgarium Græcum.

»

»

»

Sophisma Aerithræi eluditur, quo transmutatione panis in corpus conatur in mysticā conuertere mutationem.

Cur hæc duo
testimonia Ec.
Græcæ fuissent
in apologia Cō-
fess. August. re-
linquenda.

Ecclesiæ verba tam liquidò Catholicam doctrinam verèque Orthodoxam nobis cōtestantia fuissent in nobili illa Confessionis August. Apologia relinquenda, quò posteris constaret, quidnam Augustana Confessio verè sensisset, fuissetq; professa eo tempore, quo fuit exhibita, & quanam fuerit vera cōtroversiarum de fidei dogmatibus, Germanicique istius schismatis causa.

Confessionista-
rum Theologos
verè esse Sophi-
stas ab Aristote-
lis definitione.

Sed quia callidi quidam sophistæ (quid enim aliud Sophista, quàm ex Aristotel. definitione, veritatis fur?) improbis artibus student illustris. Principibus & Clementiss. DD. S. Ro. Imperij Ordinibus illudere, verborumque lenocinio fallere, suam doctrinam testamentorum more variant, loca Veterum Patrum verbis & sententiis mutilant, dogmata in aliam prorsus speciem immutant. quod ne quis exempla desideret, de libero arbitrio, de sacramentorum numero, aliisque pluribus fidei capitibus alibi est demonstratum Vt igitur suorum magistrorum doctrinam posteros cælarent, hæc diuina verba Ecclesiæ Græcæ canonis Chrysostomiani & Bulgarij ex apologia bono consilio (inquit Aerithræus fol. 154.) expuncta sunt, ad calumnias stolidorum & maleuolorum dipno-sophistarum declinandas.

Quæ pernicioso
cum dolo Aerith-
ræus facili-
gum excuset A-
pologia Cōfess.
August. adulte-
rium.

Bono consilio,
ait Valentinus,
sublata ex apo-
logia quædam
loca suis nouis
fontibus aduer-
saria.

Bono consilio ait lepidus iste castratæ apologiæ patronus esse expuncta. Certè vt plagiarij solent signa herilia & gnifia delere, ne quid furtiuu agnoscat. Sed quid tuo Heshusio respōdebis, Valentine, qui ingenuè magis, quod res est, audebat profiteri, non bono consilio inter alia istud euidentissimum omnium agumentum de præsentia corporis Christi ex apologia esse sublata?

Doctrina Cōfess-
ionis August.
nunc magis ad
Sacramentarios
inclinat, propter
castratā & adul-
teratam eius a-
pologiam.

Quanta cōcor-
diæ foret spes,
si Confessio Au-
gust. eiusq; apo-
logia vulgò ex-
taret incorru-
pta.

Quiritatur enim libello contra Calvin. & Bezā non pauca, nec exigui momenti verba esse sublata, hanc cōtrouersiam de S. Eucharistia mirificè illustrantia. Quod vt verum est de cōtrouersia, quæ Lutheranis superest cum sacramentariis: ita & de diffidio quod Catholicis est cum Protestantibus. Nā si hæc verba etiamnum extarent in apologia, plures proculdubio hac consensione in tanto fidei dogmate moti funesta isthæc schismata odissent magis. Meministi, Valentine, quidnam amicus ille tuus Hiero. Zanchus, egregius, quod probe nosti, Sophista Calui-

Caluini-
nem ves-
iurandu-
mū de p-
quatenu-
modo p-
de causa
eam cor-
per muta-
poris Ch-
Proin-
sentis Ro-
sti, ego m-
liter cor-
nem. Q-
vt panis
nem in c-
sublata f-
Huius
à vobis f-
ne prima
gam, au-
Proin-
ralique h-
rem hun-
dem reu-
haud ob-
ribus Co-
aliquo p-
sum fuiss-
gma fide-
Augusta-
Patrum
gè suppil-
tra sacra-
ficè illust-
egregius

Caluinista causatus fuerit Argētinæ, cur minùs in Confessione vestram Auguſtanam ſibi putarit conſentiendū, nedum iurandū. Nam diſertè in illam annotat, ſeſe articulū illū decimū de præſentia corporis Chriſti, ait fol. 278. in Miscellaneis, quatenus à Papiſtis confirmatus eſt, vt apologia refert, nullo modo probare poſſe, propterea quòd articulum illum nõ alia de cauſa probarunt Papiſtæ, quàm quòd iudicarunt ibi ſtatui eam corporis præſentiam, quam & ipſi fingunt; nempe quæ ſit per mutationem ſubſtantię panis in ſubſtantiam veram corporis Chriſti.

Cur Hiero. Zanchus Argentine noluerit iurare in Cõfeſſionem Auguſtanam.

Cur olim probatus Catholicis decimus Cõfeſſ. Auguſtanæ articulus.

Proinde, quod etiã apologia probare videtur ſententiã præſentis Romanę & Græcæ Eccleſiæ de corporali præſentia Chriſti, ego minimè probare poſſum: quòd vtraque ſentiat non aliter corpus Chriſti eſſe præſens, quàm per tranſubſtantiationem. Quare non immeritò mētio canonis, vbi ſacerdos orat, vt panis fiat corpus Chriſti, & ſententia Bulgarij, quæ dicit panem in carnem mutari, in poſterioribus apologiæ editionibus ſublata ſunt.

Apologia olim probauit ſententiã Eccleſiæ Romanæ atq; Græcæ de tranſubſtantiatione ex aduerſarij teſtimonio.

Huius ergo nõ indocti viri exemplo, ſi vera, ſi inuiolata, nec à vobis ſacrilegè caſtrata vulgo extraret Confessionis Auguſtanę prima apologia; aut plures veſtram ilicò deſererent Synagogam, aut pauciores à nobis ad vos ampliùs deficerent.

Proinde laudanda eſt Tilmanni Heſhuſij ingenuitas, liberalique homine digna profeſſio, qua candidè fatetur, errorem hunc in Confessione Auguſtana admiſſum, fuiſſe quidem reuocandum; ſed alio ſcripto publico. Quibus verbis haud obſcurè indicat, apologiam non fuiſſe à poſteris degeneribus Confessionis adulterandam, aut caſtrandam, ſed ſimili aliquo publico ſcripto errorem pridem in Confessione admiſſum fuiſſe reuocandum. Nam minoris probri loco habet dogma fidei variare, ſiue, vt ipſe loquitur, errorem iu Confessione Auguſtana admiſſum reuocare: quàm tam illuſtria Veterum Patrum teſtimonia ſupprimere, immo ſublegere, atque ſacrilegè ſuppilare, quæ hanc controuerſiam de cœna in primis contra ſacramenti-perdas Lutheri hoſtes infeſtiſſimos adèò mirificè illuſtrant. Sed ex aduerſo Aerithræus nouo ſtratagemate egregius bellator de puluere prodiens illi reclamatur, expuncta

Laudanda Heſhuſij ingenuitas præ inuerecunda Aerithræi impudentia.

Ratio diſſidij inter Cõfeſſionis de falſa ſua Confessionis Auguſt. apologia.

esse hæc testimonia tam illustria ad calumnias stolidorum declinandas, qui ἀνακολούτως ex qualibet metabole inferunt meta-
 stoicheiosin, ac si quis argutaretur, Animal est, ergo homo est. quæ quàm sit insulsa ratiocinatio, vel pueris elementariis in differendi arte, notum est. O argutum dialecticū, qui ad declinandas stolidorum, vti ait, dipnosophistarum calumnias se miser suis ipse capit verbis. Ex quavis metabole, inquit, inferunt meta-
 stoicheiosin. Non ex quavis, ô bone, sed ex hac vna spiritus Sancti propria, omnium rarissima, mystica, diuina, & quæ nullum sibi reperiatur exemplum in natura, omni ex parte respondens. Sic quidem aqua fuit vinum facta in nuptiis: sed eodem verbo & diuina omnipotentia, quibus nunc panis ore Sacerdotis agnus ille conficitur, vt ait Hieron. Hinc mysterium admirati Orthodoxi, aiunt panem ὑπερφυσικῶς supernaturaliter in corpus Christi μεταβάλλεσθαι transmutari, μεταμορφοῦσθαι transformari, & μεταστοιχειῶσθαι transelementari; siue vt nunc vsitata longi temporis voce loquimur, transubstantiari. De voce enim non laborandum, quando de re conuenit; immo rebus nouis semper, ex Ciceronis consilio, noua sunt fingenda vocabula, quemadmodum Homo-ouision, & Theotocos aliaque testantur, quæ infana & indomita hæreticorum pernicacia Orthodoxos coëgit obscuris rebus planius explicandis effingere atque conformare.

Ridiculæ Valentini nugæ sophisticae; technæ eluduntur.

Suis se ipse capit verbis Valentinus.

Alio suo telo se iugulat ipse Valentinus.

Ex Spalantino recitat Germana Confessionis Augustanæ verba: quæ bono dicit consilio sublata: sed quod protestantes suis commisceat aduersariis Sacramentum perdis.

Plagia Confessionis Augustanæ atque apologiæ dumruetur bono facta con-

Simili planè impetitia incautus iste Confessionis Augustanæ adulteratæ atque castratæ palliator ex Spalantino suo refert, quòd degeneres suos Confessionistas haud leuiter fau-
 ciet, ac seipsum.

Nam illam doctrinæ Lutheranæ antithesim, Et improbant secus docentes, quæ nunc expuncta est, affirmat & testimonio probat fuisse adiectam exhibitæ A. Carolo V. Confessioni. Citat enim Valentinus fol. 13. Georgium Spalatinum ex Tomo S. Ienensi fol. 58. fuisse in singulis articulis pugnantem & erroneas opiniones & hæreses, vt Sacramentum perdarum, & Anabaptistarum, & cæt. reiectas & improbatas. Istud certè non leue argumentum fuerit ad Confessionis Augustanæ Carolo V. exhibitæ deprauationem euincendam: cum iam sublata illa suæ doctrinæ antithesi in omnem facillè formam in-

star

star cothurni cuius aptetur pedi: adeò vt vel Calvinistæ ex diametro illi dissentientes nihil modò amplius iactare dubitent, sese Confess. Augustanæ esse professores, suæque doctrinæ perbellè cum ea conuenire, vnde Iohan. à Lasco & alij suam Sacramentariam impietatem Augustanæ Confess. verbis nunc audent exornare atque constabilire. Sed missum faciamus hunc Valentinum suæ Confessionis Augustanæ turpiter mangonifata inualidum propugnatorem.

Quò verò magis demonstretur hanc panis in corpus Domini conuersionem fuisse tempore Confessionis Augustanæ Carolo V. exhibitæ certam & indubitatâ Philippo Melanchthoni eius auctori, nunc paucis exponere, non fuerit inutile, nequid hereat scrupuli in animo lectoris candidi, qui verâ exhibitæ olim Augustanæ Confessionis professionē atque fidem cognoscere desiderat.

PORRÒ Melanchthonem quoque illo editæ atq; oblatæ Confessionis Augustanæ tempore Catholicis de panis transubstantiatione concorditer sensisse, satis superque ille aduersus Oecolampadium anno 30. editus libellus doceat, vbi varia Veterum Patrum accumulauit tēstimoniam, non modò veritatem corporis Domini in S. Eucharistia realiter præsentis contra Sacramentarios Catholicis concorditer confirmantia; sed panis etiam conuersionem in corpus Domini luculenter admodum contestantia.

Nam ex D. Cypriano, Irenæo, Hilario, August. Cyrillo, Ambrosio, Chrystomo, Vulgario, & cæt. demonstrat, hoc cõmuniter Ecclesiam sensisse nobiscum, quod isti scripserunt: id est, corpus & sang. Domini, nō modò verè adesse in cœna, sed etiã panis conuersionē, mutationem, siue transubstantiationem. Sic enim recitat eo loco Melanchthō ex Chryst. in cap. 26. Matth. homil. 83. Non sunt humanæ virtutis hæc opera: quæ tunc in illa cœna confecit, ipse nunc quoq; operatur, ipse perficit. Ministrorum nos ordinem tenemus; qui verò hæc sanctificat & transmutat, ipse est. Rursus ex Vulgario in Matth. & in Marcum Græcè & Latinè. Non enim figura tantum & exemplar quoddã Dominici corporis est panis, sed in illum conuertitur corpus Christi. deinde paulò inferius: Idcirco misericors Deus nostræ

filio Valentinus, nō mediocriter Sacramentarii patrocinatur: qui se nunc ea castrata & adulterata iactat veros Confessionis August. professores.

CAP. XV.

Melanchthō anno 30. defendisse panis transubstantiationē libello contra Oecolampadiū.

Hæc Patrū testimonia valde vrgent Vnicorsos contra Sacramentarios, lib. de iudicio Melanchthonis.

Christus sanctificat hodie & mutat panem.

nostræ infirmitati condescēdens speciem quidem panis & vini seruat, in virtutē autem carnis & sanguinis transelementat.

Panem esse naturam mutatum.

Similiter ex Cypriano, Panis iste nō effigie, sed natura mutatus omnipotentia factus est caro. Deinde D. Ambrosij doctrinam de panis transubstantiatione in corpus Domini plurimis eius verbis confirmatam conclusurus, adiecit Melanchthon, Hæc tam longa (inquit) recitatio exemplorum ostendit auctoritatem (Ambrosium) sensisse panem non esse tantum signum, sed naturam panis mutari. Denique præsentem contra sacramentarios conclusurus controuersiam, quæ vniuersæ (inquit) Ecclesiæ ac toti Imperio minatur horribilē mutationem, adtexuit, Ego itaque sequor veteris Ecclesiæ sententiam, quæ affirmat, adesse corpus Christi in cœna, ac iudico hanc habere scripturæ testimonium. Non enim inuenio firmam rationem, cur nomine corporis in verbis cœnæ oporteat tantum absentis corporis signum intelligi.

Naturam panis mutari, docet D. Ambrosius.

Catholicæ Dei Ecclesiæ habere suæ de S. Eucharistia doctrinæ scripturarū testimonia & Veterū Patrū sententiā, aiebat anno 30. Philipp. Melanchthon.

Qui Epilogus Melanchthonicus etsi tantum veram profiteatur fidem de vera & substantiali veri corporis Domini in sacramento præsentia: tamen ex iisdem illis veterum PP. sententiis etiam doctrinam de panis in corpus Domini conuersione esse obtinendam, iam demonstrabitur plenius. Quare illis paucis Orthodoxorum PP. testimoniis à Philippo contra Oecolampadium anno 30. productis, erunt nunc oportune & plura adiungenda, ac quasi succēturianda; quòd semel omnibus sit perspicuum, Germanos Protestantes, seu potius novos Confess. Augustanæ professores à perpetuo PP. Orthodoxorū consensu post veram Confessionis re vera Augustanæ doctrinam turpiter suorum fraude, ac malo quorundam præstigiatorum dolo defecisse: meramque esse istorum nouorum Confessionis Augustanæ adulteratæ ac deprauatæ defensorum calumniam, qua Catholicos in Concilio Latheranen. aiunt fol. 56. contra Conciliorum auctoritatem, contra manifestam S. scripturæ doctrinam, contra Christi institutionem horribili errore transubstantiationem inuexisse & approbasse.

Catalogus Orthodoxorū Patrum de panis viniq; in corpore Domini cōuer-

Quod igitur de diuina illa mystici panis in Christi corpus mutatione siue conuersione tradiderunt concorditer Cyprianus, Ambrosius, Chrysofomus, Vulgarius, à Melanchthone dudum

dudum
runt, &

Vni

dio exor

Apol

secratio

giarum

Proclus

Concilio

ne D. Ia

uincitur

Orat

secratio

perueni

cet & ef

cem hur

In lit

menico

Constan

Archiep

gneris sa

passionu

tui, & ca

D. Cyp

rus myst

declarau

manipote

D. Cy

4. disertè

in cœna

in sangui

ω; ο φαν

χριστ. η

ἀλλὰ ἀμ

bita iusti

nem, tam

Vinum e

dudum recitati, idem & reliqui Patres Orthodoxi crediderunt, & Catholicae Dei Ecclesiae tradiderunt.

fione, mutatione, diuina; trā substitutione.

Vnde hanc telam ab ipso suo Apostolicae doctrinae primordio exorsi per singula secula prosequemur.

Apostolos panem in Domini corpus virtute diuina per consecrationem commutari, siue conuerti docuisse, verbis liturgiarum Apostolicarum, quas scriptores Graeci vetustissimi S. Proclus Constantinopol. Nicolaus Metonen. & alij, adeoque Concilium Oecumenicum VI. Cano. 32. pro Apostolicis nomine D. Iacobi & Clementis Ro. recitarunt, manifestissime conuincitur.

Concil. vi. mis. sam D. Iacobi allegar.

Orat enim in liturgia D. Iacobi sacerdos post verba consecrationis, vt Spi. sanctum demittat in dona proposita, vt superueniens sancta, & bona, & gloriosa sua praesentia sanctificet & efficiat hunc panem corpus sanctum Christi sui, & calicem hunc pretiosum sanguinem Christi sui.

Anno. Do. 50.

Sp. sanctus panem efficit corpus Christi.

In liturgia etiam Apostolorum nomine à Conc. VI. Oecumenico Cano. 32. recitata, item à Graecis doctiss. VV. S. Proclo Constantinopolitano, Nicolao Methonen. episcopo, & Mario Archiepiscopo Ephesino celebrata sic legitur: Et mittere digneris sanctum tuum Spiritum super hoc sacrificium, testem passionum Domini Iesu, vt efficiat panem hunc corpus Christi tui, & calicem hunc sanguinem Christi tui.

D. Cyprianus Christianis auditoribus caeleste hoc expositurus mysterium, suam illius Apostolici seculi fidem his verbis declarauit, Panis iste non specie, inquit, sed natura mutatus, omnipotentia factus est caro.

Anno 220. D. Cyprianus, Panis natura mutatur.

D. Cyrillus Ierosolymitanus Episcopus Mystagogica Cate. 4. disertè docet, argumentisq; nõ leuibus demonstrat, vinum in caena Christum Dominum μεταβαλλεῖν εἰς αἶμα transmutasse in sanguinem. Rursus paulò post, ταῦτα μαθὼν καὶ πληροφορηθεὶς ὡς ὁ φαινόμενος ἄρτος ἐκ ἄρτος ἐστὶν, εἰ καὶ τῆ γένουσι αἰσιμητὸς, ἀλλὰ σῶμα χριστοῦ. καὶ ὁ φαινόμενος οἶνος ἐκ οἴνου ἐστὶν εἰ καὶ ἡ γένουσι βούλεται τῆτο, ἀλλὰ αἶμα χριστοῦ. hæc sciens, inquit, & illud persuasissimum indubitissimumq; habeas, panem hunc qui apparet, non esse panem, tametsi gustus corporalis panem esse sentiat & iudicet: Vinum etiam, quod oculis videtur, etsi gustus vult atque cen-

Anno 300. D. Cyrillus Ierosol.

Panis cui videtur & gustatur, non est panis.

set esse vinum, non est tamen vinum, sed sanguis Christi.

Euseb. Emiffen.

Eusebius quoq; Emiffenus ho. 5. in pascha, Terrena & mortalia dicit commutari & conuerti. rursus visibiles creaturas conuerti verbo ac virtute spiritus in substantiam corporis Christi. Deinde sub finem: Nec dubitet quisquam primarias creaturas nutu potētia, præsentia maiestatis in Dominici corporis transire posse naturam, cum ipsum hominem videat artificio cælestis misericordiæ Christi corpus effectum. Ac mox: Quid mirum autem est, si ea quæ verbo creare potuit, possit creata conuertere & in melius commutare?

Creaturæ mutatur & in melius conuertuntur.

Anno 360.
D. Basilius.

Sic & D. Basilius in liturgia orat, vt adueniens Spiritus sanctus proposita dona *μεταβαλλών* transmutet in corpus Christi.

Gregor. Nyssen.

Ad eundem modum & D. Gregor. Nyssenus, Quamobrem rectè nunc etiam, inquit Sermo. Catechist. apud Euthymium in Panoplia, & apud Bessarionem de verbis consecrat. Dei verbo sanctificatum panem in Dei corpus credimus immutari.

Panis in corpus immutatur.

Item paulò inferius, Panis ille (in altari) per verbum Dei & orationem sanctificatur, non quia comeditur eo progrediens, vt verbi corpus euadat, sed statim per verbum in corpus mutatur à verbo.

Anno 380.
D. Ambros.

Ambros. libr. de his, qui inuitantur cap. 9. Non esse quod natura formauit, sed quod benedictio consecrauit. Benedictione enim ipsa natura mutatur. Rursus lib. 4. de Sacra. cap. 4. Sed panis iste panis est ante verba Sacramentorum: vbi accesserit consecratio, de pane fit caro Christi. Et inferius, Vides ergo quàm operatorius sit sermo Christi, vt sint quæ non erant, & in aliud commutentur?

Panis in aliud commutatur operatorio Dei verbo.

Anno 400.
D. Chrystostomus.
Panis mutatur & absumitur.

D. Chrystostomus eadem fuisse sententia locus dudum allegatus euincit, Nos ministrorum ordinem tenemus (inquit homil. 83. in Matth.) qui verò hæc sanctificat & transmutat, ipse est. Similiter in liturgia orat, vt Sp. sanctus adueniat *μεταβαλλών* transmutans illa visibilia in corpus Christi. Vnde, & homil. de Enceniis, ait absumi panem.

Anno 410.
Hieron.

Eodem facit quòd D. Hiero. in Marcum habet, vti Ioachim Perionius recitat: Accepit Iesus panem, & benedicens fregit, transfigurans panem in corpus suum.

Anno 415.
Augustinus.

D. Augustinus contra Faustum de hoc mysterio disputans,

Noster

Noster panis (ait lib. 20. cap. 13.) & calix non quilibet, sed certa consecratione mysticus fit, non nascitur. Item de Trinitat. 3. cap. 4. Illud corpus Christi dicimus, quod ex fructibus terræ acceptum & prece mystica consecratum ritè sumimus ad salutem spiritalem in memoriam pro nobis Dominicę passionis. Quod cum per manus hominũ ad illam visibilem speciẽ perducitur, non sanctificatur vt sit tam magnum sacramentum, nisi operante Spiritu Dei.

Eucharistię panis nõ nascitur: sed fit certa consecratione.

Vnde & Serm. 28. de verbis Domini: iam non est panis, sed corpus Christi. Sic & D. Hesygium presbyterum, D. Gregorij Nazianz. discipulum credidisse testatur locus ex Com. in Leuitic. lib. 2. cap. 8. Illud enim quod ex 70. editione legitur exponens, Addet quintam eius super eo, & dabit sacerdoti in sanctuarium. Sanctificationem enim mystici sacrificij (inquit) & à sensibilibus ad intelligibilia translationem & cõmutationem ei, qui verus est sacerdos, videlicet Christo, oportet dari: id est, ipsi de eis miraculum cedere & imputare, quia per eius virtutem & prolatum ab eo verbum quæ videntur tam sanctificata sunt, quàm cunctum carnis excedunt sensum.

Anno 420.
Hesygius Nazianz. discipul.

Commutatio sensibilibus.

D. Proclus Constantinopolitanus originem missæ, siue Sacrosanctæ liturgiæ, vbi Apostolis acceptam ferendã docuisset, testatur ipsos multis decantatis precibus diuinum numen impensè orasse, Per quas, inquit tractatu de Traditione liturgiæ, Spiritus sancti aduentum expectabant, vt eius diuina præsentia propositum in sacrificio panem & vinum aqua permistum ipsum illud corpus & sanguinem seruatoris nostri efficiat.

Anno 430.
D. Proclus Constant.

Spiritus S. efficit panem Christi corpus.

Quòd si D. Cyrillum Alexandrinum audire non grauabimur, luculètum sanè huius rei dabit testimonium. Postquam enim eos refutasset, insanire affirmans qui mysticam benedictionem *εὐλογίαν*, siue S. Eucharistiam à sanctificatione cessare docebant, si quæ eius reliquie in diem sequentem remanserint. Ne horreremus (inquit epistola ad Calos. Episcopum) carnem & sanguinem sacris apposita altaribus, condescendens Deus nostris fragilitatibus influit oblatis vim vitæ, conuertens ea in veritatem propriæ carnis.

Anno 440.
Cyrillus Alexã.
Panem conuertit in veritatem carnis.

Id ipsum & D. Theodoretum verè sensisse facilè perspiciat, quisquis totam illam Dialogi 2. disputationem animo cõprehende-

Anno 450.
D. Theodoret.

henderit, scopumq; diligenter animaduernerit. Cùm enim demonstrare vellet corpus Christi post resurrectionem verè manere humanū corpus, non conuerti in deitatem, sed ea adimpleri, id euidentissimè demonstrat exemplo sacræ Euchari-
 stie, cuius symbola panē & vinum ex sua & aduersarij sentētia docet post sacrosanctam Sacerdotis inuocationem siue Cōse-
 crationem *μεταβάλλεσθαι ἢ ἐτέρα γίνεσθαι*, commutari & alia fieri; quod tam persuasum fuit aduersario, vt inde sophisticè colligeret, eundem in modum & Christi corpus in diuinitatem esse mutatum, sicuti panis in corpus proculdubio, inquit, est conuersus. Sed eum suis captum retibus ostendit Theodoretus. Quanquam enim panis sit facta conuersio, non tamen tota eius mutatur per consecrationem natura. Non enim signa mystica (inquit) à sua natura recedūt, sup. omnino ita, vt nihil naturæ maneat, putà prior naturalis figura, & naturalis sapor & nutriendi vis: quæ prioris naturæ sunt, ideoq; nomine substantiæ prioris eas Theodoretus intelligit, dum addit, manent enim in priore *ἕσθια* substantia. qualem autem intelligat naturam, explicat per duas continenter subiectas illas voces, & figura, inquit, & forma, quas prioris naturæ qualitates ait & videri & tãgi posse, sicuti & prius. Itaque, quod carnali iudicio de rerum distinctione fatis est, manet substantia prior: sed aliud verè esse facta illa mystica symbola, addit Theodor. subiiciēs: Intelliguntur (inquit) & creduntur, & adorantur ea esse, quæ facta sunt, vt quæ illa sint, quæ creduntur. Sunt ergo symbola illa panis & vini post consecrationē verè corpus Domini facta, & in illud eo modo conuersa, sicuti aduersarius contēdit corpus Domini esse in Deitatem conuersum: sed ita, vt maneant illa naturæ indicia, siue elementa, atque, vti philosophi appellant, accidentia, color, sapor, figura & nutriendi vis; quæ naturā panis omnino, hoc est, veras naturæ qualitates, citra tamē verā panis substantiam, siue essentiam, supernaturaliter nobis repræsentāt, & ineffabiliter piis loquuntur: quia diuina opē subsistere, adeoq; operari deprehenduntur. Hæc ideo diffusius erant explicanda, quòd hunc maximè locum rerum ipsarum in primis arduarum, verèque diuinarum obscuritate perplexum, & data opera intricatum, Mart. Kemnicius contra Concilij Trident.

Panis & vinum
Theodoretō
mutantur & a
lia fiunt.

Demonstratio
mutati & tran-
suhstantiati pa-
nis in corpus
Christi ex aduer-
sarij argumēto
inuieto.

Signa siue sym-
bola S. Euchari-
stie non omni-
nò à natura sua
recedūt, licet sit
in aliud conuer-
sa.

Natura Theo-
doretō est per-
manens prioris
naturæ qualitas
sapor & figura.
Symbola muta-
ta adorantur,
quia creduntur
esse, quod facta
sunt.

dent. de
propter
bantur.
Quod
obscuri
dicet, e
Cùm
lasse tri
uinorum
rum, qu
tationi,
symbol
nem, qu
non ea
planius
ram mu
Christi
iecit, n
quam d
nens cu
Item cu
bola, s
bio sped
allegori
prie per
ti D. G
substan
hil adu
Eūde
tet non
c. 64. asp
superna
ita & ha
suum, &
Idem
vnus D.
Gallia A

dent. decreta vrget improbè: cùm Theodor. & 1. & 2. dialogo propter prophanos auditores, qui in coronam circūstare videbantur, disertè profiteatur, mystica fuisse mysticè exp̄licanda. Quod ita obseruat, vt disputationis tamē scopo conuenienter obscuriora isthæc atq; verè ænigmatica promēs exēpla satis indicet, ecquid de panis in corpus Christi cōuersionem senserit.

Cùm enim dixisset dialogo 1. Christū corpus suum appelle-
 lasse triticum & panem, addit, Volebat enim eos, qui sunt di-
 uinorum mysteriorum participes, non attendere naturam eo-
 rum, quæ videntur, sed propter nominum mutationem, mu-
 tationi, quæ fit ex gratia, credere. Vides igitur fieri in mysteriis
 symbolorum mutationem, sed per gratiam, siue consecratio-
 nem, quam fides docet ex verbi diuini omnipotentia intueri:
 non ea spectanda, quæ oculi vident, cernunt, & iudicant, sicuti
 planiūs 2. dialogo explicat. Quod autem subiicit, non natu-
 ram mutans, sed naturæ gratiam: non tollit panis in corpus
 Christi conuersionem, vti Kemnicius contendit, quia hoc ad-
 iecit, non ad negandam conuersionem rerum substantialem,
 quam disertis verbis prius statuit, sed tantum causam expo-
 nens cur carnem suam Dominus appellarit triticum & panē:
 Item cur se ipse appellarit vitem. Quia igitur hæc tria sym-
 bola, siue sacra & mystica signa copulat, aliam proculdu-
 bio spectauit mutationem, quam nunc est in manibus; puta
 allegoricā, quæ alia est ab ista mystica, quæ in sacrosanctis pro-
 priè peragitur mysteriis per diuini spiritus operationem, sicuti
 D. Gelasius pleniūs explanat, de cuius verbis mysticæ huic
 substantiarum panis & vini in corpus Domini conuersioni ni-
 hil aduersantibus dicitur paululum postea aptiūs.

Eūdē in sensum & Euthymius Sigabonus Eremita, Opor-
 tet non ad naturā eorum quæ præponuntur (inquit in Matth.
 c. 64. aspicere, sed ad virtutem eorum. Quēadmodum enim
 supernaturaliter assumptam carnem (ita dixerim) deificauit:
 ita & hæc ineffabiliter transmutat in ipsum viuificum corpus
 suum, & in ipsum sanguinem suum pretiosum.

Idem & Galliam ante annos mille sensisse atque credidisse
 vnus D. Remigius Rhemensis Francorum Occidentalium in
 Gallia Apostolus disertè contestatur: Caro, quam assumpsit
 o 3 verbum

Cur D. Theodo-
 retus de sacris
 Eucharistiæ sym-
 bolis alicubi du-
 riūs ac physicè
 magis, planèq;
 crassius loqua-
 tur, vti postula-
 bat circumstās
 auditorū paga-
 norum corona,
 coram qua hæc
 dialogiū dispu-
 tatio fuit habi-
 ta.

Anno 480.
 Euthymius.

Ineffabiliter pa-
 né transmutat.

Anno 500.

D. Remig.

verbum Dei Patris (inquit Cōment. ad I. Cor. iō.) in vtero Virginali in vnitae suæ personæ, & panis qui consecratur in Ecclesia vnum corpus Christi sunt. Sicut enim illa caro corpus Christi est; ita iste panis transit in corpus Christi, nec sunt duo corpora, sed vnum corpus. Diuinitatis enim plenitudo, quæ fuit in illo, replet & istum panem.

Non duo sunt corpora in S. Eucharistia, sed vnum sunt corpus, panis & caro Virginis.

Anno 700.
Iohan. Damascenus.

Supernaturaliter panis transmutatur.

Anno 740.
D. Germanus Constantin.

Georgius Pachymeres.

Panē per Spiritum sanctū transmutatū in corpus Christi credit.

Anno 770.
Theophilact.

In eandem sententiam & D. Iohan. Damascenus istam admirandam rerum conuersionem explicat. Quemadmodum naturaliter panis ipso esu (inquit lib. 4.) & vinum atque aqua potione in corpus & sanguinem edentis & bibentis vertuntur, efficiunturq; diuersum corpus ab eo quod prius erat ipsius: sic panis qui proponitur, & vinum cum aqua per Spiritus sancti inuocationem atque aduentum *ὑπερφυσικῶς μεταβάλλονται*, supra naturam in Christi corpus & sanguinem transmutantur; nec duo, sed vnum idemque sunt corpus.

D. Germanus Constantinopolitanus in sua rerum Ecclesiasticarum Theoria testatur Sacerdotē in altari obsecrare Deū, vt cōficiatur mysterium filij eius, & fiat siue transmutetur ipse panis & vinum in corpus & sanguinem Christi & Dei. Vnde & Spiritus sanctus (inquit) beneplacito Patris & voluntate filij inuisibiliter præsens submonstrat diuinam cōfectionem, & manu sacerdotis obsignat & transmutat, & cōficit proposita sancta dona in corpus & sanguinem Domini Iesu Christi.

Sic & Georgius Pachymeres paraphrasi in D. Diony. Areopagita Ecclesiæ Græcanicæ fidē luculenter admodū exponit. Quod enim D. Areopagita dixerat propter temporū iniquitatem obscuriūs, *ἱερουργεῖ τὰ θεϊκότα*, consecrat Sacerdos illa diuinissima, explanauit Paraphrastes, *ὁ ἱεράρχης πρὸς ἐκεῖνα τὰ πρωτότυπα αὐτὸ τὸ τῆ κυρίου τίμιον σῶμα καὶ αἷμα ἀνάγεται, πνεύμων ὅτι καὶ τὰ προκείμενα εἰς ἐκεῖνα μεταβλήθησαν τῶ ἁγίῳ καὶ πανουργῶ πνεύματι*. Sacerdos ad illa (inquit) prototypa, scilicet preciosum ipsum Domini corpus & sanguinem deducitur: siue ad illa primigenia mysteria accedit, credens illa quæ fuere proposita siue oblata in illa, per sanctum & omnia operantem spiritum esse transmutata.

Sed vt hunc tandem testimoniorū catalogū concludamus, vnus recitandus erit Theophilactus, qui & à Melanchthone recitatus

recitatus
in Mart
deatur
dem pan
virtuten
quod est
mare at
figurā c
mutari;
quam, q
diusacr
exponit
καὶ εὐλο
Arcanis
tionem
Domini
in veru
conserua
P

C

Si

recitatus disertè affirmat panem ineffabili operatione (inquit in Matth. cap. 26.) in corpus Domini mutari, etiam si nobis videatur panis. Rursus in Marcum, cap. 14. Deum speciem quidem panis & vini seruare (ne abhorreamus ab eius vsu) sed in virtutem carnis & sanguinis transelementare, siue μεταστοιχείν, quod est rerum elementa, siue principia & substántias transformare atque transmutare, quum ante dixisset, Panem non esse figurá corporis Dominici, sed in illud ipsum μεταβάλλειν, transmutari; cum Christus dixerit, hoc est corpus meum, hoc, inquam, quod vobis nunc sumitis: quam voculam Oecolampadius sacrilegè detraxit. Porro in Iohannem cap. 6. idem planiùs exponit, μεταποιεῖται γὰρ ἀπορρήτοις λόγοις ὁ ἄρτος, οὗτος διὰ μυστικῆς εὐλογίας, καὶ ἐπιφοιτήσεως τῆ ἀγίας πνεύματος εἰς σάρκα, τῆ κυρίας. Arcanis enim verbis (inquit) panis iste per mysticam consecrationem & Spiritus sancti aduentum transformatur in carnem Domini: quemadmodum dum hic viueret panis comestus in verum ipsius corpus conuertebatur, illud nutriens atque conseruans.

Panis transelementatur, mutaturque naturæ principis fit Christi corpus.

Priscam igitur Ecclesiam ab Apostolorum vsque temporibus tam Orientalem quam Occidentalem, tam Græcam, quàm Latinam, hoc fidei dogma de panis in corpus Domini conuersione, mutatione, siue transubstantiatione tenuisse, manifestissimis demonstratum est veterum Orthodoxorum Patrum testimoniis, ac nequis de posterioris ætatis Ecclesia Græca, siue Orientali, dubitandi sit locus, in Concilio Lateranen. concorditer, tam ex Græcorum & Orientalium, quam Latinorum & Occidentalium sententia definitum est, panis substantiam in corporis Domini substantiam diuina virtute conuerti.

Consensus totius Ecclesiæ tam Orientalis quàm Occidentalis de panis in corpus Domini transubstantiatione ex Conciliis generalibus.

Concil. Lateranen.

Cui concilio Oecumenico cū interfuerint Patriarchæ, ipsi quidem Constantinopolitanus & Ierosolymitanus: per legatos verò Antiochenus & Alexandrinus; quisnam de Græcorum siue Orientalium consensu meritò dubitarit?

Similiter in Concilio Florentino inter Latinos & Græcos optimè de re ipsa conuenit, id est, de transubstantiatione

Concil. Floren.

tiatione panis in corpus Domini, quemadmodum ex actis liquet: vbi Ioseph Patriarcha suo Chyrographo moriturus testatum, immo testamentum facit, per omnia suam fidem cum Catholica & Apostolica Romana fide congruere. Bessarion & Marcus Ephesinus, aliiq̄ue non de re ipsa, id est, de vera veri corporis Dominici in S. Eucharistia presentia, neque de panis in corpus Domini conuersione, siue transubstantiatione dissentiebant, quam suis libris etiãnum extantibus defendunt; sed tantum quæstio superfuit, quibusnam S. Missæ verbis illa fieret.

Cùm igitur vna esset omnibus hac de re fides, fuit & vna omnium nomine, fidei Catholicæ & Apostolicæ formula præscripta, quæ aptissimis verbis docet, virtute verborum Christi à Sacerdote in ipsius persona pronunciatorum substantiam panis in corpus Christi, & substantiam vini in sanguinem Christi conuerti.

Consensus hac in parte hæreticorum cũ veteri tota Ecclesia.

Neq; enim soli Catholici, sed & qui partim fuerunt aliis peruersis dogmatibus infecti, eandem hanc fidei Christianæ doctrinam obtinuerunt.

Iohan. Hussus negat manere panem materiale.

Ad Germaniã nostrã ad Catholicorum consensum reuocãdam magnam sanè vim habeat, quod & Iohannes Hussus ipse disertis verbis docet, post consecrationem manere panem non materiale, sed panem illum cælestis vitæ. Nam Christus (inquit apud Iohan. Pezibramum lib. de non remanentia panis) verbi sui ineffabili virtute, panem & vinum transubstantiat in propriam carnem & sanguinem. Hinc & in carmine de cœna Domini, To. 2. fol. 348. quemadmodum videre est apud Iodocum Hockerium lib. de Sacramento altaris, sic legitur:

Notent istud Confessionistæ: Non est panis, sed est Deus.

*Aue deitatis forma,
Dei vnionis norma,
In te quisque delectatur,
Qui de fide speculatur.*

*Non est panis, sed est Deus,
Homo, liberator meus,
Qui in cruce pependisti
Et in carne defecisti.*

Similiter & Hieron. Pragensis, rogatus de pane post consecrationem, an maneat, respõdit, teste Poghio Florentino epist. ad

ad Leonem Atetinum, apud pistorem remanere panem. Sic & Lutherus scripsit, Christum Do. verbo virtutis suæ panem in corpus suum mutasse, De abroganda missa, fol. 253.

Hanc igitur panis mystici in corpus Domini omnipotentia sua, uti D. Cyprianus, siue verbi sui virtute, uti Iohan. Hussus & Lutherus vester dudum notauit, conuersionem siue mutationem tot Orthodoxorum Patrum, adeoque Lutheri & Confessionis ipsa re Augustanæ, nec non suæ apologiæ testimoniis stabilitam meritò fuisse in fidei articulos & à Concilio Tridentino, sicuti & olim à Lateranen. & Florétino, referendam videt, quisquis saluberrimam conciliorum Ecclesiasticorum auctoritatem probe perspectam habet, quæ in primis valet ad temerè accensa doctrine Christianæ dissidia sopienda atque semel extinguenda.

Quamquam autem Concilio Lateranen. primum hæc questio legitur definita; non tamen idcirco existimandum, nihil certi Ecclesiam in illud usque tempus hac de re tenuisse. fuere quidem quibus aliter olim impunè videbatur: sed donec Ecclesiæ accessit definitio, quæ huiusmodi perplexis in rebus suum sub anathemate non pronunciat iudicium, nisi ubi erroris perniciosi periculum suadet lectissimas Christi oues contagio impendenti tempestiuè eripere, ac veluti amuleto præseruare.

Neque verò recensita illa nobis dudum PP. Orthodoxorum testimonia mutationem solum efflagitant, aut euincunt etiam Sacramentalem: videlicet, ut permanente tota rerum natura, solum accedat quod post consecrationem panis & vinum coniuncta sunt cum vero & substantiali Christi corpore & sanguine. ideoque non amplius sit communis panis (quod audaculus ille Gygantea planè temeritate examinatore Concil. Tridentini Martinus Kemnicus stolidissimè nugatur) sed disertè panis naturam mutari, substantiam conuerti & transire, adeoque transelementari supernaturaliter in corpus Christi, Patres Orthodoxi docent tam Orientales, quam Occidentales. Minimè enim verum est, sed insigni calumnia deformatum, ac sathanica pseudologia defædatum, quod idem Kemnicus fol. 415. euomuit. Patres Conc. Trident. non ignorantes (inquit) sententiam Ecclesiæ & Orientalis & Occidentalis contra mentem veterum Patrum, ipsorum phrasas ad commentum suam transubstantiationis

Hierony. de Præga fides panis permanentiam. Lutherus docet Christum panem in corpus mutasse.

Transubstantiatio, cur in fidei articulos fuerit referenda.

Cauillis & columnis Kemnicij occurritur pro Conc. Tridentini defensione.

Tom. 2. fo. 410.

An Patres Conc. Trident. detorqueant veterum scriptorum verba.

Tragica hæc D.
Chrylto. epi.
phonemata stu-
penda testantur
rerum sensibili-
um in mysteriis
conuersionem.

tionis detorquere. Siquidem eos hanc diuinam planè panis in corpus Domini mutationem admirari, immo stupere, satis superque ille verè hyperbolice testantur voces: O miraculum! O Dei benignitatè! Qui cum patre sursum sedet, omnium manibus pertractatur! Rursus & illæ, Ministrorum nos ordinem tenemus: qui verò hæc sanctificat & transmutat, ipse Christus est. Item, Adest hic sacerdos non ignem gestans, quo ad Heliae exemplum sacrificium absumat; sed spiritum sanctum. vnde & homil. de Enceniis panem ait absumi.

Et ne qua detorsionis aut deprauationis in Veteres PP. à nobis patratæ hæreat suspicio, expendat, obsecro, pensculatius iste obesæ naris & auris examinatus, ecquid illud Ambrosij sibi velit, non esse quod natura formauit; benedictione enim naturam mutari.

Similiter, ecquid illud Cypriani sibi velit à Melanchthone recitatum, panis non effigie, sed natura mutatus omnipotentia fit caro Christi.

Denique ecquid illud Augustini Latinis auribus sonet, expendat accuratius, Noster panis certa consecratione fit mysticus, non nascitur. rursus illud Hieronymi: Transfigurans panem in corpus suum, siue vt Theophilact. *μετασχηματίζων* transelementat, siue vt Damasc, *ὁπερ φωνῶς μεταβαλλῶν*, supernaturaliter panem in corpus suum transmutat.

Praclarū Christi-
ani Theologi
Kénicij argumē-
tū contra transf-
substantiationē
ex physica, siue
à sensibus peti-
tum.

Porro illud Kemnicij Epiphomena, quo hanc claudere placuit disputationem, Christiano in primis dignū est Theologo: Videri in Eucharistia (inquit fol. 424.) panem & vinum & sensus ipsi, & tota antiquitas testantur. O argutum philosophum, qui in fidei Christianæ doctrina vero antiquitatis Christianæ testimonio destitutus, quam pro nobis totam stare tam disertis, tam perspicuis demonstratum est ipsorum sententiis, vt nihil supra; ad futile, fallax, vanum, planèque ficulneum, immo sophisticum à sensibus corporeis petitū confugit præsidium. Si sensuum iudicio de fidei Christianæ dogmatibus standum, iam iam non solum à Calvinistis vestris hostibus egregiè mathematicis isto spoliadi estis mysterio longè maximo, simul & humanis sensibus abstrusissimo; sed omni semel etiam religione Christiana vos euestigio deturbabunt philosophi, Pagani, Turcæ.

Turcæ,
Verum
riorum
Liqu
Wesalic
raumu
ctari no
nam, qu
mum at
doctrina
proposit
rum filii
adeò ver
men ger
Ad ha
riarum i
transmu
culis apt
à monac
se conui
fias inue
ri, tum M
gustanz
apologer
iactitant
res, imm
tuū Imp
mero esse
stamenta
deprauan
QV A
charistia
tur, siue c
professor
PP. Orth
mysterii v
dū anony

Turcæ, Iudæi, sensuum iudicio mirificè contra vos instructi. Verùm ad institutum redeat oratio, quæ suo à cursu aduersariorum ineptia fortassis æquo longius diuertisse videatur.

Liquet igitur ex iis, quæ dudum ex Valentino Aerythæo, Wesalio, Cochlæo, Swencfeldio, Heshusio, aliisque commemorauimus, nouos istos & degeneres Confessionistas aliâ nunc sectari non modò apologiam, sed Cõfessionem etiam Augustanam, quàm fuerit illa genuina & germana Carolo V. A. primum anno 30. oblata, simulque in Comitibus perlecta: & quòd doctrina ipsorum de panis permanentia hac in Antithesi V. proposita non solum PP. Orthodoxis & Catholicis nobis ipsorum filiis repugnet, sed ipsi etiâ Lutherò, Melanchthoni, ipsique; adeò veræ Confessioni suæ, vnde gloriosius quam verius nomen gerunt, Augustanæ ex diametro est contraria.

Ad hæc perspicuè est omnibus demonstratum, hanc substantiarum in S. Eucharistia diuinam caelestemque; conuersionem, siue transmutationem, vti appellabant veteres, siue, vti paucis à seculis aptiori vocamus vocabulo, transubstantiationem nõ esse à monachis & sacrificulis (vti improbè fingunt & cõtumeliose conuertiatur anonymi Confessionistarum Patroni) in Ecclesias inuectam; sed esse Orthodoxorum Patrum, cum Lutheri, tum Melanchthonis, ipsiusque adeò Cõfessionis re vera Augustanæ doctrinam. Quam cum isti noui Confessionistarum apologetici adulterarint & deprauarint, nõ modò se vanè hoc iactitant nomine, quod Confessionis Augustanæ sint professores, immo si Christo placet, propugnatores, atque delecti status Imperij nomine defensores: sed re ipsa de illorum se numero esse conuincunt, qui Christianæ doctrinæ placita, vt testamenta, perniciosâ heredum fraude, doloque malo mutant, deprauant, adulterant.

QVARE cū hac de doctrina, quòd substantia panis in S. Eucharistia in Christi corpus diuina Spiritus sancti virtute mutatur, siue cõuertitur, Germanis Confessionis re vera Augustanæ professoribus atque Catholicis secundū Dei verbū & perpetuū PP. Orthodoxorū cõsensum conueniat, iã de huius sacrosancti mysterii vsu dicendū erit copiosius: de quo dogmate hūc in modū anonymi Cõfessionistarū Patroni suâ pergūt exponere Antithesin.

Epilogus doctrinæ antitheseos huius V. contrariam esse nõ solum PP. Catholicis, sed Cõfessionem etiam verè Augustanæ.

Transubstantiationem à Patribus traditam cõsensu Ecclesiarum omnium.

CAP. XVI.

De vsu Eucharistie, quòd est sacrificiū à Christo institutum.

tithefin. Neq; ideo institutū est sacramentū hoc, inquit, vt sit,
 oblatio, vel sacrificiū, quod nos offeramus Deo. Vnde & in Ca-
 tholicorū antithesi eos accusant, quod cœnā Domini trāsfor-
 mant in opus toto genere diuersum ab eo fine, qui à Christo
 propositus fuerit. Sanè hac in parte ex diametro dissentimus
 Catholici à Confessionistis. Vtrique Christi Domini institutū
 vrgemus; vtriq; suam quisque in opinionem diuinas scriptu-
 ras depromimus; vtrique Orthodoxorum testimonia in me-
 dium producimus: Verūm nos apertissimum Dei verbū pro
 nobis stare Catholici, non solūm æquè certatim affirmamus,
 sed disertis etiam Vet. Patrum sententiis, perpetuoque Eccle-
 esia Dei Catholica toto orbe concorditer ita nobis semper
 à primo vsque sui exordio consentiētis sensu demonstramus,
 atque indubitanter apud omnes, quibus fides Christi est inte-
 gra, conuincimus. Anonymi verò Confessionistarum Patroni
 audacter affirmant suam doctrinam de reali corporis Domi-
 ni in S. Eucharistia mysteriis præsentia, quodque non sit insti-
 tutum ad oblationem, clarè docere verba ipsa institutionis, &
 ritus. Matth. 26. 1. Cor. 11. quibus, inquit, locis nominatim
 & expresse traditur, Dominum cum pane & vino distribuisse
 verum corpus suum & sanguinem.

Quod assumptum vti Caluinistæ homines sanè acuti non
 minus quam versuti nominatim & expresse negant illis locis
 doceri; ita Catholici de veritate corporis Dominici & sangui-
 nis illic præsentis Confessionistis consentientes negamus cum
 pane & vino distribui. Locis porrò S. Scripturarum, quibus ab-
 utuntur ad imperitorum fraudem ad istud suum nouum do-
 gma statuendum, suo inferius loco respondebitur aptius, vbi
 de huius mysterij vsu verè Euangelico plenius tractauerimus:
 demonstrato, esse S. Eucharistiam à Christo Domino institu-
 tam, non solūm ad Sacramentum, sed vt sit etiam sacrificium
 viuus adeoq; mortuis profuturum. Atqui negant Confessio-
 nistæ? sed quibus rationibus fulti, aut scripturarum capitu-
 lis instructi, aut veterum denique Patrum testimoniis confisi
 istud negant, videndum. Neque vlla, inquit, ibi legitur sylla-
 ba de oblatione Papistica, quæ fiat pro viuus & mortuis.

Quam fuculo
 argumento nixi

Quod vos nobis negatis de oblatione corporis Dominici,
 idem

idem vobis negant Calvinistæ, vnam ibi legi syllabam de vera eiusdem ac reali præsentia. Nos antiquam contra utrosq; obtinentes doctrinam affirmamus non solū ibi vnam aut alteram legi his de fidei capitibus, haud sanè postremis syllabam; sed difertis etiam verbis vtrunque esse à Christo Domino institutū, & ipsius authoris exemplo re ipsa gestum, adeoque vt in posterum semper fiat mandatum.

Cū igitur apud æquos iudices tantidē valeat vtriusq; partis affirmatio, nūquam de causæ suæ veritate certū poterit fieri iudiciū, nisi altera pars solidis, immo liquidis suā probarit atq; demonstrarit testimoniis nixam actionem. Affirmant igitur Confessionistæ, non esse in Christi Domini verbis vllam syllabam, quæ corporis sui oblationem testetur institutam. Nos contra affirmamus, & à Christo institutā esse, & difertè ad eodē Christianis mandatam esse. Sed quibus, inquis, testimoniis istud Catholici confirmatis? Audi, quæso, benignus; videbis perspicuè non esse hanc Dominici corporis oblationem, vti aduersarij cauillantur, Papisticam aut humanam; sed Euangelicam, verèque Christianam: quia ex Christi Domini verbis, eiusq; exemplo, atque perpetuo Patrum Orthodoxorum consensu iuxta Prophetarum oracula constabilitam, validissimèq; confirmatam.

Cū hac omnis controuersia in vera illorum Christi Domini verborum, Hoc facite in mei commemorationem, sensu ceu cardine versetur; nihil omnium ita hanc principem ferè omnium aliarum hoc in fidei dissidio exortarum quæstionem de missæ sacrificio planè decidat, litemq; capitalem semel omnem dirimat, quàm si perspicuū fiat, quidnam Christus Dominus ipse illa in sacrosancta cœna prior fecerit, quidue ipse gesserit, quid suos denique illis verbis facere mandarit. Quod enim prior fecit, suos facere iussit, Hoc facite, inquis, in mei cōmemorationem. Initiò igitur quia inter Catholicos & Confessionistas conuenit Christum suum verum corpus atq; sanguinem Apostolis tunc distribuisse, solidis est atque liquidis Veterū PP. testimoniis statuendū, Christum Do. suum etiam corpus ac sanguinem Deo Patri in cœna obtulisse, atque ad formam illius agni Mosaici, vt typum sacerdotis iuxta ordinem

Confessionistæ tollere conātur s. Eucharistiæ sacrificium, nulla ibi legitur, aut, syllaba de sacrificio. O plūbeū pugionē acutis philosophis dignif.

Questio de missæ sacrificio qua methodo explicanda.

non Aaranis, sed Melchisedechi expleret; immolasse atque sacrificasse: deinde suis Apostolis & sacerdotibus vt idem ipsi facerent, mandasse, siue instituisse, vt Deo Patri, iuxta Prophetias, hostia munda toto orbe offerretur.

Christi in cœna obtulisse Deo Patri corpus suum.

I.

D. Cyprianus.

Obtulisse igitur Christum in cœna suum corpus Patri cœlesti, disertis verbis clarissima orbis Christiani lumina nobis consona voce contestantur.

D. Cyprianus aurea illa contra Aquarios epistola de vetustissimo prisci Melchisedechi sacerdotio multa præfatus, Qui magis Sacerdos Dei, inquit, quàm Dominus noster Iesus Christus, qui sacrificium Deo Patri obtulit, hoc idem quod Melchisedech obtulerat, id est, panem & vinum, suum scilicet corpus & sanguinem. Rursus eadem epistola inferius: Nam si Iesus Christus Dominus & Deus nostre ripse est summus sacerdos Dei Patris, & sacrificium Deo Patri primus obtulit, & hoc in sui commemorationem fieri præcepit; vtique ille sacerdos vice Christi fungitur, qui id quod Christus fecit imitatur.

II.

Clemens Rom.

His congruit quod Clemens Romanus in epitome Apostoli Tradit. scribit, Offerens spiritalem hostiam (inquit) antequam pateretur, nobis constituit solis hoc facere.

III.

Leo Magnus.

Quod Leo ille magnus planius explicans, Discumbentibus secum discipulis (inquit Sermo. VII. de passione) ad edendam mysticam cœnam corporis & sanguinis sui ordinans sacramentum docebat, qualis Deo hostia deberet offerri.

IIII.

D. Irenæus.

Huic suffragatur nobilissimus ille Galliarum scriptor Græcus D. Irenæus. Sed & suis discipulis, inquit libr. 4. ca. 32. dans consilium primitias Deo offerre ex suis creaturis, eum qui ex creatura panis est, accepit, & gratias egit, dicens: Hoc est corpus meum. Et calicem similiter suum suum sanguinem confessus noui testamenti, nouam docuit oblationem, quam Ecclesia ab Apostolis accipiens in vniuerso mundo offert Deo.

V.

D. Martialis Christi discipulus.

Sic ante Irenæum & vetustissimus Gallorū Apostolus Christi Domini discipulus D. Martialis, vbi epistola ad suos Burdegalenſem data docuisset ex Prophetæ Malachię testimonio (sicuti & Iustinus, Augustinus, & alij PP.) offerri vbique Deo mundam oblationem, Offerimus, inquit, Deo in ara corpus & sanguine Domini in vitam æternam. & infra: Quod autem corpus

pus Iuda
eius à te
ta propo
dam, & I
iussit no
Eusebi
cap. 10.
nia, inqu
miã Pat
auspicari
stra omni
Simili
feriã: O
pleto (i
meum!
Sic & C

Acced
qui illud
fedech, à
cit secun
sde, cœna
quod & C
ipſius cor
Simili
Tu es Sa
hostia sen
fed ad Sa
ipse Chri
dum eis i

pus Iudæi per inuidiam immolauerunt, putantes se nomen eius à terra abolere, nos causa salutis nostræ in ara sanctificata proponimus, sciētes hoc solo remedio nobis vitam præstandam, & mortem effugandam. hoc enim ipse Dominus noster iussit nos agere in sui commemorationem.

Eusebius quoque Cæsariē. Euangelicæ demonstrat. libr. I. cap. 10. Luculentis admodū verbis idem docet. Post hæc omnia, inquit, quasi admirandam hostiam, victimamque eximiam Patri *καλλιερισάμενος ὑπὲρ τῆς αἰ πάντων σωτηρίας ἀνήνεγκε*, auspiciatissimè sacrificando immolauit, obtulitque pro nostra omniumque salute.

Similiter & Cosmas Ierosolimitanus in hymno magnæ v. ferix: O bone tuos discipulos bibere fecisti lætitiæ calice impleto (ipse enim te sacrificabas) bibite clamans sanguinem meum!

Sic & Cyrus Prodromus Epigrammate in cœnam mysticam.

*θύς τὸ θῦμα κὶ τὸ δεῖπνον ἐσθίεις
κὶ κλάς τὸν ἄρτον ἄρτε, κὶ κρατὴρ πίνας,
ἀμφὼ γὰρ εἰ σὺ, κὶ θυθὴρ κὶ θυσία,
ὁ δὲ προδώσων ἐσθίει σε μὴ τρέμων,*

Offers sacrificium, & cœnam ipse edis,

Frangisque panem tu panis, & calix bibis:

Nam vtrumque tu es, & sacrificus & hostia,

Te proditor tuus intrepidus edit.

Accedit his & præclarus ille D. Pauli interpres Photius, qui illud Psalm. Tu es Sacerdos secundum ordinem Melchisedech, à D. Paulo allegatum sic interpretatur; Christum dicit secundum ordinem Melchisedech Sacerdotem, *ὅτι κὶ ὁ χριστὸς ἀναίμακτον θυσίαν προσήνεγκε εἰς ὕστερον κὶ τὸ ἑαυτῆ σῶμα*, quod & Christus incruentam deinde obtulit hostiam, suum ipsius corpus.

Similiter & Oecum. Græcus Pauli interpres doctiss. illud, Tu es Sacerdos in æternum exponens, Non de illa inquit, hostia semel à Deo (in cœna) immolata dixisset, In æternum: sed ad Sacerdotes nostri temporis aspiciēs, per quos medios ipse Christus sacrificat & sacrificatur: qui Christus ipse modum eis in mystica cœna tradidit istiusmodi sacrificij.

Suffra-

VI.

Eusebius Cæsariē.

VII.

Cosmas Ierosolimitanus.

VIII.

Cyrus Prodromus.

Christus in cœna sacrificus & hostia.

IX.

Photius.

X.

Oecumenius.

XI.
Theophylact.

Suffragatur & Theophylactus in Matth. cap. 28. δῆλον ὅτι ἔκτοτε ἀπέσφαξεν ἑαυτὸν, ἀφ' ἧς διεδίδε τοῖς ὀκείοις μεθιτῶν τὸ σῶμα, ἐδέειζ γὰρ ἐσθίειν τὸ ἐάν μὴ πρότερον ἐσφαγμένον ἔιν. Manifestū est, quòd tum immolauerat se ipsum, ex quo tradidit discipulis suis corpus edēdum. Nemo enim quicquam edit, nisi prius maētatum (siue immolatum) fuerit.

Quòd corpus
suū offerēdum
A postolis man-
darit.

Certissimis his iuxta ac liquidissimis Veterum Patrum testimoniis cū euictum sit Christum Dominum illa in nouissima cœna suum corpus sacrumque sanguinem Deo Patri immolasse, atque in sacrificium obtulisse, siue sacrificasse, reliquum est vt nunc exquiramus, an sacrificare, idēque corpus Deo Patri offerre instituerit, suisque Apostolis sacrificandum mandarit. Hæc illa est enim magna controuersia, quæ potissimum Confessionis Augustanæ professores dissentire, adeoque dissidere facit à Catholica Christi Domini Ecclesia. Proinde nos summam quandam hæc in re explicanda collocabimus operam, nempe in qua concordia solidæ instaurandæ, atque adeo semel sarcindæ spes singulariter sit reposita. Quò igitur omniū manifestissimè eluceat, Catholicos ab illa Confessionistarum calumniam esse alienissimos, quòd cœnam Domini transformarent in opus toto genere diuersum, id est, quia eam faciunt oblationem & sacrificium, quod Deo offeratur; agendum ostendamus non ita solum Christum Dominum instituisse, sed mandasse etiam, vt suum corpus, sacrumque sanguinem Deo Patri in sui memoriam offerremus & sacrificarem.

Totū orbē Christianum cōcorditer semper sensisse, Christum Domini. Apostolis mandasse, vt suū corpus Deo Patri in sacrificiū hostiamque mundam offerrent. Ab Orientali Ecclesia testimonia.

Hoc vt magis fiat indubitatum, omniūque luce effulgeat splendidius, huc nobis suffragaturos præclarissimos quosque Ecclesiæ Christianæ adducemus Patres Orthodoxos, qui ante annos potiss. mille atque amplius effloruere illustrissimi. Quid igitur Oriens hac de quæstione senserit, initio erit exponendum. Quam mundi plagam vbi animi oculis perlustro, Antiochena Ecclesia meritò primum sibi locum vendicat, vt inde Christianæ religionis doctrina constabiliatur, vnde primò diuinum Christianorum hominum nomē nostra cum salute prodit. Hanc autem Ecclesiam à D. Petro & Paulo, vti ait Leo Magnus, fundatam firmiter credidisse, sacrificiū hoc à Christo Domino esse institutum, quis aptior producat in mediū

testis

testis, quàm Iohannes ille Antiochenus, qui & nobilissimis parentibus ortus ab aureo orationis flumine Chrysofomi cognomen meruit.

Is hac de re sic homilia ad Corinth. differit: Collatiane veteris testamenti ac noui facta, vtrum maiora diuinæ erga nos charitatis habeat insignia, vbi dixisset Deum à Iudæis vt ab Idolorum cultu auerteret, Brutorum sanguinem sibi immolatum assumpsisse: In nouo autem testamēto, inquit hom. 24. multo aliter ἐνταύθα δ' ἐπὶ τῶν πολλῶν φρικτὸν ἔσερον καὶ μεγαλοπρεπές ερον τὴν ἱερουργίαν κατεσκεύασε, καὶ τὴν θυσίαν αὐτὴν ἀμείψας καὶ ἀντὶ τῶν ἀλόγων σφαγῆς ἑαυτὸν προσφέρειν κελεύσας. Hic multo admirabilius siue magis tremendum, atque magnificentius sacrificiū constituit, ipsam hostiam (veteris testa.) quidem commutauit, ac loco brutorum cædis seipsum offerendum atque sacrificadum præcepit.

Liturgia illa huic consonat, quæ Apostolorum nomine per Clementem Ro. edita, testibus Græcis doctiss. viris Nicolao Episcopo Metonen. & Marco Archiepiscopo Ephesino: quæ sic habet, Post consecrationem, memores passionis, mortis, resurrectionis, reditus in cælum, & futuri aduentus, offerimus tibi Regi ac Deo secundum eius institutionem, per quem & hunc calicem, & cæt.

Quod in Orientali Ecclesia Hesichius à D. Gregor. Nazianzeno, aliisq; illustribus Ecclesiæ Christianæ columinibus didicerat, aureis suis in Com. in Leuiticum nobis reliquit. Post hæc propriam tradit cœnā (inquit libr. 6. cap. 22.) ex qua nobis est oblatio & sacrificium intelligibilis agni, quem immolamus & offerimus secundum Domini traditionem.

Eusebius Emisenus homil. 5. in Paschate. Et ideo quia corpus assumptum ablaturus erat ex oculis nostris, & syderibus illaturus, necessarium erat vt nobis in hac die sacramentum corporis & sang. sui consecraret, vt coleretur iugiter per mysterium, quod semel offerebatur in pretium, vt quia quotidiana & indefessa currebat pro hominum salute redemptio, perpetua esset etiam redemptionis oblatio, & perennis illa victima viueret in memoria, & semper præsens esset in gratia. Et post quædam: Ad cognoscendū & percipiendum sacrificium veri corporis

Iohann. Antiochenus, qui & Chrysofomus.

II.

Liturgia Apostolica per Ecclesias Orientales vtitatissima.

III.

Hesichius Nazianze. discipulus.

III.

Euseb. Emisenus.

corporis ipsa re roboret potentia consecrantis. Deinde, Hic ergo Melchisedech oblatione panis & vini hoc sacrificium præsignavit, de quo Propheta prænunciat: Tu es Sacerdos in æternum secundum ordinem Melchisedech.

V.
Euseb. Cæsar.

Idem & Eusebius Cæsariensis, loco dudum allegato disertè confirmat: Post hæc omnia, inquit lib. I. cap. 10. Evangelicè demonstrat quasi admirandam hostiam eximiamq; victimam Patri sacrificando immolavit pro nostra omnium salute, *μνήμην καὶ ἡμῶν παρέδωκε αὐτῷ θυσίας τῷ θεῷ δινεκέες προσφέρειν*, & nobis ut Deo memoriam eius rei pro sacrificio perpetuum offerremus & sacrificaremus tradidit.

VI.
Gregor. Nissen.

In eandem sententiam scribit & Gregor. Nissenus orat. de resurrectione Christi: Pro ineffabili arcanoq; sacrificij modo, inquit, sua dispositione & administratione præoccupat impetum violentum, ac sese victimam & oblationem offert pro nobis Sacerdos simul & Agnus Dei, qui tollit peccatum mundi. Quando hoc accidit: Quando corpus suum ad comedendum, & sanguinem suum exhibuit familiaribus suis ad bibendum. Iam enim (vtri post pauca subdit) latenter pro potestate mysterium administrantis ineffabiliter & inuisibiliter corpus immolatum erat.

VII.
Oecumen.

Similiter & Oecumenius haud ignobilis D. Pauli interpretatur illud Pauli, Tu es Sacerdos in æternum, de Christo expositurus non de illa semel à Deo (Christo) hostia oblata dixit, in æternum: sed ad Sacerdotes nostri temporis aspiciens, per quos medios Christus sacrificat & sacrificatur, *ὅς καὶ παρέδωκε αὐτοῖς ἐν τῷ μυστικῷ δείπνῳ τὸν τρόπον τῆς τοῦ αὐτῆς ἱερουργίας*: qui Christus ipse modum istiusmodi sacrificij in cæna illa mystica ipsis tradidit.

VIII.
Thodoretus.

Suffragatur & D. Theodoret: Clarum est nos non aliud sacrificium offerre (inquit cap. 8. ad Hebr.) sed illius vnus salutaris memoriam agere. Hoc enim nobis præcepit Dominus dicens: hoc facite in mei commemorationem.

IX.
D. Germanus
Constantino.

Sic & D. Germanus Constantinopolitanus Archiepiscopus, in sua rerum Ecclesiasticarum Theoria illud liturgiæ Græcicæ, *ΤΥ Α Ε Χ ΤΥ Ι Σ*, interpretatur, de tuo corpore, inquit, & sanguine qui dixisti: hoc facite in mei commemorationem, quod est; quæ nobis per sanctos Apostolos tuos tradidisti, ea tibi offerimus propter nostram salutem.

D. Hie-

D. Hieronymus per Oriëtem potissimū versatus eiusdemq; cum illis fidei variis in locis Euangelicum Christiani sacerdotis depingens officium, docet tantarum eum debere esse virtutum, vt semper moretur in sanctis, & paratus sit victimas offerre pro populo, sequester Dei & hominum, & carnes agni sacro ore conficiens, quia sacrum oleum super eum est: hoc autem officij, id est carnes agni consecrandi & immolandi sacerdotis Christianos habere ex ordine suo, qui secundum Melchisedech est, planè docet in quæstionibus Hebraicis, vbi sic annotatum reliquit: Quod autè ait, Tu es Sacerdos secundum ordinè Melchisedech, mysteriū nostrū in verbo ordinis significatur nequaquā per Aaron irrationalibus victimis immoladis, sed oblato pane & vino, id est corpore & sanguine Dom. Iesu.

Porrò hunc offerèdi corporis & sanguinis Dominici ritum Apostolos, & per eos sacerdotes succedaneos à Christo Domino accepisse, immo eius institutione, adeoq; mandato ista quotidie Deo Patri offerre, disertè D. Hiero. dialo. 3. contra Pelag. tradit. Sic docuit Apostolos suos, inquit, vt quotidie in corporis illius sacrificio credentes audeant loqui, Pater noster qui es in cælis, sanctificetur nomen tuum. Audis lector Christiane, sacrificium corporis Christi, audis Christū sic Apostolos docuisse, vt quotidie audeant credentes petere, dimitte nobis debita, idque in corporis dominici sacrificio: quod non fecissent Apostoli, nisi offerendū Christus suis præcepisset, siue, vt ait Hieronymus, docuisset. Vnde & orationis dominicæ præfatio quotidie ad Apostolorum exemplum hortatur credentes; vt præceptis salutaribus moniti, & diuina institutione formati audeant vnà cum Sacerdote Christi loco mediatore siue sequestro, dicere: Pater noster, qui es in cælis.

Sic & Clemens Rom. epitome Apostolicarū constit. scribit hūc in modum à sacerdote in Ecclesiis orari: Memores passionis eius offerimus tibi Regi & Domino secundum eius ordinationē panē hunc & calicem hunc, & cæt. Rursus, Offerēs spiritalē hostiā, antequā pateretur, nobis cōstituit solis hoc facere.

D. Dion. Areopagita cap. 3. Eccles. Hierarch. Quando facimus, inquit, in sui memoriam, quod fecit, fierique mandauit ad recordationem, & cæt.

X.

D. Hieronymus.

De veste sacerdotali.

XI.

D. Clemens.

XII.

Dionys. Areopagita.

XIII.
D. Iustinus.

D. Iustinus Martyr dialogo contra Tryphonē, allegato vacca rufæ typo, demonstrat ex Esa. cap. 33. & Malachia, hostias panis & vini Deo offerendas esse prædictum: vbi fit mentio panis (inquit) quem nobis Christus noster conficiendum tradidit, vt corpus eum factum esse recordaremur, eorum causa, qui in ipsum credunt.

XIIII.
Origen.

Origenes ille Adamantius his suffragatur in Leuit. cap. 23. homil. 13. Et si respicias illam commemorationem, inquit, de qua Dominus dixit, hoc facite in meam commemorationem; inuenies quòd ista est commemoratio sola, quæ Deum hominibus propitium facit.

Arriani ex hac doctrina Ecclesiam oppugnare.

Hæc doctrina tam fuit apud Christianos indubitata, vt vel hæretici Arriani suæ perfidiæ tela inde haud mediocriter sibi exacuenda putarint. Cùm enim sacrificium corporis Christi Deo Patri offerret Ecclesia vniuersa, ex axiomatico indubitatisimo stolidissimè colligebat, Deum Patrè filio esse maiorem: quod vt futilissimè dicitur, ita haud parum firmiter controuersiam præsentem de Dominici corporis sacrificio sua etiam perfidia statuit Arrianismus.

Totum orbem Christianum ex hac Domini institutione corpus Christi semper obtulisse, Deoq; immolasse. PP. 318. Concil. Niceni.

Hac ex traditione, siue Christi Domini institutione atque mandato totam vniuersi orbis Ecclesiam ac in primis Orientalè obtulisse Deo Patri pretiosum Christi Domini corpus & sacrum sanguinem, disertè admodum nobis Patres illi 318. Conci. Niceno ex omni mundo congregati vna voce contestantur. Nam Canone 14. vetant, Ne amplius sacerdotibus diaconi Sacramenta porrigant, cum id neque regula, neq; consuetudo tradiderit, vt hi, μήτε ἐξ εὐσ' ἀν' ἔχουσι προσφέρειν, qui potestatem non habet offerendi sacrificij; his qui offerunt corpus Christi porrigant. Ad hæc iidem PP. Niceni, teste D. Ambrosio, in Synodo Nicena statuerunt, vt vna nocte (inquit epistola 83.) vbique sacrificium pro resurrectione Domini deferatur. Idem licet intelligere ex fragmento cano. illius Niceni, quem contra Oecolampadium aliosq; sacramentarios R. D. Curbertus Tonstallus Episcopus Dunelmen. ex suo veneranda antiquitatis protulit thesauro. Iterum etiam hic in diuina mensa (inquit) ne similiter intenti simus ad propositum siue oblatum panem, & poculum, sed attollentes mentem fide

fide intelligamus situm in sacra illa mensa agnum illum Dei tollentem peccatum mundi, ἀθύτως ὑπὸ τῶν ἱερέων θυόμενον incruentè siue non maetationis specie à sacerdotibus immolatū.

Sic & Patres Concil. Ephesino 200. congregati docent, incruentum in Ecclesiis sese sacrificij seruitutem, siue latrariam, id est diuinum cultum celebrare, atque ad mysticas benedictiones accedentes sanctificari, participes sancti corporis & pretiosi sanguinis Christi omnium redemptoris effectos.

Vbi manifestum est, à S. corporis ac sanguinis communiione distingui incruentam sacrificium siue incruentam seruitutem atque latrariam, id est, immolationem citra maetationem aut cedem factam. Id enim illis sonat thysia anæmaetos.

Idem & sensisse & fecisse Ecclesiam Ierosolymitanam ex Apostolorum ætate ad tempus vsque Concilij Niceni attestatur D. Cyrillus Ierosolymitanorum Episcopus, qui & Concil. Niceno illi magno interfuit. Is Catechesi V. mystagogica, vbi exposuisset tradita nobis Christiani sacrificij mysteria, postquam, inquit, τὴν πνευματικὴν θυσίαν, τὴν ἀνάμακτον λατρίαν ἐπὶ τῆς θυσίας τῆς ἰλασμοῦ, spiritualis illa oblatio, cultusque incruentus super ipsa propitiationis hostia fuerit peractus & absolutus, obsecramus Deum pro communi Ecclesiarum pace. & infra: Sic & nos pro defunctis, quâquam sunt peccatores, preces offerentes χρῖστον ἐσφαγιασμένον ὑπὲρ τῶν ἡμετέρων ἀμαρτημάτων προσφέρομεν ἐξιλευόμενοι ὑπὲρ αὐτῶν καὶ ἡμῶν τὸν φιλόθρονον, Christum pro nostris peccatis maetatum offerimus, vt & nobis, & illis Deum benignissimum reddamus propitium.

Demonstrato quidam Oriēs totus ante annos mille trecentos & crediderit & fecerit, ad Meridiem etiam consulendum sese transferat oratio.

Prima testimonium dicat Alexandrina illa Ecclesia, à D. Marco Petri discipulo erudita. Ea D. Athanasij sui totius orbis clarissimi luminis ore profitetur, non solū ex Apostolorum traditione preces & eleemosynas, cereos etiam atque oleum ad defunctorum sepulchra adferre admodum prodesse defunctis, sed incruentum etiam missæ sacrificium. δευτέρα γὰρ ταῦτα τῷ θεῷ καὶ πολλὰν ἐξ αὐτοῦ φέροντα τὴν ἀντίδοσιν. τὸ γὰρ ἔλαιον καὶ ὁ κηρός ὀλοκάπτωσις· ἡ δὲ γε ἀνάμακτος θυσία, ἐξιλασμός. Hæc enim,

Agnus Dei in ara offertur nõ sanguinaria & maetatoria specie, vt semel in cruce.

Pp. 200. Conc. Ephesin.

Ab exemplo Ecclesie Syõ Ierosolymis.

Sacrificio corporis Deū placamus, reddimusque propitium. Meridies quidnam senserit de altaris sacrificio.

Alexandrinæ Ecclesie testimonium.

(inquit orat. in defunctos) Deo grata sunt, magnamq; ab eo referunt recompensationem, oleum namq; & cerei sunt holocaustum: verum incruenta illa hostia propitiatorium est sacrificium. Quae omnia mortuis prodesse, ex Apostolorum traditione mox subiecta confirmat. Sic & orat. de fide uti D. Theodor. recitat dialogo 3. Corpus est, inquit, cui dicitur: Sede a dextris meis, per quod Corpus & Pontifex, & Apostolus dictus est; per id, inquam corpus Pontifex dictus, quod nobis tradidit mysterium, dicens: Hoc est corpus meum.

Carthaginensis
ecclesia.

Quod si eundem decurramus continentem, ad regiam illam perueniemus Carthaginem, Romae non minus religionis zelo, quam olim imperii studio aemula, quae hac de doctrina quidnam & senserit & fecerit, vnus Cyprianus aureo suo florulentae orationis flumine exponet: Christus Sacerdos (inquit epist. 1. libr. 2.) sacrificium corporis & sanguinis sui Deo Patri primus obtulit, & hoc fieri in sui commemorationem praecipit. Neque suo ex privato iudicio istud scribit, sed ex consentanea totius Africae doctrina, nam epist. 9. libr. 1. non suo solum, sed Synodi Africanae nomine testatur, vel antea suam aetatem fuisse pro mortuis fratribus oblatum Deo altaris sacrificium. Vetat enim illa epistola ad Ecclesiam Furnensem ex Concilio data, non debere pro Geminio Victore fieri oblationem aut aliquam eius pro eius dormitione in Ecclesia deprecationem frequentari.

Ecclesia Ro. con-
testatur Christum
sui corporis ho-
stiam instituisse
in sacrificium.

His consonat quod D. Syluester scribit: Ideo v. feriam non esse a Christianorum festis excludendam, in qua sacrificium sacri corporis Domini, & sanguinis ab ipso Domino celebrationis sumpsit exordium. Ita & Iulius Ro. apud Gratianum: Cum magister veritatis (inquit) verum salutis nostrae sacrificium suis commendaret Apostolis, & cetera. D. Leo disertae admodum oratione idem confirmat. Christus corporis & sanguinis sui (inquit Sermone VII. de pass.) ordinans sacramentum, docebat qualis Deo hostia deberet offerri.

Ecclesia Hipponen-
sium suffraganeae.

Sic & Ecclesiam Hipponensem sensisse vnus nobis abunde testatur fecerit D. Augustinus, qui contra Faustum scribens: Quod (sacrificare Deo) frequentissime facimus, inquit lib. 20. cap. 21. illo duntaxat ritu, quo sibi sacrificari noui testamenti manifestatione praecipit.

Ad

Ad hæc variis in locis D. Aurelius Augustinus hoc altaris, siue mediatoris sacrificium prædicat illustrius, quàm vt vel semidoctis sit ambigendi locus. Sacrificio enim salutari (inquit Serm. 32. de verb. Apostoli) & eleemosynis, orationibusq; S. Ecclesiæ non dubitandum est mortuos adiuuari, & cæt.

Rursus, vt loca ex Ciuit. Dei libr. 2. aliaq; dissimulemus, fidei Catholicæ formulam Laurentio præscribens: Neque negandum est, inquit cap. 110. Enchiridij, pietate suorum viuentium releuari, cum pro illis sacrificium mediatoris offertur, vel eleemosynæ in Ecclesia fiunt. Vbi addit, & sacrificia altaris & eleemosynarum pro non valdè malis defunctis Christianis esse propitiationes. Huius vestigiis insistens D. Primasius idem sacrificium altaris à Christo Domino tradit institutum. Quia Dominus Christus non potest iam mori, dedit nobis hoc Sacramentum (inquit Con. ad Hebr. 10.) corporis & sanguinis sui, vt oblatio ista sit redemptio & mundatio omnibus bona fide offerentibus, bonamq; intentionem habentibus.

Quòd si nunc ad Occidentem transeat oratio, primum testam dabit Ambrosium illum Mediolanensium. eximium veræ pietatis Christianæ magistrum, ac singulare columen: qui sui sacerdotij Christiani à Christo Domino instituti in primis peritus nihil ambigit Deo Opt. max. supplicare, vt pro fratre Satyro propitius ac serenus fraternum capiat munus, sacrificium (inquit orat. funebri) sacerdotis. Rursus aurea illa apostrophe ad AA. Gratia. & Valentina. Nulla nox (inquit orat. in AA.) vos non dotatos aliqua precum mearum contextione transcurreret: omnibus vos oblationibus frequentabo.

Sic & Ecclesiam Ostiensem Augustini ætate pro mortuis obtulisse altaris sacrificium, disertis admodum verbis testatum facit D. Augustinus, qui libr. 9. Confession. cap. 12. perspicuè docet, pro matre sua illic sepulta oblatum fuisse sacrificium pretij nostri. Magnam illam Romanam Ecclesiam orbis Christiani oculum, aut potius metropolim nunc sciens prætercurro, quòd ex illustrium virorum testimoniis arrogans istorum Euangelicorum impudentia magis obtundatur, qua fingere audent, hanc de missæ sacrificio doctrinam à Romanis Pontificibus confictam.

Ex Occidentis
consensus de al-
tis sacrificio
D. Ambros.

Ad

Hispania iuffra
gatur superio-
ribus.

Ad Hispaniã igitur delati B. Iſidorum Hiſpalẽſem audiamus, qui præclarum hac de re dicit testimonium, quod omni antiquitati æquis rerum arbitris videbitur per quã consentaneũ; libro de vocatione Gentium illud de Christo exponens: Tu es sacerdos secundum ordinem Melchisedech, hoc est, iuxta ritum, inquit huiusmodi sacrificij, quod in passione perficiens Christus impleuit, quodque etiam Apostolis in commemorationem sui facere iussit. Similiter lib. allegor. in Genes. Vtique Christus sacerdos est secundũ ordinẽ Melchisedech, propter mysterium (inquit cap. 11.) Sacramenti, quod Christianis celebrare præcepit, vt oblationem panis & vini, id est, corporis & sanguinis eius Sacramentum in sacrificium offeramus.

Ex Septentrione
testimonia pro
sacrificio missæ
ex Christi man-
dato.
Testimoniũ Ec-
Constantinopo-
litanæ.

Sed tandem nostrum ad Septentrionem deueniamus, qui non minũ meretur authoritatis, quam Ecclesiæ omnes reliquæ. Hic Constantinopolitana primum non immeritò habet locum, vt testimoniũ dicat. Prædeat igitur Iohannes ille Chrysostomus ex Oriente huc translatus, qui verba Christi de sui sacrificij oblatione optimè callens cum creditam suæ fidei plebem ad piam defunctis in Christo fratribus orando, & Ecclesiæ preces atque illud sacrificiũ altaris immolando nauandam operam fuisset adhortatus, sui dicti causam subtexuit. *ἐν ἐκείνῃ ταύτῃ ἐνομοθετήθη ὑπὸ τῶ ἀποστόλων τὸ ἐπὶ τῶ φρικτῶν μυστηρίων μνήμην γίνεσθαι τῶν ἀπελθόντων.* haud frustra fuere hæc (inquit homil. 3. ad Philippen.) ab Apostolis instituta, vt in mysteriis illis tremẽdis eorum memoria fieret, qui hinc emigrassent. Nouerant enim (Apostoli) illis magnum hinc emolumentum, multaque commoda obuentura. Cum enim vniuersus constiterit populus expãsis ad Deum manibus, omnisque clericorũ chorus, & tremenda illa offertur hostia, qui fiat, obsecro, vt supplicantes pro illis Deum non exoremus atque placemus?

Testimonia ex
mari mediter-
raneo.

Mare quoque mediterraneum nos suo non destituat testimonio. Ex Cypro enim D. Epiphanius emicat contra novos istos Aerianos dimicaturus, eodem istos conficiens telo, quo ipsorum iam olim auum strauit Aerium. Apostolicas enim commemorans Ecclesiæ Dei Catholicæ traditiones, cum ad defunctos vêtum esset, ostensurus quidnam & pro illis faciendum illa accepisset ab Apostolis remedij, salutarisque auxiliij: Defunctorum,

etorum
ciunt, o
sterioru
narius
dispens
τρεῖς ἡ
rum tra
ficia &
gò appe
sphemi

Cate
rit, satis
Cælarie
pis toto
cum pr
salute p
trias, m
adhibita

Ex D
uimus,
corporis
audeant
quotidia
Christu
tulisse a
pisse, at
in sui co
larent. c
la omne
licas, sec
tri obtu

Vnde
tres Co
uum, ni
Euange
suorum
quod à

ctorum, inquit in compendio fidei, ex nomine memorias faciunt, orationes ad Deum perfittientes, & cultus diuinos & mysteriorum dispensationes. Ita quidem rudiusculè Ianus Cornarius, sed Vitus Amerbachius non multò illustrius, Cultus & dispensationes, cum Græcè legatur, προσευχάς τελέντες η̄ λατρείας η̄ οικονομίας. Significat igitur D. Epiphanius ex Apostolorum traditione pro defunctis olim offerri solitas preces, sacrificia & altaris oblationes: quæ Oeconomias nomine tunc vulgò appellabatur, vti ex locis paulò præcedentibus, & Aërij blasphemis alibi demonstrauimus.

Cæterùm quidnam totus noster Septentrio hac de re senserit, satis exequiæ A. Constantini Magni declarant ab Eusebio Cæsariens. lib. 4. de illius vita graphicè depictæ, vbi ab Episcopis toto ferè Septentrione viciniâque euocatis sui sacerdotij cum primis peritissimis testatur, non solum pro ipsius animæ salute pias, vt & à populo, lachrymas ac preces fusas: sed & latrias, mysticasque liturgias, arcanâque missarum sacrificia fuisse adhibita.

Ex D. Hieronymi Pannonij testimonio dudum demonstrauimus, Christum sic Apostolos suos docuisse, vt quotidie in corporis sui sacrificio (inquit dialo. 3. contra Pelag.) credentes audeant dicere Pater noster, qui es in cælis; Panem nostrum quotidianum da nobis hodie. Perspicuum igitur est, non solum Christum in cœna suum corpus & sanguinem Deo Patri obtulisse atque sacrificasse, sed Apostolis etiam tradidisse, præcepisse, atque ad eò. vti ait Cyprianus, mandasse, vt id ipsum Patri in sui commemorationem offerrent, indefinenterque immolarent. cuius etiam mandati obedientia & obseruatione sedula omnes vbique terrarum Ecclesias Christi non solum Catholicas, sed etiam hæreticas immolasse, atque corpus Christi Patri obtulisse, inuictis admodum testimoniis iam est demonstratum.

Vnde piis veritatis Euangelicæ amatoribus liquet, VV. Patres Concilij Trident. illo de sacrificio missæ decreto nihil nouum, nihil superstitiosum, nihil idololatricum: sed verè quod est Euangelicum verèque Christianum definiisse, immo solidis suorum maiorum vestigiis insistentes id posteris præscripsisse, quod à Christo Do. institutum & mandatum suis à maioribus

Orat quis pro mortuo, inquit Acrius, aut Oeconomia facit, quid inde luci consequatur mortuus?

Vna voce impij & pias preces, & diuinum altaris sacrificium mortuis eripere conabatur.

Oeconomia Epiphano videtur ad officium Eccles. siue sacrificium pertinere. Ecclesiarum Thraciæ testimoniū pro altaris sacrificio.

Testimoniū ex Illyrico & Pannonia.

Concil. Trident. Patres à calumnia defensi.

perpetuo PP. Orthodoxorum consensu per manus ab Apostolorum vsque temporibus in hæc nostra tempora traditum susceperunt.

Missam esse sacrificium ex consensu Apologiae Confessionis Augustinæ.

Sanè tam aperta sunt apud veteres Patres de corporis Domini in altari sacrificio testimonia omnem calumniam refutantia, vt vel apologia Confess. Augustinæ non dubitet variis in locis profiteri, S. Eucharistiam esse rectè sacrificium Eucharisticum dictum, quod à nobis Deo offeratur. Postquam enim docuisset Theologos rectè distinguere solere sacramentum & sacrificium (quod noui isti anonymi Confessionis Augustinæ defensores malorum coquorum more, vt multa iura confundunt imperitissimè) demonstrat & S. Eucharistiam, siue missam sacrificium rectè dici.

S. Eucharistia est sacramentum & sacrificium laudis, secundum apologiam Confess. Augustinæ, contra nos istos apologeticos protestantium.

Sicut enim (inquit) inter sacrificia laudis, hoc est, inter laudes Dei complectimur prædicationem verbi; ita laus esse potest, seu gratiarum actio, sumptio cœnæ Domini. Rursus postea, Accedit sacrificium. Sunt enim vnius rei plures fines.

Postquam conscientia fide erecta sensit, ex qualibus terroribus liberetur; tum verò seriò gratias agit pro beneficio & passionem Christi, & vtitur ipsa ceremonia ad laudem, vt hac obedientia gratitudinem ostendat, & testatur se magnificere dona Dei: Ita fit ceremonia sacrificium laudis: Ac Patres quidem de duplici effectu (Eucharistiæ) loquuntur, de consolatione conscientiarum, & de gratiarum actione seu laude. & infra, Hinc extitit appellatio Eucharistias in Ecclesia, vnde paulò superius dixerat apologia: Non ignoramus, missam à Patribus appellari sacrificium, sed apertè (inquit) testantur se de gratiarum actione loqui: idè vocant Eucharistiam.

Hunc autem sacrosancti corporis in S. Eucharistia usum degeneres isti anonymi Confessionis August. defensores vno verbo sustulisse sibi probè videntur, cum magno supercilio contra Scripturam, contra veteres PP. contra ipsam adè Confessionis suæ apologiam asseuerant: Neque ideo institutum est (inquit fol. 112.) Sacramentum hoc, vt sit oblatio, vel sacrificium quod nos offeramus Deo.

Quod si non est idè institutum, fallunt Patres Orthodoxi, fallunt omnes vbique terrarum Ecclesiæ sic ab Apostolis crudi-

eruditæ
stanz a
crificium
ferri De

Quo
teatur C
bis offer

Quo
nuè agr
logia.

An h
bant ma
latione s
cium?

tionem

An

& script
Augusta

Quod s
nia, mag

Certe

Ecclesiæ

testimon

debat n

lationem

De quo

uenit qu

dissentio

offeratu

rum aux

fatis, nur

Ex i
mei com
suum D
rum scri
videtur

cruditæ, fallit denique iactata ista Confessionis vestræ Augustanæ apologia, quæ Sacramentum rectè appellari docet sacrificium: quod ex Patrum testimoniis docet à nobis ritè offerri Deo in laudem & gratiarum actionem.

Quod dum profitetur apologia, necesse est vt & profiteatur Corpus Domini Deo Patri iuxta verbum Dei à nobis offerri in laudem atque adeò in gratiarum actionem.

Quo enim pacto alioqui rectè Deo offeratur? quod ingenue agnoscit PP. Orthodoxorum testimoniis conuicta Apologia.

An hic anonymi isti apologetici & suis obstrepere audebant magistris, nullam esse in verbo Dei syllabam de oblatione? Vnde ergo rectè Sacra Eucharistia dicitur sacrificium? Vnde rectè à nobis Deo in laudem & gratiarum actionem offertur?

An istud suis à magistris contra Dei verbum & dictum & scriptum ausint effutire? idque in apologia Confessionis Augustanæ, quam Canonice Scripturæ audent æquiparare? Quod si tam perfrectæ frontis Cyclopes nunc habet Saxonia, magis ac magis est piis omnibus deploranda.

Certè candidiùs iuxtà ac benigniùs, & ad pacificationem Ecclesiarum aptiùs agit apologia, quæ Orthodoxorum PP. testimoniis persuasa, & adeò conuicta non tam improbè audebat negare toto ex genere Sacram Eucharistiam esse oblationem, siue sacrificium, quod nos rectè Deo offeramus. De quo vt inter Catholicos & Confessionistas veteres conuenit quo ad sacrificium laudis, siue gratiarum actionis: ita dissensio est, an vllos alios in vsus rectè idem Sacramentum offeratur; puta pro viuorum salute & saluberrimo mortuorum auxilio. Quæ controuersia quantum huic instituto fuerit satis, nunc erit paucis perstringenda.

Ex illo igitur Christi Domini mandato; Hoc facite in mei commemorationem (quibus verbis offerendum corpus suum Deo Patri mandauit, vti nunc consensu Orthodoxorum scriptorum, liquidisque testimoniis est confirmatum) videtur ortum, quod Apostoli sacrificasse leguntur.

Missa sacrificii agnoscunt protestantes, veteres ac veri Confessionista.

Consensus Catholicorum cum antiquis Confessionistis: & qua parte dissensio de sacrificio missæ.

An offerendum missæ sacrificii pro viuorum & mortuorum salute.

Quod Aposto-
li ex Dei málato
& Christi in-
stituto obrule-
rint.

A. 13.

In quem vsum
sacrificarint cor-
p^o Domini Deo
Apostoli.

Aliud est apud
D. Lucã liturgiã
facere, aliud præ-
dicare, cõtra De-
siderij somniũ.

Apostolis sua
fuisse altaria v-
bi sacrificabãt.
1. Cor. 10.
Hebr. 11.

II.

Vsus sacrificij
missæ alius ex
Concil. Nœceni
decreto.

Sic enim D. Lucas, Act. 13. liturgiam eos fecisse annotavit, *λε-
τεργεῖν τὸν δεῖ*, cum illi Domino ministrarent, siue liturgiam
illam facerent, quæ & hodie Græcis appellatur liturgia: ea au-
tem Latinis est missa. quod rectissime vertit Erasmus, Cum
Domino sacrificarēt. In quem autem finem, aut quo vſu Apo-
stoli Antiochiæ sacrificium Deo obtulerint, nunc exactius ex-
quirere superfedebimus: ne certa incertis inuoluamus, &
quod verum est, disputando amittamus. In gratiarũ actionem
obtulisse non negarint veteres Cõfessionistæ. cæterum an pro
Euangelij successu, an pro gentium conuersione, an pro Iudeo-
rum resipiscentia, aliiſue pijs vſibus, nũc silentio præteribimus.
In præsens enim suffecerit demõstrasse, Apostolos sacrificasse,
siue S. Eucharistiæ sacramentum Deo immolasse & obtulisse;
quod illa D. Lucæ vox liturgia planius sonat, quàm vt pluri-
bus verbis sit exponendum. Illa enim cauillatiuncula, liturgiã
eo loco pertinere ad officium prædicandi, ineptior est atq; in-
fulsior, quàm vt sit refutanda fusius. non enim temerè coniun-
xit Spiritus S. ministrantibus illis Domino, & ieiuantibus.

Neque hanc ad liturgiam Apostolis fuit altari opus: quod in
Christianorum Ecclesijs fuisse tot disertis verbis docet Paulus,
habemus altare (inquit ad Hebræos cap. 11. collatione facta in-
ter Christianam & Aaronicam aram) de quo edere non habet
potestatem, qui tabernaculo Mosaico deseruiunt. Quod Apo-
stolorum altare fuisse ad S. Eucharistiæ oblationem, & quæ il-
lam sequitur, S. communionem institutum, idem Paulus ad
Corinthios docet perspicuè. 1. Corinth. 10.

Vt igitur Apostolorum oblatio, siue corporis dominici im-
molatio in gratiarum actionem non fuit contra verbum Dei,
aut institutum Christi; ita nec illa eiusdem sacramenti oblatio,
quæ à sanctiss. Concilij Niceni Patribus 318. fuit die Paschatis
celebrata pro dominica resurrectione. Nam Apostolorũ exem-
plum imitati, eorumque insistentes vestigijs, constituerunt in
Concilio Niceno (vti D. Ambrosius epist. 83. nobis testis est) vt
vna nocte vbique sacrificiũ pro resurrectione Domini offera-
tur. hic sanè oblationis vsus ac finis lógè alius est ab illa gratia-
rum actione pro passione Domini; in quem finem ait apolo-
gia legitimè hoc Sacramentum Deo Patri offerri.

Quòd

Quòd si legitimè pro Domini passione, quidni & pro Domini resurrectione? deinde quidni & pro eius ascensione, atq; Spiritus S. in Apostolos missione? Ista quidem nemo sanæ mentis rectè ac legitimè fieri in gratiarum actionem iuerit inficias.

Sed plus mouebit scrupuli apologeticis, An offerre hoc Sacramentum Deo liceat pro gloria martyrum? Quod nouū & inauditum affirmare non possunt: cū D. Cyprianus clarissimus Christi martyr hac de causa martyrum nomina iusserit à diaconis annotanda, uti habet Epist. 6. lib. 3.

Similiter & pro mariti dormitione olim atate illa Apostolica Christianas obtulisse vxores, sicuti & pro fratrum obitu Christianos omnes, disertissimis verbis contestantur D. Cyprianus, epist. 1. lib. 2. & eius magister Tertullianus. Porro an in gratiarum actionem tantum, quod concedit apologia; an etiam in propitiationem siue indulgētiam peccatis ipsorum impetrandam, inferius excutietur plenius simul & oportunius.

Hoc loco suffecerit, ex apologiæ consensu, contra degeneres Confessionistas euicisse, licere hoc Sacramentum Deo offerre pro viuis & pro mortuis.

Pro viuis quidem apertissimè profitetur apologia; quia utitur ceremonia (inquit) ad laudem Dei, ut hac obedientia gratitudinem ostendat, & testatur se magni facere dona Dei. Ita fit ceremonia sacrificium. Quod si ita habet: quidni liceat cū D. Cypriano idem Sacramentum pro gloria martyrum Deo offerre? an non utatur hac ceremonia Cyprianus ad Dei laudem? an non gratitudinem Deo ostendat gratias agens, quòd tam fortes donarit Christianos fratres, qui ad 200. pro Dei gloria celebranda & fide Christi in Africa stabilienda in viuas calcarias ardentissimas sese viuos precipitarint? Quod moderati ingenij homo negare non potest in gratiarum actionem fieri, ac in Dei laudem. Certè D. Augusti. quæstione ad Dulcitium 4. disertè docet, quibusdam defunctorum altaris sacrificiū esse Eucharisticum siue gratiarum actionem.

Consequitur igitur licere ex apologiæ doctrina S. Eucharistiam Deo Patri offerre non non solū pro viuis, sed & pro mortuis: quia pro vtrisque offertur Deo in laudem & gratiarum actionem, quod sicuti expressè pro viuis non extat in literis

III.

IIII.

Vfus sacrificij missæ pro gloria martyrum.

V.

Pro mariti dormitiōe Tertull. ad vxorem.

Pro statum requie olim oblatum missæ sacrificium.

Consensus Apologia cū Catholicis de missæ sacrificio pro viuis & mortuis.

Euangelicis, sed rectè colligitur, idq; ex Orthodoxorum Patrum consensu perpetuo, ita & pro mortuis.

Verùm hac de re cū antiquioribus Confessionistis facilè conueniat, cū ingenuè agnoscat, sine Scripturæ tamen testimoniis, rectè ac legitimè offerri in gratiarum actionem, nõ ita verò facilè fortassis de vsu sacrificij Christiani pro mortuorū requie, siue, vti olim Cypriani ætate loquebatur, pro defunctorū dormitione, aut tempore Ambrosij, pro die obitus, pro septenario & tricenario. Nam hæc doctrina quæstionem illam expediat, An missa sit sacrificium propitiatorium?

An missæ sacrificium sit propitiatorium?

Quæ quidem quæstio plus hoc tempore mouit tragœdiarū, quàm rei merebatur aut difficultas, aut obscuritas. Nam si Orthodoxorum sententiis ac perpetuo Ecclesiarum omnium consensui ab Apostolorum vsque temporibus stare est animus, quod Confes. Augustanæ proceres diserè profitentur, nulla prorsus est amplius dissentiendi causa. Quod vt fiat omnibus luce ipsa manifestius, vniuersa orbis climata percurremus, clarissima Ecclesiæ Christianæ lumina huc recitantes. D. Atha. orat. pro defunctis, vti Damascenus ex eo citat, Oleum & cerei sunt holocaustum: verùm incrueta illa hostia *ἑξίλασμος* est propitiatio. D. Cyrillus Ierosol. Catechesi v. mystagog. Christum pro nostris peccatis mactatum offerimus, vt & nobis & illis (defunctis fratribus) peccatoribus Deum benignissimum *ἑξίλευόμενος* reddamus propitiū. Et libr. quæst. q. 34. Sicut vinū in vase reclusum conflorescit vna cū vite in agro efflorescente: ita intelligimus peccatorū animas participare aliqua beneficia ab incrueta immolatione & gratificatione pro ipsis facta.

Ex omnibus orbis Christiani climatibus demonstratur, missæ sacrificiū semper habitū propitiatorium.
Ex Oriente D. Athanas. D. Cyrillus Ierosol.

Origenes.

Origenes ille Adamantius Alexandrinæ Ecclesiæ Catechista scribès in Leuiticum cap. 23. homil. 13. docet hanc commemorationē, de qua (inquit) Dominus dicit, Hoc facite in mei commemorationem; esse solam, quæ Deum hominibus facit propitiū. Antiochenæ Ec. testimonium multò certissimum ex D. Iohan. Chrysostomi Antiocheni homiliis & liturgia dudum commemoratis petatur. Quid verò iam olim & senserit, & in hanc vsque horam faciat Syria & Mesopotamia, ex D. Basilij liturgia est manifestissimum, quam vir clariss. D. Andreas Masius de Syro cōuertit, vbi sic legitur: Memèto Do. ad aram tuam

Ec. Antiochenæ ac Mesopotamiæ testimonia.

tuam ca
do angu
ex tribu
pacifica
stione h

Ita qu
quid O
cat, vt
sacerdo
phe, Nu
cum me
nibus fr
sancta m
ta cælest
tollite p
eius me
gam, sed
plenis l
sacrabo,
meæ ora

Erud
strinam
admirad
Anglo. S
Baptista
turus do
polluti, d
excipi, in
oblatio
docet &

Sed q
sensit? Sa
Casarien
vicinia ex
iunxisse
peratoris
que diu

tuam cælestem eorum omnium, qui transferunt de hoc mundo angustiarum pleno. Erue ipsos ex tenebris & caligine, atque ex tribulatione, doloreque eripe: appareatque eis facies tua pacifica, neque intres cum ipsis in iudicium, accuratæque quæstionē habeas de acta vita: sed obliuioni trade errores ipsorum.

Ita quidem per Orientē Orthodoxi illi Patres docuere. Nūc quid Occidens testetur audiamus. D. Ambrosius Deo supplicat, vt pro fratre Satyro defuncto propitius fraternum capiat sacerdotis munus. Sic & illa ad AA. Gratia. & Valent. apostrophe, Nulla nox (inquit orat. funebri) vos nō dotatos aliqua precum mearum contextione transcurret, omnibus vos oblationibus frequentabo. Dixerat enim paulò antè, Date manibus sancta mysteria, pio requiē ei poscamus affectu! date sacramenta cælestia, animā piā nostris oblationibus prosequamur! Extollite populi mecū manus in sancta, vt eo saltē munere vicem eius meritis rependamus. non ego floribus tumulū eius aspergam, sed spiritum eius Christi odore perfundam. Spargant alij plenis lilia calathis, nobis lilium est Christus; hoc reliquias eius sacramento, hoc eius gratiam commendabo. Beati ambo, si quid mea orationes valebunt.

Eruditissimus ille iure optimo Venerabilis dictus Beda doctrinam Ecclesiæ Christianæ ex Orthodoxorum PP. scriptis admirando studio præclarè haustam, suis perfideliter admodum Anglo-Saxonibus exposuit. Illud enim Iohan. Euangelistæ de Baptista elogiū, Iohannes testimonium perhibuit, interpretaturus docet electorū quosdā propter mala, inquit, quibus hinc polluti, discedunt, seuerè castigādos, flāmis ignis purgatorij diu excipi, nisi fidelium precibus, eleemosynis, & hostiæ salutaris oblationibus, soluti pænis, ad beatorū perueniāt requiē. Idem docet & in Prouerb. Salo. cap. II. Anglicanæ histo. 4. cap. 22.

Sed quid noster, fortè inquis, Septentrio hac de quæstione sensit? Sanè idem quod aliæ orbis habitati plage. Scribit Euseb. Cæsariensis. li. 4. de vita Constā. A. Episcopus ex Thracia totaq; vicinia euocatos nō solūm pij populi lachrymis votisq; suas adiunxisse ad Deum preces, sed & ὑπὲρ τῆ βασιλείας Ἰουχῆς pro imperatoris anima mysticas liturgias, diuinum sacrificium, ritusque diuinos celebrasse.

Ex Occidente.

D. Ambrosius.

Beda.

Ex Septentrione.

Episcopi Thracia offerunt pro anima Constantini A. in exequiis.

Sic

Sic & per Cappadociam pro mortuis fuisse oblatum hoc diuinæ liturgiæ sacrificium D. Basilius nobis est testis, dum in liturgia orat, Memento Do. omnium dormiētium in spe resurrectionis vitæ æternæ, & refrigera eos vbi visitat lux vultus tui.

Basilius.

Gregor. Nissen.

Suffragatur & germanus eius Gregor. Nissenus. Res autē multis modis utilis est, inquit, teste Damasceno, & Deo in primis grata, in diuinis præclarisque sacris operationibus, eorū qui in recta fide decesserunt, manifestam facere mentionem.

D. Effrem.

Horum vestigiis insistentes pius discipulus Effrem sub vitæ finem suos hortatur, vt non solum in orationibus sui defuncti meminerint: sed obsecrat etiam & assidue pro se offerre, diēq; tricesimum celebrare dignarentur. Mortui enim, inquit suo in testamento, beneficio afficiuntur in oblationibus recordationum sanctorum viuentium. Hanc fuisse veterum Græcorum omnium siue ad Orientem, siue ad Septētrionem nostrum, fidem; pauca hæc testimonia satis superq; piis persuadeant. & ne cui vllus supersit scrupulus, non fuerit abs re, illud commemorasse, Moscouitas etiam olim hanc habuisse fidē. Siquidem Wolodomirus mysteriis Christi initiatus vna cum Leone Metropolitā. constituit decimas omnium rerum esse dandas propter pauperes, pupillos, senes, captiuos, monasteriorum Ecclesias, & in primis propter defunctorum & viuorū refrigerium. Vide Sigismundum Baronem.

A fide & moribus Moscouitarum.

Theophylactus docet sacrificiū mortuis proficere.

Porro ne quid supersit ambigui, Theophylactum hac ex Bo reali plaga accersamus testē. Is in Lucę cap. 12. illud exponens, Timete eum, qui postquam occidit, potestatem habet mittere in gehennam, Nō semper, qui moriuntur peccatores, ait, mittuntur in gehēnam, sed sunt in potestate Dei, vt etiam dimitti & ignosci possit. Hoc autem dico (*διὰ τὰς ἐπὶ τοῖς νεκροῖς ἐπιτελεσθεῖσιν προσφορὰς, ἢ τὰς διαδόσεις, αἱ ἐν μικρᾷ συντελεσθῆσιν ἢ ἐν ἀμαρτυρίαις βαρύνουσιν ἀποθανοῦσι*) propter factas pro mortuis oblationes & distributiones siue largitiones elemosynarum, quæ non parum conducunt etiam his, qui in grauioribus mortui sunt delictis.

Ex meridie testimonia pro altaris sacrificio, quod defunctis proficit.

Quod si ad meridiem nos conuertamus, res quæ nunc in manibus est, ipsa meridiana, quod dicitur, luce fiat clarior. Nā synodus quædam Carthagen. vetus, vti D. Cyprianus epist. 1.

lib. 2.

lib. 2. commemorat, totius conuentus nomine vetuit non esse pro Geminij Victoris dormitione offerendā altaris oblationē, aut aliquam pro eo in Ecclesia frequentandā deprecationem.

Huc facit & illud quod apud Tertullianum legitur. Et iam repete apud Deum, inquit exhortat. ad castitatem, pro cuius spiritu postules, pro qua oblationes annuas reddas. Stabis ergo ad Deum cum tot vxoribus, quot illas oratiōe commemoras, & offeres pro duabus, & commemorabis illas duas per sacerdotem, & cat. & ascendet sacrificium tuum libera fronte.

Verūm ne quid super sit pio Lectori veritatem ex animo quærenti aut scrupuli aut dubij, vnus effecerit D. Augustinus, qui omnium disertissimè variis in locis docet, tremendum altaris sacrificium esse quibusdam defunctorum gratiarum actionem, quibusdam verò propitiationem.

Cū ergo sacrificia (inquit cap. 110. Enchiridij ad Laurēt.) siue altaris, siue eleemosynarum pro baptizatis defunctis omnibus offerantur, pro valde bonis gratiarum actiones sunt, pro non valde malis propitiationes sunt.

Hanc ipsissimam Euangelij doctrinam eisdem verbis repetit, adeoque recitat quæst. ad Dulcitium quarta. Siquidem hæc res tam fuit semper apud Orthodoxos PP. indubitata fidei, vt qui negaret altaris sacrificium prodesse mortuis, mox audiret, hæreticus, quemadmodum de Acrio contestatum faciunt D. Epiphanius, Augustinus & Damascenus de hæres. Perspicuè igitur patet, non modò hoc Sacramentum à Christo Domino Deo Patri fuisse in cœna oblatum: sed & Apostolis mandasse, vt ipsum eidem offerrent; quod ex perpetuo Ecclesiarum omnium consensu demonstratum est, toto semper orbe Christiano fuisse oblatum.

CAETERVM quia nūc in manibus est illa quæstio, An rectè corpus Domini in missa pro Christianorum vsibus offeratur; & altera, vnde illa dependet, An in cœna Christus Deo Patri obtulerit; non parum vtique lucis vtraque accipiat, si diuina Prophetarum oracula, illosq; Mosaiicos consulamus typos; quos D. Paulo interprete, certissimas esse rerum à Christo gerendarum, adeoque implendarum prophetias, est piis omnibus indubitatissimum.

Mandat in ceremoniis Mosaicis Dominus Aaronem antequam ad propitiatoriū ingrederetur (quod oblatus in crucis ara corporis Dominici fuit typus) debere vitulum pro peccato offerre, & arietem in holocaustum, Leuit. 16.

Similiter & Caprum illum Græcis, ἀποπομπάιον, Latinis emissarium dictum, priusquam in solitudinem extra castra ablegaret sacerdos Aaronicus, offerendum esse ad ostium tabernaculi cum precibus solemnibus. Statuet eum viuum, inquit, coram Domino, ut fundat preces super eum, ut emittat eum in solitudinem. In horum sacrificiorum & aliorum ad vnum omnium locum, quia Ecclesia vnicum habet à Christo Domino institutum sui Sacrosancti corporis sacrificium, rectè dicitur in omnes illos Christianos valere vsus & fines, in quos omnia illa Mosaica sacrificia huius vnus typica & figuratiua.

Sed cum hæc de sacrificij Christiani vsu doctrina Orthodoxorum Patrum testimoniis sit ostensa liquidior, quàm ut typis illustretur Mosaicis, age nunc demonstremus diuina Prophetarum oracula postulasse, ut à Christo Domino institueretur sacrificium, quod toto orbe esset Deo Patri à Christianis offerendum.

Exstat luculentissima huius rei pictura (ut alios in præsentiarum fileamus) apud Malachiam Prophetam: vbi causam Deus Pater exponit Iudæis impuris & ingratis, cur sordida ingrataque ipsorum contemnat sacrificia.

Malachias.

Ab ortu enim solis, inquit, vsque ad occasum magnum est nomen meum in gentibus; & in omni loco sacrificatur, & offertur nomini meo oblatio munda. Hic si nos ipsos nobis sequi nolumus magistros, venerandum illum obsecro consulamus Christianorum Patrum Senatam; quos audies Lector Christiane vno ore præclarissimum hoc oraculum de quotidiano diuinæ missæ sacrificio interpretari: quod Christus Dominus ipse ita instituerit, atque ad eum in finem vsque seculi offerendum mandarit.

I.
D. Iustinus.

D. Iustinus dialogo cum Triphone Archisynagogo Ephesio, Proferam, vobis amici, inquit, opera Dei & facta, cum per Malachiam ad populum loquitur, Non est voluntas mea in vobis, nec sacrificia vestra accipio, propterea quod ab Oriente vsque ad

ad occasum nomen meum in nationibus in gloria fuit atq; omni loco hostia nomini meo, atque munda *θυσία προσφέρεται* immolatur. Et paulò post: Ei enim acceptæ sunt, gratæque nationes, hostiasque libētius meliusq; à nobis, quàm à vobis accipit. Itē post pauca: De iis hostiis, quæ ipsi à nobis gētibus vbiq; offeruntur, id est, de pane Eucharistiæ, & populo similiter Eucharistiæ tum prædicit, cùm ait, à nobis nomen suum gloria affici: à vobis autem pollui.

D. Irenæus lib. 4. cap. 32. Christus suis discipulis dans consilium primitias Deo offerre ex suis creaturis, nõ quasi indigentibus; sed vt ipsi nec infructuosi, nec ingrati sint, cum qui ex creatura panis est, accepit, & gratias egit dicēs, hoc est meum corpus. Et calicem similiter, qui est ex ea creatura, quæ secundum nos est, suum sanguinem confessus est, & nõui testa. nouam docuit oblationem; quam Ecclesia ab Apostolis accipens, in vniuerso mundo offert Deo, ei qui alimēta nobis præstat primitias suorum munerum in nouo testa. de quo in XII. Prophetis Malachias sic præsignificauit, Nõ est mihi volūtas in vobis. Et ca. seq. quoniã nomen filij proprium, patris est, & in Deo omnipotēte per Iesum Christum offert Ecclesia, bene ait secundum vtraq;. Et in omni loco incensum offertur nomini meo, & sacrificium purum. Et cap. 34. Igitur Ecclesiæ oblatio, quam Dominus docuit offerri in vniuerso mundo, purū sacrificium reputatū est apud Deo. & acceptū est ei, nõ quod ei opus sit nostro sacrificio, non quod indigeat à nobis sacrificium, sed quoniã is qui offert, glorificatur ipse in eo, quod offert, si acceptetur munus eius.

Euseb. Cæsariēn. libr. I. de demonstrat. Euang. eundem exponens locū, offertur incensum & hostia munda in omni loco, Sacrificamus igitur (inquit) Deo altissimo sacrificiū laudis, sacrificamus Deo plenū & horrore afferēs, & sacrosanctū sacrificiū, *θύομεν τὸ ἔνθεον καὶ σεμνὸν καὶ ἱερόπρεπες θύμα*, sacrificamus nouo more secundum nouum testamentum hostiam mundam.

Eandē D. Prophetæ pericopē tractans D. Chryso. Vides quomodo cultus nobilitatem manifestauit, inquit Ser. illo aureo, quod Christus est Deus, quomodo excellētiã & immutationē eius, quod non in loco, sed in modo; non in nidore & fumo, sed in alio cultu nostra erūt ministeria. Et rursus eodē Ser. inferius,

II.

D. Irenæus, qui Polycarpū aliofque Apostolorum discipulos vidit & audiuit.

IV

id est, G.

III.

Euseb. Cæsar. II. I. de demonstrat.

IIII.

Chryso. Serō mone; Quod Christus est Deus Abolito Iudais

mo Christianif-
mum monstra-
uit, nouumque
cultum.

V.

D. Hieron.

In omni loco sacrificium offertur mihi, & oblatio pura. Vides quomodo manifestè & Iudaismum eiecit, & Christianismum monstrauit effulgentem, vbique in terra diffusum, rationemque cultus significauit?

Idem & D. Hiero. intellexit. Hunc enim locum in cōment. exponēs: Propius nunc ad sacerdotes Iudeorum, ait, sermo fit Domini, vt sciant carnalibus victimis spirituales victimas succelluras, & nequaquam taurorum hircorumque sanguinem, sed Thymiamā, hoc est, sanctorum orationes Domino offerendas, & non in vna orbis prouincia Iudæa, nec in vna Iudæa vrbe Ierusalem: sed in omni loco offerri oblationem nequaquam immundam, vt à populo Israel, sed mundam, vt in ceremoniis Christianorum.

VI.

D. Augustin.

Sic & D. August. de Ciuit. lib. 19. ca. 23. In lege scriptum est, sacrificiās diis, eradicabitur, nisi Domino tantū. Et mox, Huius autem præclarissimum atque optimum sacrificium nos ipsi sumus, hæc est ciuitas eius, cuius rei mysterium celebramus oblationibus nostris, quæ fidelibus notæ sunt, sicut in libris præcedentibus disputauimus. Cessaturas enim victimas, quæ in umbra futuri offerebant Iudæi, & vnum sacrificium gentes à solis ortu vsque ad occasum, sicuti iam fieri cernimus oblaturas, per Prophetas Hebræos oracula increpuere diuina.

Et lib. 1. contra aduersarium legis, cap. 18. Sacrificiis autem Deum non egere, quis nescit? sed nec laudibus nostris eget. Verum sicut nobis, non illi, vtile est laudare Deum; sic nobis, non illi vtile, offerre sacrificium Deo. Et quoniam singulari & solo vero sacrificio pro nobis Christi sanguis effusus est; ideo primis temporibus ad hoc sacrificium talibus significationibus prophetandum, immaculatoꝝ animalium sacrificia Deus sibi iussit offerri. Et cap. 20. Ecclesia ab Apostolorum temporibus per Episcoporum successiones certissimas vsque ad nostra & deinceps tempora, perseverat & immolat Deo in corpore Christi sacrificium laudis, ex quo Deus Deorum loquutus vocauit terram à solis ortu vsque ad occasum.

Et paulò post: Vnde alius Propheta dicit ad eum, qui carnaliter est Israel: Non est mihi voluntas in vobis, dicit Dominus. Ecce quod est secundum ordinem Aaron. Cùm autem hoc

non

non accipiat, addit & dicit: Quia ab ortu solis vsque ad occasum, glorificatum est nomen meum in gentibus. Ecce quod secundum ordinem Melchisedech. Rursus li. 18. de Ciuit. ca. 35. Malachias prophetans Ecclesiam, quam per Christum iam cernimus propagatam Iudæis aptissimè dicit ex persona Dei, Non est mihi voluntas in vobis, ab ortu enim solis, & cæt. hoc sacrificium per sacerdotium Christi secundum ordinem Melchisedech, cum in omni loco Deo iam videamus offerri, sacrificium Iudæorum cessasse negare non possunt.

Damascenus lib 4. cap. 14. Orthodox. fidei, hæc est pura scilicet hostia & incruenta, quam ab ortu vsque ad occasum ipsi offerri per Prophetam Dominus loquitur, corpus videlicet & sanguis Christi in stabilimentum animæ nostræ & corporis inconsumptum & incorruptum.

D. Remigius Altisiodoren. Galliæ suæ doctrinam testaturus, eandem Prophetiam simili exponit sententia, docet, Carnalibus illorum victimis spirituales successuras, nec in vna tantum prouincia Iudæorum, sed in omni loco offerre Deo mundam oblationem, hoc est, sacrificium, quod nunc frequentat Ecclesia. Sed vela nobis contrahenda sunt, vt ad ea quæ huius controuersiæ supersunt explicanda decurrat oratio.

N V N C si in medium veniant argumeta, quæ aduersus hoc manifestissimè Christi Domini de offerendo Deo Patri suum corpus & sanguinis institutum disertis ad eò veterum PP. verbis contestatum, perpetuoque Ecclesiarum omnium cõsensu traditum, & in hanc vsque ab Apostolorum ætate toto orbe perpetuatum obiiciunt Confessionistæ, facile fuerit ea refellere. Vtrò enim haud aliter atque ad solis lucem tenebræ diffugiant & euanescant istæ nebulæ, tam illustri Euangelicæ doctrinæ lumini temerè prorsus offusæ.

His porrò argumentis & si in Panoplia nostra sit abundè factum satis, quod lepidi isti Confessionistarum apologetici fraudulenter dissimulare maluerunt, recitantes loca alia, quibus noua ipsorum doctrina illic est liquidò refutata, quàm solidum aliquid ad eorum solutionem respõdere: nos tamè in gratiam eorum, qui illam fortassis non legerunt, aut à ductoribus aliter quæ rei veritas habet, sunt persuasi, paucis & hic respondebimus.

VII.

Damasc. libr. 4.
cap. 14.

VIII.

D. Remig.

CAP. XVII.
Responsio ad argumeta Cõfessionistarum contra quotidianum S. missæ sacrificium.

Hebr. 7.

Quod igitur ex epistola ad Hebræ. c. 7. adferunt, nihil quotidiano Christi Domini suos per vicarios sacerdotes obstat sacrificio; cum Paulus eo loco Christi sacrificium Iudaico conferrat, multò efficacius hoc illud esse demonstrans. Non enim nos docemus Christo necessitatem esse quotidie, quemadmodum sacerdotibus prioris testamenti, offerre prius pro suis delictis hostias; deinde pro populi: sed vno illo Crucis Dominicæ sacrificio semel expiati, docemus non amplius Christum debere cruentam crucis hostiam offerre; sed in illius tamen oblationis memoriam, atque vti D. Chrysostr. ait, commemorationem idem Domini corporis sacrificium immolandum; non cruenta specie, sed incruenta. vti Concil. ait Nicenum & Ephesinum, ceterique Patres Orthodoxi disertis verbis hæc sacrificia docuere distinguenda.

In eandem sententiam & alia ex epistola ad Hebræos per vafros Confessionistarum patronos allegata loca sunt accipienda, quemadmodum alibi diffuse, idque Orthodoxis PP. consentaneè demonstrauius.

Ceterum quod Epiphonematis loco ex eadē adtextū epistola, Vbi peccatorū est remissio, ibi nō est amplius oblatio pro peccatis; insignem sanè respicit istorum Theologorum oscitantiam; quæ vel semel inspecto D. Pauli loco luculentis Orthodoxorum Patrum commentariis illustrato, eos inexpiabilis arguat ignorantia. Siquidem D. Paulus in disputatione illa contra Iudaizantes (qui & Christo volebant quotidianam esse debere hostiam, sicuti Aaronicis sacerdotibus) perseuerans asserit vnā Christi oblationem illam cruentam in cruce peractā esse instar omnium: quæ vna semel immolata omnia omnium profus aboleuit crimina. Quidquid igitur de vna Paulus dicit hostia: itē, quod nō est opus alia illius oblatione; id eo sensu est accipiendum, scilicet vt offeratur alia hostia à Christo specie iterum cruenta; qualis illa fuit in cruce immolata; & vt eiusdem fiat oblatio tali modo atque figura, qualis illa fuit ad expianda omnium peccata in ara crucis semel oblata.

Quod D. Chrysostr. Theodoretus, Photius, Oecum. Ambrosius aliique Orthodoxi interpretes luculentis verbis cōtestantur: ideoque loca ex epistola ad Hebræos allegata quotidianis

nihil

Non est iteratō
immolanda à
Christo alia ho-
stia, idque specie
cruenta & san-
guinaria, siue
mactatoria.

nihil of-
(vti Cyp-
sunt hos-
olim in
stratia: c
mandat
Pauli m
quam c
trem fac
suis exp
gustana
texta fol
Porrò
Augusti
aduersu
ris Dom
Gelafij
cit elem
stantiat
Cum
car Gela
sanguini
statiatio
naturam
sefe pla
manet i
namque
substanc
Sed q
ra ante c
planè D
nam Sar
Diuus C
cum no
post cor
sti, non
monstra

nihil efficiunt sacrificiis, quæ in Ecclesia loco & vice Christi (vti Cyprianus & Ambros. loquuntur) offerimus. Non enim sunt hostia cruento schemate ac sanguinaria specie sicuti illa olim in cruce semel immolata, à qua suam hauriunt vim nostratia: quia in illius vnus commemorationem, iuxta Christi mandatum, vti ostensum est, offeruntur. Nihil enim verba D. Pauli magis contra quotidianum Ecclesiæ sacrificium valent, quam contra quotidianum Christi Domini in cælo apud Patrem sacrificium: quemadmodum alibi ex D. Ambros. diffusius explanauimus, Panopliæ lib. 4. cap. 51. vbi Confessionis Augustinæ argumenta ex his ipsis D. Pauli verbis sophericè contexta solidè ac luculenter videre est dissoluta.

Porro alia omnia Patrum testimonia à Confessionistis ex Augustino, Chryso. & Gelasio allata communem nostram aduersus Sacramentarios stabiliunt fidem de veritate corporis Dominici in S. Eucharistia præsentis. Inter quæ vna est D. Gelasij sententia, quæ si rectè verèque intelligatur, nihil officit elementorum panis & vini transmutationi, siue transubstantiationi.

Cùm enim paulò inferius priora explicaturus expresse dicat Gelasius, panem & vinum transire in diuinam (corporis & sanguinis Christi) substantiam, nihil officit veræ huic transubstantiationi, quod superius dixit: Non desinere substantiam vel naturam panis vel vini. hic enim naturam vocat, quod inferius sese planiùs explicans dicit, naturæ proprietatem, quæ verè manet in S. Eucharistia apud Catholicos consecrata; manet namque naturæ color, manet odor, sapor, aliaque veram veræ substantiæ proprietatem demonstrantia.

Sed quòd ipsa panis viniq; substantia, per quam res vera ante consecrationem fuerat, sit in corpus Domini mutata planè D. Gelasius docet, asserens panem & vinum in diuinam Sancto Spiritu perficiente transire substantiam. Hic si Diuus Gelasius totam panis viniq; substantiam sensisset cum noua nouorum Confessionistarum doctrina persistere post consecrationem; & cum pane & vino dari corpus Christi, non disertè addidisset, Sancto spiritu perficiente. Demonstraturus enim quod omnem excedit ingenij captum, quod

Sacrificiū quotidianū non repugnat sacrificio Christi semel facto: quia non fit specie cruenta.

Vide Ambros. lib. de offic.

Ad D. Gelasij locum responsio de transubstantiatione.

Manere naturæ D. Gelasij explicat, manere naturæ proprietatem siue accidentia.

quod dixerat panem & vinum transire in diuinā substantiam, addidit tanti mysterij causam, veréq; cælestis operationis cælestem authorem, Sancto Spiritu (inquiens) peragente. Huic vni enim diuinam hostiæ mysticæ consecrationem, siue panis viniq; transmutationem ferimus acceptam, quod sua pro diuina omnipotentia, modo hominibus magis certo quam noto, licet non incredibili, neq; à fidei mysteriis alieno, panem in corpus & sanguinem Domini transmutat, siue transelementat, siue transubstantiat: variis enim nominibus res hominibus noua & inaudita fuit à mystagogis significanda & enuncianda, quemadmodum Latinæ linguæ parens M. Cicero multis in locis præcipit.

Ad loca contra sacrificium, pro defunctis.

Cæterum quod aduersus corporis Dominici oblationem pro mortuis obiiciunt Confessionistæ ex cano. Conc. 3. Toletani, Catholicæ nihil obsistit doctrinæ. Siquidem Canó ille 22. solum de Christiano ritu efferendi ad sepulchrum funeris statuit, vetans ne pagánica amplius carmina in exequiis Christianorum à vulgè decantentur.

Apologetici mediū Canonis supprimunt, & finem decurtant: ne plagii agnoscatur ab incautis, vtque impetris furum faciant.

Quod vel Confessionistæ ipsi non possunt ire inficias, si Canonem nobis obiectum recitassent totum. Sed fide parum bona rem summi sanè momenti agētes, ex Canonis allegati medio sustulerunt, quod Canonis causam continet; vnde germanus eius sensus solidissimè petatur. Nam funebre carmen (inquunt PP. Toletani Concil. III.) quod vulgè cantari solet, vel in pectoribus (lego pecoribus) aut proximos, aut familias cedere, omnino prohibemus.

Canó aduersus reliquias paganismi de Pythagorica metempsychosi.

Hæc allegati ab anonymis S. Canonis ratio indicat, carmina illa vulgè decantata fuisse pagánica, veterisque Ethnicismi reliquias non obscuras: quæ Pythagoricam quandam, siue forte Druidarum metempsychosin impiamq; animarum in bestias, aut pecora, aliāne corpora transmigrationem sapiebant, quod illæ voces in Canone perspicuè loqui videntur, defunctos in familias aut proximos cedere. Quod ergo aduersus idololatriam & manifestas auiti paganismi reliquias illo sacro Canone constitutum est, nihil facit contra venerandum missæ sacrificium: cum non agat Canon de omnium Christianorum sepultura, sed tantum religiosorum, vt quidem veteres codices habent,

bent, & cælestissimè.

Sto-
triūphu-
mi (inqu-
exuuiæ
cata de
Psalmo
tur in sp-
ricorum
sacrifici-
cuius pa-
pultura
siasticur
in Chris-
mina pr-
deunt, d-

Missæ
bitas, id
in Dom-
tare sac-
let, quan-
recitand-

Porro
festam h-
nam Do-
ne, qui à
Dei pro-

Istud
rat, toto
sed fuisse
gesserat
piano, I-
bus Or-
omniur-
tudine

bent, & finis Canonis, quę religiosi isti Apologetici per suum & cętera, decurtant & abrumpunt sacrilege, conuincit aper-
tissimę.

Stolidũ igitur est epiphonema, quod ridiculi isti homines triũphum ante victoriã canentes adtexunt: En hic tantũ Psalmi (inquiunt) & cantiones de resurrectione cani iubentur, cũ exuuię piorum efferũtur, non missę ad expianda eorum peccata demurmurari. Atqui õ boni viri id verum non est, tãtum Psalmos de resurrectione esse cantandos hic iuberi; sed statuitur in spe resurrectionis mortuis pium diuinorũ impendi canticorum famulatum: quod impia excludit cantica; non missę sacrificium. Neque de toto defunctorum officio Canon agit, cuius pars sunt Psalmi diuini, sed tantum de efferendo ad sepulturam corpore. non denique Clericis vetat officium Ecclesiasticum tunc vbique terrarum anno 620. solemne mortuis in Christo fratribus pręstare; sed tantum Laicis interdicat carmina pristinum paganisimum redolentia, quãdo in funus prodeunt, decantare.

Missas enim per Hispaniam illa ętate Conc. 3. Toletani habitas, id est, fuisse & tunc temporis, anno 620. pro defunctorũ in Domino requie oblatum Christi Domini mediatoris ad altare sacrificium, notius est ex Canone 11. & 16. Concilij 4. Tolet. quam vt copiosius sint huc cum piorum lectorum fastidio recitandi.

Porrò quod sua in Antithesi Confessionistę attexũt, manifestam habet in Catholicos calumniã, quod transformant cęenam Domini, inquiunt, in opus toto genere diuersum ab eo fine, qui à Christo propositus fuerat, cũ dicunt se offerre filium Dei pro viuus & mortuis.

Istud enim nõ esse opus à fine, qui à Christo propositus fuerat, toto genere diuersum, ex superioribus clarissimę liquet; sed fuisse à Christo institutum, immo, quod suo exemplo prior gesserat, & faciendum monstrarat, disertę mandatum, si Cypriano, Irenęo, Euseb. Cęsarien. Photio, Theodor. aliisq; Patribus Orthodoxis fidem habemus, ac perpetuum Ecclesiarum omnium consensu aterna obseruatione, consentaneaq; cõsuetudine stabilitum & confirmatum volumus obtinere.

t
Illud

» Illud verò, quod mox affingunt, luculentum habet in Catho-
 » licos mendacium, ipsos dicere se viuis ac mortuis mereri remis-
 » sionem peccatorum. Proferant docti isti Confessionistarum Pa-
 » troni, vnum scriptorẽ vel scholasticum vel neotericum, vicerint.

Istam tamen blasphemiam tam impudenter aduersarij iac-
 etant, quasi omnium Catholicorum consensu in Ecclesiis per
 orbem omnibus doceatur.

Sed proferunt sui conuitij sanè atrocissimi temerè, immò
 falsò atq; mendaciter adedò in Catholicos proiecti testes pro-
 fecto minimè leues, postquam Thraſonicè asseuerassent, Hæc
 » notoria sunt, inquentes, & adedò manifesta, vt minimè necessa-
 » rium videatur in eo probando quicquam elaborare. Scilicet,
 quod nos constanter negamus, & pernegamus; immo damna-
 mus, isti belli homines fortiter affirmant nos docere. Tamen
 cum eos suæ suppuderet tam effròtis affirmationis, tandem a-
 liquot sui in Catholicos iactati conuitij proferunt testes. Sed
 quosnam obsecro? audies: sed risum fac teneas, lector candidè.
 Parturiunt enim montes.

» Qui volent, inquit lepidi Apologetici, folio 117. & quibus
 » ea, quæ dicimus vlla ex parte dubia sunt, legant Enchiridion.
 » Eccij loco Com. 36. Iohan. Gropperum de cœna Domini, arti-
 » culo princip. 2. Itẽ Guilhelmum Lindanum libr. 4. Panopliæ
 » Euangel. cap. 24. quibus locis hæc disputatio prolixè tracta-
 » ta est.

Certè prolixè admodum atque perspicuè his assignatis lo-
 cis hæc disputatio Catholicis illis viris est tractata; sed relegi-
 te, ô Confessionistæ tam Theologi quàm Consiliarij Politici,
 relegite, obsecro vos, loca Eccij, Gropperi, aut Lindani, hic à vo-
 bis tam insigni cum mendacio citata: & vestris dominis Rom.
 Imperij ordinibus ex fide referte, an vllus ipsorum doceat, Sa-
 cerdotes tremendum illud vel Angelis sacrificium offerentes
 viuis & mortuis mereri peccatorum remissionem.

Constanter quidem illi vobis hic commemorati Scripto-
 res Catholici Orthodoxorum Patrum doctrinæ concorditer
 atque Catholicis omnibus consentaneè docent salutarem pre-
 tij nostri in altari oblationem, siue Dominici corporis in diui-
 na liturgia sacrificium prodesse viuis & mortuis: sed Sacerdo-
 tes

tes me
 memor
 ad alt
 Chryso
 quando
 morati
 memo
 sine op
 remissi
 qualis e
 num sa
 ferens

Nor
 cium, s
 oblatio
 dere, v
 erat ali
 mini, n
 torum
 Porro
 iratum
 reconci
 propriu
 rum Pl
 lis luce
 sto. Enc
 in epist

Qu
 fessioni
 ipsi que
 fide, ni
 mur, c
 per Sw
 Tyling
 rri à So
 tionis
 riter ac

tes mereri eis peccatorum remissionem, minimè docēt. Com-
memorantur enim viuorum & mortuorum nomina suo loco
ad altare, idq; ex Apostolorum traditione, si fidem merentur
Chrysoſt. Auguſtinus, Baſil. Damascenus, Athanaſius & alij,
quando cruēti illius ſacrificij in cruce olim peracti ſit com-
memoratio, atque in illius memoriam oblatio: ſed non iſta com-
memoratio tanti eſt apud Deum momenti, vt ſuo ex genere,
ſine opere operato viuus aut mortuis peccatorum mereatur
remiſſionem. Iſta enim quantulacunque propitiatio, & qualis
qualis expiatio vni illi debetur ſacrificio, quo Chriſtus in æter-
num ſacerdos ſecundum ordinem Melchiſedech ſeipſum of-
ferens ſemel conſummauit omnes qui ſanctificantur.

Non tamen negandum eſt tremendum hoc altaris ſacri-
ficium, ſalutaremq; pretij noſtri, vt cum Auguſtino loquamur,
oblationem quibuſdam Deum reconciliare, propitiumq; red-
dere, vt miſericordius, eodem teſte, cum mortuis agat, quam
erat alioqui acturus: ſed hæc gratia vni Chriſto debetur, nō ho-
mini, non ſacerdoti. vnde nec ſacerdos dicendus eſt illis pecca-
torum remiſſionem mereri.

Porrò quod miſſæ ſacrificium verè ſit propitiatoriū, Deumq;
iratum hominibus aliquo modo reddat propitium, placet, aut
reconciliet (id enim Sacramentorum baptiſmi, aut penitentię
proprium eſt) diſertè ex D. Auguſtini, Cyrilli, Athanaſij, & alio-
rum PP. Orthodoxorum verbis à nobis dudum recitatis eſt ſo-
lis luce illuſtrius: pōtiſſimum D. Auguſt. Ser. 32. de verbis Apo-
ſto. Enchi. cap. 110. Athan. ſer. pro defunctis, Chryſoſt. homil. 3.
in epiſtolam ad Philippen. & Cyrillo Ieroſolymitano.

Quæ Patrum Orthodoxorum teſtimonia, ſi religioſi Con-
feſſionistarum Theologi ſuis collegis Conſiliariis Politicis,
iſiſq; adeò Romani Imperij ordinibus bona exhiberent
fide, nihil equidem dubito quin omnibus lætiſſimi gratulare-
mur, quod ante hoc fere decennium cuidam non ignobili
per Svecuiam Paſtori vſuueniſſe gaudemus. Acceſſerat nos
Tylingæ Sueuorum S. literas in locum Reuerendiſſ. D. Pe-
tri à Soto profitentes, Paſtor N. partium Proteſtantium, di-
tionis Vlmen. de aliquot controuerſis fidei capitibus familia-
riter ac ſine arbitris nobiſcū collaturus. explorato eius animo,

In Confes. li. 9.
cap. 12.
Enchiri. ca. 110.
Serm. 32. de ver-
bis Apoſtol.

Miſſam eſſe ſa-
crificium propi-
tatorium.

Vide Panopliã
lib. 4.

Facile fore hoc
in dogmate cō-
cordiã, ſi Theo-
logi Confesſio-
niſtarum bona
fide ſuis domi-
nis veram PP.
Orthodoxorū
exponerent de-
ſtrinã, quæ Ca-
tholicis eſt verè
conſentanea.

Ab exemplo no-
stra memoria
per Syveuiam.

veri studio ipsum teneri, non contentionis causa de primariis controuersiarum capitibus quarere, atque rem ipsam tanto cum labore citra pudorem inuestigare; subductum è publico in musæum rogo, an si quod Catholici hætenus constanter de missæ sacrificio, (quod in primis ipsum ægrè habebat) doceamus, apud D. Augustinum disertis verbis demonstraro extare, fuisne ipse oculis fidem sit habiturus? Pollicetur se tanto viro tam Orthodoxo, tam eximio Catholicæ fidei magistro citra omnem cunctationem in posterum indubiam habiturum fidem. stipulatione facta, reuoluo D. Augustini codices, demonstratoq; illo Enchiridij ca. 110. & quarta ad Dulcitium quæstione, vbi ait, altaris sacrificiũ esse mortuis quibusdam gratiarum actionem, quibusdam pro peccatis propitiationem; ecquid tibi, inquam, mi frater, nunc videtur? an non tanti viri doctrinæ concorditer docemus Catholici missam prodesse viuis & mortuis? Sanè, ait ille gratulabundus, nesciui tam apertã hanc Catholicorum apud Orthodoxos PP. extare doctrinam. vnde in posterum meam salutem meis hætenus magistris nõ amplius credam: cum videam tam insigni me falsum atque prorsus ludificatum fuisse errore. Deo igitur gratias vbi egissemus, illi sanam gratulati hac in parte mentè, rogauimus, vt totus ad Catholicam reuersus Ecclesiam vnum idemq; nobiscum, & in reliquis sentiret, vno ore Deum laudaret, sollicitus seruare vnitatem spiritus in vinculo pacis.

Quod se pro virili facturũ respondens data cũ osculo (quod fuit omnium suauissimum) acceptaq; dextra digrediebatur. Huius ad exemplum nihil equidem ambigo plurimos ordinũ Imperij Ro. ad Romanam, quæ & Catholica est, redituros Ecclesiam, si bona fide noui isti Theologi *αὐτὸς ἰδαντος*, ac se tãtum magistris edocti eis veterum Patrum doctrinam verè expone- rent, fideliterq; recitarent.

Sed quod dudum demonstrauius, bellos istos Confessionistarum Theologos in superstites Catholicos cõfingere, idem & in Patrum Orthodoxorum scripta moliuntur, vt aliud illos docere suis sceleratè persuadeant, quã verè sentiũt aut docent.

Quod planè fiat liquidissimũ in hac vna controuersiarũ omnium quæstione ferè maxima de S. Eucharistia: quæ tam manifesta

nifestis
sentan

Iste
Eccio,
tiõe,&
fession
lare, qu
suam n
que tot
esse qu
fionista
ræ verit
in Eccle
fieri de
dimus
cemus
niq̃ue d
fionista
sed ad
tate fac
Si Deu
non est
est, ado
cũ trib
fiorum
gas, diu
re ipsa
S. Euch
dò inop
tur? an
tur? an
gus dor
rat, non
demoni
nistarum
sentissim
sublato

nifestis nititur Vet. PP. testimoniis Catholicæ doctrinæ consentaneis, vt nihil magis.

Ista igitur tam luculenta Orthodoxorum PP. testimonia ab Eccio, Lindano, Groppero pro missæ sacrificio, transubstantiatione, & Christi Domini in S. Eucharistia adoratione locis à Cōfessionistis dudū allegatis adducta maluerunt silentio dissimulare, quàm verbum vnum ad ea respondere, sibi probè conscij suam nouam doctrinam illorum præiudicio damnatam, verè que totam iacere iam pridè iugulatam. Quod ne cui dubium esse queat, age vltimum iam doctrine errorem, quem Cōfessionistæ fingunt Catholicos de S. Eucharistia contra S. Scripturæ veritatem atq; perpetuum Orthodoxorum PP. consensum in Ecclesias inuexisse, demonstremus sic semper in Ecclesia & fieri debuisse, & factum esse. Christum igitur concorditer credimus in S. Eucharistia quidè præsentem, Catholici verò docemus Christum in Eucharistia venerandum, colendum, omniq; diuina reuerètia, cultu, honore adorandum: At Cōfessionistæ præsentem quoque Christum in Eucharistia agnoscunt, sed adorandum in Eucharistia negant. Sed quàm istud pietate faciant aut verius impietate nō faciant, si libet, audiamus. Si Deum profiteris præsentem, quidni adoras? quia, inquit, ibi non est, vt adoretur. Atqui Deus est Christus: vbiq; igitur est, adorandus est. Quod si adorare Christum vel in præsepio cū tribus Magis, vel cum Apostolis in nauicula, vel cum matre filiorum Zebedæi in terra dubitas, diuinum ei honorem abrogas, diuinitatem eius in dubium vocas, diuinam eius naturam re ipsa negas. Ecquid enim ad rem facit, quod fingitis, eum in S. Eucharistia esse non vt adoretur? an in terra miser, non modò inops, sed etiā egenus, & calamitosus ambulauit vt adoraretur? an in præsepio vilissimo iacebat vt diuino honore coleretur? an in nauicula super ceruical omnium planè rerum indigus dormiebat, vt Dei cultu afficeretur, qui ministrare venerat, non ministrari? Sed inuidam istam maligni æmuliq; Caco-demonis machinam, qua Christo ex communi tam Cōfessionistarum, quam Catholicorum consensu in S. Eucharistia præsentissimo suum auferte molitur honorem diuinum (vt eo sublato Christum postea cum aliis fanaticis Euangelicis neget

Loca Patrum à Scripioribus Catholicis per Cōfessionistarū Patronos reprehensis recitata dissimulant, ac negry quidem ad illa: sed fortiter surda transeunt aure, vt dolom lo verū suos celenat atque sacrilegè supilent.

Adoratio Christi D. in Eucharistia non est cōtra Scripturas & perpetuum PP. cōsensum à Catholicis inuēta.

Equid spectet
sathanas cōsef-
ficantibus persua-
dens: Christū in
S. Eucharistia
præsente profes-
sis non adoran-
dum.

Vniuersum or-
bem Christianū
semper Christū
adorasse in mis-
sa.

Ex Oriente Ec-
clesiæ Ierosolimitana,
ex liturgia D. Ia-
cobi.

D. Cyrillus Ie-
rosolimitanus.

Eusebius Emif-
senus.

Ec. Antiochena.
D. Chryost.

præsentem, omniq̄ue paulatim spoliat atque exuat cultu diui-
no) semel euerfuri ostendamus hanc doctrinam de Christi in
S. Eucharistia præsente adoratione semper fuisse Catholicis in-
dubitata, vsq̄; Ecclesiarum omnium Christi, quacūque la-
tissimè patet orbis Christianus, probatissimam.

Quid in Ecclesia Ierosolimitana Apostoli faciendum tradide-
rint, aurea illa D. Iacobi liturgia ab Apostolis, vti dudū demon-
strauimus, illic instituta præclare testatum facit. Sacerdos obla-
tionem siue victimam, id est, S. Eucharistiam attollens apud se
orat, Sancte Domine sanctifica nos verbo gratiæ tuæ, & per ad-
uentū Sanctissimi spiritus. Rursus ante communionē, Domi-
ne Deus noster Panis cælestis, vita vniuersi, peccauit in cælum
& coram te, dignum me fac tua gratia, vt citra condemnatio-
nem particeps fiam S. corporis tui, & S. Sanguinis tui in remis-
sionem peccatorum, & vitam æternam. Item loco eius, vbi La-
tini S. Eucharistiam adorantes oramus, Agnus Dei, miserere no-
bis, illic populus orat, Domine miserere.

Ex hoc Apostolico ritu D. Cyrillus Ierosol. an. 300. suum po-
pulum instituit, hortans vt post cōmunionem corporis Christi
accedat ad calicem Sanguinis illius: non extēdens manus (in-
quit in Catechesi mystag. v.) ἀλλὰ κύπτων ἢ τρόπω προσκυνή-
σεως καὶ σεβάσματος, sed procumbēs, incuruatoq̄; corpore ado-
rationis in modū & venerationis, dicēs Amen: nimirū ad im-
precationē diaconi sacrū donum impartietis, qui de more ora-
bat, vt perceptio sacrorum mysteriorum Christi valeat nobis
ad amolienda omnia mala, in viaticum æternæ vitæ, in cōmu-
nicationē ac donū Spiritus Sancti: tunc populus dicit Amen.

Clarissimum orbis lumen D. Eusebius Emifsenus suos insti-
tuens de Paschate quo modo sit celebrandum: Tu cum ad re-
uerendum altare, inquit homil. 5. salutari cibo potuq̄; reficien-
dus accedis, Sacrum Dei tui corpus & Sanguinem fide respice,
honore mirate, mente continge, cordis manu suscipe, & maxi-
mè hauſtu interiore assume.

Porro quid Antiochena Ecclesia & crediderit, & fecerit, il-
le aureo eloquentiæ fonte manās Chryost. disertè cōtestatur,
qui vbi docuisset idē corpus in altari esse, quod in præsepi reue-
riti sunt siue coluerunt Magi, viriq̄; impij & Barbari timore &

tremore

tremore plurimo adorauerūt, hortatur vt & nos eorum exem-
plo idē corpus in S. Eucharistia præfens adoremus. Imitemur ,,
igitur (inquit homil. 24. 1. Cor. 10.) saltem Barbaros, nos qui cæ ,,
lorum ciues sumus. Deinde, Excitemur & horrescamus, & ma ,,
iorem, quàm Barbari illi, præ nobis feramus pietatem.

Hunc autē adorationis ac diuini cultus honorē fuisse Chri-
sto in S. Eucharistia existenti exhibitum per Ecclesias Græca-
nicas, testatur & D. Gregor. Nazianzen. epitaphio suæ sororis
Gorgoniæ.

Nazianzen.
Quod in altari
colitur.

Theodoretus suæ quoq; Ecclesiæ Cyren. ritum testatur dia-
logo 2. Intelliguntur autem (inquit de S. Eucharistia loquens
iam consecrata) quæ facta sunt, & creduntur & adorantur, tan-
quam ea existentia quæ creduntur.

Theodoret.
Adorantur illa
in S. Eucharistia
quæ creduntur.

Deinde vt nihil dubitandum sit de totius Ecclesiæ Orien-
talis ritu, in hunc vsque diem Sacerdos Græcanicus post con-
secrationem de more S. Eucharistiæ mysterium de altari sub-
motis sipariis cortinæque reuulsa sublime elatum ostendit
legitimo honore piis Dei cultoribus adorandum, quo de ritu
mox dicendum erit copiosius.

Ex Ritu Ec. Græ-
canicæ.

Iam & Aphricanas Ecclesias Christum in S. Eucharistia præ-
sentem adorasse, vnus D. Augustinus abundè confirmarit, qui
illud Psal. 98. adorete scabellum pedum eius exponens, Quæ-
ro (inquit) quid sit scabellum pedum eius. & dicit mihi scriptu-
ra: Terra scabellum pedum meorum. fluctuans conuerto me
ad Christum, quia ipsum quæro hic, & inuenio, quomodo sine
impietate adoretur terra? Suscepit enim terram de terra, quia
caro eius de terra est, & de carne Mariæ carnem accepit: &
quia in ipsa carne hic ambulauit, & ipsam carnem nobis man-
ducandam ad salutem dedit. Nemo autem illam carnē man-
ducat, nisi prius adorauerit.

Ex meridie testi-
monia de ado-
rato in S. Eucha-
ristia Do. Chri-
sto.

D. August.

Hanc carnis Christi per scabellum à Propheta significatæ a-
dorationem D. Augustinus suo à magistro illustri Ecclesiæ co-
lumine D. Ambrosio didicit, qui illud ipsum Propheta oracu-
lum de adorando scabello ad Dominicæ incarnationis sacra-
mentum spectare docet. Videamus tamen (inquit lib. 3. ca. 12.
de Spiritu S.) ne terram illam dicat adorandā Propheta, quam
Dominus Iesus in carnis assumptione suscepit.

Ex Occidentali
Ecclesia testimo-
nia de Christo
in S. Eucharistia
piè adorato.

Itaque

Itaque per scabellum terra intelligitur, per terram autem caro Christi: quam hodieque in mysteriis adoramus, quam & Apostoli in Domino Iesu adorarunt.

Christus adoratur in S. Eucharistia, etiam extra mysteriorum solemniam.

Neque verò in mysteriis tantum olim fuisse adoratum Christum idem Ambrosius orat. funebri in fra. Satyrum testatur. Is cum naufragij periculo percussus S. Eucharistia portuinculâ à Christianis vectoribus posceret Catechumenus, qua istud fide, qua religione fecerit, perspicua oratione exponit. Vnde rectè Satyrus ut suæ fidei (ait Ambrosius) consequeretur auxilium, cæleste illud mysterium sibi ab initiatis poposcit impartiri. qua verò pietate, diuiniq; auxiliij confidentia Christo Deo digna illud cæleste mysterium oratio inuoluerit, colloque suo naufragus illigari, hinc fusiùs dicere non attinet.

Satyrus Catechumenus D. Ambrosij frater tempore naufragij orationem ligat, & quo tunc potuit honore affecit ad fidei suæ auxilium: quia nedum edere licuit.

Certè qui cælestia illa tremendaque Christi Domini mysteria eo, quo par est, honore ac reuerentia meditatur serius, non potest in eorum illapsus theoriam non totus contremiscere, ac horrore quodam religioso cõcussus expallescere, atque in orationem prorsus extaticam stupore magis, quàm sensu plenam erumpere.

Nazianze, apud Pachimerem in Paraphrasi Dion. Areopag.

Hinc magnos illos Theologos Dion. Areopagitam, & Gregor. Nazianzenum videre est in huius mysterij Eucharistici mentionem delatos præ animi stupore quodam ac vera ecstasi magis mysteria de mysteriis fundere, quàm humana verba de iis eloqui, ἀλλ' ὃ πάρα τὸ μέγα καὶ ἱερόν! Sed ὃ magnum Pascha & sacrosanctum! exclamat Nazianzenus Christi mysteria contemplatus. Similiter & D. Dion. Areopagita, vbi S. Eucharistia mysteria exponere aggressus dixisset se Do. Iesu illustratore atque illuminante eius contemplationem, sacramq; Theoriam declaraturum, hunc in modum orat: ἀλλ' ὃ θεοτάτη καὶ ἱερά τέλεσι, τὰ περικείμενά σοι συμβολικῶς ἀμφιέσματα τῶ ἀνιγμάτων ἀποκαλυφθέντι πληρωθῆς ἡμῶν ἀναδείχθητι. καὶ τὰς νοεράς ἡμῶν ὄψεις ἐνιαεὶς καὶ ἀπερικαλύπτου φωτὸς ἀποπλήρωσον.

Dion. Areopagita Christum in S. Eucharistia adorat.

Quæ à variis interpretibus variè reddita, nos hunc in modum conuerteda nobis duximus: Sed ὃ tu diuinissimū & sacrosanctū Eucharistia sacramentū circumfusis tibi simbolicis ænigmatum ac, mysteriorum velis detectum atque exutum perspicue nobis ostenditor, & mentis nostræ oculos singulari siue illo

illo vni
mentu
steria p
Christo
exhibu
res in C
Euchar
Nazian
Siqu
res, κα
πρὸς ὁ
ἀποπλη
ster Iesu
cit, vt r
adimpl
Hum
tres, ver
Sacrosan
nisque l
berator
Proin
mitanz
lium, A
Euchar
mus, ne
prius ad
dimus; i
ro Chri
non solum
adorant
gelis ho
conficie
verentu
Vertu
facilius
gant ar
Cathol

illo vnitiuo lumine ac quod velum nullum ferat aut integumentum adimpleto. Sic enim reddenda hæc D. Dionisij mysteria potius, quàm verba videbantur: quod hac apostrophe Christo Do. suo tremendo in Sacramento præfenti diuinum exhibuerit ad orationis honorẽ. Nam vt̃ Georgius Pachymeres in Græca Paraphrasi nobis cõtestatur, ipsum mysterium S. Eucharistiæ quasi animatum alloquitur. quemadmodum & Nazianzenus Sacrum Pascha, ἀλλ' ὃ πάρε τὸ μέγα κ̃ ἱερόν.

Siquidem nostrum est Pascha. Deinde subtexit Pachymeres, καὶ ἡ τοιαύτη ἱερά τελετὴ, αὐτὸς ἐστὶν ὁ κύριος ἡμῶν ἰσοῦς χριστὸς, πρὸς ὃν ποιεῖται τὸν λόγον ὁ ἅγιος, ἵνα ἀποκαλύψῃ ἀμφίεσμα, κ̃ ἀποπληρώσῃ ἡ ἐν αἰε φωτὸς. Hoc Sacramētum ipse Dominus noster Iesus Christus est, ad quem D. Dion. Areop. orationem facit, vt reuelet ac detegat inuolucra, & suo illo vniente lumine adimpleat.

Hunc quidem in modum veteres illi Christianæ relig. Patres, veraque columina Christum Do. nostrum fidei oculis in Sacrosancta Eucharistia præsentem conspicati adorabant, diuinisque honoribus affecto supplicabant, vt adesset auxiliator, liberator, illuminator.

Proinde cùm exemplo Ecclesiarum Apostolicarum Ierosolimitanæ, Antiochenæ; Item Emislenæ, Athenien. & Orientalium, Africanæ, Mediolanen. & Occidentaliū Christum in S. Eucharistia præsentem Dominum Deum nostrum piè adoremus, neque quisquam de eius carne salutariter manducat, nisi prius adorauerit, rectè cum D. Augustino hunc locum concludimus; inuenta est ratio, qua scabellum pedum Dei, id est, caro Christi de terra & Maria vtero assumpta adoretur, & quòd non solum non peccemus eam adorando, sed peccemus non adorando. Viderint ergo Euangelici, quo ore sacra illa vel Angelis horrenda audeant blasphemari contingere mysteria, qua conscientia suscipere, qui Dominum suum, suo honore non verentur spoliare?

Verùm hac de controuersia omnium opinione conueniat facilius, modò æqui rebus hisce maximis decidendis contingant arbitri. Nam Confessionistarum pars sanior aut omnino Catholicis assentitur, aut nullo dissidet rei ipsius discrimine;

Cauendū Christiāno ait August. ne peccet non adorando carnem Christi de Maria assumptam in S. Eucharistia præsentem.

Consensus cum sanioribus Lutheranis de colenda S. Eucharistia.

quanquam verbis rixas moueant quidam argutuli.

Abdias Prætorius religioſè docet cœnam celebrandâ, idq̃, externa erga Eucharistiâ reuerentia.

Siquidem Abdias Prætorius VVittenbergenſis Theologus libello de discrimine ſententiarũ de cœna Domini teſtatur Lutheranos docere, Totâ adminiſtrationẽ cœnæ (inquit fol. 14.) debere fieri piẽ & religioſè, idq̃ue conſentire, cuius exemplo
 „ Chriſti cœnam inſtituẽtis, & Pauli admonitionibus, 1. Cor. 11.
 „ Rurſus pag. ſeq. Lutherani requirunt (inquit nu. 11. vbi tractat discrimen cum Sacramentariis quo ad reuerentiam ſumentium Eucharistiã) à ſumentibus diſciplinã quãdam externã, & reuerentiã ergo Sacramentum, & præſtant eãdem mediocri ratione.

Lutherani requirunt reuerentiã erga Sacramentum, eãque præſtant.

Ita quidem Prætorius delibat tenuiter admodum, ne dicam inuidenter, reuerentiã, quã Domino ſuo Chriſto in cœna præſenti exhibent Lutherani.

Lib. contra Heſuſum.

Ritus pij Lutheranorum circa Sacramentũ Eucharistię. Pange lingua canitur Latinẽ. Cerei accenduntur.

Genu flexi coilunt ſuper pannum ſericum ſtrato.

Sed quã id faciat candidè, aliàs videbitur. Nunc ſuffecerit ex Clebitio commemorare piã illas religioſãſque actiones, quã in cœnæ adminiſtratione piẽ & religioſè exhibenda Lutheranis adhibent. Magdeburgenſis Eccleſia Pange lingua canit, vbi Heſuſius fuit conſtitutus hyperepiſcopus: hic candelas Sacramento accenſas alicubi approbavit, ſicuti & Heidelbergæ Latinas cantilenas voluit cantari. Quid, quod N. Protonotario decumbenti cum Synaxim porrigeret, in terram procidit genua flectens, poſtquam ſericum pannum ſubſterni voluiſſet? Ita paſſim in celebratione Synaxeos accendunt candelas, ſericum ſternunt tapetum, & genua flectunt.

Talia igitur cum piẽ, ac religioſè atque cum reuerentia erga Sacramentum exhibeant Lutheranis, quod fatetur Prætorius, an non adorationis cultum Sacro Do. corpori exhibent?

Adorãt verè Lutheranis, dum canit, Agnus Dei miſerere nobis, &, dona nobis pacem.

Sed ne vllus reſtet ſcrupulus, fatetur Valentinus Vannius abbas (ſi Chriſto placet) Mulb. rectè ac legitime decantari Agnus Dei, lib. de iudicio miſſæ. Quod cum quis orat vt miſereatur noſtri, atque pacem donet, an non diuino cultu Chriſtum in Eucharistiã præſentem adorat? An non igitur Lutheranis Dominum Chriſtum re vera in Sacramento exiſtente nobiſcum concorditer adorant?

Certè ipſa res tam eſt manifeſta (quãquam tenebriones aliquot ſuos fumos offundere luci clariffimæ non pudet) vt loachimus

chimus
 Chriſtũ
 verba
 atque ad
 theranis
 tur elab
 tra inſig
 quod co
 cœnam,
 credim
 ſtrum ſe
 latria De
 aliis. frau
 Quid
 Deo faci
 ferimus
 credim
 ſcripſit? &
 Lutheran
 que Chri
 in ſacra c
 iam no
 audiamu
 tibus. De
 Actis Co
 Neque
 reputer, l
 chariſtiani
 Nam a
 articulo x
 allen ebre
 datur & a
 ni Ieſu C
 Quare
 ſe à Mart
 habuit Sa

chimus VVestphalus disertis verbis profiteatur, Lutheranos Christū in S. Eucharistia adorare. Sed satius fuerit pauca eius verba hic recensere. Pressus igitur Iohan. à Lasco argumentis, atque ab eo accusatus de Idololatriæ crimine, quod cum Lutheranis panem adorat; distinctiuncula quadam frigida conatur elabi. Nos verò (inquit VVestphalus altera defensione contra insignia mendacia Iohan. à Lasco, fol. g. 2. v.) non idolū ali- quod colimus, non panem adoramus, dum peragimus sacram cœnam, & sanctissima carne & sang. nostri redēptoris nos pasci credimus: sed adoramus Christum Iesum Do. & Deum nostrum secundum verbum & promissionem præsentem. Idololatria Deo fraudem facit, honores illi suos denegat, & confert aliis. fraudi etiam contumeliam iungit.

Quid horū facere nos falsus accusator potest probare? Num Deo facimus fraudē? Nū illi denegamus suos honores, & conferimus idolis? Num fraudi iungimus contumeliam, eò quòd credimus, quod filius vnigenitus Dei credēdū verbis suis præscripsit? & agimus quod ille iussit? En tibi, Lector candide, ore Lutherani Superintendentis professum, idq; verbo Dei, adeoque Christi mādato confirmatum, Lutheranos Do. Christum in sacra cœna præsentem adorare.

Iam ne quid hac de re cuiquam resideat scrupuli, Bucerum audiamus, quam planè nihil superfit discordiæ cum Protestantibus. De adoratione Christi in Eucharistia (inquit fol. 173. de Actis Colloquij Ratisponę) probè conuenit.

Neque id sanè mirandum cuiquam videbitur, qui secum reputet, Lutherum ipsum in finem vsque suæ vitæ Sacram Eucharistiam summa in veneratione habuisse.

Nam anno 45. aduersus Louan. articulos scribens, ita docet articulo xv. In venerabili Sacramento altaris ait (das man mit allen ehren anbeten sol) quod omni cum honore adorandum est, datur & accipitur verum & naturale corpus & sanguis Domini Iesu Christi.

Quare & hunc articulū inter reconciliatos accensum fuisse à Mart. Bucero non est cur quis admiretur. Perspectā enim habuit Saxonici Euāgelistæ doctrinam, quam & Ioach. Westphalus

Ioachi. VVestphalus fateatur Lutheranos Christum in S. Eucharistia adorare, vt Dei filium, idque ex verbo Dei, adeoque Christi mādato.

“

“

“

“

“

“

“

Lutherani adorantes Christū in Eucharistia agūt quod Christus iussit.

“

“

“

“

“

Bucerus fateatur conuenisse Ratisponę de adoratione Christi in S. Eucharistia

Lutherus anno 45. docet disertis verbis, Sacramētum altaris omni honore adorandum. Romo 8. edit. Ien. fol. 417. & Wittenbergen. Tom. 12. fol. 340. a.

phalus superintendens gloriosissimus ac Lutherane Ec. columen diserta exposuit oratione, Lutheranos Christum Do. & Deum secundum eius verbum & mandatum in S. Eucharistia adorare.

CAP. XIX.

Circūgestatio
S. Eucharistia.

Calumnia mendaciss. quod panē adoramus: eū ipsi nos oppugnent de panis cōuersione, quam profite-mur.

Cæterum ex præclaris illis Orthodoxorum PP. testimoniis cum sit perspicuū idem hodie Catholicos & sentire & docere de Christo in S. Eucharistia adorando, nullius erit momenti & illam diluere calumniam, quam Catholicis intētant anonymi Confessionistarum Patroni, quod S. Eucharistiam prophanant pro spectaculo panem circumferētes adorandum. Quod enim aiunt, nos panē pro spectaculo circūgestare adorandū, dignū est mendaciorum patre, eiusque filiis mendacium: dudū enim demonstraui-mus, non esse in S. Eucharistia panē, sed Christum Dominum & Deum nostrum: in cuius Sacrosanctum corpus panis ille mysteriis deuotus diuina verbi Dei virtute atque Spiritus sancti operatione est conuersus. Si enim panem proponimus, aut circumuehimus adorandum, iam sopita fuerit grauissima illa inter nos de transubstantiatione controuersia, quæ non postremum habet inter capita religionis nondum reconciliata locum.

Quod autem ad circūgestationem attinet, non ea fit, uti aduersarij fingunt, pro spectaculo: sed ad piam Christianorum erga Dominum suum redemptorem Christum deuotionem, verumq; religionis diuinæ cultum in spectatorum, immo subsequen-tium Dei seruorum animis ardentius excitandum.

Cū enim Christum ibi præsentem credant, atque piè, religiosè, immo necessariò ex vera fidei ratione, ac perpetua PP. Orthodoxorū doctrina persuasum habeāt adorandū: quinam, obsecro te Christiane frater, fieri possit, ut fides, quæ illic Christum suum Dominum (si quæ modò est) re vera videt præsentem; & quæ illum Patri credit quidem assidentem, sed præ nimio nostri amore hic indubiè agnoscit corporaliter in Sacramento existentem, non maiori capiatur, accendatur, inflāmetur exorandi Patrem fiducia? Siquidē alium mediatorē agnoscimus nullum, alium interpellatorē recipimus nullū, alium intercessorē admittimus nullum, qui suo iure, sua iustitia, suo meritò, Patrem nobis aut iratum aut offensum reconciliet, placet,

Vsus & finis piæ ac religiosæ apud Catholicos S. Eucharistia circūgestationis.

placet, exoret? Quid igitur referat, an Christum adoremus ex altari monstratum, an ad egrotos solemniter delatum? an publica processione gestatum? an tanti obsecro interfit, iaceatne Dominus tuus, an sedeat? stet potius, an gestetur? Hęc enim corporalia Christianę pietatis obsequia Christi Domini dignitati non derogant: sed mysticis aptantur seruitura fidelium visibus, quibus & se olim dedit natum, nunc & dare in S. Eucharistia dignatur glorificatũ. Vnde & haud leuiter in Deũ Opt. ex indubitatissima ad nostri auxilium ipsius pręsentia piis auget, exardescit, ac veluti adolescit fiducia facilius impetrandi à Deo Patre, quod supplici ambimus prece filij potissimum illius ex mortuis primogeniti fratris nostri intercessione freti: cum Dauide orantes, vt respiciat in faciem Christi filij sui Domini nostri mediatoris nostri, aduocati nostri, qui pręter orandi fiduciam nobis inspiratam etiam nos ad Patrem exorandum introducit.

Si reus quispiam intercedente apud Augustum patrem Augustali filio multò maiorem sibi impetrandę venię pollicetur spem, quam si pro ipso viri interpellent illustres, comites, duces, ecquid obsecro Christianis sperandum de immensa Patris nostri clementia, cui vna cum supplici suo grege non supplex petit, sed suo iure interpellat, adeoq̃ue postulat veniam Pastor Christus filius? Si quidem ideò cælum & prior ingressus, vt appareat vultui Dei pro nobis, vt interpellat, vt postulet, si D. Paulus Dei spiritu afflatus meretur fidem.

Hęc porrò solemniter Christi Domini in Ecclesiastica processione gestatio non ad inanem fit pompam, sed ad religiosam pietatem, non ad vanum oculorum spectaculum, sed ad piam animorum deuotionem, & ad ardentiorē orandi fiduciam excitandam in frigidioribus, aut minùs æquo religiosi pectoribus. dum enim Christum Dominũ nostrum vna nobiscum Patrem nostrũ postulare cogitamus, ardentius etiam nos oramus, confidentius postulamus, vehementius denique Patrem suis promissis vrgemus, quia in Christi nomine cõgregati oramus, quos diuino per os Christi filij promisso sese auditurum, immo proculdubio exauditurum est pollicitus.

Porrò hunc circumgestatę S. Eucharistię ritum non esse

v 3 impium

Quantoperẽ orandi fiduciam augeat S. Eucharistia religiose, pięque fide circumgestata.

Vnde pius adolescat & augetur exorandi cęlestis patris fiducia. Hebræo. 9.

Quòd non fiat S. Eucharistię circumgestatio ad inanẽ pompam, aut ociosum spectaculum, vt semieuangelici calūniantur.

In processione soleni vrgetur Deo Pater promisso suo nos exaudiendi: quia in nomine filij sui petimus: & cõgregati in eius nomine petimus.

De origine pia
circumgestatio
nis, unde orta,
& quid per eam
Christo exhibeatur.

impium, nedum diuino cultui minus consentaneum, vel inde liqueat, quod ad veram germanamque pietatem Deo Opt. exhibendam nihil referat, an in platea adoretur, an in ara. Quid enim maiestatis Christi Domini interfit, an à Magis colatur & adoretur in publico diuersario: an ab Apostolis in priuato nauigiolo? an verò publicè in monte, toto spectante mundo?

Itaque Christiani homines, abominando diaboli iugo diu pressi, & tyrannorum gladiis perquam diu fatigati religionis suæ mysteria in dies pleniùs cognoscentes de augendo etiam publicè honore Do. Dei cogitarunt: qui olim domi velut constrictus atque persequutionum quasi frenis cohibitus, templifque conclusus iam pridem præstatur.

Nemo autem tam fuerit insulsi palati, qui affirmet publicè non licere, quod domi summa geratur religione. Iam de Apostolicarum Ecclesiarum more natum est, quod etiamnum in mysteriis videmus, Christum Dominum adorationis causa priorum cœtui ostentari atque demonstrari.

Quod si legitimè, immo Apostolicè fieri doceamus, etiam legitimam esse, Deoq; dignam adorationem cōsequitur, quæ pia hac S. Eucharistiæ inter Christianos circūgestatione quaritur. Sed operæpretium fuerit paucis exponere, quidnam de S. Eucharistiæ in mysteriis eleuatione primitiua illa senserit Christianorum Ecclesia, D. Paulo Apostolo Athenis magistro vsa.

Testatur D. Macharius Ionicus Dionys. Arcopagita libr. de Ecclef. Hierarchia: (quem vna cum aliis esse illius Dion. Pauli discipuli fatum gnifium & germanum in Panoplia iā pridem euicimus) Ecclesiam Christianā mysticum panem peracta consecratione illis Apostolorum temporibus in sublime attollere, populoque demonstrare solitam. ait enim, *ἡ τὰς ἱεράς θεωργίας ὁ ἱεράρχης ὑμνήσας ἱερουργεῖ τὰ θεῖα τὰ, ἢ ἐπὶ ὄψιν ἀγει τὰ ὑμνέμενα διὰ τῶν προκειμένων συμβόλων, ἢ τὰ δωρεὰς τῶν θεωρητῶν ὑποδείξας, εἰς κοινωνίαν αὐτῶν ἱεράν αὐτοστέ ἐρχεται, καὶ τοὺς ἄλλους προτρέπεται.* Quod ita reddi Latine posset:

Vbi Pontifex sacrosancta Dei opera, inquit, laudibus celebravit, illa diuinissima mysteria consecrat, & in conspectum agit, oculifque exhibet illa laudatissima, quæ sacris sunt symbolis

Idē honor Christo nunc publicè exhibetur, qui iam pridem priuatim.

Eleuatio S. Eucharistiæ vt adoretur in mysteriis originē habet Apostolicā. Si eleuatio S. Eucharistiæ legitima est, & pietatem circumgestatio: quia idē vtroque agitur: nimirū vt Christus Do. adoretur.

Obserua geminam S. panis eleuationem, prior est illa sublimis mox à conse-

bolis p
secreta
buit, a
lios in

Qu

audito

aliud t

exhibe

admo

chyme

ἡ τὰ θ

τὰ σύμ

δῖσι δε

τὰ τὰς

Quod

Poste

ma, & i

frans h

panem,

moratio

est in su

na & fac

munion

In e

ἀγει, τὰ

τὸ δεῖν

οἶον ὅτι

σπὰ, τὰ

τομένων

κουφισμ

ἰ-ψοῖ ὁ ἱε

θε. Qu

In asp

laudauit

dum ost

missione

ciusmod

bolis proposita. Postquam verò hæc mystica diuinarum con-
secrationum dona submonstrans paululumque eleuans exhibuit, ad sacram ipsorum communionem & ipse accedit, & alios inuitat.

cratio: altera
submissior ante
threnū Agnus
Dei, tunc enim
dicebat Sacer-
dos, Sancta San-
ctis!

Quod Sacerdos in conspectum profert, oculisque piorum
auditorum subiicit diuina illa mysteria mox à consecratione,
aliud sibi non vult, quàm vt ad reuerentiam Christo Domino
exhibendam pium Christianorum cætum admoneat, quem-
admodum hunc locum sua Paraphrasi illustrans Georgius Pa-
chymeres subindicat. Cuius verba sic habent, *ἡ ἐμνήσας ἱερερ-
γεί τὰ θεϊοτάτα, ἡ ὑπ' ὄψιν ἀγεί τὰ ὑμνεμένα σαφηνίζων ὡς χρῆσθ' εἰς
τὰ σύμβολα, ὅτι μετὰ τὸ δεῖπνον λαβὼν ἄρτον ἡ τὰ ἐξῆς, ὑποδείκνυ-
δει σὶ δεῖ ἡ ἐν ἀνύφοι τότε ἀποκαλυπτομένων τ' παναγίων δώρων με-
τά τὰς εὐχάς, μενόντων δ' ἐκαλυμμένων ἕως καιροῦ μεταλήψεως.*

Paraphrasis Pa-
chymera: ostendit
quod sum e-
leuatio spectare
olim: nimirum
ad Christi ado-
rationem.

Quod sic Latine sonat:

Postquam laudibus Deum celebrauit, consecrat illa diuinif-
ma, & in aspectum adducit quæ laudauit: manifestè demon-
strans hæc ipsa esse Christi symbola, quod post cænam accepit
panem, & quæ seq. & quòd dixerit, Hoc facite in mei cõme-
morationem. Quod enim ait Diony. *ὑποδείκνυσι ἡ ἕως ἀνύφει,*
est in sublimè attollit, siue eleuat tunc detecta sacratissima do-
na & sacramenta post preces, quæ manent tecta vsque ad com-
munionis tempus.

In eundem locum & D. Maximus in scholiis *ἡ ὑπ' ὄψιν
ἀγεί, τούτῃσι, σαφηνίζει τὰ ὑμνεμένα οἷον ὅτι τόδε ἡ τόδε, χρῆσθ' ἡ
τόδε ἡ τόδε, χρῆσθ'. ὑποδείκνυσι δὲ ἡ τὰς ἐπὶ τέτοις θείας δωρέας,
οἷον ὅτι εἰς ἀφῆσιν ἀμαρτιῶν, ἡ εἰς ζωὴν αἰώνιον. ἡ ὅσα τοιαῦτα μυ-
στικά. τάχα δὲ τὸ ὑπ' ὄψιν ἀγεί τοῦτο σημαίνει ὡς τότε ἀποκαλυπ-
τομένων τ' ἁγίων δώρων μετὰ τὰς εὐχάς, ἡ τὰ ἐξῆς, ἡ τάχα τὸν
κουφισμὸν ἡ τὴν ὑψωσιν τ' μιᾶς εὐλογίας τῆς θείου ἄρτου φύσιν, ὅτι
ὑφοῖ ὁ ἱερεὺς λέγων, τὰ ἅγια τοῖς ἁγίοις, ὅπερ ἡ μάλλον ἐς ἄλη-
θῆς. Quod est:*

Suffragatur &
D. Maximus
Dion. Arcopagi-
tæ scholiastes.

In aspectum profert, hoc est, manifestat siue ostendit quæ
laudauit, veluti quod hoc & illud est Christi. Subindicat verò,
dum ostendit quæ in his sunt diuina dona; veluti quod in re-
missionem peccatorum, & quod in vitam æternam, & alia
eiusmodi mystica.

Fortaf-

Fortassis & illud τὸ ὑπὲρ ψω, hoc significat, quod deteguntur
 sacra dona siue Sacramenta post preces, quæ alioqui manent
 velis cooperta vsque ad communionis horam, aut fortassis
 τὸν κόφισμον λέγει, Eleuationem & exaltationē dicit vnus be-
 nedictionis (siue alterius sacramenti aut speciei) puta sacri pa-
 nis: quem subleuat Sacerdos dicens, Sancta Sanctis! quod sanè
 est omnium verissimum, quemadmodum & sub finem cap.
 expositum inuenies.

ἕψας τὸ μῆκος ἐυ-
 λογίας.
 Vnius speciei
 eleuatio.

Gemina eleua-
 tio S. panis in
 mysteriis olim
 apud Græcos
 Apostolorū di-
 scipulos.
 Sic & nūc per
 Syriā fit, vñ li-
 quet ex Syrorū
 anaphora siue
 D. Basilij missa
 per Andr. Ma-
 sium de Syriacō
 ad verbum
 doctiss. explic-
 ta.

Sacrorū ritū
 in sacrificij Chri-
 stiani mysteriis
 quāta maiestas.

Statio ad Euan-
 gelium.

Geniculatio ad
 collectas.

Ex quibus D. Maximi & Pachymeræ in aurea D. Macharij
 Dion. Arcopagitæ verba commētariolis pio Lectori perspicuū
 est, mysticam illam Sacrosancti Sacramenti in sublime eleua-
 tionē non solūm adorationis causa fieri: sed geminatam etiam
 fuisse illo Apostolico seculo. Nam non tantum mox à diuina
 consecratione olim ostendebatur Sacrosanctum Do. Christi
 corpus; sed etiam euestigio, post recitatam omnium Dei filio-
 rum nomine orationem Dominicam. Hoc enim mihi videretur
 (saluo suo cuiq; iudicio) accurata illa D. Maximi interpre-
 tatio postulare: qua admonet de vnus Eulogiæ, quod est, Sa-
 cramenti siue speciei panis exaltatione, quæ cur nam sit in my-
 steriis repetita, talis fortassis non absurdè reddatur causa.

Nulli dubiū est, qui suæ modò professionis Christianæ fue-
 rit memor, quæ in mysteriis tremendi sacrificij iam pridē per-
 aguntur, pia & graui admodum causa initio fuisse instituta. Id
 loquuntur disertius pleraque omnia rituum, piarumque cere-
 moniarum genera, quàm vt sit in præsentiarum nobis ea de re
 comprobanda laborandum accuratiū.

Siquidem tanta in eis refulget vel aduersariorum oculis te-
 stibus dignitas, tāta maiestas, vt plerisque omnes, pauculis ad-
 modum temerè reiectis, suo quasi anticipato dogmati refragantibus,
 vna cum Christi Euangelio semilacerò abripientes
 nouum impiè construxerint altare contra altare.

Hinc iustissima sanè est causa, quòd ad sacrosancti Euan-
 gelij lectionem stetur: sicuti ad preces publicas, quas collectas di-
 cimus, omnium auditorum nomine fusas humiliter procum-
 bitur, siue geniculatur: potiss. eo tempore quod ieiuniis & per-
 agendæ Euāgelicæ poenitentia est destinatū, quemadmodum
 & hodie videre per quadragesimā, & statos illos quaternorū
 ieiunio-

Form-

ieiuniorum dies, qui suo à refluxu nomen habent 4. tempora.

Quem pium ritum etiamnum diaconus auditores sui monens officij, & voce, & gestu siue geniculatione docet, dū prostratus exclamat post Sacerdotis vocem, Orandum est, flectamus genua.

Rursus ad consecrationis præfationem admonetur auditores, vt corda sursum; quod ætate Cypriani, vti & nunc passim, stantibus dicebatur. Tunc enim locum habuit (quod à D. Paulo equidem ortum, aut potius confirmatum crediderim) vt stantes orarent omnes, leuantes puras manus: quod Timotheum suum admonet eo loco, vbi testibus D. Augustin. & aliis PP. de tremendo Christiani mysterij agit Sacrificio.

Leuatis igitur manibus cum Dauide Psal. 62. iuxta D. Pauli monita orabant in templo viri tẽpore Christiani sacrificij: quod & D. Chrysof. in homiliis commemorat. vnde & Sacerdos (qui vt verbis præit ad orandum, ita piis quoque gestibus) etiamnum extollit, eleuatque manus, dum pro Christianis ad vnum omnibus cum præsentibus, tum absentibus supplices fundit Deo preces.

Exinde submotis sypariis cortinæque reuulsa ad diuinã consecrationem & oblationem omnibus in genua, vti par est, prouolutis, de more procūbitur, vsque dum oratio Dominica decantatur, ad quam auditores omnes solent assurgere, quod ea sit facilè princeps Euangelij nostri portio: quare & eodem est honoris genere piis excipienda, qua dudum Sacram Euangelij audierunt lectionem. Is autem standi ad orationem Dominicã ritus magna sanè pietatis iactura (vt & alij plures vsu optimi, obseruationeq; saluberrimi) pastorũ neglectu interiit: qui tamen per Hollandiam à Christianismi exordio vsque perdurat. Ea verò Domini precatione finita, quia ad sacrosanctã præparandi sunt auditores mysteriorum communionem, denuò sacratiss. panis publicè in altum extollitur (quod alij ante Domini etiam orationem obseruant) vt eo conspecto pertremenda omnibus cælestis illius cibi manducationi aptentur ac præparentur accuratiùs. Euestigio namque imprecata omnibus Domini pace, pius ille threnus ter geminus accinitur, Agnus Dei miserere nobis: qui vt à geniculantibus meritò dicatur,

Statio ad Sacrificij præfationem. D. Cyprianus in orat. Dominic. Manus cur hodie leuet in sublime Sacerdos. Leuare manus in oratione est D. Pauli traditio.

1. Timoth. 4. Psalm. 62.

Cur Sacerdos manus eleuet ad memento.

Statio ad orationem Dominicam.

efflagitat fidei analogia: de qua in præfens non est cur differamus prolixius.

Eleuatio cum adoratione coniuſta in Eccleſiis Orientalibus Syrorum, Græcorum & Aethiopum.

Certè apud Syros & Græcos in liturgia Diui Iacobi, Baſilij, & Chryſoſtomi Sacerdos, S. Euchariftiam paululum eleuans exclamat, Sacta Sanctis! Similiter & in miſſa Aethiopum ſacerdos ante communionem Sacramentum eleuat, dicens: Do. Chriſte miſerere noſtri, ter repetitum: quod & populus adorando ingeminat, idque ex Apoſtolorum traditione, vti habet liturgia per Abbatem Petrum Aethiopem edita.

An non & in hodiernum vſque diem apud Græcos, qui Venetiis agunt ex more Orientalis Eccleſiæ poſt Cõſecrationem fit S. Euchariftiæ ad populum oſtenſio & circumgeſtatio?

Græci etiãnum S. Euchariftiam Venetiis circũferunt ſua in Eccleſia ex more Orientalis Ecc.

Siquidem ſacerdos à cõſecratione circuit templi gremium, vna manu S. Calicem, altera eius coopertorium geſtans. Deinde ad ſanctuarium ſuum & aram ſacram reuerſus ante communionem iterum S. Euchariftiam populo adorationis cauſa oſtendit, vti ex literis amicorum illic agentium dudum ingenti admodum gaudio cognouimus.

Porro apud Syros defractam S. hoſtiæ particulam (vti Cl. V. D. Andræas Maſius ex literis ſui magiſtri Moysi Antiocheni in Syrorum Anaphorã, ſiue D. Baſilij miſſam annotatũ reliquit) demittit in S. Calicem: ac deinde patellam cum corpore Chriſti ſuſtollit, populõque veluti oſtendit. Interim diaconus alta voce clamans Catholica, populum excitat ad S. communionem.

Illud autem in præfens nihil refert an oſtenſio fiat nudæ Euchariftiæ, vti apud Latinos & quõſdam Græcos: an operatæ & velatæ: an in patenula repositæ: vti apud Syros. Vtrobique enim vtriuſque oſtenſionis ſeu eleuationis idem eſt finis, pius vterque, & maiorum more laudatiſſimus.

Hæc autem eo commemorantur, vt piis lectoribus originum ſacrarum fontes aperiremus, certaque rituum piorum veſtigiola, licet tenuia apud maiores olim obſeruatorum pro virili indicaremus: quibus attentè conſideratis, perſpicuum euadat ritus omnes, qui ſacrificio peragendo adhibentur, iuſtiſſima ſimul & religioſiſſima de cauſa fuiſſe & olim conſtitutos, & nulla nouandi temeritate abolendos. Hic enim

illud

illud Con. Niceni etiam locum habet, *μὴ νεοτερίσειν*, nihil innovandum.

Cæterum quia tam manifesto nunc est Apostolica demonstrata illa in mysteriis pia Sacramenti eleuatio, testibus DD. Iacobobo Apost. Dion. Areopagita, Chrysofto. & Basilio, quæ adorationem semper habuit pro fidei nostræ analogia coniunctam, facile inde colligas, Lector candide, quidnam de publica sacrosanctæ Eucharistiæ ostensione sit statuendum. Neque enim impium fuerit publicè facere, quod domi, aut priuatim vera geras cum pietate ac religione, quæ res legitimo aliquo impedimento constricta licet non fuerit olim aut in vulgus nota, aut publice vfitata, nihil inde oriatur piis posteris præiudicij. Extant nihilominus nonnulla historiarum veterum vestigia, proposito huic minimè aliena, quæ eo libentiùs depromemus, quod indubiam habent S. Eucharistiæ venerationem, etiam extra templum olim à piis demonstratam.

Ex D. Iustino enim & Irenæo, aliisque PP. ætate illa Apostolica florentibus demonstratu est facillimum, S. Eucharistiam fratribus è templo fuisse solemniter transmissam. An eam igitur inhonoratam, siue legitimo suo honore destitutam existimabimus transmissam? aut sine veneratione idonea exhibitam? an verò geniculantes cum cereis exceperint, an stantes adorarint; non est illorum Patrum verbis quidem explicatum: sed legitimo fuisse sanè cultu Christi. & delatam, & exceptam, illud satis superque indicat, quod per Diaconum D. Iustinus testatur fuisse transmissam absentibus, à sacro conuentu Dominica die celebrato fratribus. Vnde solis luce clariùs effulget, fuisse veteribus S. Eucharistiam ad quoddam saltem tempus non modò conseruatam, sed suo etiam modo, pro temporum ratione, legitimo cultu honoratam. Siquidem & ægrotis reponebatur iam in viaticum, quemadmodum Serapionis Alexandrini exemplo liquet; & Græca Ecclesia iam olim *ἐκ τῶν προηγιασμένων*, siue præsanctificatis sua certis hebdomadæ diebus atque Sabbatho peragebat mysteria; sicut & Occidens totus in S. Parasceue pro maiorum instituto peratiquo etiam num constanter obseruat.

Ostensio publica siue circūgestatio S. Eucharistiæ nihil habet inter Christianos offendi- culi aut impedi- menti, cur abo- leatur merito.

Vide Euseb. Cæsar. ex versione Ruffini libr. 5. cap. 23. Iusti, Apolog. 2.

Die Dominica mittitur S. Eucharistia fratribus à sacrificio absentibus per Episcopi Diaconum.

Reseruatio S. Eucharistiæ olim ad quoddam tempus non solum pro ægrotis, sed vt seruiat myste- riis.

Reseruatō S
Eucharistiæ vt
possit die, tota-
que hebdoma-
da distribuatur,
peregrinisq; ad-
uentantibus im-
partuatur.

Ica & ex Satyri D. Ambrosij Germani exēplo demonstratur, mysterium hoc fuisse olim in vsus peregrinorum & nauigantium conseruatum: vt ad manum esset, quod aduentantibus fratribus in concordia symbolū impartiretur, vt testatur apud Eusebium D. Irenæus. De pia verò hac S. Eucharistiæ in vsus agrotorum reseruatione adeò non fuerit difficile concordiam inter nos sarcire, vt primarij aliquot Wittenbergeñ. Theologi publica disputatione coacti fuerint profiteri, posse S. Eucharistiam ad triduum totum seruari. Scribit enim V. D. Iohan. Leisentricius Ec. Budissinensis Decanus, Casparem Creutzingerum, V. Wittenbergen. doctorem, & Frider. Myconium publica disputatione D. Melchiorem Rudelium Misnen. Ecc. Vicariū Anno 39. die 20. Iunij inuadentes tandem rei veritate superatos in magna clariss. virorum corona palam confiteri coactos, Eucharistiam pro vsu infirmorum posse ad tres vsque dies reseruari. Si ad triduum, cur non, obsecro, & ad octiduum? Quod si liceat, cur non nobiscum concorditer, donec poscat vsus?

Concordia de
reseruanda S.
Eucharistia ad
quoddam tem-
pus facile concilietur pacē de ostē-
sione publica, si-
ue de circūge-
ratione pia.

De hoc igitur conseruandæ S. Eucharistiæ more facile conueniat cum Niceni Conc. Cano. 14. nitatur, aliisq; exemplis variis: sicuti & de pia circumgestatiōe. qui enim recogitat quem in finem fiat, quod dudum est declaratum, nō poterit nō probare, quicquid in Dei sui illic certò præsentis honorem agitur.

Quis enim tanta Cyclopica inueniatur, vel apud Saxones audacia, qui Apostolicos illos viros Catholicæ Dei Eccl. præfules irreligiositatis accuset, quod Romæ D. Polycarpo aliisq; peregrè aduentantibus S. Eucharistia fuerit de more solemniter transmissa? Rursus quis adeò momus reprehēdat, quod D. Iustini illa ætate, quæ Apostolos vidit, absentibus à publico sacrificio fratribus Christianis per electiorem illum Episcopi diaconum fuerit destinata? An nihil honoris inde accessisse putes tremendo illi sacramento, quòd non per quemuis de plebe, ac ne de Clero quidem, sed per electiorem illum Episcopi ministrum diaconum fuerit delata fratribus?

Vide Euseb. à
Ruffinoversum
lib. 5. cap. 23.
ἀριστοῦ quada-
cum pompa
destinarunt.
Iustinus.
Apolog. 2.

V. V. V. M. f. g. a. Muf-
culus arrodit
cem.
Ita mus Ponti-
cus Tertulliano
dictus Marcio.

Certè honorem, & quandam veluti pompam vox illa D. Irenæi apud Eusebium sonat. Episcopis Romam peregrè aduentantibus ἑτεροῦ S. Eucharistiam, non solum miserunt, vt vertit mus ille Noricus passim arrodens quod suo malè sapit insulso palato:

palato:
dam Ec-
cordia
Siqui
sonat po-
ton. lib.
ducere.
more ex
augusta
tione op-
tibus pra-
tentiam
per Tyra-
diaconu-
stum Ier-
& publici
Istud
Eucharis-
tu hymni
musica &
dem pub-
Lauda-
quo ad æ-
bri caput
diuini cu-
torū ami-
Quo-
augusta
ma fiat te-
rum Reg-
ratum?)
citatis an-
quod sum-
Hanc diu-
tem confi-
ti propen-
tionibus

palato: sed vti Ruffinus, solemniter transmiserunt, ac sua quadam Ecclesiastica ornatum pompa peregrinis pacis ergo & concordia gratia in vnus fidei symbolum honorificè destinantur.

Siquidem Eusebij, aut potius D. Irenæi vox Latinis quandam sonat pompam, quæ ab illa Græca deriuata est, quæ & apud Platonem lib. 1. de Republ. simili est significatiõe, pro pompaticè deducere. Quanquam hæc non fuerit, qualis nunc temporis demore exhibetur, non tam magnifica, non tam publica, nõ tam augusta: fuerit tamen honorifica pro illorum temporum ratione oportet: quæ magis animi deuotione, quàm externis ritibus præstatur propter seculi malitiã, Tyrannorumq; impotentiam siue Theomachorum inclementiam. Quare si tunc per Tyrannos S. P. Q. R. licuisset; quis obsecro damnaret, si diaconus Ro. accensa teda aut sublustri cereo suum Do. Christum Iesum honorasset? Quod enim in templo licebat, cur nõ & publicè? Si in ara, quidni precor & in platea?

Istud verò cum & Lutherani suis in synagogis faciant, suãq; Eucharistiam passim accensis cereis honorent, cymbalis & cantu hymnorum Pæge lingua, & Discubuit Iesvs, cohonestet, musica & organis & sericis exornent: ecquid vetat, obsecro, eadem publicè fieri dum ad ægrotos defertur?

Laudadus in primis est ritus ille per Sweuiam celeberrimus quo ad ægros S. Eucharistia vnà cum cereis & puerorum lugubri caputio indutorum cãtu defertur. An hunc etiam honoris diuini cultũ lugubrem sanè à lugubribus & lugentibus ægrotorũ amicis exhibitum Christo Domino inuideant Euãgelici?

Quod si Hispanica illa pompa plusquam regia, plusquam augusta quibusdam videbitur improbanda (quod tamen summa fiat temeritate, quid enim illi cælorum Domino, Angelorum Regi Christo ab homunculis fiat nimium aut immoderatum?) an ista etiam Germanica siue Sweuica? quæ simplicitatis amans magis quod temporis congruit sequitur; quàm quod summa Dei nostri presentis maiestas postulat, exequitur. Hanc diuinam Christi Do. in S. Eucharistia presentis maiestatem consideras Hispanorum pietas & zelus ardens (qui illi genti propemodum est singularis, ac præ aliis ferè orbis totius nationibus omnibus eximius) non modò faculis & cereolis ali-

S. Eucharistia olim concordia ac fidei vnus symbolum peregrinè Romã venientibus destinata & honorificè transmissa: prout ferebant illa tunc secula. Qualis fuerit olim S. Eucharistia foras delata pompa.

Cereorum vsus olim in mysteriis, Prud. in D. Lauren. & hym. Patc.

Cereos Lutherani S. Eucharistia accendunt, tapetia profertunt. Vide ordinat. Ecc. Brandeburg. fol. 157. & Danicæ & Norimbergæ.

Lutherani canunt Pange lingua Latine. Ritus per Sweuiam solènis nõ inutiliter aliis æmulandus.

Singularis Hispanorum pietas erga S. Eucharistia ad ægrotos honorificentiss. deducendam.

quot: sed totius collegij siue fraternitatis comitatu singulis ce-
reis rubellis instructo S. Eucharistiam theca aurea fulgidam
ad ægrotos destinata deducit honorabunda.

Theusam vocat
quidã quod ho-
norandis myste-
ris nostris obti-
ditur, vulgò pel-
la: quæ à veteris
capellæ, seu ædi-
culæ, cuius ali-
cubi speciẽ re-
fert, nomen in-
uenit.

Vt paulatim in-
creuerit S. Eu-
charistię honor
apud Christiana-
nos.

Magos Reges fa-
cit Nazianzen.
& Prudent.

Crux Christi in
vertice augusto-
rum eleuatur &
honoratur,

Deinde & Sacerdos pupurea siue aurata illa tectus theusa,
(quæ vulgò Pella à veteris Capellæ seu ædiculæ forma nomen
obtinet) veluti triumphali deducitur curru, vti regū rege, om-
nium Domino, vniuersorum conditore ac seruatore dignum
est. hæc qui fidei verè Christianę oculis secum reputarit, an His-
panicam illam pompam, quæ nisi ad diuinum honorẽ Christo
Do. exhibendum, nisi ad pietatem spectatoribus excitandam,
nisi ad ardẽtes pro ægrotis preces fundendas spectant, vlla cum
ratione valeat improbare? Quin potiùs ad piã & nos excitabi-
mur pro virili imitationem, quæ honorẽ Deo Opt. max. quan-
tum poterit mortalium vilis humilitas exhibeat multò ma-
ximum. Sic enim & apud maiores nostros piã in Christũ Deũ
reuerentiã increuit honor. Quod D. Iustinus sua ætate Apostoli-
ca dicit ἀποφέρουσι, deferunt absentibus S. Eucharistiã; hoc D.
Irenęus magnificẽtius & quasi augustius ἐπιμνησθαι peregrinis Ro-
mã venientibus S. Eucharistiam sua quadã solemnĩ pōpa dedu-
xerunt. Atqui offenduntur Confessionistæ, inquit aliquis, hac
circũgestatione, Cur non similiter sua Eleuatione? Certè nisi
Sathanica exagitati, aut fortassis excæcati laborarēt in Christũ
Do. inuidia, nõ possent piã hanc cum ratiõẽ damnare circũge-
stationẽ, qui apud suos Syneuãgelicos piã S. Eucharistiã laudat
eleuationẽ. Consideremus, quæso te Lector Christiane, vtriuf-
que rei scopũ, agnosces perspicuè nihil interesse diuini honoris
an Christo Do. nostro eũ exhibeas eleuato, an gestato. An non
sinu Virginis puerperæ Mariæ gestatum siue reclinatum Magi
illi Reges adorarunt? Et quidẽ magnoperè mirandũ est, posse
in Christianorũ pectora hæcẽ perrepere cogitationes, vanasq;
disputationes, quibusnã modis diuinus honor sit Christo Deo
exhibendus? D. Ambrosius S. Helenã à pietatis studio mirificè
laudat, immortalibusq; encomiis prædicat, quæ S. Crucẽ Do.
& Clauos crucis legitimis coluerit honoribus. nã filio Constan-
tino A. misit diadema, inquit orat. de obitu Theodosij Impera-
gẽmis insignitũ, quas preciosior ferro innexas crucis redẽptio-
nis diuinæ gẽma cõnecteret. misit & frenũ. vtroq; vsus est Cõ-
stantinus

stãtin
dent
per se
cruce
tur. N
ni. Bo
vestit
esse c
præsi
cruce
gat. L
hono
Christi
rant.
mus,
nes to
nant
Clau
Arria
A
re piã
Si lau
cruce
doret
mod
firmi
Si
minic
pi, au
popul
Christi
clauũ
cto pe
ad exc
ardore
bus, piã
tas, cu

státinus, & fidē trāsmissit ad posteros reges. Principiū itaq; credentiū Imperat. sanctū est, quod super frenum. Ex illo fides vt persequutio cessaret, deuotio succederet. Sapiens Helena, quæ crucē in capite regū leuauit, vt crux Christi in regibus adoretur. Nō insolētia ista, sed pietas est, cū defertur sacra redēptioni. Bonus itaq; Clauus Romani Imperij, qui totū regit orbē, ac vestit Principū frontē, vt sint prædicatores, qui persequutores esse confueuerunt. Rectē in capite clauus, vt vbi sensus est, ibi præsidium. In vertice corona, in manibus habena. Corona de cruce, vt fides luceat: habena quoque de cruce, vt potestas regat. Deinde per Iudæorū Mimesin expressit D. Ambro. quidnā honoris & clauo & cruci Dominicæ olim fuerit salutariter à Christianis exhibitū. Nos crucifiximus, inquit, quē reges adorant. Ecce & clauus in honore est, & quē ad mortem impressimus, remediū salutis est, atq; inuisibili quadā potestate dæmones torquet. Rursus post pauca: Ferro pedum eius reges inclinantur. Reges adorant, & Fotiniani diuinitatem eius negant? Clauum crucis eius diademati suo præferunt Imperatores, & Arriani potestatem eius imminuunt?

Audis ore D. Ambrosij, Lector Christiane, quanto in honore piis olim Christianis fuerit & crux Domini, & clauus crucis. Si laudandam D. Helenam arbitratus est D. Ambrosius, quod cruce Do. leuauit in capite Regū, vt crux Christi in regibus adoretur: ecquid dicturū putas, si Christianos audiat de honoris modo tā acriter contendentes, qui concordia sentētia sentiunt, firmiterq; credunt, Deū Christum in S. Eucharistia præsentem?

Si non fuit superstitione, nedum impietas, Clauum crucis Dominicæ regio intexere diademati: ecquid obsecro audimus impij, aut supersticiosi, quod Corpus Domini nostri auro insertū populis ostenditur adorandum? Si piū fuit Reges Ro. illos verè Christianos à Constantino Magno vsq; ad Honorij A. ætatem, clauū crucis diademate suo præferre, ac veluti in pompam victo per Christum orbi circumferre, an impietas censenda, si ad excitandam piis Dei cultoribus deuotionem, religionisq; ardorem Christus Dominus ipse diuinis afficiatur honoribus, piisque honoretur cultibus? Non insolentia ista, sed pietas, cū defertur sacra redemptioni, aiebat Ambrosius in D.

Pietas est clauū & crucem Domini honorare.

Clauus Christi in honore est & remedium salutis, ac dæmones torquet.

Clauū Crucis AA. diademate suo præferunt ac veluti ostentabundi circumferunt.

in D. Helenæ repræhensores, inuidosq; censores. An non multo magis est non insolentia, sed Germana pietas, cum deferatur ipsi Christo redemptori? Certè ita totus semper orbis Christianus Deum Christum coluit & adorauit, siue in pia eleuatione, quæ in mysteriis peragitur, siue processione, quæ aut intra Templi ambitum, uti apud Græcos, aut ubi per religionis hostes licet, per cæmiterium. Vbi enim legitimam censeas S. Eucharistiæ in mysteriis eleuationem, improbare non poteris piam circumgestationem.

Eleuatio S. Eucharistiæ plerisque Lutheranis etiamnum probatur: & ubi paulatim exoleuit, nullo negotio recipiatur, uti liquet ex responsio Theologorum Saxoniz anno 49.

Saxones Duci Mauritio respondēt, recipi posse salis vsum & cereum in Bapuzmo.

Confiteor flexis genibus. Præfatio Latine, Sanctus. Verba consecrationis cum Eleuatione.

Idem liqueat ex ordinatione Ecclesie Danicæ, Norvegicæ, & ceterarum, quæ præscribit Eleuationem sonantibus interim cymbalis.

Hanc verò S. Eucharistiæ in mysteriis solemnem eleuationem quanquam plerique Protestantium paulatim aboleuerunt: tamen præstantissimi quique, & qui sese Germanos iactitant Evangelicos eam aut retinent, aut recipere nõ recusant. Quæ admodum videre est in actis conuētus Cellæ Myforum, anno 49. die 16. Nouem. ubi Georgius Princeps ab Anhalt, & cæteri Theologorum Georgius maior, Pomeranus, Camerarius cum reliquis hunc in modum ad postulata Consiliariorum illustrif. Principis Mauritij Electoris de missa & aliis religionis capitibus respondent. Postquam initio asseruissent fol. Tr. 4. Actorum de Interim VVittenbergæ An. 59. excusis, Salis vsum, uti & cereos, & Candidam posse in bapuzmate concedi, eumq; fuisse retentum in Ecclesia VVittenbergens. D. Luthero (aiunt) permittente, qui anno primum superiore LVIII. vsurpari desijt. Deinde Sacerdos vna cum administro, inquit fol. Vu. 2. recitet Confiteor flexis genibus antè altare, postea Introitus, Kyrie eleison, tum præfatio Latine, Sanctus, Pater noster, Verba testamēti Germanicè cum Eleuatione. Sub communionem cantant Agnus Dei, si multi sint communicantes. Ex hoc plano Theologorum Saxoniorum responso liquet cum Protestantibus facillè de Eleuatione conuenire posse. Quod luce clariùs ex publica Ecclesiarum Danicæ & Nortwegicæ ordinatione cõprobe tur. Ea enim fol. 8. anno 37. edita sic constituit. Ut mox à verbis consecrationis, inquit, decēti eleuatione minister, si videbitur, eleuet, sonantibus interim cymbalis, iuxta consuetum. De hac igitur eleuatione S. Eucharistiæ si ex ordinatione Ecclesiastica regnorum Danicæ & Nortwegicæ, ducatumq; Sleiswycen. & Holtstatæ, uti & ex præclaro illo Theol. Saxoniorum responso

inter

inter nos re vera cōueniat, sicuti & de adoratione Christi in S. Eucharistia iam consensus monstrata est, nullo negotio & illa controuersia de circumgestatione sopiatur. Si enim piæ huius rei sanctissimus vsus cogitetur, scopusq; cōsideretur, nō fuerit difficile istā sarcire inter Ecclesias dissidētes discordiam. Siquidem apud vtrāsq; eadem sunt colendi Christi Do. in Eucharistia Sacramento præsentis principia: est communis passim Eleuatio, est communis cereorum accensio, organorum pulsatio, cymbalorum crepitatio, musicorum concentus; communis cantus, Discubuit Iesus, Pange lingua, & Agnus Dei misere nobis. Est item communis vtriusque adoratio, testibus Luthero, Bucero, & Ioach. Westphalo, est communis pia super ferocis prostratio & geniculatio; est denique communis religiosa Christi Dei inuocatio. Quid igitur cōcordiam hic impediatur amplius, modò publicè facere non pudeat, quod priuatim, siue in templo magna & singulari ad eò geritur pietate?

Quare illorum venenata sibila non sunt audienda, qui pacis causā censent præfractis aliquot concedēdum, vt pia hæc S. Eucharistia circumgestatio tollatur de medio. Sunt enim qui mediatorum siue pacificatorum personam sibi sumentes vt funesta isthæc religionis dissidia in Ro. Imperio componāt, nihil absurdi fore putat, si hæc solemnitas S. Eucharistia circumgestatio aboleatur: immo citra Ecclesie damnum, atque ad eò cum eius lucro (inquiunt) si modò id prudenter fiat, eam omitti posse. Quàm verò istud Sophisticis moliantur persuadere paralogismis, friuolisq; magis quàm argutis captiunculis, permagnum fuerit operæpretium declarasse.

Sacramenti honor, inquiunt, diu sine circumgestatione consistit, & hodie constare potest. Potest quidē, vti videmus per Turciam apud Christianos; sed an citra pietatis damnum ex more publico tollatur res, cum licita, tum honesta, communi etiam nunc prouinciarum omnium Christianarum vsu, pioque consensu celeberrima, viderint isti pacificatores: qui vt Pharisæico quorundam scandalo eant obuiam, malunt insanorum medicorum more toti Ecclesiastico corpori vulnus graue infligere, quàm vni, aut alteri membro semilanguido veram atque solidam medicinam adhibere.

Facillima cōcordia de circumgestatione S. Eucharistia: cum iam sit consensus de Eleuatione, de reservatione, & adoratione cū sanioribus Cōfessionistis.

Contra illos pacificatores, qui tollendam suadent pacis causā S. Eucharistia circumgestationem.

”

”

Refelluntur Sophismata cōtra circumgestationem.

Quid enim, si honor Sacramenti diu sine circumgestatione constitit, hodiè que constare possit, an igitur suadeas abolendâ? Atqui & sine templis diu constitit religio Christiana: num igitur & hæc abolenda? Certè si scopum istorum pacificatorum quis probè habeat perspectum, videbit mox, si ipsorum cõsilia ordines Ro. Imperij sequantur, (quod omè Deus auertat propitius) confusionem futuram bis ter Babylonicam, Barbarièq; omnibus incredibilem: quæ longè plus negotij faceffet tranquillandæ Reipubl. quàm nunc est metuendum. Rempubl. enim quæstui habentes permiscere student confessionem confessioni, ritus ritibus, fidè perfidiæ: immo & illa abolere clanculum, ynde non exigua oriatur totius Christianæ religionis ruina. Verùm de hoc argumento alibi oportuniùs. Nunc igitur rationes expendamus, ob quas istam solemnem circumgestationem volunt abolitam. Sed Ecclesiæ lucro, inquit, omitti possit.

Quod mihi, quæso, dicitis lucrum? Equidem pietatis, aut religionis lucrū non video, nisi quale in abolendis cereis ad fidei mentem illustrantis testificationem pridem piè in templo accensis; aut corollis siue rosariis precatoriis, ad quæ suas maiores nostri recitabant religiosè admodum preces. Sublatis enim istiusmodi piis ceremoniis, res illarum occasione gerenda haud infrequenter tollitur: quod nunc de populi à precandi ritu alienissimi moribus pij omnes ferè vbique deplorant. Quis autem inficias iuerit, occasione solemnis processionis, quæ S. Eucharistiæ præsentia decoratur, non modò plures ad preces publicas confluere: sed ardētius, adeoque confidentius orare atque comprecari?

“ Atqui hodie (aiunt) plerumque non deuotioni populi, sed
 “ pompæ magis & ostentationi illa circumgestatio seruit. Certè
 “ ad excitandam populi in Deum pietatem atque deuotionem
 est instituta, & hoc sine peragitur: à quo si alicubi discessum
 est, iam patet, quo sit redeundum: neque verum est, plerumq;
 ostentationi, & non deuotioni populi illam seruire; cum nunquam nisi deuotionis in Deum excitandæ causa indicatur aut peragatur. quod si populi leuitas, aut pastorum rusticitas, aut quorundam imprudens simplicitas huic rei sanctiss. quædam

dam a
 ranea,
 lissima
 Tol
 co pot
 dat, ob
 fitus, a
 aut mu
 hæc læ
 Quòd
 pulenti
 stibus t
 omniq;
 cramen
 pa Rex
 mè, si D
 insolent
 creatori
 Sed v
 Cusanu
 mis frequ
 stulerit; v
 cum non
 marum, s
 vsum est
 no, cur it
 lendam S
 toribus v
 confirma
 Louan. C
 quòd leu
 conspectu
 iurgare, ad
 Itaque
 ac statum
 lit, ita offer
 hanc circu

dam admisceat, quæ minus videantur aut decora, aut consentanea, non propterea res suo vsu ad pietatis incrementum utilissima erit de medio tollenda.

Tollantur quæ verè offendunt; si quæ pios, & non Pharisæico potius supercilio morosos offendunt. Sed quid pios offendât, obsecro, aut tedarum & cereorum collustratio, thuris suffitus, aut rosarum, florum, herbarum per compita consparsiō? aut musicorum harmonia, & cymbalorum crepitatio? an hæc lætitiæ sunt signa omni honore atque veneratione plena? Quòd tapetis via ornatur, aut etiam sternitur; quòd aureis opulentia ciuicę instrumentis compita honestantur, tabulis, vestibus foriculatis, gauſapibus myrtheis, stragulis Aegyptiis, omnique cultu superbissimè decorantur, vt Parisiis festo V. Sacramenti solemne est; ecquid obsecro habet mali? An tali pompa Rex Gallia videatur indignus? An quod homini fiat legitime, si Do. Deo, Regi Regum fiat, illegitimum censebitur? Non insolentia ista, sed pietas est, cum defertur Christo Domino creatori atque redemptori.

Sed vir summi iudicij Alb. Crantzius (inquiunt) Nicolaum Cusanum laudat, quod abusum Sacramenti Eucharistiæ in nimis frequenti eius per singulas V. ferias circumgestatione sustulerit; vt nisi inter octauas V. Sacramento dedicatas in publicum non deferretur. Nemo est qui inficietur, rerum, etiã optimarum, abusum posse irrepere: sed hoc sublato, ad legitimum vsus est redeundum. Causam iustissimam R. V. Card. Cusano, cur ita censuerit, fuisse, nihil dubito: non tamen planè abolendam S. Eucharistiæ circumgestationem istis cum pacificatoribus voluit vir summi iudicij Cusanus: sed multò reliquit confirmatiorem. Equidem memini R. V. Ruardū Tapperum Louan. Cæcellarium quibusdam Pastoribus indignari solitum, quòd leuiculis de causis, ac qualibet ferè Dominica in populi conspectum profferrent S. Eucharistiam: quos & grauius obiurgare, ac ne amplius facerent, solet vetare.

Itaque hæc grauiſſimorū virorum moderatio vt legitimum ac statum, solemnemq; omni cum veneratione vsus non tollit, ita offendicula fortassis infirmorum amouerit, neque magis hanc circumgestationem, quæ debita cū veneratione fiat, tollit,

Exemplum Cusani Card. non abolere circumgestationē: sed confirmare, addeōq; exornare: quia voluit esse rariorem.

Ruevvardus Tapperus solet immodicas S. Eucharistiæ ostensiones reprehendere.

quod ex Alb. Crantzio adferūt, nō esse S. Eucharistiā à cælesti magistro ad ostētationē, sed ad esum institutā, quā eiusdem adorationē: cum vtramq; ad cælestis magistri Christi Do. illic certò præsentis honorem amplificādum pertineat; quem nemo pius suo Domino exhiberi vetet, aut etiam augeri.

Ab instituto Vr-
bani 4.

Porrò quod postremò loco ex Urbano adferunt, nullius est momenti. Certum est (inquiunt pacificatores illi) festum V. Sacramenti non ad circūgestationem institutū, sed celebriorem conuentum; & vt homines sese illo die ad S. communionem veneranter suscipiendam prepararent.

De origine so-
lemnis festo V.
Sacramēti pro-
cessionis, quæ S.
Eucharistiæ ha-
bet circūgesta-
tionem.

Sed vnde, obsecro, certum est, solemnem piorum communio- ni ab Urbano non fuisse adiunctam solemnem etiam V. Sacramēti circūgestationem? Certè qui occasionem atq; scopum illius festi ab Urbano quarto instituti prudenter iuxta illorum temporum historias expendit, videbit, opinor, non pro absurdo habendum, si quis ad illius festi originem istam solemnem pertinere dicat S. Eucharistiæ circūgestationem: quæ statò anni die, tam solemniter toto Christiano orbe celebratur.

Ann. Do. 1266.
Festū V. Sacra-
menti, cur insti-
tutum.

Quò enim reliquias Sacramentariæ hereseos per Berengarianos & Albigenes hæreticos passim per Gallias & alibi tunc temporis grassantes Urbanus semel aboleret, festum illud sub annum Do. 1266. instituit: quo die omni honoris pompa & publica omnium Christianorum lætitia V. illud Sacramentum voluit omnibus prosequendum. Iam quis piorum negarit eximios Christo Do. honores (si vnquam aliàs) publica hac processione exhiberi? quos nullus dixerit immodicos, nisi q; suæ salutis oblitus Christo Do. reperiatur inuidus. Quòd si ad S. cōmunionem languescēs in dies magis populi deuotio posset illo die accendi, magnum sanè fuerit veræ pietatis operæ pretium; ad quam omnes quidē Pastores & Confessarios pro virili hortari & extimulare suos optandum esset. Verùm si populi Christiani tepor & languor aut depelli, aut vinci non potest totus, an propterea Christum Do. suo honore frustrandum dicemus, qui tam publico regionum omnium consensu iam pridem est introductus, & annua in hunc vsque diem nusquam nō summa Christianorum omnium pietate simul & veneratione obseruatus? Sed de his aliisq; leuioribus diffidiis facillimè cum

Con-

sterii
tionē
nem
mon
tient
perfu
corp
ei ho
dece
niqu
Fa
da ce
dubia
salua
tē in
riper
dem
stius
statu
trouer
tithe
Cū
ristiæ S
honor
atque
quod
doxor
fiarum
iusta e
ctos ab
aiunt d
pud in
crepita
Schism
rij Prin
tholica
magis e
sue fol.

steriis piam Eleuationem, religiosam super sericis geniculationem, cereorum accensionem, diuinam denique adorationem, & Christi Dei inuocationem, an cuiquam de re minoris momenti desperandum, ne facilis coëat inter fratres dissentientes concordia? Certè quibus ex animo & fide non ficta persuasa est Christi Domini in Eucharistia adoratio, & festi corporis Domini obseruatio, non potest non probari omnis ei honor, quauis uenerationis specie exhibitus, siue honesta & decenti eleuatione, siue heroica reseruatione, siue augusta denique circumgestatione.

Facessant igitur isti malè ominati pacificatores, qui solida certaque concordia Ecclesiastica sarcienda capita, indubiaque pacis post liminò restituenda fundamenta adhuc salua siue recuperata callidis suis, iisque si non malignis, certè inconsculis pacificandæ Reipubl. Consiliis non solum surripere conantur; sed noua etiam infligere vulnera: quibus tandem totum semel corruat Imperium Romanum; tot intestinis nunc dissidiis saucium, afflictum, ac tantum non labefactatum. Sed vela nobis contrahenda sunt, ut ad reliquas controuersiarum inter Catholicos, & Ordines Protestantium Antitheses recto tramite decurrat oratio.

Cum igitur Catholica Christi Ecclesia in pia de S. Eucharistia Sacramento conuersis in corpus Domini pane uinoque honorifice in agrotorum usus seruando, religiosè adorando, atque de sacrificio propitiatorio doctrina sequatur nihil, nisi quod Scripturarum sententiis sit consentaneum, & Orthodoxorum PP. sententiis congruum, adeoque consensu Ecclesiarum omnium perpetuo confirmatum & contestatum, non iusta est causa, cur Confessionistæ ob errores Catholicis affectos ab eorum communione discedant; puta ob doctrinæ (uti aiunt delecti isti Patroni) Euangelicæ corruptelas, has illi apud imperitos suis præstigiis fascinosos inaniter vanissimeque crepitant; ita nos eas iam nullas esse demonstrauimus: quæ Schismatis iustam dare queant occasionem Illustriss. Ro. Imperij Principibus aut Clementiss. Protestantium ordinibus à Catholica Dei Ecclesia discedendi, aut diutiùs emanendi. quod magis ex reliquo Antitheseon liquefcet catalogo: quas simili

Epilogus V. Antitheseos, cum Transitione ad reliquas controuersiarum Antitheses.

hæc foliū p. 175. debuit p. 176. sequi

Me-

Methodo pari que breuitate, quatum quidem res sanè per-obscura, copioseque non minus quam latè diffusa patietur, pro virili annitemur Christo aspirante atque propitio explicare.

Finis primæ partis Apologetici Religionis Catholice: quæ habet quinque doctrinæ controuerse Antitheses, ab Anonymis Confessionis Augustinæ Patronis solide non minus quam luculenter refutatas. Reliquas secunda pars dabit, quæ propediem in lucem edetur.

Liber hic tum eruditus, tum Catholicis omnibus, ob materiæ utilitatem, rerumque amplam cognitionem non mediocriter profuturus, præcipua religionis nostræ capita solidis scripturis, Patrum testimoniis & rationibus stabiliens, aduersariorumque conatus veluti à fundamentis euertens, dignus est qui in hominum manus exeat.

Frater Petrus Bacherius S. Theologiæ Licentiatius Prior Prædicatorum Haga.

Liber hic dignissimus est qui typis excudatur, & omnium manibus versetur, cum ob solidam, quam habet de grauissimis fidei nostræ articulis doctrinam ad vacillantes confirmandos; tum quod nostri temporis hereticorum calūnias & sycophantias insigniter inhibeat: quod attestor, Sebastianus Baer Delphius, insignis Collegiata Ecclesiæ S. Mariæ Hantuerpien. Plebanus.

SVMMA PRIVILEGII.

REGIÆ Maiestatis privilegio cautum est, ne quis citra Christophori Plantini Typographi iurati Antuerpiensis voluntarè, hunc librum, cui titulus est, Apologeticum ad Germanos, pro Religionis Catholice pax, & cat. Auctore Reuerendiss. VVilhel. Damasi Lindano Dordraceno, Episcopo Ruremun. ante sexennium imprimat, aut alibi impressum importet venalem uel habeat, intra omnes eius ditionis fines. Qui secus fecit, confiscationis librorum, & pœna fisco regio exsoluenda multabitur, ut latius patet in ipso diplomate, dato Bruxella, Anno Domini M. D. LXXIII. XXI. Augusti.

Signat. I. de Witte.

Confessionistis, siue ordinibus Protestantium sarciantur cōcordia. Refutatis enim leuiculis illis ratiunculis, quibus pacificatores quidā persuadere conantur S. Eucharistiæ circumgestationem lucro, eoque (si Christo placet) magno Ecclesiæ omitteri posse, immo, citra Ecclesiæ damnum, esse abolendam: nunc videamus quanta temeritate sit consilium eorum coniunctum, quanta turbatione plenum.

Tollatur igitur, si videbitur exempli causa, Cæsareo edito, siue Comitiali decreto publica hæc S. Eucharistiæ circumgestatio, vti pacificatores isti suadent; an non pacificatione isthac inconsulta nouum feceris dissidium de pia in mysteriis S. Eucharistiæ eleuatione? Hanc enim plerique Protestantium sensim, suo à Luthero & Ecclesiæ VVittenbergenſi degenerantes passim aboleuerūt. clamitabunt isti sese illa licet solemni & vſitata hæctenus, non minùs offendi, quàm solemni circumgestatione: quòd vtriusque rei eadem est causa, idem vtriusque scopus; puta Christi in Eucharistia adorandi, alij oggannient tollendos & cereos diuini honoris testes: alij cymbala crepitantia, hymnos Latinos, Pange lingua, & musica organa: alij strata serica; alij denique detrahent aliud: quo sine Sacramenti honor consistat.

Si igitur quibusdam offensionis vitandæ causa cesseris abolendam S. Eucharistiæ circumgestationem, alijs cedenda erit eadem ex causa Eleuatio: alijs Cerei; alijs Cymbala; & ea denique omnia, quæ vllam vel infano capiti videbuntur diuini honoris speciem complexa. Hæc autem aboleri non posse apud Protestantes citra grauissimam huius pacis, quæ hæctenus satis tranquilla perdurat, perturbationem; nemo est qui non videt. Proinde hisce ex vnguiculis facillè tales noscantur Pacificatores, quidnam spectent, quidue monstri alant.

Siquidem blanda optatæ omnibus Ecclesiasticæ concordia specie, laruaque versipelli nouum inuehunt Ecclesiis dissidium, nouumq; pariunt Ecclesiæ bellum; quo atrocius infelicia eius porrò discerpantur viscera, sæuius dilanientur, & maiorem in concordia desperationem præcipitentur.

Quæ namque coaluere propemodum vulnera paricidali

Quantarū turbarum sint auctores in Rom. Imperio isti pacificatores, qui abolendam suadent solemni S. Eucharistiæ circumgestationē.

isthoc schismate inflicta , nunc blando pacificationis pretextu dissiliant , asperiusque incrudescant. Non enim leuia, nec exigui sanè momenti equidem habeo concordia, re vera solidæ, atque Euangelicæ cum Protestantibus constituenda capita ; quæ sita sunt in consentanea , & vtrique parti probata , hætenusque vsitata S. Eucharistiæ pia eleuatione , religiosa geniculatione , diuinaque adoratione. His enim fundamentis ex fide verè Christiana (vti pars vtraque docet , corde credit , & ore profiteretur) solide iactis, quisnam adeò vecors sit, qui non videat perspicuè certam nunc redapertam viam ad solidam Ecclesiarum pacem (quæ non parum hac S. Eucharistiæ circumgestatione à Calvinizantibus Confessionistis vexatur ac distinetur) certò perinde ac solide nullo negotio sarcendam?

Hac enim controuersia, quæ de venerabilis adorandi que, vti Lutherus ait, Sacramenti etiam superest, circumgestatione commodè sopita, facilior sit ad alias quæstiones Ecclesiæ perturbatrices componendas via. nam si Protestantes vna nobiscum verè sentiant Christo Domino in S. Eucharistia præsentem honorem omnem diuinum exhibendum, ipsumque non superstitione, sed pro excitanda piorum deuotione ; non ad inanem populi ostentationem, sed ad religionem Deo exhibendam circumferri ; facilior etiam de reliquis controuersis capitibus inter nos conueniat.

Eò namque, Deo Opt. gratia immortalis, Controuersiarum de S. Eucharistia status promouit, haud sanè infeliciter vt festum corporis Christi Saxones facillimè suas in Ecclesias recipiant, quemadmodum liquet in designatione rituum per Consiliarios Mauricij Ducis conscripta ex actis Torgæ atque Cellæ Mysorum, anno 49. die 19. Nouembr. quando de admittendo Interim tractabatur.

» Vbi inter alia rituum seruandorum capita recensuissent baptismum cum exorcismo, & vnctionem Olei ægrotorum, In
 » cathalogo festorum, fol. ij. 3. b. annumerant festum Corporis Christi.

Proinde cum habeamus Catholici cum sanioribus Confessionistarum ordinibus communem S. Eucharistiæ in mysteriis

Sarciendæ apud Germanos in fidei dogmatibus cõcordiæ quam sint iam nunc certa iacta fundamenta.

Saxones recipere sunt parati festum corporis Christi.

illud ha
 plurim
 plinam
 stum ef
 transmi
 quodq
 tatem i
 didiciss
 imprim
 vel ino
 publicu
 typogra
 ctores,
 menti;
 losopho
 veteres
 natium
 rum cu
 ra, vel
 lingua
 sueuer
 & fru
 derit,
 gant,
 mium
 bis pet
 dem &
 modi i
 tini bo
 cupien
 ius, g
 tionis
 rum op
 uis aut

PRIVILEGIUM CAESAREVM.

MAXIMILIANVS II. Diuina fauente clementia electus Ro-
 manorū Imperator semper Augustus; Germania, Hungaria, Bo-
 hemia, Dalmatia, Croatia, & Sclauonia, &c. Rex; Archidux Au-
 stria; Dux Burgundia, Styria, Carinthia, Carniole, & Wirten-
 bergæ; Comes Tyrolis, &c. Recognoscimus & notum facimus te-
 nore presentium vniuersis: inter alia maiorum nostrorum consilia,
 illud haud postremum fuisse comperimus, vt ad Imperij Romani decus & dignitatem
 plurimum facere arbitrentur, non minus rem litterariam, quàm militarem disci-
 plinam propagare: quòd litterarum monumentis, quidquid fortiter & praeclare ge-
 stum esset, illustrari cognoscerent, & aeterna memoria consecratum ad posteros ita
 transmitti, vt tam exteris quàm domesticis populis exemplo ad virtutem esse posset:
 quodq; optimarum artium studia, & quidquid ad humana vita cultum atque vtili-
 tatem in quaque arte fuisset excogitatum, literis & contineri, & conseruari optimè
 didicissent. Illorum nos laudatis vestigijs insistere summo studio cupientes, dignum
 imprimis duximus, prudenter & accurate cauere, vt si quis ad eam rem quidquam
 vel industria vel laboribus & impensis suis contulerit, ne huic fraudi beneficium
 publicum sit. **CVM** itaque sincerè nobis dilectus Christophorus Plantinus cuius &
 typographus Antuerpiensis nobis humiliter exponi curarit; se veteres nonnullos au-
 ctiores, vel nunquam antea visos, & raros, vel emendatores, aliaq; opera magni mo-
 menti; in primis verò Biblia Hebraica, Nouum Testamētum, Eunapium de vitis Phi-
 losophorum, Illustrium de poësis, Nonium Marcellum, Petronium Arbitrum, omnes
 veteres Poëtas correctos vel commentarijs illustratos: Emblemata Sambuci, Dictio-
 narium Hebraicum, Dictionarium Graecum, L. Iulium Florum de Gestis Romano-
 rum cum Commentario Ioannis Stadl, & si qua huius generis alia, vel antea non edi-
 ta, vel emendatiora, locupletiora, auctiora, & illustriora facta sunt, quacunque in
 lingua, imprimere constituisse: vereri autem, ne quod saepenumero vsu venire con-
 sueuerit, alij nonnulli, qui alieno labore & industria partis, fucorum more inbiare,
 & frui soleant, ea qua ille magnis sumptibus & impensis collegerit, & typis procu-
 derit, mox ad suum compendium, minore sumptu & labore imitentur, atque effin-
 gant, illiq; labor omnis, sumptus & impensa, omne quoque lucrum & laboris pra-
 mium, atque adeò (quod dici solet) oleum & opera pereat: ideoq; suppliciter à no-
 bis petierit, vt contra huiusmodi improbos quorundam lucri cupidorum conatus, frau-
 dem & iniurias, Priuilegij nostri prerogatiua munire illū dignemur. **N**os huius-
 modi illius precibus aequis & iustis benignè annuētes, & praedicti Christophori Plan-
 tini honestos conatus promouere, atque indemnitati illius quàm maxime consultum
 cupientes, hoc publico edicto cautum volumus, & sancimus, ne quis cuiuscunque sta-
 tus, gradus, ordinis, aut conditionis fuerit, quacunque sacri Romani Imperij & di-
 tionis nostrae fines patent, deinceps praedicta, aut alia quacunque probatorum aucto-
 rum opera, quotquot vel haecenus nondum impressa, vel ab alijs quidem impressa, no-
 uis autem deinceps scholijs, annotationibus, aut cōmentarijs aucta & illustrata, pra-
 fatus

fatus Plantinus primus typis procuderit, intra proximum sexennium à prima cuius-
que operis aut voluminis editione vlllo pacto eiusdem vel diuersi characteris forma ex-
cudat, aut excusa ab alijs intra nostros & Imperij fines vendenda importet, seu quo-
uis modo distrahatur manifestè vel occultè, sub pœna decem Marcharum auri puri,
quarum dimidia fisco nostro Imperiali fraudis vindici, residua verò pars prænomo-
minato Plantino cedat, præter librorum, sicut præmittitur, ad imitationem impresso-
rum amissionem, quos idem Plantinus vbicumque locorum nactus fuerit per se, vel
suos, adiumento magistratus loci, vel citra, propria auctoritate sibi vindicare, inq̃
suam potestatem redigere potest. In cuius rei fidem præsentì edicto manu nostra sub-
scripsimus, & sigillum nostrum apponi iussimus. Datum in ciuitate nostra Vienna
Austria, die XXI. mensis Februarij, Anno Domini M. D. LXV. Regnorum nostro-
rum, Romani. III. Hungarici, I I. Bohemici verò XV I I.

MAXIMILIANVS.

Ad mandatum sacræ Cæs.
M. proprium.

Haller.

EXCVDEBAT CHRISTOPHORVS
PLANTINVS ANTVERPIAE
XV. FEBRVARII, ANNO
D. CLIO IO LXIX.

THE UNIVERSITY OF CHICAGO
PRESS
CHICAGO, ILL.
1911

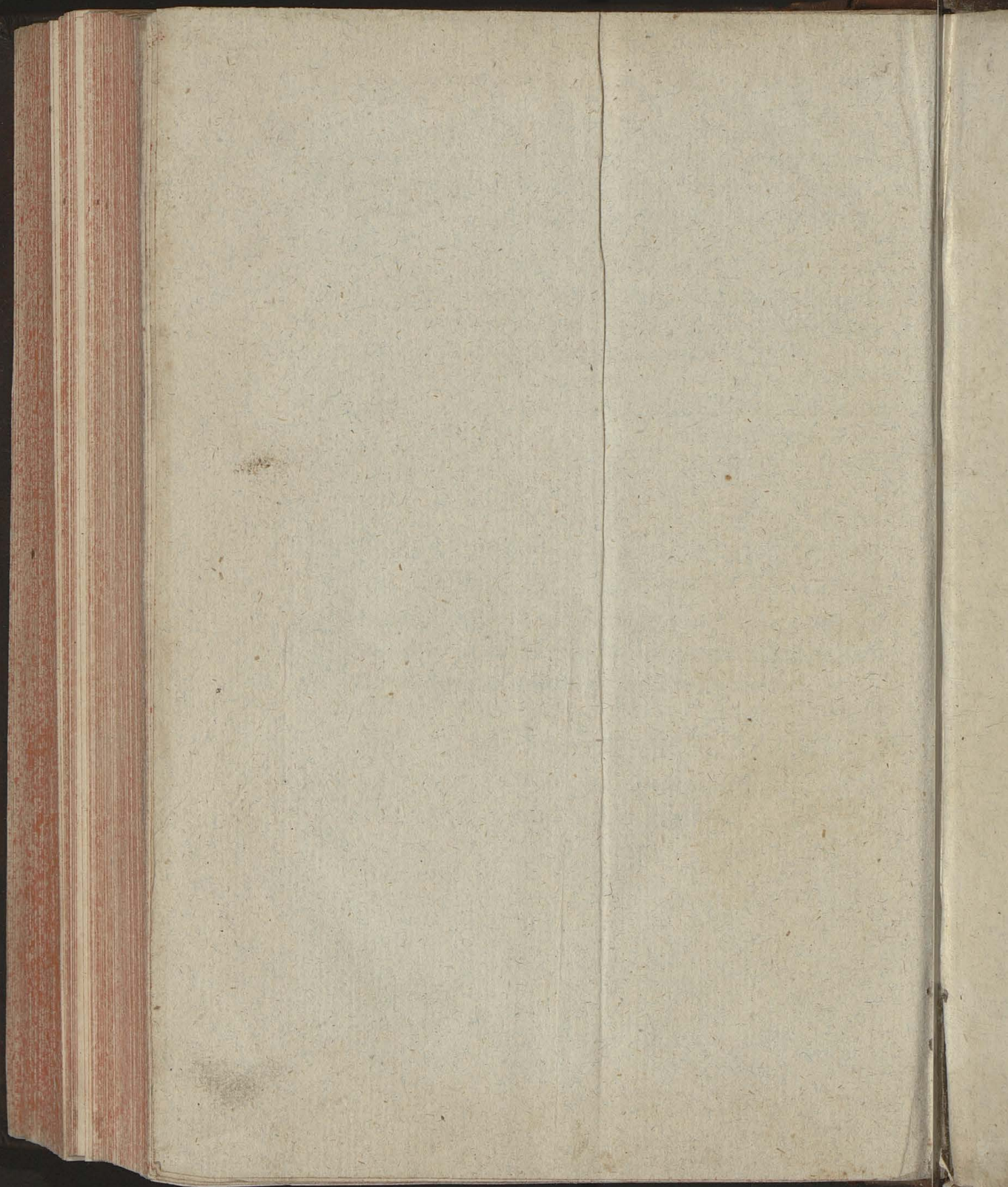
Apo
o. no-
plan-
verè

nia in
B. atq.

danus

ilhel-
ensis,
nt ad
tuna

ogiaz
caro-

Biblioteka Jagiellońska

stdr0029969

APOLOGETICVM
PRO RELIGIONIS
CATHOLICÆ PACIS
ATQVE SOLIDÆ

11
2

Lindanus Wilhelmus Boemeri d.

Altere pars
apologetici ad Germanos, pro reli-
gionis catholicae fide, atque solida
Ecclesiarum in vero christi Jesu
evangelio concordia.

Antverpiae.

Ex officina Christophori Plantini

1570.

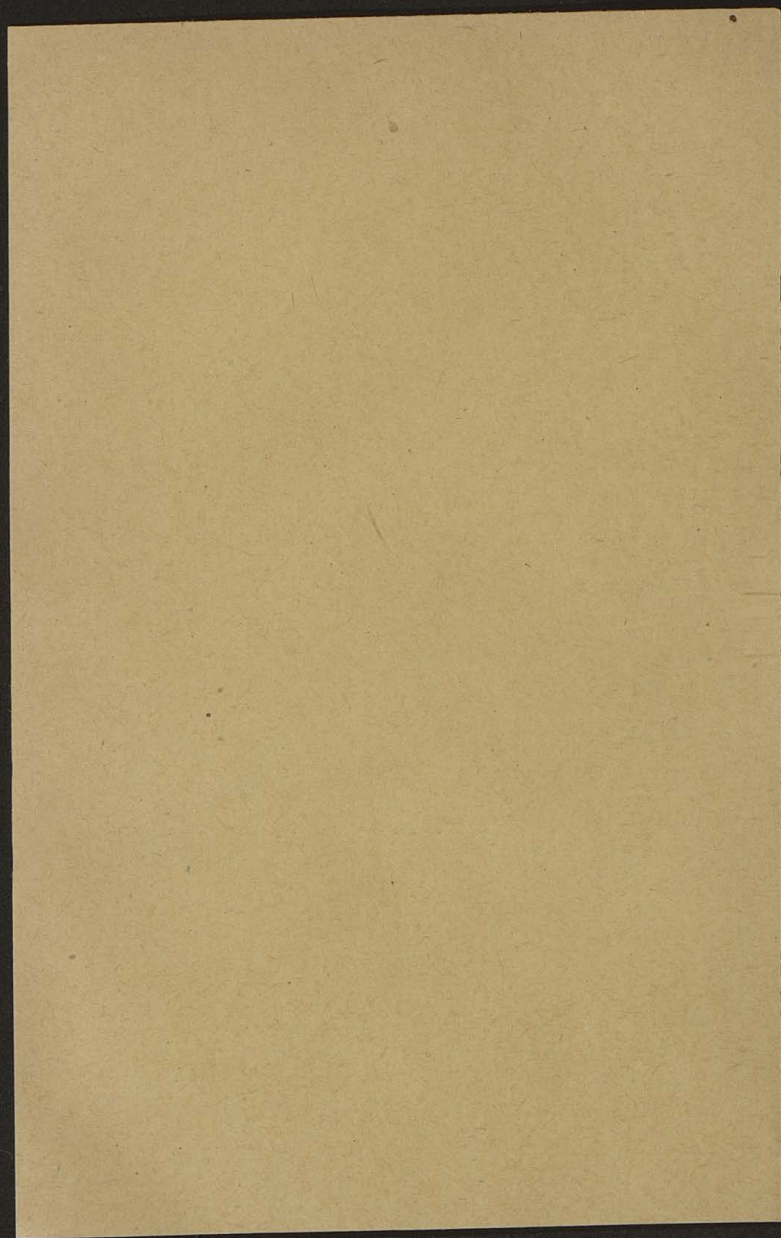
80

117 sh.

A-A₄ - F-F₂

Opn. skok.

Unga: Opuscula rarem 2 chroma
bonemi tepoz chieta.

Lindanus Wilhelmus Damasi D.

Altere pars
apologetici ad Germanos, pro reli-
gionis catholice fide, atque solida
Ecclesiarum in vero Christi-gesu
evangelio concordia.

Antverpiae.

Ex officina Christophori Plantini
1570.

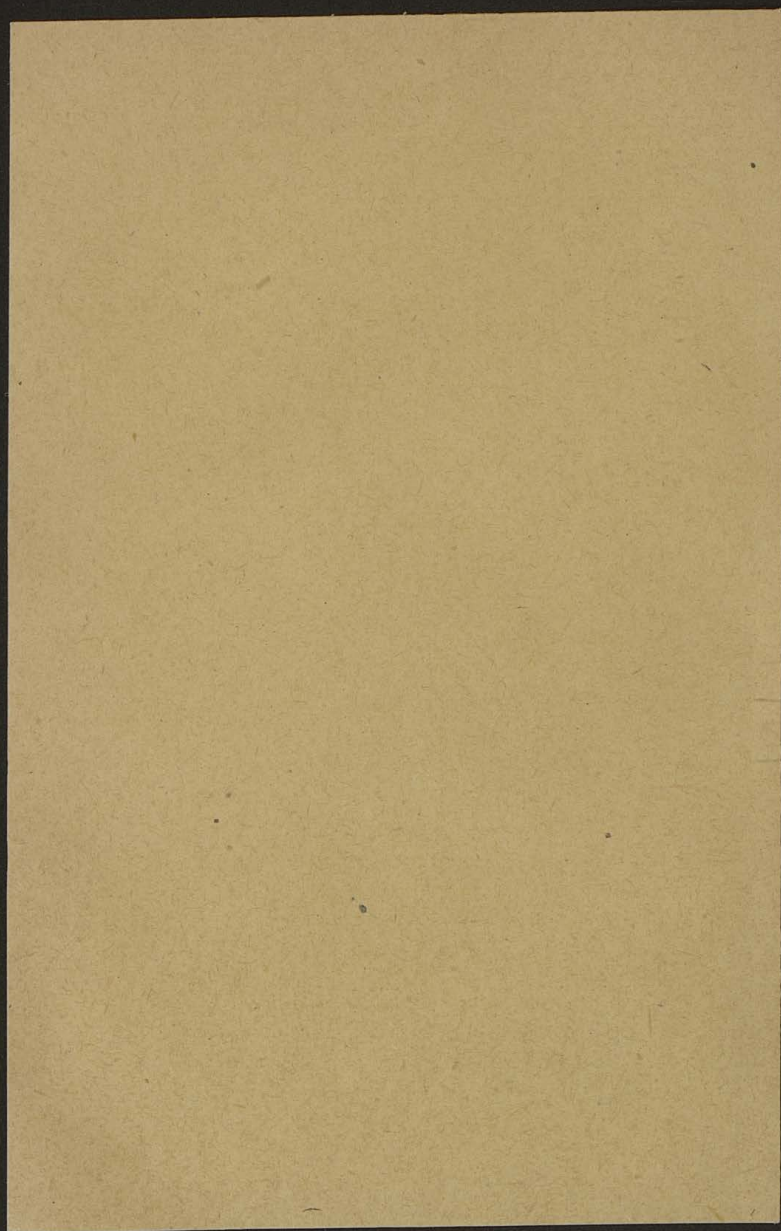
8°.

417 sh.

A-A₄ - F-F₄

Opz. skrk.

Unega: Quoniam 2 deona tomara
lego chieto.

Lindanus Wilhelmus Comari D.

Apologeticum
ad Germanos, pro religionis catholicae
pace, atque solida ecclesiarum in vero
Christi Jesu evangelio concordia.

Antverpiae.

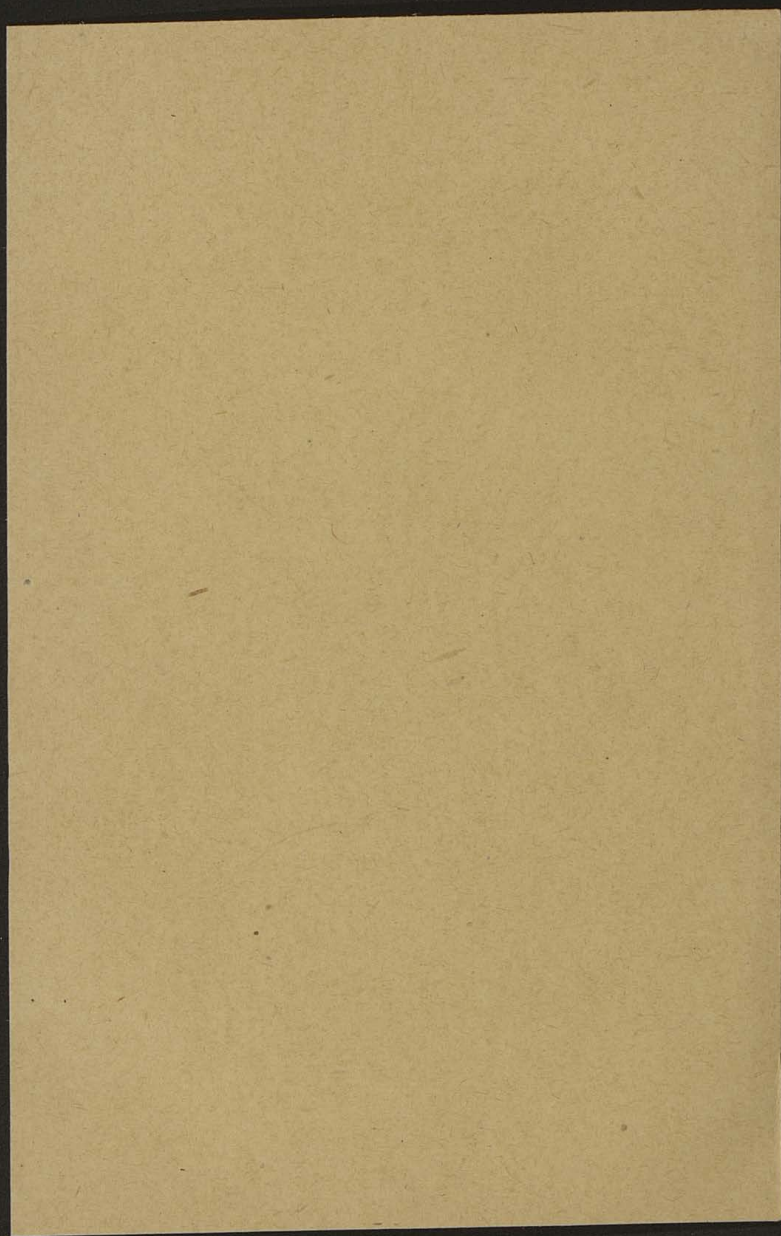
Ex officina Christophori Plantini
1568.

8°. Tomus I. 32k.n. — 83sk
A-A₃ — M-M₃

Tomus II. 24k.n. — 174sk. — 2k.n.
A-A₃ — S-S₃ ; a-a₃ — y-y₃.

~~Altera pars.~~

Opn. skok.

Sindamus Wilhelmus Damasi. D.

Apologeticum
ad Germanos, pro religionis catho-
licae fide, atque solida ecclesiarum
in vero Christi Jesu evangelio concordia.

Antverpiae.

Ex officina Christophori Plantini
1568.

8.º Tomus I. 32k.n. — 83st.

A-A₃ - K-K₃

Tomus II. 24k.n. — 144st. — 2k.n.

A-A₃ - B-B₃; a-a₃ - y-y₃

Opn. skok.

